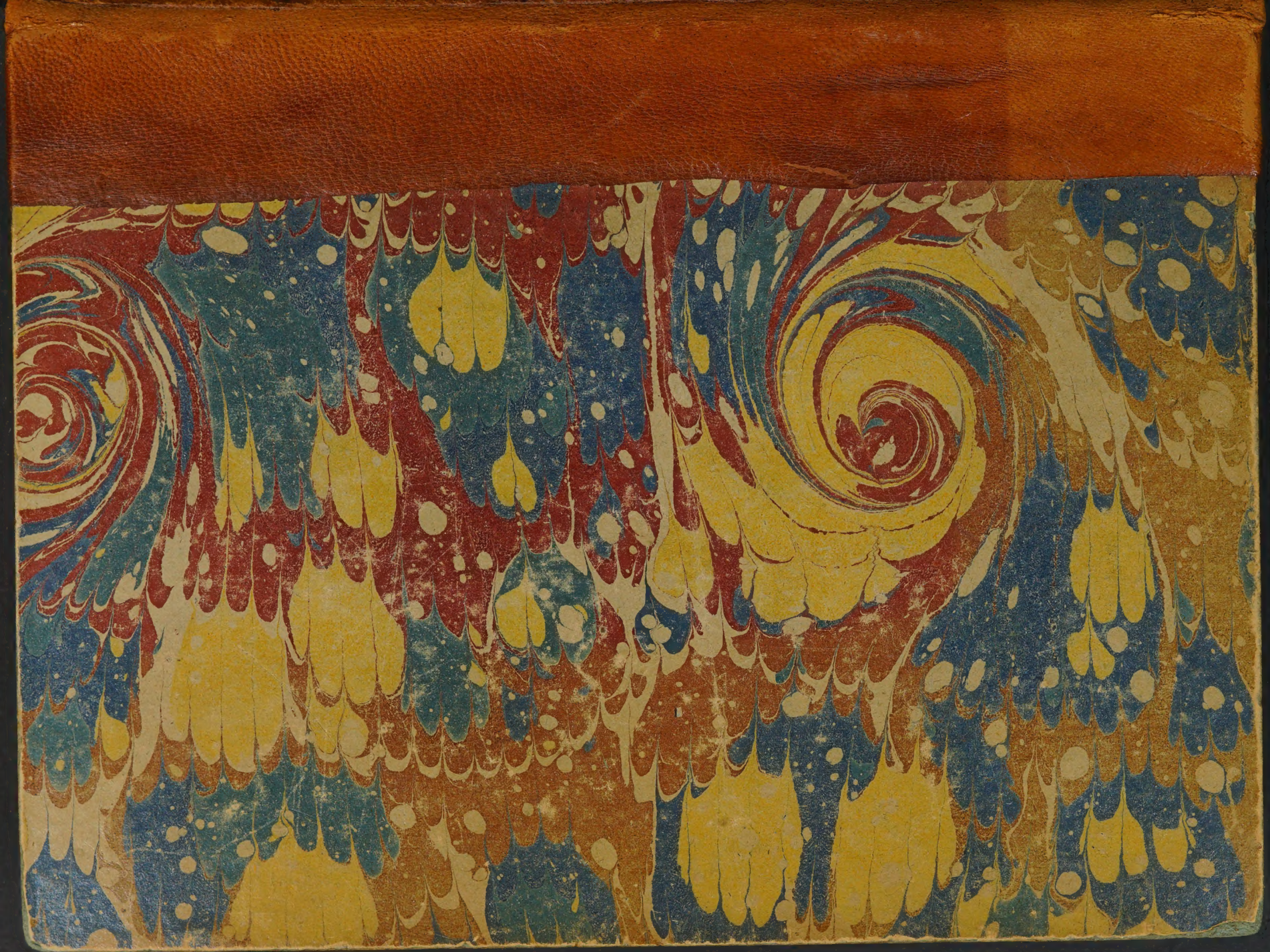

LEVEN
VAN DE
VVEERDIGHE
AGNES
VAN HEILSBAGE

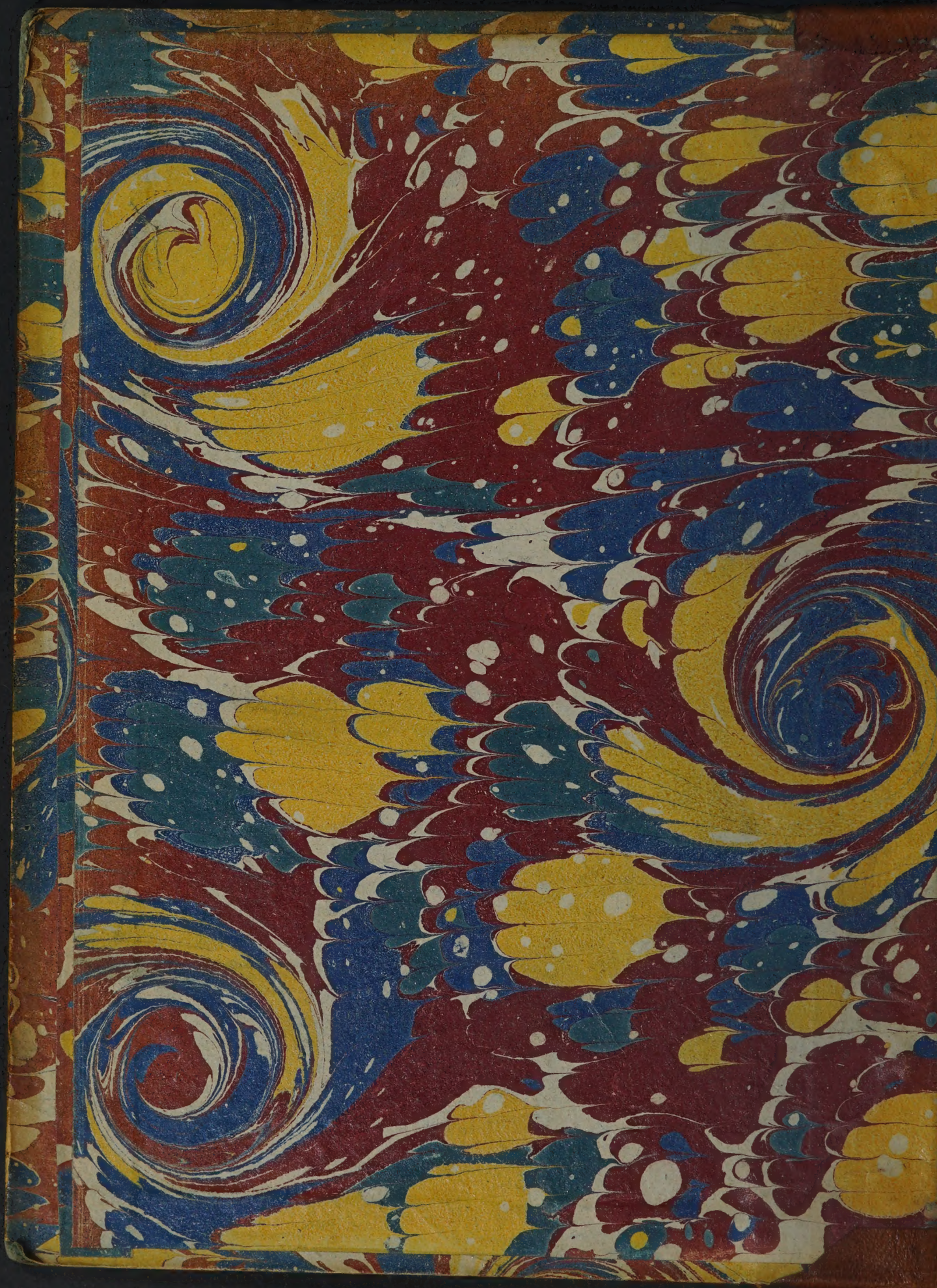

8225

82

8 59

AGNES VAN HEILSBACH
Geestelycke Dochter Overleden tot
Ruremonde den 7 Januarii
1640

LEVEN
ENDE DEUGHDEN
VANDE
VVEERDIGHE
AGNES
VAN HEILSBAGH
GHEESTELYCKE DOCHTER

Onder de beſtieringhe der Societeyt IESV

Door eenen Prieſter der ſelve Societeyt.

T'ANTWERPEN,
By Michiel Knobbaert, by het Profeſſen-huys der Societeyt Jeſu,
in S. Peeter 1691.
Permiſſu Superiorum.

PROTESTATIE
VANDEN
AUTHEUR.

GHemerckt dat onsen Alderheylighsten Vader Urbanus den VIII. den 13. Meert 1625, ende daer nae noch voorder verboden heeft, dat gheene boecken handelende van persoonen, die met ghevoelen van Heyligheyt ghestorven zijn, in't licht soude komen sonder onderscoeck ende goetkeuringhe vanden Bisschop, ende den 5. Iuny 1631. sijn verbodt in sulcker voeghen uytgheleyt heeft, dat dierghelijcke Boecken niet en souden aenveert worden, als eenighe heyligheyt oft saligheyt toe-schrijvende aen de persoonen, wel nochtans als voorstellende dat op de zeden ende op het ghevoelen der menschen valt, met Protestatie, dat dese schriften gheen gewicht en hebben vande Roomsche Kercke, maer alleenelijck steunen op menschelijcke kennisse van den Schryver: soo belijde ick, dat ick alles hier by brenghe, ende wille dat alles aenghenomen worde, volghens de stellinghen vanden Roomschen Stoel, aen den welcken ick my eerbiedelijck onderworpe.

VOOR-REDEN.

'T Cort Begryp des Levens ende der deughden vande Weerdighe *Ioanna van Randenraedt*, dat onlanghs aen vele seer wel bevallen is, heeft my aengedreven om 't leven ende deughden vande weerdighe *Agnes van Heilsbagh* in 't licht te brenghen.

Is 't saecken dat de seldsaeme vierigheyt van *Ioanna* onse ghemoederen tot verwonderinghe van haere Deughden, ende tot danckseggynghe van soo miltdaedighen Godt verweckt heeft, ick verhope dat de kenniſſe van d'overgroote jonsten met de welcke *Agnes* door de ghenade vanden selven Godt begaeft is gheweest, de selve uytwerckinghen sullen hebben.

In 't leven van *Ioanna* kanmen bemercken de groote ghemeynsaemheydt die d'Opperste Majesteyt gheweerdight te hebben met onbevleckte zielen, die van 't stof der sonden afgesondert, of seer weynigh becladt zijn: in dit leven is te sien, dat d'oneyndelycke goedertierentheydt Godts, gheen mindere vrientschap ende liefde aen eene ziele bewyst, die vrywillighlyck in verscheyde ghebreken ende sonden vervallen zynde, de God-

de-

delycke inſpraecken waer-neemt, ende kloeckelyck ſich op-recht naer den val. Want den Leſer ſal terſtont in dit Verhael bemercken dat *Agnes* in haer eerſte jonckheyt dapperlyck de quade ghenegentheden vande bedorven nature inghevolght heeft: maer vanden Hemel vermaent, ende tot liefde van eeuwighe ende Goddelijcke dinghen verweckt wordende, noch veel dapperder met uytnemende neerſtigheyt ende drift de baene van een onghemeyne volmaecktheyt ingheloopen is.

d'Achtbaerheydt van deſe hoogh-dravende Dochter, blyckt ten eerſten, door dien dat ſy Meeſterſe in't gheeſtelijck leven van *Ioanna van Randenraedt* geſtelt is ende van Godt ſelf tot dit ampt verkoren is. 'T welck ſy ontrent den tijdt van thien jaeren, dat is tot haer af-ſterven, in ſulcker voeghen bedient heeft, dat *Ioanna* altijdt verhevender ghevoelen van haer uytſteckende deughden gehadt heeft, altijdt begeerigher gheweeſt is van haer hemelſche onderwyſinghen mede te deelen, ende altyt gewilligher om de ſelve te volghen. Waer *Ioanna* den gheeſt gheſoghen heeft, die wy in haer daden verwonderen, ſal dit verhael uyt wijſen, ende den Leſer ſal

konnen oordeelen oft het leven van *Agnes* de ſchetſe ende voor-beeldt gheweeſt is, die *Ioanna* in't voltrecken van haer gheeſtelijck leven ghevolght heeft.

Ten tweeden blyckt haer achtbaerheydt uyt het ghemeyn gevoelen van haer verheven volmaecktheyt, dat inde gedachteniſſe der inwoonders van Ruremonde ſeer levendigh blijft, ende niet op en hout eenen ſoeten geur te verſpreydē: niet-tegenſtaende dat *Agnes* nu meer als vijftigh jaeren van dit leven verſchenen is. Dies te meer, om dat de goede wercken, naer haer doodt noch over blijven die ſy in haer leven begoſt ende ingeſtelt heeft: namentlijck d'onderwijſinghe van d'arme kinderen door de Gheeſtelijcke Dochters. Want dit godtvruchtigh werck, dat met ſoo groote vruchten door ſoo vele vierighe zielen, noch tegenwoordighlijck ondernomen wordt, inde ſtadt van Ruremonde ſijnen oorſpronck van *Agnes* neemt, die als de fonteyne geweeſt is, uyt de welcke deſe gheeſtelijcke waeteren van goede vermaeninghen ende Goddelijcke onderrichtinghen aen de arme jonckheyt mildelijck toe-vloeyen. Van meer andere ſeldſaeme wercken, die ſy kloeckelijck begoſt ende voorſpoede-

lijck

lijck uyt-gevrocht heeft, sal hier nae gheſproken worden.

Haer achtbaerheyt blijckt noch voorder uyt het ghevoelen der Biecht-vaders die haer conſcientie beſtiert hebben. Want deſe, door grootachtinge van haer deughden aengepraemt wierden om haer te belaſten, dat ſy beduydelijck met alle omſtanden haer inwendighe geſteltenisſen ende al wat haer ghemeynſchap met Godt belanghde beſchrijven ſoude, om door deſen middel tot volcomen kenniſſe van haeren verheven gheeſt te gheraecken. Dit wiert haer beſonderlijck bevolen van *P. Simon Vanden Hove Rector der Societeyt Ieſu* tot Ruremonde, die inde leſte jaeren van haer leven haeren Biecht-vader ende oock te ſamen van *Ioanna* geweeſt is. Ghelijck *Agnes* in deſe jaeren vlammigher in Godt ende meer met hem vereenight was, als inde voorgaende: ſoo heeft deſen Biecht-vader haer opgheleyt alles wat'er voor viel, met jaer en dagh te beſchrijven: oordeelende dat Godts glorie ende ſijne voorſichtigheyt ſulckx vereyſchte.

Ende gemerckt dat *Agnes* de hooghduytſche taele, die ſy van haer jonckheyt geoeffent hadde, oock alſdan, ſoo in 't ſpreken als in 't ſchrijven

met

met de nederduytſche vermenghde, ende dat haer ſchriften met ſeer kleyne letteren gheſchreven waeren; ſoo is 't ghebeurt, dat deſen *Pater*, die ſeer neerſtelijck de ſchriften van *Agnes* keurde, de ſelve niet ten vollen verſtaen konde. Dus heeft hy naer de doodt van *Agnes* aen *Ioanna* bevolen, alle de ſchriften die *Agnes*, ſoo in deſe, als inde voorgaende jaeren gheſchreven hadde, met beſcheede letteren ende bequamere woorden uyt te ſchrijven: hier door blijckelijck maeckende de grootachtinghe die hy hadde van deſe Dochter.

Deſe ſchriften die *Ioanna* met haer eyghen handt herſchreven ende ten deele vertaelt heeft, hebbe ick in mijn handen: aen de welcke *Ioanna* op 't eerſte bladt deſen titel gheeft. *Het leven vande eerweerdighe Agnes van Heilsbagh uyt haer eyghen ſchriften van my beſchreven, door bevel vanden Eerw. P. Simon vanden Hove, alſdan Rector alhier binnen Ruremonde die ſijne Eerw. niet wel leſen en konde, om datſe wat op 't Ceuls trocken, ende dat het ſeer kleyn gheſchrift was: met ſeer vele jonſten, ende menighvuldighe openbaeringhen, die ſy van onſen lieven Heere ontfangen heeft, waer van ſy uyt ghehoorſaemheyt recht ſinnighe rekeninghe aen haeren Biecht-vader moeſt gheven.* Met

wat

wat wederſpannigheyt van haer oodtmoedigh ghemoet, dat *Agnes* deſe verholen dinghen aen de Biecht-vaders kenbaer ghemaeckt heeft, ſal blijcken uyt dit verhael: Met wat rechtſinnigheyt; gheeft ſy op verſcheyde plaetſen te kennen. Want op eene van deſe plaetſen ſchrijft ſy aldus: *VVillens ende wetens en ſal ick niet anders ſeggben, dan ick gevoele: liever min als meer. Dit is Godt bekent: in wiens bewaerniſſe ick my bevele nu ende alle tijden Amen.* Met wat verheventheydt van Goddelijcke inſpraken, ende openbaeringen, ſal deſen Boeck aenwijſen. De Biecht-vaders ſtonden dickwils verſtelt, niet konnende voor de waerheydt aennemen dat ſy in haer ſchriften laſen: maer ſy antwoorde alſdan, in deſer voeghen: *V. Eerw. is ſomwijlen beanghſt, of ick alle deſe voorgaende dinghen verſiere. Dat wil ick in Godt laeten. Op ſijnen tijdt ſullen 't wy ſien. Ick en gheve V Eerw: gheen onghelijck: want ſulcke verſieringhen al meer gebeuren. Maer Godt Almachtigh wil my bewaeren van ſoodaenigh quaet ende ſonde, door de welcke ick mijn ſelven inden afgront der hellen ſoude ſtellen.*

Hadden wy deſe ſchriften niet bekomen, de goede exempelen, die deſe weerdighe dienerſſe Godts in haer leven gegheven; ende de menigh-

vuldige jonſten die ſy vanden Hemel ontfangen heeft, ſouden aen de aerde verborghen, ende alleenelijck hier boven bekent zijn. Laet ons het licht gebruycken, dat wy in handen hebben, ende het ſelve op den kandelaer ſtellen, om vele andere te verlichten. Laet ons uyt deſe ſchriften trecken, dat tot het ghemeyn beſte profijtigh is: maer met behoorlijcke onderwerpinge aen den H. Roomſchen Stoel, ghelijck *Agnes* ſelf met deſe woorden ghedaen heeft. *Ick onderworpe my ghehеelijck, met alle deſe dinghen onder den Stadthouder Godts, ende ſijn H. Kercke: op dat ick nergens bedroghen en worde.* 26. Mey 1638.

Eer wy dit werck aen vatten, moet ick hier een ghetuygeniſſe by voegen, dienende tot voordere achtbaerheyt van deſe Dochter, die ick vinde by de ſchriften, de welcke my dienen tot het ſchrijven van deſen Boeck. Sekere Religieuſe van de Orden vandē H. Bernardus te Ruremonde woonende, was vele jaeren een vande Gheeſtelycke kinders van *Agnes* geweeſt, ende hadde haer altijt voor Meeſterſſe ende geeſtelijcke Moeder ghehouden: ſy is naer dat *Agnes* overleden was, van Ruremonde naer een Klooſter van Weſtfalen verſonden: alwaer ſy de volghende getuygeniſſe ghe-

gheſchreven geeft, als *Agnes* elf jaeren geſtorven was.

Ick Suſter Catharina de Ortigoſa, een vande minſte geeſtelijcke Dochters van onſe weerdige Moeder Agnes, bekenne met'er waerheyt, dat ſy den tijdt van twelf jaeren, op den welcken ick met haer verkeert hebbe, ende van haer ben onderweſen gheweeſt, my altijt het alder-volmaeckſte heeft voor-geſtelt: ſprekende van d'uyterſte verſmaedeniſſe ſijns ſelfs, ende vernietinghe onder alle creaturen, ende te ſamen van een groote liefde tot Godt, ende ſijn ſelven in gheen ſaecke te ſpaeren, daer ſijn glorie vermeerdert kan worden.

Ick hebbe bevonden dat ſy mijn gedachten heeft gheweten. VVant eens by haer komende, met groote begeerte om te weten wat plaetſe een van mijn geeſtelijcke vrienden inden hemel beſat, ende de meyninghe van dit te vraghen bedeckende, ſeyde ſy eer ick begonſt te ſpreken; ghy ſoeckt eenige ſaecke van my te vragen, maer te vergeefs. Hout u te vrede met de wetenſchap, dat hy inden Hemel leeft: ſijn glorie ſult ghy ſien, als ghy tot de glorie ſult komen.

Eens eenighe oneenigheyt hebbende met mijn Overſte die my met harde woorden onthaelt hadde, voelde groote tegentheyt in mijn ſelven, om als een wormken my te verootmoedighen, ſtrijdende tot den midden-nacht in mijn

ghemoet, eer ick mijnen wille konde overgeven. S'anderdaeghs quam sy my besoecken: ende eer ick haer mijn droefheyt te kennen gaf, seyde my: ghy wilt soo veel lijden; ende groote wercken doen: ende gister avondt en hebt ghy u selven als een wormken niet konnen overgeven.

Sy quam wederom my besoecken, als ick noch eens in groote swaerigheyt was, door eenigh tijdelijck ghebreck: Segghende dat haer een Maeghdeken met naeme Marina de Escobar inden nacht vermaent hadde, om naer een Religieuse te gaen, ende haer te vertroosten, die in groote droefheyt ende ghebreck was. Seyde my, verstaen te hebben dat ick die Religieuse was: ende sy gaf my te kennen, wat my ontbrack. Ende inder waerheyt, ick was alsdan in groot ghebreck, ende in groote droefheyt om dit ghebreck.

Den selven dagh als sy ghestorven was, soo ick inden avondt voor een Lieve Vrouwe-beeldt in myn ghebedt was, om voor haer ziele te bidden, verscheender een klaer licht dat heel den omganck daer ick badt, verlichte. Hier door wiert ick in mijnen gheest soo verblijdt dat ick uyt-riep: O soete Moeder Agnes bidt voor my: ende van alsdan voelde ick een groote liefde ende betrouwen op haer, die tot noch toe duert. In mijn droefheden ende twijffelinghen, versoecke ick troost ende hulpe door haer ghebeden: ende worde noch daghelijckx haer hulpe gewaer.

Soo

Soo dat ick haer houde voor een volmaeckte ziele, die by Godt Almachtigh veel vermagh. Ende my dunckt dat mijne ziele altijdt een besonder gratie verkrijght, soo dickwils als ick haeren bystant versoecke: ick moet bekennen, dat als ick met haer mocht spreken, als een ander mensch was, inde liefde Godts ontsteken, ende begeerigh vande volmaecktheyt: want sy altijt het volmaeckste voor hiel.

Dit is't dat ick inder waerheyt van haer kan ghetuyghen, ghelijck het gheschiet is.

Suster Catharina de Ortigosa Religieuse vande Orden van Cisteaux, nu teghenwoordigh te VVelveren in't Graefschap vande Marck in Westfalen 1651. den 15. December.

Ick beschryve dit Leven seer eenvoudighlijck, ende schier met d'eygen woorden die *Agnes* in haere schriften ghebruyckt: gheenen luyster soeckende in dit werck, maer d'enckele waerheyt. Doch den Leser gelieve verwittight te zijn, dat d'Openbaeringhen, Verthooninghen, Ghesichten, Hoorinqhen, vande welcke sy dickwils spreeckt, niet en moeten verstaen worden, als of sy door d'uytwendighe sinnen altoos gheschiet waeren: want de ziele daer-en-boven een inwendigh gesicht ende gehoor heeft, dat veel edelder is: ghelijck blijckt aen de ghene die ervarent-

heydt hebben van't beſchouwende leven. Sy ſpreeckt oock ſomwijlen, van onſen Salighmaecker of eenighen Heylighen weſentlijck gheſien te hebben: dit kan ſoo wel van eenighe gedaente, als van't weſen verſtaen worden. Wy ſullen deſe dinghen wat breeder inde Naer-reden verklaeren: Laet ons dan de ſaecke aenvallen, die wy voor hebben.

EERS-

EERSTE DEEL.

I. CAPITTEL

Haer eerste lonckheyt.

Agnes van Heilsbagh is geboren in't jaer des Heere 1597. in't Hertoghdom van Gullick, in't stedeken Wassenbergh, dry mijlen van Ruremonde gheleghen. Was begaeft met goet verstant, ende andere jonsten die vande nature versocht ende verkreghen worden: maer vol van quade ghenegentheden, ende seer dertel van aert. Soo dat sy ghestadelijck een waeckende ooge noodigh hâdde, om door haer onversaeftheyt in haer eerste jaren niet te veronghelucken.

Dese dertelheyt heeft aen haer Vader ende sijn huysgenoten menighvuldige benautheyt veroorsaeckt, om dit kint van vier, van water, van andere sorghelijcke omstaenden te verhoeden, namentlijck, als in sijn huys eenen diepen put ghegraven wiert. Want *Agnes* alsdan ses jaerigh, soo sy d'ooghen der toesienders konde ontslibberen, naer desen put als naer een vremde saecke toe-liep, sonder eenigh achterdencken van inden put te vallen. Waer door den Vader beweeght wiert, om dit Dochterken op een ander plaetse by sijn vrienden te stellen.

Agnes en bevont sich niet qualijck in dese verhuysinghe: om dat-men aldaer minder opsicht op haer dertelheyt nam, als in haers Vaders huys; ende aldaer vrydom hadde van op de straeten te loopen. Ende alsoo

soo in die plaetse vele menschen vande peste bevanghen wierden, liep dit wilpelduerigh kindt, oock in huysen die met de behaelende sieckte besmet waeren, vermaeck nemende inde doode lichamen van dese aflijvighe te sien: maer is door Godts bewaerniſſe van alle sieckte onverhindert ghebleven. Doch de vrienden by de welcke sy woonachtigh was, hier door seer beanghst, ende gheenen middel vindende om haer in dwanck te houden, hebben den Vader hier van verwittight, ende sijn Dochterken tot hem weder ghesonden.

Alsdan wiert *Agnes* van haer Vader ter schole gheſtiert, om te leeren leſen ende schrijven: maer en dede niet min, dan t'ghene haer toeſtont te doen: mits dat haer sinnen niet en vielen op 't leeren; maer op kinderlijck tijdt-verdrijf ende pylijckheyt. Want als't haer moghelijck was, ontliep sy de schole, om op de ſtraeten te swieren: was twiſtigh onder andere kinderen: en vont oock gheen swaerigheyt inde selve hier ende daer te beſtelen.

Als aen den Vader hier over klachten aengebrocht wierden, is hy ghenootsaeckt gheweeſt, sijn Dochterken t'huys te houden, om soodanighe ghebreken te ſtutten.

Haer woeligh ghemoet wiert door d'eenigheyt een weynigh ghetemt: ende naer verloop van tijdt wiert sy wederom naer de schole ghesonden: met baet ende meerderen voortganck als vooren, doch die niet en bleef duren: want haren levenden gheeſt gheen vernoeginghe vindende inde ſtilligheyt ende aendachtigheyt, die dé leer-kinderen noodigh is: veel driftigher sich bekommerde met het huys-werck, als met de schole.

ſchole. Sy ſtack de hant aen huyſſelijcke dienſten, ende dat met ſoodanighe aerdigheyt ende bevallijckheyt, dat-men ter oorſaecke van deſe goede dienſten haer ſeer geerne ghedooght heeft t'huys te blijven: ende aldus quam ſy ſchier alles te vergeten, wat ſy in de ſchole gheleert hadde.

Daer-en-tuſſchen bemerckte *Agnes* dat andere dochters, die inde ſchole haere mede-geſellinnen gheweeſt waeren, ervarentheyt van leſen ende ſchrijven bekomen hadden, ende bevont ſich in deſe konſten onwetende. Hier over hert-ſweer voelende, verſocht van haren Vader, om de ſchole wederom te hernemen: maer deſen meer vervallen op de goede ende profijtighe huys-dienſten, als op de noodighe onderwijſinghe van deſe Dochter, en heeft ſoo redelijck verſoeck niet willen toeſtaen: doch is, oock teghen ſijnen wille ende met verlies van deſe huys-dienſten, hier toe, door Godtsſchickinghe, ghenootſaeckt gheweeſt. Want alſoo te Waſſenbergh een peſte ende groote ſterfte der menſchen opſtont: kreegh den Vader achterdencken, dat *Agnes* wederom naer huyſen ſoude loopen, die met de peſte beſmet waren, ghelijck ſy voor deſen ghedaen hadde. Welcke vreeſe hem beweeght heeft, om haer anderwerf tot de ſelve vrienden te ſtieren, by de welcke ſy voor deſen ghewoont hadde: alwaer ſy de ghewenſchte gelegentheyt vande ſchole ghenoten heeft.

Sy was ontrent elf jaren out als ſy van huys vertrock, ende dat wederom met vernoeginghe: want de dertele jonckheyt geerne ontbonden is. Sy hernam dan de ſchole: maer voorderende in de eerſte wetenſchappen der kinderen, voorderde te ſamen in ver-

ſcheyde ghebreken. Sy vervoeghde ſich by Dochterkens van haeren ouderdom, namentlijck die wilder van manieren waren: by dit gheſelſchap hoorde ſy ongheſchickte woorden ſpreken, ende ontuchtighe liedekens ſinghen: ende viel in verſcheyde ghebreken. Onder dit gheſelſchap hadde ſy d'opperhant van alle loosheyt ende boosheyt, ſoo ſy ſchrijft: behoudens inde wercken die ſtrijdigh zijn teghen de ſuyverheyt, ghelijck terſtont ſal gheſeyt worden.

Inden tijdt der vruchten, was ſy d'aenleyſter, om in vremde boomgaerden appelen ende peiren te plucken: ende quam ſomtijts met heele laſten van gheſtolen vruchten naer huys, ſonder vande huys-ghenoten hier over beriſpt te worden: door deſe quaede gedoogentheyt verſtijvende in dierghelijcke miſdaden. Sy en maeckte oock gheen ſwaerigheyt, in eenigh gelt van haer vrienden te ſtelen, doch niet veel: want de ſomme, ſomtijts twee, ſomtijts dry, ten hooghſten vier ſtuyvers was.

Ende ghemerckt dat haer vrienden, ende ſchier alle d'inwoonders van dat landt ſoo verre tot de Luterſche dolingen helden, ende ſoo vervallen waeren van alle godtvruchtigheyt, dat ſy, de kerckelijcke Geboden miſachtende, op vaſten-daghen, ende oock in den vaſten vleeſch aten: ſoo volghde *Agnes* ſeer ghewillichlijck deſe quaede exempelen.

De ſelve vrienden begaven ſich binnen s'huys, oock op Heyligh-daghen, tot ſlavelijcke wercken, ende *Agnes* dede het ſelve.

Sy en gonghen niet ter kercken om Miſſe te hooren, dan op Sondaghen ende Heyligh-daghen, ende dat meer om eenighen ſchijn vande Catholijcke Religie

gie te behouden, als uyt waere godtvruchtigheyt: dit wiert oock vlytelijck ende mildelijck van *Agnes* ghevolght. Want sy somwijlen op dese daghen teghenwoordigh was inde Misse; ende somwijlen, verleyt wordende door het spel, op't eynde der Misse naer de kercke quam, om met de reste uyt te gaen, ende den schijn te behouden van Misse ghehoort te hebben.

Sy bekent, noyt dese jaeren goede biechte ghesproken, ende nochtans twee reysen ghecommuniceert te hebben: want sy aen den Biecht-vader haer grootste sonden versweegh, willende van hem aenghesien worden voor een heyligh Vat: ende eyndight het verhael van haer dertele kintsheydt met dese woorden; *Och Heere, en wilt de sonden van mijne jonckheyt niet indachtigh wesen: maer weest mijnder genadigh, gelijck ick van u vertrouwe.*

Ick bemercke inde wispelduerigheydt van haere jonckheyt, die heel teghenstrijdigh was aen de jonckheyt van *Ioanna van Randenraet*, eenighe merckelijcke vonxkens van goede zeden, die den goedertieren Godt alsdan in dese siele inghestort heeft, de welcke hy tot onghemeyne deughden verkoren hadde.

Ten eersten, *Agnes* voeghde sich ghemeynelijck by arme ende ghebreck-lijdende kinders: ende handelde liever met dusdanige, dan met andere die rijcker waeren; al was sy van kleedinghe, ende van onderhout, aen de selve seer onghelijck. Ende en heeft van dit ghesels chap niet afgheweken, al wiert sy dickwils met woorden, ja met slaghen hier over bestraft.

Dit beteekende eenighsints haer ootmoedigh herte, dat met de verwaentheyt van rijckdommē eñ wereltsche pracht niet verydelt en was: eñ kan als een voor-

teeken ghenomen worden, dat sy inde voordere jaren, onder arme menschen, naer t'exempel des Saligh-makers, geerne soude verkeeren.

Ten tweeden, sy was seer gheneghen, om de behoeftigheyt van dese arme kinders met aelmoessen te helpen. Droegh dickwils tot laveniſſe van dese arme Dochterkens eenighe eet-ware naer de schole, dese aelmoessen verberghende onder haer kleederen, om voor d'ooghen der menschen haer bermhertigheyt te bedecken. Dit was wederom de gront-verwe vande selsame bermhertigheyt, die sy in haer volghende jaren aen de behoeftighe menschen beweſen heeft.

Ten derden, tusschen d'involghen van verscheyde quade ghenegentheden, die hier boven ghemelt sijn, heeft sy van haer eerste jonckheydt eenen over-grooten ende stantvastigen afkeer ghehadt, van alle wercken, die teghen de suyverheyt strijden. Welcken afkeer Godts voorsichtigheyt ende goetheyt haer schijnt ingheſtort te hebben, op dat haer siele ende lichaem, die hy voor sijn besondere woon-stede verkoren hadde, tusschen alle perijckelen, van alle vlecke der onkuysheyt onghehindert soude blijven. Want wat d'ongheschickte woorden ende ontuchtige liedekens aengaet, waer van wy ghesproken hebben, het schijnt dat haer minderjarigheyt ende onwetentheyt, soo wel dese, als andere voornoemde sonden, seer vermindert. Den haet die sy teghen d'onsuyverheydt hadde, en kan ick niet beter, als met haer eyghen woorden voorstellen. Sy schrijft aldus: *VVat de Suyverheyt aengaet, my docht, dat ick liever hadde terstont te sterven, als iet sulckx toe te staen: soo groot was mijnen schroom van die sonde. Ick was dickwils inde perijckelen: maer ick en*

schoude

ſchoude ſoo ſeer de perijckelen niet, als ick behoorde te doen, volghens den ſchroom, die ick aengaende deſe dinghen in my ghevoelde. Als ick noch ſomwijlen hier op dencke, en wete niet waer my ſelven laeten, uyt ſchaemte, ten opſicht van Godt, ende uyt danckbaerheyt tot hem, die my naer ſoo groote ondanckbaerheydt gheweerdight heeft tot hem te trecken. Och wat doet die groote vrijheyt, die-men gheeft aen de jonghe jeught! VVat en doet den vyant der menſchen niet, ſoo door ſijn ſelven, als door menſchen, die hy tot middel ghebruyckt, om ons onder ſijn bedwangh te brenghen, door alderley quaet! Ghelijck ick hier in deſe landen gheſien ende ghehoort hebbe. Ick dencke noch al dickwils by mijn ſelven, hoe Godt Almachtigh ſoo goet is, dat hy heele ſteden ende landen niet en verderft, om de groote ſonden van onſuyverheyt, die niet alleen onder oudere, maer oock onder de kinders gheſchieden. Och hoe iſt moghelijck dat d'aerde ſich niet en opent, om die te verſlinden! D'eeuwighe wijsheyt moet inder eeuwigheyt van alles ghelooft ende ghedanckt zijn, die my in't midden des viers bewaert heeft: want ick hier toe quaet ghenoech was van mijn ſelven.

II. CAPITTEL.

Beginſelen van haer deughſaem leven.

DEn duyvel meynde ſekerlijck deſe ſiele in ſijn netten te hebben, die hy ſoo vlijtigh ſagh tot het quaet: verhopende dat ſoo booſen aert met de jaren noch meer toe nemen ſoude, maer de bermhertigheydt Godts die haer vander eeuwigheydt voor ſijn beſondere Bruyt verkoſen hadde, en heeft niet langher willen uytſtellen het ghebruyck van ſijnen krachtighen

tighen ende behulpſaemen arm, als tot haer twelffte jaer: ende heeft alſdan, als wanneer *Agnes* op den rechten wegh der ketterye ende der verderfeniſſe was, haer eyghen dertelheyt ghebruyckt, om haer eerſt tot ſtilligheyt, ende voorts tot alle deughſaemheyt te brenghen.

By de ſelve Vrienden noch woonende, wiert ſy allenskens wilder als den wilſten knecht: ende klom tot het opperſte van ſchuren ende ſtallen, aenlockende d'andere Dochterkens om het ſelve te doen. Maer 't is ghebeurt, dat ſy ſeer hoogh gheklommen zijnde, van boven tot beneden ghevallen is: ſoo dat het wonder ſchijnt, dat ſy 't leven niet verloren heeft. Doch Godt was hier, ghelijck op andere plaetſen, ende perijckelen, haeren bewaerder: die haer ſtraffen, maer niet dooden wilde. Sy lagh langhen tijdt buyten haer ſelven: ende tot haer ſelven ghekomen zijnde, voelde groote pijnen in beyde haer armen: maer en dierf over deſe pijnen niet klaghen.

Hier na wiert ſy weder gheſtiert naer haers Vaders huys; daer ſy de ghedurighe arm pijnen niet en konde bedecken: maer verſweegh evenwel haeren val, die den oorſpronck der pijnen was. Deſe pijnen in beyde haer armen, die haer langhe jaren by ghebleven, ende daer na wonderlijck afghenomen zijn, brochten haer tot ſtilligheyt: al bleef haer herte tot haer voorgaende woelinghen even gheneghen als voren. Voorwaer eenen gheluckighen Val, die haer bereyt heeft, om allenskens naer de ſiele op te ſtaen, ende door de kranckheyt des lichaems, den gheeſt tot hemelſche dinghen te verheffen.

Ghemerckt dat ſy door deſe pijnen, niet veel uyt-

gaen

gaen of ſwieren en konde: ſloot ſich in een kamer, oeffenende oock op Heyligh-daghen ſlavelijcke wercken, na de Lutherſche maniere, die ſy gheleert hadde. Want ſy gheneghen was tot het cierſel des lichaems volghens haeren ſtaet, ende oock beſonderlijck tot de nettigheyt des huys: welcke geneghentheden in haeren gheeſt ſoo levende ende driftigh waeren, dat ſy oock op de Heyligh-daghen, haer handt-werck ſocht te vervoorderen, ende het huys te ſuyveren van alle vuyligheyt. De liefde tot de huyſſelijcke nettigheydt ende properheydt, is haer alle haer leven by ghebleven: want ſy noyt vuyligheyt in het huys-houwen en heeft konnen verdraghen, ſegghende dat de vuyligheyt by de helle moet vergheleken worden, daer alle vuyligheyt te ſamen vergaedert is.

Haer oude mede-ghеſellinnen quamen haer, naer haer wederkomſte, beſoecken: *Agnes* dede ſich loochenen, namentlijck op Heyligh-daghen, als ſy beſigh was met haer handt-werck. T'is eens ghebeurt dat deſe vriendinnen tegen haeren danck binnen komende, onverſiens haer kamer gheopent hebben, ende op eenen Feeſtdagh haer beſigh vonden met ſlavelijck werck. Aldus is dit miſdaet ter ooren van haer Vader ghekomen: waer over ſy dapperlijck bekeven wiert, ende ſulckx voortaen heeft moeten laeten. Want haer Vader goede ſorghe droegh, dat ſijn kinderen Chriſtelijck ende Godtvruchtelijck ſouden opghevoet worden: van de welcke het meeſte deel gheeſtelijck gheworden zijn.

Tot haer voordere beterniſſe, heeft den goedertieren Godt in een vertoogh oft verbeeldinghe haer beduydelijck voor-gheſtelt d'afgrijſſelijckheyt der helle, ende

ende uytdruckelijck aengheweſen de plaetſe, die tuſſchen deſe vlammen, ende onſaligh gheſelſchap' voor haer bereyt was, indien ſy voortgongh in haer aenghenomen maniere van leven, t'welck haer ſoo beroerde ende ſoo onſtelt heeft, dat ſy naderhant in haer meerder-jaerigheyt, dit gheſicht beſchreven hebbende, deſe woorden daer by voeght. *O grooten Godt! wonderlijcken Godt! Wie ſal uwen lof konnen uyt-ſpreken? O goetheyt ende bermhertigheyt over eenen ſoo ellendighen worm der aerde! Hoe voor-komt ghy ons, die vuylder zijn dan alle vuyligheyt! Daerom moet ghy inder eeuwigheyt ghebenedijdt zijn.*

Deſe waerſchouwinghe, die ſy vanden hemel tot haer beterniſſe ontfanghen hadde, was krachtigh; maer nochtans vruchteloos, in't beginſel: om dat haer wederſpannigh ghemoet teghen de goddelijcke inſpraeken ſeer ſtrijdigh was, ende niet en wilde afgheruckt worden vande quade gheneghentheden, die ſy tot noch toe inghevolght hadde.

Sy bleef hertneckigh teghen Godt, ende teghen ſijn goddelijcke inſpraeken; ſocht ſoo droeve invallen te verſetten; hiel haer herte op de vorighe ghewoonte gheveſtight. T'was haer laſtigh tot goede ende heylighe wercken ghepraemt te worden; ende op Sondaghen ende Feeſtdaghen ghenootſaeckt weſende om in den Kercken-dienſt teghenwoordigh te zijn, gonck met teghenheyt naer de Kercke, en door enckel bedwanck. Als ſy eens in de Kercke was, is't door Godts ghehengheniſſe gheſchiet, dat'er een Sermoon vande vier uytterſten ghepredickt wiert. Den Predikant verthoonde, hoe dat alle menſchen inden uytterſten dagh voor haren Rechter Jeſus Chriſtus verſchijnen

ſchijnen ſullen, ende ieder alſdan voor ſijn ſelven ſal moeten rekeninge geven, van alle gepeyſen, woorden ende wercken: ende dat ſonder hope van eenigen voorſpraecker te bekomen.

Hoe dat ſy in dit Sermoon geſtelt was, beſchrijft ſy met deſe woorden. *Hoorende den Predikant ende hem aenſiende, ſcheen ick de helle ende den hemel geopent te ſien, ende dat my door mijnen vryen Wille den keus gheoffert wiert, om tot een van deſe twee eeuwigh-durende woonplaetſen in te gaen. Eeuwelijck Godts aenſchijn te beſitten, oft eeuwelijck dat te derven, ende in die plaetſe te branden, waer toe ick my een goet bereytſel ghemaeckt hadde, ſoo ick voort-gongh in mijne aengenomen weghen. Dit was afgrijſelijck om ſien, ende onmoghelijck om met woorden te verklaeren. Inde eeuwighe blijdſchap des Hemels ſagh ick Godt, met een groote menichte van Heylighen, van de welcke ick vriendelijck genoot wiert, beſonderlijck vande Koninghinne van alle: inde helle ſagh ick dat onſaligh geſelſchap, dat tot het eeuwigh vier, veroordeelt was.*

Hier door voelde ſy ſich heel ontſtelt, ſiende, dat ſy 't een of d'ander, moeſt aenvatten: of de helle erven, voort-gaende in haer oude manieren; of de deught aenvatten, om den hemel te beſitten. Den tegen-ſtrijdt van haer ongebonden jonckheyt, was ſoo wederſpannigh aen d'Inſpraecke Godts, dat ſy meer als veerthien daghen ende nachten niet anders in haer ghedachten en hadde, als d'eeuwigheyt. Sy ſocht een eynde in d'eeuwigheyt, maer en vont'er geen. Haer huyſgenoten door deſe onverwachte veranderinge, en wiſten niet wat haer gebrack: ende vreeſden dat ſy uytſinnigh ſoude worden. Want ſy de geſteltenisſe van haer gemoet aen niemant en verklaerde: maer en hiel

niet op, van te segghen: *Eeuwigh, eeuwigh, eeuwigh.*

Ten lesten keerde sich tot Godt, aenroepende den bystandt vande Goddelijcke Moeder, om vanden hemel te verstaen wat sy doen soude. Sy sagh claerlijck, dat het noodigh was een ander leven te beginnen, 't welck aen de nature moeyelijck soude vallen: ende voelde groote moet om 't selve t'omhelsen: versocht alleenelijck Godts wille te kennen, ende te weten, hoe sy dit leven aen-leggen soude: met opset vanden wille Godts te volghen, ende allen teghen-strijdt t'overwinnen, oock met verlies van haer leven: Vastelijck hechtende haer betrouwen op Godt, ende op de voorspraeke van sijn Alderheylighste Moeder.

III. CAPITTEL.

Voortganck van haer deughdsaem leven.

IN deser voeghen voor-ghenomen hebbende de Godtsdienstigheyt te behertighen, heeft sy sonder uytstel bequaeme middelen gesocht ende ghevonden, om sich aengenaem te maecken aen haeren Schepper.

Voor al viel haer inden sin, dat sy moest een oodtmoedighe ende volkomen Biechte spreken, Godts hulpe ende licht versoecken, om tot kennisse van haere sonden te komen; de selve met groot leetwesen versaecken, met vast voornemen van niet meer te vallen. Sy verstont Inwendelijck dat dit Godts wille was: ende en wist niet hoe sy dit werck soude ter handt nemen. Sy en hadde, soo haer docht, geen genoeghsaeme wetenschap, om bequaemelijck haer sonden te biechten: ende en wist niemant aen den welcken sy dese

on-

onderrichtinghe ſoude derven vraeghen.

In deſe benauwtheyt quam haer te voren, dat ſy ſoude trachten een boexken te bekomen, handelende van de Biechte. Dit bekomen hebbende, begoſt het ſelve te leſen, ende aen te teeckenen, daer ſy plicht vondt. Alles bereydt hebbende, ſprack haer Biechte aen den Paſtoor van Waſſenbergh; maer en vondt gheen ruſte in deſe Biechte: om wat redenen en ſeght ſy niet.

Daerom ſocht ſy van Waſſenbergh naer Ruremonde te reyſen, om anderwerf haer ſonden te verklaeren aen eenen Pater der Societeyt Jeſu, die onlanckx inde ſtadt van Ruremonde haere wooninghe ghenomen hadden. Sy heeft deſe ghelegentheyt bekomen, ende haer Biechte aldaer wederom geſproken met voldoeninghe. Aldus was haere ziele ghefuyvert, ſoo ſy verhopte: 't welck den eerſten ende noodighſten middel was tot een beter leven.

Te Ruremonde weſende, ſach ſy inde kercke der Societeyt eenighe Geeſtelijcke Dochters, ſeer godtvruchtigh ende geſtichtigh in haere ſeden. Deſe maniere van leven beviel haer ſeer wel: maer liet dit voor alſdan ongeacht voor-by-gaen. Doch uyt het aenſchouwen van deſe Dochters, die daghelijcks met alle ſeeghbaerheyt teghenwoordigh waeren in 't heyligh Sacrificie der Miſſe, wiert ſy gedreven, om voortaen inſgelijcks alle daeghen met den Prieſter dat Hooghweerdigh Sacrificie aen den Hemelſchen Vader te offeren. Het ſcheen dat ſy in haer ziele inwendelijck iemandt ghevoelde, die haer tot dit werck aenſtouwde: ende dit was den tweeden middel, die Godt haer voorſtelde, tot een godtvruchtigh leven, te weten, daghelijcks Miſſe te hooren.

Hier in voelde sy grooten tegen-strijdt: Want ghemerckt dat dese godtvruchtigheyt te Wassenbergh niet geploghen en wiert, dan enckelijck op Sondaghen ende Heyligh-daghen, alswanneer oock vele aen't hooren der Misse ontbraecken: viel haer in den sin, *Wat sullen de menschen seggben?* Maer noch stercker inwendelijck gedreven wordende, om dese heylige oeffeninghe t'ondernemen, heeft sy vast gheselt, aen de Goddelijcke inspraecke te ghehoorsaemen.

Soo dan naer huys weder-gekeert zijnde, gonck daghelijcks naer de kercke, volghens haer voornemen, om in de Misse teghenwoordigh te zijn: Maer ghemerckt dat het menschelijck opsicht niet ganschelijck overwonnen en vvas, socht sy dit vverck met alle vermogen voor d'oogen der menschen te bedecken. Soo verre dat sy, oock inde kercke, daer geen menschen en vvaeren, sich verstack in een hoexken, om van niemandt betrapt te vvorden.

De vermijdtheyt in een goet vverck is mishaegelijck aen Godts oogen. Daerom voelde sy geduerlijck dese inwendighe berispingen: *VVaerom verbergbt ghy V voor de menschen? ghy en moet geen menschen vreesen, maer Godt. Laet de menschen seggben dat hun belieft: Godt sal V in alles te hulpe komen. En volgbt gheen menschen, maer Godt alleen.* Hier door wiert desen strijdt door-broken ende overwonnen: ende *Agnes* gonck voortaen allen dagh opentlijck naer de Kercke, sonder op oogen of woorden der menschen te passen.

Dese kloeckmoedigheyt heeft den wegh gebaent, om noch voorder van haeren Hemelschen Stierman onderwesen te worden: Die haer in gaf, dat sy niet alleenelijck dagelijckx misse hooren, maer door de commu-

communie meermaels op het jaer, van dit goddelijck Sacrificie deelachtigh ſoude zijn. Dit was den derden middel der deughdſaemheyt die haer van Godt voor gewent wiert: te weten het menighvuldiger gebruyck der HH. Sacramenten.

Sy heeft dan veerdighlijck voor-ghenomen, alle Hoogh-tijden des jaers, ende alle Feeſtdagen van onſe Lieve Vrouwe, te biechten ende te communiceren: ende heeft terſtont dit te werck geſtelt, niet tegenſtaende dat vele monden niet luttel en ſmalden op deſe nieuwigheyt, die te Waſſenbergh buyten alle gebruyck was.

Wat en vermagh t'exempel niet; t'zy in't quaet, t'zy in't goet! Het quaet exempel wort ſeer lichtelijck ende ſeer gewillighlijck ingevolght, om de quaede ende beklaegelijcke genegentheydt der nature: het goet exempel voelt tegenſtrijt, ende verwint nochtans allen tegenſtrijt door de mede-werckinge vande gratie Godts. *Agnes* ſagh in haer landt, dat die tot Godts-dienſt ſich begaven, met vingeren gethoont ende beſchimt wierden: ende volghde de voet-ſtappen die d'ander gongen. Godt raeckt haer herte, ende verweckt haer, om niet alleenelijck op Sondagen ende Heyligh-dagen, maer oock op wercken-dagen inde miſſe tegenwoordigh te zijn: Sy is gehoorſaem, en hoort dagelijckx Miſſe: maer met ſoodaenigh achterdencken ende vermijtheydt, al of ſy een leelijck feyt begaen hadde. Sy gaet ter Kercke, maer ſoeckt in't beginſel d'oogen der menſchen op de ſtraeté te vluchten, ende wenſcht van niemant geſien te worden: verberght ſich inde Kercke in eenen hoeck, daer nochtans niemant als den Prieſter met ſijnen dienaer inde

Kercke was: vreesende gelijck de quaet-doenders, op dit stuck bevonden te worden. Ten lesten overwint sy mannelijck allen tegenstrijt: ende gaet opentlijck de wegen, niet die d'andere gongen, maer die-men behoort te gaen. Hoort dagelijckx Misse in't gesicht van een ieder: Gaet meermaels op een jaer tot de Biechte ende tot de H. Communie: ende door dese kloekmoedige voorstellinge verweckt sy terstont vele andere, om soo loffelijck werck te volgen. Sy getuyght dat de treffelijckste Dochters vande stadt haer dagelijckx volghden, om misse te hooren, naer dat sy voor-gegaen was: dat andere, soo mans als vrouwen, Rentiers ende Borgers, oock gevolght zijn: ende dat in korten tijdt het misse hooren, biechten, communiceren, een gemeyn gebruyck is geworden, dat vele jaeren te voren niemant en hadde dervé bestaen. Soodanigh vermogen, ende soo gheluckigen uytval heeft het goet exempel van een Dochter gehadt.

Den eersten die haer naer gevolght is, was eenen Jongh-man, woonachtigh recht over haer huys: den welcken haer Godtvruchtigheyt afgespiet hebbende, haer gevolght is, in daghelijcks Misse te hooren, ende voelde oock genegentheyt om volgens haer exempel dickwilder te Biechten ende te Communiceren: Maer wiert weder-houden, gelijck *Agnes* door d'opspraecke der menschen. Hy sprack met haer, van dit voornemen uyt te wercken, maer seyde: *Wat sullen de menschen seggben? Agnes* Antwoorde: *VVat sal Godt seggben, als wy't goet laeten om de menschen?* Sy gaf hem moet, ende hy volghde haer exempelen sonder opsicht op de menschen te nemen.

Voorder zijn oock andere Dochters, Vrouwen, en-

de

de mans-perſoonen gevolght, die op onſe Lieve Vrouwe-dagen, ende namentlijck op de Hoogh-tijden des jaers de HH. Sacramenten gebruyckten.

Aldus is te Waſſenbergh deſe beriſpelijcke onachtſaemheyt der godtvruchtige Oeffeningen te niet gegaen, die *Agnes* getuyght met haer oogen geſien te hebben: de welcke ſoo groot was gheweeſt, dat op't Hooghtijdt van Kerſmiſſe, niet een enckel menſch ter tafel des Heere gonck.

De lofweerdige herſtellinge van ſoo Heylige wercken, is door 't goet exempel van *Agnes* noch vervoordert ende verſterckt geweeſt, als wanneer ſy van Godt genoot wiert, om noch mildelijcker dit H. Sacrament te nutten. Sy en hadde tot noch toe dit niet gedaen, dan op Hoogh-tijden, ende eenige Feeſtdagen, ſoo geſeyt is: maer wiert noch voorder gedreven, om alle Sondagen ende Heyligh-dagen te biechten, ende weſentlijck onſen Heere t'ontfanghen.

Hier toe van Godt verweckt zijnde, heeft ſy ſonder uytſtel dit werck begoſt: ende willende inſghelijck oock in andere deſe gewoonte vervoorderen, heeft voor al den voor-gemeldé Jongh-man aen-gepraemt, ende lichtelijck beweeght, om hier in van gelijckerhandt vaſt te zijn.

Sy getuyght dat dit een ſeer godtvruchtigh jonghman was, ende dat hy op deſen tijdt oock belofte van eeuwighe ſuyverheyt aen Godt ghedaen heeft: dat hy alle Sondaghen ende Heyligh-daghen ter H. Communie gongh: dat hy ſalighlijck inden Heere gheſtorven is, naer dat ſy eenighe jaeren te Ruremonde gewoont hadde. Want hy alſdan ſijn ſaligh af-ſterven aen haer kennelijck gemaeckt heeft, s'nachts voor haer bedde verſchijnende.

Den

Den vierden middel die Godt tot vervoorderinghe van haeren Gheestelijcken voortgangh voor-ghewent heeft, vvaeré geestelijcke boecken, naementlijck de levens der Heylighen: op dat sy uyt dese boecken soude leeren vvat haer te doen stont, om meer en meer tot haeren Schepper te naerderen. Hier bemerckte sy de lijf-kastydinghen, ende oeffeninghen van andere deughden, die de Heyligen ondernomen hebben. Hoe sy in haer selven dese dinghen uyt-gedruckt heeft, die sy in dese Levens las, sullen de volghende Capittels aenwijsen.

IV. CAPITTEL

Cloeckmoedigheyt inde bewaernisse der Suyverheyt.

ALvvas sy noch seer jonck, is even-wel van't beginsel haerder bekeeringhe, ende oock te vooren, met verscheyde aenstooten van onsuyverheyt bevochten geweest; die de helle tot verderffenisse van dese kloeckmoedighe ziele opgestockt ende Godt tot beproevinge van haer Maeghdelijcke reynigheyt toegelaeten heeft. Sy hadde van haer teerste kintsheydt grooten ende sonderlinghen af-keer, soo van alle sonden des vleesch: als van alle persoonen die door het in-volghen van dese ongereghelde lusten, tot haerder zielen verdoemenisse Godt vergrammen. Ende hoorende dat jemandt slave vvas van soo vuyle genegentheden, dede geerne alle neerstigheyt, om diergelijcke ontuchtigheyt te beletten.

Haeren Vader hadde te Wassenbergh twee huysen, die hy beyde voor sijn vvooninghe hiel. Terwylen dat

hy

hy met ſijn huyſgeſin een van deſe twee huyſen bewoonde, ſliep een maert met een andere vrouw-perſoone in't ander huys, om het ſelve by nacht te bewaren. *Agnes* hadde ergens ghehoort, dat in dit tweede huys, eenigen onbehoorlijcken ende ontuchtigen handel omgonck, die Godt grootelijckx vergramde, ende dieſvolgens haer ſeer mishaeghde. Overſulcks ſocht klaere kenniſſe van ſoo gewichtighe ſaecke te hebben, om met al haer vermogen dit quaet te verhoeden: ende ſloegh met haer ſuſter die ouder vvas, deſen raedt. Dat ſy te ſamen, op den ſpaden avondt, als het tijdt vvas van ſlaepen, onverwachts naer dat huys ſouden trecken; ende deſe maerte met d'andere vrouw-perſoone naer't eerſte huys ſenden; ſegghende dat ſy dien nacht in dat huys ſouden verblijven, ende aldaer in hunne plaets ſlaepen. Deſe maerte ende haer mede-geſellinne vielen in't beginſel weygerigh aen ſoo onverwacht bevel: maer hebben ten leſten moeten wycken aen den wille van deſe twee ſuſters, ende verſchuyven. De twee geſulters alleen weſende in dat huys, wierden met eenige vreeſe bevanghen, als ſy begoſten alle de perijckelen die in dat huys konden voor-vallen, rijper op te wegen, dan ſy te voren gedaen hadden: droeghen groote ſorge om ſeer nauwelijckx alle deuren ende venſters te ſluyten: bevalen ſich in de bewaerniſſe van Godt Almachtigh ende ſijn H. Moeder: ende gongen te bedde in haer kleederen, om veerdigher op te ſtaen, waert ſaeke dat iemant, volgens haer achterdencken, by nacht hadde binnen gekomen: Sy ſtelden beyde haer betrouwen op Godt: maer en konden niet wel ſlaepen, door de woelende ghepeyſen, die haer groote bangigheyt ende benaut-

heyt veroorsaeckten: ontrent middernacht, hoorden sy wat veselen ontrent de kamer daer sy binnen waeren: luysterden wat het was, ende saghen inde duysterheyt vanden nacht, die door de maene vermindert wiert eenen man inde kamer komen; sy springen op, ende *Agnes* roept overluyt: *Iesus Maria bewaert ons. VVie is hier? Zijt ghy van Godt, seght de reden van uwe komste: zijt ghy vanden duyvel, vaert inden afgront der helle, ende laet ons onbeschaedight.*

Desen man door dit onverwacht gheselschap verbaest staende, versocht dat sy stil-swijgen souden: ende door sijn spreken wiert *Agnes* hem kennende. Vliegt hem in't hayr, soo dat een deel van sijn hayr in haer handt bleef: overgaet hem met straffe woorden ende draeght sich soo kloeckelijck, dat desen man genootsaeckt was te vertrecken. Sy ondersochten by daeghe, langhs waer hy binnen gekomen was: ende bevonden dat hy een venster overweldight hadde. Sy vernaegelden desen inganck, ende siende dat haer achterdencken wel gegront, ende desen eersten tocht wel geluckt was, stelden oock den tweeden keer heymelijck in't selve huys te vernachten. Desen onsuyveren mensch meynende alsdan ander geselschap te vinden, keert oock den tweeden nacht wederom: die sy wederom verjaeghden als voren. Dit beweeghde desen susters, om noch voorder in dat huys haer Slaep-plaetse te nemen, ende noch meer de sonden te beletten: maer desen persoon, twee reysen soo quaelijck onthaelt zijnde, en keerde voor de derde reyse niet weder. Daer en-tusschen aerbeyde *Agnes* met haer Suster, om dese twee plichtighe Vrouw-persoonen tot oprechte beterninsse van haer quaet leven te brengen.

Godt

Godt heeft mede gevrocht, ende heeft de gebeden van *Agnes* verhoort: Want een van deſe twee vrouwmenſchen, tot een Kloofter vertrocken, ende d'andere tot den houwelijcken ſtaet gekomen is. Naer dit verhael ſchrijft *Agnes* aldus: *Och wonderlijcken Godt die deſe ende meer ſonden aen-ſiet, ende de ſondaeren niet te niet en doet in hunne ſonden! maer uwe goetheyt ô Heere, verwacht ſeer langhmoedelijck onſe beterniſſe.*

Sy bekent diergelijcke gevallen meermaels in haer jonckheyt ontmoet te hebben: maer altijt door Godts genade ende byſtant van allen hinder bevrijdt te zijn: ende voeght de volghende gheſchiedeniſſe by de voorgaende.

Sy bemerckte eenighe ongerijmtheyt in eenighe Edel-lieden, die in haer huys woonachtigh vvaeren. 't Welck haer beweeghde, om met alle neerſtigheyt dit geſelſchap te ſchouwen, ende in haer kamer te blijven.

Sy vvas eens op't hooghſte van 't huys gegaen, om aldaer eenighe lyf-kaſtydingen t'ondernemen: alſwanneer dat jemandt van deſe Edel-lieden met quaede meyninge haer quam ſoecken. *Agnes* dit gewaer wordende, en vondt geenen anderen raedt, als de valdeure vanden ſolder te ſluyten. Dit en vvas quaelijck gheſchiet, of deſen Edelman tracht de valdeure t'overweldigen. Ghemerckt dat deſe valdeure gheen ſlot en hadde, ſtont *Agnes* daer boven op, hem ſegghende dat hy ſich niet en ſoude verſtouten van voorder te komen, ten vvaere ſaecken hy ſijn twee oogen in ſijn handt vvilde hebben. Hy dede alle gewelt om de deure op te lichten: *Maer door de hulpe van Godt Almachtigh*, ſeght ſy, *ende door de voorſpraecke van ſijn H Moeder, die de Moeder der Suyverheyt is, ſcheen ick ſoo ſwaer te weſen,*

dat desen onsuyveren mensch niet in't minste de deure beroeren en konde. Hy vertrock: ende ick loofde Godt, door sijn lieve Moeder, welcker hulpe ende bystandt ick ghenoten hadde.

Als haer jemandt door vvoorden oft anderfints eenige onsuyvere genegentheyt te kennen gaf, kreegh dien van *Agnes* onverwachts eenen kaeck slagh. 'T vvelck soo dickwils te doen vvas, dat ongelijcke persoonen van haer vervremt ende af-keerigh vvaeren, tot haer groot genoeghen: Want sy in dese afgekeertheyt vermaeck nam, ende van alsdan besloten hadde, voor alle haer leven de Suyverheyt te bewaeren, al en vvas sy door geen belofte tot de selve in dese tijden verplicht.

Ghemerckt dat de jonckheyt in soo vele perijckelen, ende soo menighvuldighe aen-stooten van dese leelijcke sonde gestelt is, sach sy klaerlijck dat jonghe dochters genootsaeckt zijn haer lichaem in dwanck te houden, ende krachtighe middelen te gebruycken, om den duyvel, de wereldt, vleesch ende bloedt t'overwinnen. Hier door wiert sy tot verscheyde lyf-kastijdinghen gedreven, van de vvelcke vvy in 't volgende Capittel sullen spreken.

V. CAPITTEL.

Strengh leven ende lijf-kastijdingen van haer jonckheyt.

GHemerckt dat *Agnes* in dese jaeren gheenen mensch, maer Godt alleen tot stierman ghehadt heeft, den welcken buyten andere middelen tot haeren voortganck, haer oock aendreef, tot haet ende lijf-kastij-

kaſtijdinge des lichaems, ſonder beduydelijck te verklaeren, wat ſy dies aengaende doen of laeten moeſt: Soo en iſt niet wonder, dat ſy in deſe hardigheydt, door haeren over grooten yver, buyten ſporigh gheweeſt is.

Van't beginſel haerder bekeeringhe ſpeelden haere ghedachten op't kaſtijden van haer ſondigh lichaem: maer en wiſt niet op wat maniere ſy dit ſoude aen-leggen, of beginnen. Sy en gaf deſe ghenegentheyt aen niemant te kennen: Ja en wiſt oock niet, dat-men deſe dinghen behoort met eens anders kenniſſe t'ondernemen. Welcke onwetentheyt, die haer eenige jaeren by gebleven is, haer tot ſoodaenighe onmaetigheyt gebrocht heeft, dat ſy onder d'overvloedige lijfkaſtijdingen ſoude beſweken hebben, ten waere Godt beſonderlijck in deſe overdaedigheydt haer leven behouden hadde.

Haer ſtrengh vaſten, ende andere boetveerdighe wercken zijn begoſt, naer dat ſy de Levens der Heyligh ter handt genomen hadde: Want ſy uyt deſe voorbeelden van onnooſele ende deughtrijcke ſielen, die vinnighlijck haer lichaem onthaelt hebben, beſloot, wat haer te doen ſtont, die ſoo grootelijckx van plicht ende miſdaeden vervult was.

In't beginſel was haer vaſten ſoodaenigh, dat ſy dagelijckx maer eens en at, ende weynigh: nuttende tot haeren noot-druft het ſlechtſte dat'er in huys was. Ende dit was gemeynelijck, dat vande taillioo-ren, namentlijck vande Dienſt-boden tafel, afquam. Haeren dranck was water; oft eenighe ſteerten biers, die ſy in een kruycke vergaederde; of ſuer ende bekaemt bier, dat-men gewoon was aen de verckens te geven.

Als het volck des huys deſen dranck ende ſpijſe gewaer wiert, ſeyde *Agnes* dat ſy uyt leckernye dit dronck, ende at. Men antwoorde haer al lachende, dat ſe ſoodaenighe leckernyen voor haer lieten. Aldus gonck deſen aenſtoot met lachen voor-by, ſonder dat haer aengenomen vaſten geſtoort wiert: t'welck haer ſeer wel beviel.

Dit en was niet genoech tot voldoeninge van haer ſonden, ſoo haer docht: ſy quam dan voorder. Nam tot haeren dranck vuyl ende ſtinckende water. Somwijlen en at ſy niet, dan alle dry daeghen een kleyn ſtucxken broots. Heeft twee vaſtens over-gebrocht, dagelijckx een kleyn ſtucxken broots nuttende, ende anders niet: hier toe wat water, of ſomwijlen wat kleyn bier. Deſe nu gemelde onthoudinghe van ſpijſe ende dranck, noemt ſy t'beginſel van haer lijf-kaſtijdinghen.

Niet teghenſtaende dat ſy ten uytterſten behendigh was om dit vaſten voor d'ooghen der menſchen te bedecken: Evenwel het wiert ten leſten van haer Vader ende andere huys-genoten bemerckt. Waer door ſy ghepraemt is gheweeſt, of ſy wilde, of niet, allen dagh inde teghenwoordigheydt van andere, een, of twee, al-te-met dry glaſen wijns te drincken: t'geen haer ſeer pijnighde, maer en koſt'er niet uyt.

By d'onthoudinghe van ſpijſe ende dranck, vervoeghde ſy noch andere hardigheden: Ende gemerckt, dat de ghewoonelijcke inſtrumenten om diſcipline te doen, haer ontbraeken: floegh ſy haer lichaem drymael daeghs met tacxkens van genyver-hout, ende ſoo langh, tot dat ſy heel vermoeyt was van ſlaen: ſoo dat ſy ſomwijlen een quartier, ſomwijlen een half ure hier mede beſigh was.

Naer

Naer dat deſe lyf-kaſtijdinghen een half jaer gheduert hadden, dochten haer deſe genyver-taxkens te ſacht, niet-tegenſtaende, dat ſy haer lichaem grootelijcks quetſten. Soo ghebruyckte ſy dan voorder taxkens van ſtijf-ſtekende doornen, ende dat, gelijck de voorgaende, drymael daeghs: 't welck ontrent den tijdt van een jaer geduert heeft. Tot dit vreedt vverck klom ſy op 't hooghſte van 't huys, om van niemandt gehoort of geſien te vvorden. Naer deſe diſciplinen vreef ſy de vvonden met ſout, om de pijnen langher te voelen, ende ſliep by nachten op doornen.

Hier by ſocht ſy een hayren kleedt te krijgen: ende dat bekomen hebbende, droegh het ſelve dagh ende nacht. Heeft oock haer lichaem met een ghe knoopte hayren koorde gebonden: die haer ſoo pijnighde ende wondighde, dat den gangh haer ſchier onmoghelijck was. Daer by hadde ſy noch een yſere keten, die ſy onder-half jaer gedraeghen heeft.

Met ſoodaenighe onruſte by daghen ende by nachten en was ſy noch niet voldaen: maer nam eenighe jaeren voor haer bedde een plancke: ende eenen heelen winter, oock inde grootſte koude, ſtack ſy haer bloote voeten buyten het deckſel, ſoo dat haer voeten als vervroſen, ende ſonder gevoelen waeren.

Sy overwon haer ſelven kloeckelijck in al wat pijnelijck oft walghelijck was: alle vuyligheydt inden mont nemende, ende oock ſwelghende: Ende hier in, ghelijck inde voorgaende ſtucken, de behoorlijcke maete te buyten gaende.

Men kan hier uyt beſpeuren met wat yver dat deſe jonghe Maghet ontſteken was, om Godt vergiffeniſſe te verkrijghen vande ſonden, die meer uyt kinderlijcke

ke onbedachtigheyt, als uyt boosheyt bedreven waeren, al is't dat sy in haer schriften de selve seer swaer maeckt; ende lichtelijck gissen, wat voortganck van soodaenighe beginselen te verwachten is.

VI. CAPITTEL.

Ootmoedigheyt, Gave der traenen; Bermherrigheydt van haer jonckheydt.

TUsschen dese groote lijf-kastijdinghen, speelden d'oeffeninghen van andere deughden: laet ons eenighe van dese aenraeken, ende voor eerst d'Ootmoedigheyt, den waerachtighen gront-steen van het gheestelijck leven, die van't beginsel in *Agnes* groot, maer veel grooter ende wonderlijcker inde volgende jaeren gheweest is.

t'Ootmoedigh ghevoelen van haer selven was soodaenigh, dat sy gheen menschen, gheen beest, gheen schepsel, soo slecht, soo verworpen, soo verfoyelijck en vont, als haer selven. Siende eenighe doode honden, katten of andere stinckende beesten, keerde sy haer ghedachten tot de sonden, die haer siele voor Godts aensschijn hondert duysentmael afgrijsselijcker maeckten, als alle stanck ende vuyligheyt deser wereldt aen de sinnen der menschen is. Ende oversulckx aenmerckende dese doode ende stinckende dieren, vonniste dat dese in eenigher maniere weerdiger waeren dan sy: Gemerckt dat sy voor Godts oogen plichtigh was, ende dese dieren niet. Hoe vuyl ende stinckende dat se waeren, druckte die somwijlen aen haer herte: ja hadde sy die in haer herte konnen drucken

ende

ende op eten, ſoud'et gedaen hebben, om dat ſy onnooſelder waeren dan ſy was, ende teghen Godt niet miſdaen hadden.

Sy was ſomwijlen met ſoo groote ſchaemte van haer onweerdigheyt bevanghen, dat-ſe niet en wiſt, waer ſich keeren, om voor de goddelijcke ende menſchelijcke ooghen verborghen te zijn: Want en vont in den gantſchen aerd-bodem niet ſoo ſlecht, waer by ſy verdiende vergheleken te worden. Heeft dickwils gewenſcht, dat d'aerde haeren mont ſou openen, om haer voor Godts, ende der menſchen ooghen te bedecken. *Ach in wat ghedrangh ende benauwtheyt*, ſeght ſy, *ben ick ſomtijts gheweeſt: dat ick minder dan d'aldervuylſte uytbroetſel van alle ſchepſelen, niet en wiſt, waer my laeten van ſchaemte.*

Dit inwendigh ghevoelen van haer verworpentheyt, en koſt ſy ſoo behendelijck niet bedecken, of het wiert door eenighe uytwendige merck-teekenen eenighſints kennelijck aen't volck van den huyſe. Want die voor deſen de wiltheyt, ende uytgeſtortheyt ſelf was gheweeſt, was nu, of ſonder ſpraeke, of van ſeer luttel woorden, ende heel den dagh ingekeert in haer gepeyſen. Die deſe groote veranderinghe daeghelijckx aenſaeghen, en wiſten niet, wat ſy van *Agnes* dencken oft ſegghen ſouden, maer bemerckten wel, dat in haer iet vremts ſchuylde.

Haer gepeyſen vielen gemeynlijck op haeren Niet, ende op dien oneyndelijcké Al, die Godt is. Waer door ſy van alle tijdelijck vermaeck, ſoo afkeerigh was, dat het haer pijnelijck was, eenighe uytwendighe vreughden te hooren of te ſien.

Gemerckt dat haer ſonden als een over ſwaer pack,

gedurighlijck haer voor ooghen waeren, badt sy Godt om eenen reghen van traenen, door de welcke sy haer boos leven, ghelijck de H. Maria Magdalena, en andere, soude moghen beweenen. Want haer herte, door de voorgaende wulpsheyt, was in't beginsel van haer bekeeringhe als eenen steen, ende sonder gevoelijcke beweginghe. Daer-en-tusschen en hiel sy niet op van dit gevoelijck leet-wesen over haer misdaeden te versoecken: tot dat sy ten lesten vanden hemel verhoort wiert. Want soo dickwils als sy haer sondigh leven, ende te saemen de goddelijcke genaede, die haer gheschiet was, overdocht: liepen de traenen als twee fonteynen uyt haer ooghen, soo in't heymelijck, als in't openbaer. Soo dat-men inde Kercke, uyt den overvloet der traenen, bescheedelijck konde mercken, op wat plaetse dat *Agnes* geknielt hadde.

Dese Gave van traenen is haer langen tijt by gebleven: met perijckel van ten lesten haer gesicht te verliesen. Daerom heeft Godt naer vele jaeren dese traenen haer afgenomen, ende die in een edelder leetwesen van inwendighe traenen verandert: soo hier na sal gheseyt worden.

Door d'ingeboren bermhertigheydt tot arme menschen; wiert sy in desen tijdt ghedreven, om arme kinders te reynighen, haer bedden te maecken, ende allensints te voorsien.

Desen drift liep te verre, ende buyten spoore. Want gelijck den haet tot haer lichaem buyten spoorigh was, soo wy ghesien hebben; soo gonck oock dese bermhertigheyt tot den armen buyten de behoorlijcke paelen: die niet te veronschuldighen en is, dan door onwetentheyt. Want sy sonder kenniſſe van haer Vader,

by

by daeghen ende by nachten vergaederde, al wat sy konde, om de behoeftigheydt van arme menschen te helpen. Broot, boter, vleesch, bier, wijn, olie, ende andere dinghen, stack sy den armen toe: denckende dat sulckx haer geoorlooft was, ende betrouwende dat in soo groot ende weldigh huys-houwen van haer Vader, dit niet lichtelijck en soude ontdeckt worden.

Hadde sy eenen wijsen ende deughdelijcken Biechtvader ghehadt, die haer doen ontbrack, en soude dese aelmoessen soo loffelijck niet gedaen hebben.

VII. CAPITTEL.

Haer vertreck naer een Klooster, ende deughden aldaer gheoeffent.

HAer gemoet, dat in Godt heel verslonden was, en vont geen ruste in haers Vaders huys: daerom badt sy ghestaedelijck, om aengaende den staet haers levens, den goddelijcken wille te kennen: veerdigh zijnde om den selven sonder eenigh uytstel te volghen.

Niet en docht haer nuttigher tot haer saligheydt, als ergens buyten alle werelts gewoel naer een Kloosster te vertrecken, ende alle den tijdt haers levens met Godt alleen inden Religieusen staet, bekommert te wesen. Dese begheerte gaf sy aen haeren Vader te kennen: maer desen en luysterde niet naer soodaenigh versoeck, liever hebbende dat *Agnes* soude t'huys blijven, daer sy seer nuttigh was.

Sy hadde eenen Cosijn, die Gheestelijck ende De-

ken van een Kercke was: deſen docht haer bequaem, om haer voor-nemen te vervoorderen. Sy verſocht dan ſijn hulpe door verſcheyde brieven, om tot het Kloosterlijck leven te komen. Ende al-hoe-wel ſy met haer brieven niet op en dede: bleef evenwel ſtantvaſtelijck aen praemen.

Ten leſten komt deſen Coſijn naer Waſſenbergh, tot groote blyſchap van *Agnes*. Want met deſe gelegentheyt verhopte ſy door bidden ende ſmeecken te verkrijghen, dat ſy door haer brieven niet verkregen en hadde. Haeren wenſch is wel uyt-ghevallen: Want als deſen Deken met haer Vader hier over gheſproken hadde, is tuſſchen deſe twee geſloten, dat den voorſeyden Deken haer naer Ceulen ſoude geleyden, ende aldaer in een Klooſter ſtellen. Hier hadde *Agnes* het uyterſte van haer begeerten.

Sy zijn dan met Godts hulpe t'ſamen vertrocken, ende *Agnes* is in een Clooſter van den H. Bernardus ontfanghen, om aldaer beneffens andere ſes Dochters Scholiere te weſen: waer over ſy Godt ten alderhooghſten bedanckte.

Hier was haer eerſte oeffeninghe latijn te leeren, gelijck de Scholieren pleghen te doen. Waer toe ſy ſoo driftigh was, datſe van haer Meeſterſſe verſocht, om vroeger voor d'andere op te ſtaen, ende aldus in deſe wetenſchap, beteren voortganck te doen.

De Meeſterſſe ſtondt dit verſoeck te gewilliger toe, om dat *Agnes* ſeer weynigh ſliep. Want van den tijdt dat d'eeuwigheyt haer ſoo levendigh ingebeeldt was, gelijck hier voren geſeyt is, was haeren ſlaep ſoo verdreven, datſe ſeer luttel tijdts hier in beſtede.

Hier door geſchied'et dat ſy dickwils by nachten op den

den Choor quam, om alsdan eensaementlijck met de Religieusen te bidden. Maer om haer jonckheyt, wiert sy vande Religieusen, wederom naer haer bedde gedreven. Doch door oodtmoedigh bidden, verkreegh sy oorlof om s'morgens vroegher als d'andere Scholieren op den Choor te komen: VVant de Religieusen bemerckten, dat sy uytterlijck tot het bidden geneghen was.

Haeren voortganck in't leeren was soodaenigh, dat sy in korten tijdt d'andere Dochters, oock die langher geleert hadden, te boven gonck: Hier over waeren dese andere droef. *Agnes* dit bemerckende, soude geerne alle haere wetenschap, aen hun over-gesetten hebben, waere dat mogelijck gheweest, om dese droefheyt te stutten.

Als de Scholieren slaepen gonghen, bleef *Agnes* altijt voor haer bedde, om te bidden. Dit wiert aen de Priorinne, ende aen de Meesterisse aen-gebrocht: ende de Meesterisse vraeghde haer, of sy s'avonts met d'andere slaepen gonck. Sy Antwoorde: *Och Meesterisse, sou ick soo slaepen gaen, sonder eerst te bidden?* De Meesterisse seyde ghy bidt met ons op den Choor: dit is genoech: gaet terstont met d'andere slaepen: ghy maeckt door U op-blijven de Religieusen wacker, als sy moeten rusten om s'nachts op te staen. *Agnes* badt met t'samen ghevouwen handen (ghemerckt dat sy met d'andere Scholieren moest te ruste gaen) om vande Meesterisse eenighen anderen tijdt tot het bidden te verkrijghen: ende versocht s'avonts haer avontmael te mogen derven, om dien tijdt, in plaetse van t'eten, te besteden in't ghebedt.

Hier op sweegh de Meesterisse inde teghenwoordig-

heyt van andere: maer riep *Agnes* alleen, ende gaf haer tijdt om te bidden, die sy soo yverlijck versocht, te weten, naer dat de Vesperen souden gesonghen zijn. Desen tijdt wiert vande Scholieren besteedt met eenigh lichaemelijck voedtsel te nemen, ende sich onder malkanderen te vermaecken: Maer *Agnes* begaf sich alsdan tot het Ghebedt, tot dat s'avonts den Refter luyde, volghens den oorlof die haer vande Meestersse verjont was.

Sy verkoos alsdan tot haer bid-plaetse een hoexken van haer kamer, alwaer een devoot Crucifix was. In dese plaetse badt sy heele uren, van inwendige vreughden wonderlijck overgoten: VVant seght dat dese plaetse haer eenen hemel scheen te wesen.

Van 't beginsel dat sy in 't Klooster ghekomen was, wiert haeren geest tot de Meditatie ghetrocken. Hier toe stoffe soeckende, begost sy voor al te Mediteren op den *Ave Maria*, om door de voorspraecke van onse algemeyne Moeder, voorder gratie van Godt te verkrijghen. Daer nae op den *Pater noster* ende het Gheloof: voorts op de Passie des Salighmaeckers: die haer eenen lust hof van leeringhen ende van troost was, ende van alsdan by nae altijdt haer onderhoudsel, soo by nachten, als by daeghen geweest is.

Terwijlen dat sy in dese eenigheyt met haer Meditatie besich was: vviert sy van d'andere Scholieren gemist, die naer haer vraeghden: maer niemandt vande Scholieren en wist waer sy was. Ten lesten als sy over-al gesocht hadden, hebben haer in dit hoexken van haer kamer op haer knien ghevonden. Sy bleef stil, sonder haer gebedt te stooren; ende de Scholieren vertrocken: ende heeft in dese dagelijcksche gewoon-

te,

te, van in die plaetſe te Mediteren, volherdigh ghebleven.

Naer t'gebruyck van dat Clooſter, en gonghen de Scholieren maer eens ter maent ter Heylighe Communie. Dit viel aen *Agnes* ſeer pijnelijck, die over lanck gewoon was, alle weken ende meer, tot deſe goddelijcke tafel te gaen. Verſocht dan van haer Overſten oorlof, om dickwilder dit weldaet te ghenieten. Men ſtondt dit verſoeck toe: ende men ghedooghde dat ſy ſoo dickwils als de Religieuſen tot deſe tafel mocht gaen. Dit was voor *Agnes* ſoo blijde tijdinghe, dat ſy niet en wiſt op wat maniere bequaemelijck Godt hier van te loven, ende te dancken. *Ick riep* ſeght ſy, *tot al wat inden hemel ende aerde is: op dat alle ſchepſelen te ſaemen, met my, ende voor my, Godt bedancken ſouden, ende dat inder eeuwigheyt.*

De Meeſterſſe droegh voor *Agnes* beſondere ſorghe, ſoo in't leeren, als anderſints. Naer de ghetuygeniſſe van *Agnes* was de reden van deſe ſorghvuldigheyt, om dat ſy ſlechter van gheſlacht was, als d'andere Scholieren: oft om dat ſy vremdelinck was in dat landt. My dunckt dat deſe goede gheneghentheyt der Meeſterſſe waerlijcker aen haer deughſaemheyt ende godtvruchtigheyt toe-gheſchreven mach worden.

Men beval haer, dat-ſe inde Choor haer plaetſe aen de voeten vande Meeſterſſe ſoude nemen, ende niet op de gewoonelijcke plaetſe der Scholieren: Miſſchien om dat de Religieuſen vermaeck naemen, ende tot godtvruchtigheyt aenghedreven wierden, door t'aenmercken van deſe vierighe ſiele.

Hier door is opſpraecke onder d'andere Scholieren ghereſen: die niet en konden ſonder nijdigheydt verdrae-

draeghen, dat *Agnes* buyten de reste, soo eerlijcke plaetse besat: Want de plaetse daer de Meesterisse sat, was, op een naer, beneffens Mevrouw. *Agnes* oordeelde dat dit ghevoelen der Scholieren redelijck was: mits dat die besondere plaetse haer niet toe en quam; ende hadde in dese besonderheyt soo groot ghevoelen als d'andere: Want sy voor d'alderminste socht gehouden te worden.

Maer ghemerckt dat sy uyt last van haer Meesterisse dese plaetse moest nemen, seyde tot de Scholieren: *Och en weest niet gram op my: ick moet immers ghehoorsaem zijn. Ick soude liever by V. L. wesen, als soo naer by Mevrouw.*

De lammigheydt van haer armen, die haer sonder ophouden pijnighde, bedeckte sy seer sorghvuldelijck: ende verdroegh heymelijck de pijnen, die dese quaele, by daeghen ende by nachten veroorsaeckte: Want vreesde niet aenveert, maer wegh ghesonden te worden, waer't saeken dat dit ghebreck tot kennisse der Oversten ghekomen hadde. Van den tijdt dat sy ghevallen was, en was sy in dese litmaeten noyt sonder pijnen: Maer hiel dese pijnen voor een besonder weldaet, ende verdroegh de selve seer geerne.

Doende haer ghebedt voor 't vermelt Crucifix, voelde sy dickwils dese pijnen vereenight met de pijnen die onsen Saligh-maeker aen 't Cruys in sijn armen gheleden heeft: ende wiert alsdan soo overgoten van hemelsche blijschap, dat sy in dit lijden d'aldergrootste vermaeck hadde.

Hoorde van den Saligh-maeker, soo haer docht, dese woorden: *Betrouwt op my, ick en sal V niet verlaeten.* Meer dierghelijcke, inwendighe Inspraeken, die haer

haer alsdan gheschiet zijn, bleven soo vast in haer siele gheprint: dat sy die noyt en heeft konnen vergheten.

Eer sy tot het Clooster quam, versochten eenighe van haer Vrienden als met ghewelt, dat sy waer-seghers over dese lammigheyt soude te raede gaen. Maer *Agnes* heeft met grooter ghewelt gheweygert dit misdaet te begaen: liever hebbende alle haer leven dese lammigheyt te behouden, als in't minste af te wijcken van Godt: als wanneer sy insghelijckx, door dese overgevinghe van haer selven, groote blijschap in haer siele ghevoelt heeft.

D'achtbaerheydt van *Agnes* was inde ghemoederen der Religieusen soo groot: dat niet alleen de ghesonde geerne met haer spraeken, maer de siecke besonderlijck haer teghenwoordigheyt en gheselschap versochten. De Meesterse ghedooghde dit: tot troost der siecken, maer tot groote beschaemtheydt van *Agnes*. Want sy schrijft hier van aldus: *Ick was hier in seer beschaemt, peysende dat dese Religieusen dit deden, om sich te versterven, door de teghenwoordigheydt van soo vuyl ende alder onweerdighste schepsel als ick ben.*

VIII. CAPITTEL:

Is ghenootsaeckt het Klooster te verlaeten om haer lammigheyt, die ongheneesbaer gheoordeelt wort.

T'Ghebreck van haer armen was tot noch in dat Klooster verborghen: maer *Agnes* vreesde dat het ten lesten tot haer achterdeel kennelijck soude worden. Want als de klocke s'avonts tot de Comple-

ten moeſt ghetrocken worden, ſocht de Coſterſſe een vande Scholieren, om in haer plaetſe de klock te trecken: Ende die ſy eerſt vont, wiert aenghevat tot dit werck. *Agnes* was altijdt beſorght, om d'ooghen der Coſterſſe alſdan te vluchten: maer is van haer ten leſten eens betrapt ghewceſt, ſittende achter t'gheſtoelte vanden Choor, alwaer ſy beſigh was met haer ghebedt: als wanneer ſy terſtont verſocht wiert om de klocke te trecken. Hier viel *Agnes* inden ſlagh, die ſy langh gevreeſt hadde: Was gehoorſaem, ende gongh in Godts-naeme de klocke trecken; maer quaelijck begoſt hebbende, en konde niet voort. De Coſterſſe, hoorende dat de klocke terſtont ſweegh, quam geloopen; ende vraeghde waerom ſy niet voort en gongh in te luyden. *Agnes* was ghenootſaeckt te bekennen, dat ſy niet voorder en koſte.

S'anderdaeghs ſmorghens wiert *Agnes* vande Meeſterſſe ondervraeght, of ſy eenigh verborgen gebreck hadde: Sy bekende de lammigheydt van haer armen. Naer dat de Meeſterſſe met de Priorinne ende andere Religieuſen hier over gheſproken hadde, ſeyde de Meeſterſſe tot *Agnes:* dat ſy in dat Klooſter niet verblijven mocht, mits aldaer geen gebreckelijcke dochters mochten ontfanghen worden: dat ſy't leeren van de latijnſche taele ſou ſtaecken: dat Mevrouwe naer haer Vader ſoude ſchrijven om haer weder in ſijn huys te nemen.

Hier was de droefheydt van *Agnes* ſoo overvloedigh, dat de Religieuſen ſelfs medelijden hadden: naementlijck als ſy ſaeghen, hoe ſy op alle manieren op t'ootmoedighſte verſocht in't Clooſter te volherden. Deſe droefheyt heeft ſoo langh geduert, tot dat haer

Vader

Vader gekomen is, om haer naer huys te gheleyden.

Daer-en-tuſſchen keerde ſich *Agnes* in dit ongeval tot de Coninginne des Hemels: indien t'haeren roep was in dat Clooſter te blijven, haer moederlijcke hulpe hier toe verſoeckende: Ende ſcheen vande H. Maghet te verſtaen, dat ſy in't Clooſter niet en ſoude verblijven. Maer *Agnes* en nam alſdan geen acht op deſe inſpraeke, door den grooten drift die ſy hadde tot het Clooſterlijck leven.

Naer eenighen tijdt komt haer Vader naer Ceulen, om ſijn Dochter uyt het Clooſter te haelen. Sy badt hem, ghelijck ſy de Religieuſen gebeden hadde, vallende op haer knien, om in't Clooſter te moghen volherden, verſoeckende dat hy, ter oorſaeke van haer lammigheyt, de toe-geſeyde penningen tot haer profeſſie ſoude willen verdobbelen, om inden Clooſterlijcken ſtaet te mogen volherden: maer al was't dat ſy door deſen middel by de Religieuſen goede hope bekomé hadde; en dede niet op by haer Vader: den welcken haer beval dat ſy met hem ſoude naer huys keeren, met hope van wederkomſte: waer't ſaecken dat deſe lammigheyt, door eenige genees-middelen konde verdreven worden. Op deſe toe-ſegginge heeft ſy door bedwanck het Clooſter verlaeten.

Men heeft alſdan verſcheyde meeſters te raede ghegaen, om deſe lammigheyt te geneſen: maer te vergeefs. Want de Genees-meeſters en wiſten niet wat quaele dit was: gemerckt dat *Agnes* haeren val verſweegh, die 't beginſel ende oorſaeke was van dit quaet.

Men vondt ten leſten een Vrouwe vier mijlen van Waſſenbergh woonachtigh, op wiens konſte beſonder

betrouwen gheſtelt wiert: Want ſy wondere quaelen genas, tot deſe vrouwe wiert *Agnes* geſtiert: maer met inwendighe begheerte haers herte, van niet gheneſen, noch van deſe aengenaeme pijnen verloſt te worden, ten waere dat deſe gheneſinghe Godt behaeghde tot den wederkeer naer't Clooſter, dat ſy om dit gebreck hadde verlaeten. Hier was *Agnes* een half jaer, onder alle, oock de pijnelijckſte remedien, die ſy ſeght onverdraegelijck te zijn, maer ſonder baet. Want deſe Vrouwe ten leſten ſeyde, dat ſy jonck zijnde, iet ſwaers gheheft hadde, waer door haer litmaeten verreckt waeren: dat het lede-water in't margh der beenderen ſat: dat dit quaet niet te helpen was: dat ſy dit gebreck alle haer leven behouden moeſt.

Dit beviel aen *Agnes* ſeer wel: want al hadde ſy groote genegentheyt tot het Clooſterlijck leven, 't welck ſy, behoudende deſe lammigheyt, niet en konde bekomen; hadde nochtans over-groot behaeghen in deſe ſmerten te lijden.

Soo is ſy dan met haer oude pijnen naer huys ghekeert: door menighvuldighe remedien niet anders gewonnen hebbende, als de wanhope van beterniſſe. Deſe pijnen die meer toe-namen, waeren ſomwijlen ſoo overvloedigh, dat ſy vreeſde uytſinnigh te worden principalijck in't heetſte des ſomers, ende koudſte des winters, alſwanneer ſy tot alle dinghen onbequaem was, dan alleen tot het gewilligh lijden.

Sy leedt deſe ſmerten, al of de pijnen rooſen ende ſuycker geweeſt waeren, Godt hier van, als van een groot weldaet, bedanckende: want den inwendighen trooſt die ſy uyt dit lijden genoet, was onſprekelijck.

IX. CA-

IX. CAPITTEL.

Leght d'ydele kleederen af, ende oeffent verſcheyde goede wercken in haers Vaders huys. haer bekoringhen.

AL was ſy genootſaeckt wederom onder wereldtſche menſchen te leven, haeren handel en was nochtans niet wereldtſch. Sy hadde het Clooſter verlaeten; maer niet de Clooſterlijcke manieren: want en begaf ſich niet alleenelijck om d'aengenomen oeffeningen van godtvruchtigheyt, ſoo uytwendighe, als inwendighe, voorder te pleghen: maer oock om de ſelve te vermeerderen.

Sy voelde miſnoegen inde wereldtſche kleedinghe, ende optoyſel: ende haeren geeſt vont voldoeninghe in ſlechtere kleederen ſonder eenigh cieraet te draeghen. Soo ſeer walgende van alle ydel getuygh haers lichaems, als dit ghemeynlijck van andere dochters bemint wordt. Om dan eenighſints de Clooſterlijcke kleedinghe te behouden, die ſy onlancks verlaeten hadde, heeft ſy de ſlechtſte ende eenvoudighſte maniere van kleedinghe aengenomen: maer noch niet de kleedinghe van Gheeſtelijcke dochters, die te Waſſenbergh onbekent was.

Buyten den tijt die ſy met Godt over-brocht, ſocht ſy voorts den dagh in eenigh godtvruchtigh handtwerck te beſteden, als ſy door haer pijnen hier toe bequaem was. Sy en konde niet voordeeliger tot Godts glorie verdencken, als d'autaeren en de beelden te cieren die ſchier van alle eere ontbloot ſtonden. VVant ghelijck de godtvruchtigheydt inde herten der menſchen

schen aldaer seer verflauwt was: soo waeren oock d'autaeren ende beelden grootelijcks veronachtsaemt, ende van lynwaet, ende van cieraet seer quaelijck versien. Dus besorghde sy door haer handt-werck, ende anderssints, dat aen dese geen doecken, kanten, kleederen en ontbraecken: ende gemerckt dat sy inwendelijck getrocken vviert, om de Moeder Godts uyterlijck te beminnen, ende te dienen: gebruyckte oock alle neerstigheyt, om haer beeldt te cieren, dat gelyck sommighe autaeren, van alle cieraet ontbloot was.

Dit heeft sy met grooten yver gedaen, soo door haer selven, als door andere Dochters die sy op-gheweckt heeft, om haer in soo Heyligh werck behulpsaem te wesen. Hier by voeghde sy den yver om zielen te winnen, van den welcken wy, in 't volgende Capittel sullen spreken, Dit waeren haer oeffeninghen op desen tijdt.

Het sou wonder geweest zijn, dat den helschen vyandt soo vierige ziele niet en soude bestormt hebben met verscheyde laegen ende bekoringhen: maer dese en hebben haer noch desen tijdt ontbroken, noch oock daer nae.

Voor eerst wiert sy vanden vyandt aengetast, met een saecke die onbescheyden was, ende voor Godt geen schult en hadde, maer van verre trock tot grootachtinge van haer selven. VVant dat hooveerdigh Serpent, dat niet geerne verwonnen wordt, arghlistelijck hier van begost: vreesende verplettert te worden, waer 't saecken dat hy voor d'eerste bekoringhe van desen tijdt eenige openbaere sonde voor-gestelt hadde. Om dan met meerdere hope van goede uytkomste, haer

kloeck-

kloeckmoedigheyt ende geeſtelijcke ſterckte te beproeven: is ſijnen eerſten tocht gevallen, op die ſlechte maniere van kleedinge, die ſy ſonder jemandts raet onlanghs aen-genomen hadde. Sijn opſet was haer te bewegen, tot het hernemen van gecoleurde kleederen, ghelijck andere dochters van diergelijcke af-comſte droegen: ende dat vvel geluckt zijnde, haer voorder tot eenigerhande ſonde te trecken. Deſen aen-ſtoot wiert ſoo behendighlijck vanden vyandt voor-ghevvent, dat *Agnes* deſe voorſtellinge in-gevolght is, ende het cieraet haers lichaems hernomen heeft, 't welck ſy nauwelijcks afgeleyt hadde. Maer geen geruſtigheyt vindende in dat onnuttigh ende ydel paleerſel: heeft haer ſlechte kleedinge wederom hernomen. Doch en is oock alſdan niet ſtantvaſtigh geweeſt in haer goet voor-nemen, maer noch eens door eenige inbeeldingen op de wereldtſche kleederen vervallende, heeft deſelve wederom aen-getrocken. Aldus is ſy twee reyſen van den vyandt verleyt geweeſt, ſoo ſy ſeght: maer onnoofelijck. Mits dat ſy in't ghebruyck van wereldtſche ende gecoleurde kleederen geen quaet ſagh. Deſe onſtantvaſtigheyt ſchrijft ſy toe aen't gebreck van eenen wijſen Raedtſman: VVant hadde ſy iemandt ghehadt om raet te vraegen, en ſoude, ſoo ſy bekent, de ſlechte kleederen niet verlaeten hebben.

Door deſe victorie, die eygentlijck gheene victorie was, gemerckt dat ſy de ziele niet en beſchaedighde, is den vyandt ſtouter geworden: ende heeft haer beſpronghen, niet met eene ſaecke die uytwendigh ende onbeſcheyden; maer die inwendigh, ende voor Godts oogen mishaegelijck is. Hy ſocht door de deure van ydel glorie in deſe ziele te komen: verhopende

den

den selven uytval, die hy aengaende haer kleederen bekomen hadde. VVant haer menighvuldige lyfcastijdingen, haer stantvastigh gebedt, haer gave der traenen, haeren yver der zielen, ende haer andere deughden, dochten hem den alderbequaemsten inganck, om haer ootmoedigh gemoet tot eenigh ydel behaegen te brengen. *Agnes* dan wiert van d'ydel glorie, ende verheffinge haers selfs, seer sterck bevochten: maer ghebruyckte terstont tegen dese stormen haeren gewoonelijcken schilt; te weten de diepsinnighe ghedachteniſſe van haer menighvuldige sonden, ende het innigh in-sien, dat haere sonden van haer voort-quaemen, ende alle goet dat sy dede, van Godt. Door desen middel heeft sy meesterlijck dese bekoringe overwonnen, sonder van eenigen mensch onderricht of verkloeckt te vvorden: VVant sy haer bekoringen aen niemandt te kennen gaf, enckelijck aen den Biecht-vader haer sonden verklaerende, sonder jet anders.

X. CAPITTEL.

Haeren yver om sielen te winnen.

T'En was haer niet genoech haeren eyghen voortganck soo dapperlijck te beneerstighen, ghelijck wy gesien hebben: maer moest te saemen met alle vermogen, oock haeren naesten tot alle Godts-dienstigheyt vervoorderen, ende met alle krachten aerbeyden, dat alle menschen haer selven souden versaeken, ende Godt dienen naer behoorte. De goddelijcke liefde, die in haer herte soo brandigh was, en gedooghde niet, dat haeren yver, of aen de jonckheydt, of aen den ouderdom soude ontbreken. Men

Men ſagh haer loopen, ſoo binnen, als buyten de ſtadt, om alle de thien of twelf-jaerige kinderen, t'ſaemen te vergaederen in haer huys: alwaer ſy de ſelve neerſtelijck in de Chriſtelijcke leeringhe onderwees, ende kenniſſe gaf, ſoo vande ſonden met de welcke ſy de goddelijcke Majeſteyt vertoornt hadden, als van de middelen, die Godt verjont heeft om de ſelve door een goede Biechte uyt te waſſchen.

Deſe kinderen, bequaemelijck onderweſen zijnde, wierden van *Agnes* ſelf naer de Kercke gheleydt, om haer biechte by den Prieſter te ſpreken: Ende door haer neerſtigheydt wiert deſe jonckheydt tot ſoo loffelijcke gewoonte gebrocht, dat een goet ghetal, ſonder vermaent te worden van ſelf quam, ſoo om in't huys van *Agnes* onderricht te worden, als om inde kercke te Biechten.

Naer dat deſen yver inde minder-jaerighe wel gheluckt was, inden welcken ſy volherdigh gebleven is: heeft ſy den ſelven oock vervoordert tot oude mans ende vrouwen. Onder de welcke ſy ſommige ſoo onervaeren bevonden heeft inde noodighe weterſchap haerder Saligheyt, dat ſy geen kenniſſe en hadden van 't toekomende leven, ende van d'onſterffelijckheydt onſer ſiele: want ſy van gevoelen waeren, dat onſe ſiele ſterft met het lichaem, ende dat hier naemaels, noch loon van goede wercken, noch ſtraffe van quaede te verwachten ſtaet. Deſe wierden van *Agnes* behendelijck ende vriendelijck tot het aenhooren van ſoo noodighe onder-richtinghe aenghelockt om te leeren, wat ſy doen ende laeten moeſten, volghens de plicht van een goet Chriſten menſch.

Waerender ſommighe die de Biechte, om de groot-

heyt haerder ſonden, ſeer ſchroomden; *Agnes* geliet ſich als of ſy noch grooter ſonden bedreven hadde: ende bekende opentlijck, dat dit de waerheydt was. *VVant*, ſeght ſy, *mijn eyghen ſonden zijn my altijdt ſwaerder voor mijn ooghen, als de ſonden van andere, ja als alle ſonden des Werelts te ſaemen ghevoeght.* Dit is't gevoelen van oprecht ootmoedige ſielen. Deſen yver heeft aen *Agnes* ſoo wel geluckt, dat ſommighe hun verborgen ende grove ſonden aen *Agnes* kenbaer maeckten, die ſy te voren, om al wat'er is, of te verwachten ſtaet, aen geenen Biecht-vader ſouden verklaert hebben.

Als deſe Sondaeren dit lock-aes in gheſwolgen hadden, quam ſy voorder, ende verweckte hun, om vergiffeniſſe van Godt te bidden, met vaſt opſet van beterniſſe, ende daer na een goede Biechte te ſpreken: ende ſy verkreegh haeren wenſch. Soo voorderde ſy op alle manieren de Saligheyt van haeren naeſten. Laet ons hier van eenighe gevallen in't beſonder voorſtellen.

Daer was een man ſeventigh jaeren out, die in haers Vaders huys dickwils verkeerde: VVant hy den Voerman was, die van dat huys-geſin gebruyckt wiert, als jemandt vande huys-ghenoten naer een andere plaetſe moeſt reyſen. Sy hadde verſtaen dat deſen Voerman vande Roomſche Kercke afvalligh was, ende vlamde tot ſijn bekeeringhe: Sy begoit dit werck met heftighe gebeden tot Godt, op dat hy tot het licht des geloofs mochte komen: Voeghde ſich altijdt by hem, als hy tot haers Vaders huys quam: Sprack met hem vriendelijck: Verthoonde hem zijn dolingen: onderwees hem met alle haer vermoghen. Hy weerde ſich in't beginſel: maer bekende ten leſten de waerheydt,

met

met voor-nemen van alle ketterye te verſaecken. Sy gonck dan met hem naer de Kercke, om hem tot de Biechte te leyden: Maer door den teghenſtrijdt die hy inwendelijck voelde liep hy meer als eens uyt de Kercke ende uyt d'oogen van *Agnes*. Sy en gaf den moet niet verloren, maer hiel vaſt aen, tot dat hy gewillighlijck naer de Kercke ende naer den Biecht-ſtoel gegaen is: Ende ſy ghetuyght, dat hy goet Catholijck gheſtorven is.

Eene oude vrouwe, niet min vervoordert in jaeren, als den voor-ſeyden man, en wilde niemant hooren, aengaende de ſaeken der Saligheydt, oock niet den Paſtoor: Sy en gongh noyt ter Kercke. Men wiſt niet van wat geſintheyt ſy was. Sy viel in een ſieckte: wiert alſdan van haer vrienden vermaent ende verweckt, om den Paſtoor t'ontbieden, ende ſich wel te ſtellen met Godt. Maer de krancke en wilde alſdan hier van niet meer hooren, dan te voren, als ſy gheſont was. Ten leſten, inwendighlijck beweeght wordende, badt ſy dat men *Agnes*, die voor een Jagerſſe der ſielen bekent was, verſoecken ſoude, om eens by haer te komen. *Agnes* vloogh daer na toe: Sprack met deſe vrouwe vande ſaeken die haer ſiele belanghden: Maer de ſiecke en wilde den raet niet volghen, die haer voor-geſtelt wiert. Daer-en-tuſſchen verſocht *Agnes* heymelijck de voor ſpraeke vande Moeder Godts, tot Saligheyt van deſe ſiele: Ende ſtelde aen de krancke voor ooghen deſe twee Artikelen des Gheloofs: *Ghemeynſchap der Heylighen*, *Vergiffeniſſe der ſonden* Dat wederſpannigh herte wiert hier mede gheraeckt: Sy gaf haer over: Ontfongh d'onderwijſinghen, die van *Agnes* voor-geſtelt wierden: Heeft haere Biechte geſpro-

ken, ende haeren Saligh-maeker genut: Ende is naer eenighe daeghen gheſtorven.

Om deſe ende diergelijcke vvercken, in de welcke *Agnes* onvermoeyelijck vvas, waeren de Lutherſche op haer ſoo ſeer verbittert: dat ſy haer wel ſouden verſcheurt hebben. Maer hier door wiert *Agnes* noch meer tot deſe wercken gedreven: ende hadde ſy deſe tegenſprekers insgelijcks vande dolingen tot de vvaerheyt konnen brenghen, ſoude veerdighlijck alle krachten van ziele ende van lichaem duyſent en duyſent-mael hier toe beſteedt hebben.

Dit waeren de beginſelen der Hemelſche vruchten, die ſy daer-nae noch voorder onder haeren naeſten behaelt heeft.

XI. CAPITTEL.

VVordt met inwendighe benautheden overvallen.

OP deſen tijdt wierdt *Agnes* ſeer overvallen met droefheyt, met ſcrupulen, met inwendige onruſte des geeſts: die haer voedſel namen, door dien dat ſy deſe ſtooringen haerder ziele aen niemandt, oock niet aen den Biecht-vader, te kennen gaf: 't vvelck ſy behoorde gedaen te hebben. Want ſoodaenige ontſteltenisſen veel moeyelijcker ende ſorghelijcker zijn, als aen de ziele eenen geeſtelijcken leydsman ontbreckt.

Sy gongh al quelende: men ſagh de droefheyt uyt haer oogen ende ghelaet: de lichaemelijcke vrolijckheyt, ende 't geſelſchap der menſchen, was haer pijnelijck, ende d'eenigheyt haeren trooſt. Alſmen in haers Vaders huys met ſingen of danſen den tijdt paſſeerde,

't ghe-

't ghene dickwils ghebeurde, gongh sy haer ergens in een hoexken versteken om niet gevonden te worden, ende dit vermaeck t'ontgaen, dat haer seer walgelijck was.

Dit swijgen ende dit gebreck van leydsman soude sekerlijck haer verderveniſſe by-gebrocht hebben, ten waere sy soo driftigh hadde gheweest tot het ghebedt. Want ghelijck een schip dat inde woeste zee sonder roer ende stierman sweeft, opentlijck in gevaer is, van op een sandt-plaete of klippe te verongelucken: alsoo een ziele tusschen dese ontstelteniſſen, als haer eenen voorsichtigen stierman ontbreckt, is in duysent perijckelen van te vallen ende te vergaen. Maer 't ghebedt heeft haer staende gehouden: tot het welck sy soo by daghen als by nachten seer gedreven wierdt, alle voldoeninge ende vreught daer in vindende.

Sy pleegh aen den Pastoor van Wassenbergh alle weken te biechten, sonder nochtans haer inwendige droeve gesteltenisse te verklaeren: Maer desen troost wiert haer oock ontrocken, want die stadt langen tijt sonder Pastoor was.

Sy gongh dan alle Saterdaghen van VVassenbergh nae Ruremonde (welcke stadt dry mijlen van VVassenbergh licht) om aldaer by de Paters der Societeyt Jesu te biechten, die sy in groote weerde hiel: ende keerde den selven dagh weder nae VVassenbergh Sy dede dese reyse van ses mijlen te voet, ende nuchter: op die dagen geen ander voedsel nemende, dan alleenelijck s'avonts een kleyn stuxken broots, ende eenen teugh waters. Dit was haer bereydinge tot de Sondaeghsche Communie. Desen wegh, om by de Paters te biechten, dede sy soo geerne ende soo vlijtigh, dat sy over den

wegh scheen te vlieghen, soo sy seght.

Maer eylaes dit menighvuldigh reysen naer Ruremonde, al was 't haer troostigh, en was niet baetigher tot genesinge van haere inwendighe sieckten, als het biechten aen den Pastoor: om dat sy haer quellingen niet meer kenbaer maeckte aen dese Biecht-vaders, als aen den voorgaenden. Niet wetende dat het nuttigh, ja noodigh is, d'inwendige gesteltenisse aen eenigen deughdelijcken ende ervaren stierman te verklaeren: principaelijck aen zielen, die sich wat hooger inden wegh der deughden verheffen; of met besondere bekoringen overladen worden.

Daer nae quam tot Wassenbergh eenen nieuwen Pastoor: die sy tot Biecht-vader nam. Maer alsoo veel volcks met de heete kortse bevanghen wiert, vvelcke siecken, den Pastoor volgens sijn plicht moest bystaen (eñ die *Agnes* uyt liefde oock by-stont, loopende overal by de siecken, naementlijck by de arme) is den Pastoor vande selve kortse ghevat ende gedoot geweest.

Den dagh eer hy stierf, quam *Agnes* met haer benaut ende beswaert herte aen zijn bedde: ende ten lesten openende haer inwendighe gesteltenisse, die soo langh besloten geweest was, gaf hem den oorspronck van soo langhdurige droefheyt ende benauwtheden te kennen: Seggende, dat sy begeerigh was Godt oprechtelijck te dienen: dat sy dit niet konde doen in haers Vaders huys, daer sy geen ruste vondt: dat sy door de lammigheyt haerder armen tot den Cloosterlijcken staet onbequaem was: dat haeren gheest ghepranght vviert, om Godts vville te kennen, aen-gaende den staet haers levens; ende sijnen wille diesaengaende niet achterhaelen konde. Waer op den Pastoor antwoorde:

woorde: *Dochter weeſt te vreden, Godt heeft voor u wat anders voor handen als een Clooſter. Agnes* voelde grooten trooſt in deſe woorden: verhopende haeſt t'achterhaelen, wat Godt dieſaengaende voor handen hadde, ende pooghde ſich tot d'inwendige ruſte des herte. Soo haer van den Paſtoor bevolen was.

Den volgenden dagh ſtierf deſen Paſtoor: vanden welcken *Agnes* deſe getuygeniſſe geeft, dat hy een ſeer godtvruchtigh man was, ende heyligh van leven: dat hy vroegh van Godt ſchijnt uyt de wereldt gehaelt te zijn, om onder ſoo rouwe ſchaepen niet bedorven te worden: dat-men naer ſijn doodt vele inſtrumenten gevonden heeft, die hy gebruyckte tot kaſtijdinge van ſijn lichaem.

XII. CAPITTEL.

Haere ſieckte ende gheneſinghe van haer lammigh ydt door de Moeder Godts, die haer verſcheyde reyſen openbaert.

DEn voorſeyden Paſtoor was weynighe daeghen doodt, als *Agnes* vande ſelve heete kortſe gevat wiert, die inde ſtadt ſeer ghemeyn was: Ende dat ſoo fellijck, dat-men luttel of gheen hope van haer leven ſagh.

Door deſe kortſe, ghelijck 't meermaels gheſchiet, wiert ſy ſoo doof, dat ſy d'ure niet en hoorde ſlaen: Overſulckx verſocht vande ghene die in de kamer waeren, dat-men haer ſoude vermaenen als d'ure ſloegh. Want ſy alſdan gewoon was een ghebedeken ter eeren

van

van onſe Lieve Vrouwe te leſen, dat ſy niet meer in haer ſieckte, als in haer gheſontheydt, wilde achter laeten.

Siecker wordende ende merckende haer teghenwoordigh perijckel van ſterven, gaf ſy laſt, dat-men den Paſtoor ſoude roepen, om haer de leſte Kerckerechten te gheven. Deſen brocht haer de H. Communie, dogh het H. Olyſſel niet. Sy badt om dit oock t'ontfanghen: Maer te vergeefs, want het ghebruyck van dit H. Sacrament was in die ſtadt vergaen, ende ganſchelijck te niet. Dit wiſt *Agnes* ſeer wel: die daerom ſoo veel te heftiger het H. Olyſſel vraeghde. Men riep den Paſtoor noch eens: Maer hy en quam niet te voorſchijn. Naer dat hy meermaels geroepen was, is hy ten leſten ghekomen, ende heeft haer oock met dit Sacrament verſterckt, van welcke gratie ſy grootelijckx Godt bedanckt heeft.

Den Koſter die daer teghenwoordigh was, heeft alsdan bekent, dat dit d'eerſte reyſe was, dat hy dit Sacrament hadde ſien gheven: Al-hoe-wel hy meer als twintigh jaeren aldaer Koſter gheweeſt was. Ende *Agnes* ghetuyght, dat van dien tijdt, de ghewoonte van dit Sacrament te gebruycken in haer Vader-landt hernomen is, ende noch duerde, als ſy naer vele jaeren dit gheſchreven heeft. Soo dat ſy groote reden hadde om Godt hier over te loven ende te dancken: Want behalven de gratie, die ſy hier door verkregen hadde, heeft ſy door t'ontfanghen van dit H. Sacrament, in haer Vader-landt het ghebruyck herſtelt van ſoo Heylighen Pandt, die Chriſtus tot verſterckinghe des lichaems ende ſuyveringhe der ſiele ons achter-gelaeten heeft. t'Heyligh Olyſſel ontfanghen hebbende, ende

ſeer

ſeer kranck weſende, viel ſy als in ſwymelinghe, ende ſcheen een ſtemme te hooren, die tot haer ſeyde: *VVat begheert ghy?* Waer op ſy door verbaeſtheyt ende verſchietinghe met luyder kele riep: *Ieſus Maria Anna.* Wat hier voorder gevolght is, ſal ick met haer eyghen woorden verklaeren, die ſy met groote teghenheydt ende beſchaemtheyt gheſchreven heeft, om aen den wille van haeren Biecht-vader te voldoen: Want haer ootmoedigh ghemoet, t'welck van alle ſchriftelijcke verklaeringhe ſeer afkeerigh was, beſonderen tegenſtrijt voelde, als ſy ghenootſaeckt wiert iet beſonders t'openbaeren. Sy ſchrijft aldus.

Aen my vuylſte aerd-worm verthoonde ſich (ick voele altijdt ſoo groote beſchaemtheyt, in dit ende dierghelijcke dinghen te ſchrijven, dat ick alſdan wenſche in een onbekende plaetſe te ſitten, tot den leſten dagh toe. Ick en wete niet waerom, dat-men my moeyelijck is, in een ſaeke die ick ſoo quaelijck doen kan, door mijn groote onweerdigheyt. Nu terwijlen ick ſien, dat het den wille Godts is, dit te ſchrijven, ſal ick door de hulpe van Godt Almachtigh hier in voortgaen) ſoo verthoonde ſich dan, aen my ſoo groote ſonderſſe, de Koninginne van Hemel ende Aerde, met eenen langhen mantel bekleedt, ſoo t'ſcheen, die van buyten ende van binnen vol ſterren was, vergheſelſchapt met een menighte van Maeghden. Sy gheboodt my mijn armen uyt te ſteken: de welcke haer Majeſteyt raeckte ende ghenas: Och deſe beſchaemtheydt die ick hier in ghevoelde, en is niet uyt te ſpreken, noch en ſal die noyt vergheten. Soo ſchrijft *Agnes*: Ende voeght hier by noch eenighe andere jonſten die ſy alſdan vande H. Maghet noch voorder verkregen heeft.

Sy verlanghde grootelijckx om te weten, of haer Vader tot ſijn eeuwighe ſaligheyt ſoude komen. Want

gemerckt dat hy met meer andere, in soo bedorven eeuwe, seer flauwelijck de bewaerniſſe van ſijn ziele beneerſtighde, ghelijck aen *Agnes* ende aen de ſtadt wel bekent was: Vreeſde ſy, met haer over-groote droefheyt, voor ſijn eeuwighe verdoemeniſſe. Ende gelijck ſy ſoo vierigh was, om andere menſchen, die haer vremt waeren, tot boet-veerdigheyt haerder ſonden ende tot Godt te brenghen: Soo was ſy veel vieriger, om door lijf-kaſtijdinghen ende menighvuldighe ghebeden, de ziele van haer eygen Vader te winnen.

Als ſy dan in ſeer groote begeerte was, om te weten wat van haer Vader inde lange eeuwigheyt geworden ſoude, ende kenniſſe van deſe ſaeke aen de H. Maghet verſocht: Verthoonde ſich de Moeder Godts wederom, op de ſelve maniere als voren: Ende te ſaemen wiert aen *Agnes* haeren *Vader* verthoont maer heel ſwert. Alſdan ſeyde de H. Maghet tot *Agnes*: *Hy ſal behouden zijn door't ghebedt.* Hier was *Agnes* ſeer blijde, ende te ſaemen ſeer droef. Blijde om ſijn Saligheydt: Maer droef om ſijn ſwertheydt, door de welcke den quaeden ſtaet van ſijne ziele ſcheen beteekent te worden. Soo verdween wederom dit geſicht.

Dan hadde *Agnes* noch wat vergeten, ende voelde groote genegentheydt om noch voorder iet anders te vraeghen: Verwondert zijnde over haer ſelven, hoe dat ſy, weſende ſoo ellendigen Niet, ſoo ſtout was, duſdaenige verholentheden van d'opperſte Koninginne des Hemels ſoo vermetelijck af te vraeghen. Sy vraeghde dan met groot verlangen, of ſy in een Kloofter ſoude gaen, of niet. De H. Maghet, ſich voor de derde reyſe verthoonende, antwoorde: *Neen, ghy en ſult in gheen Kloofter gaen.* Alſdan verſocht ſy ende badt noch

noch voorder, om door de jonſte vande ſelve Maghet eenen leydſman te moghen bekomen, die haer volghens den goddelijcken wille beſtieren ſoude: Ende hoorde vande H. Maghet: *Ick ſal u eenen beſorgen: volght hem, ende weeſt hem ghehoorſaem.*

Dit was het eynde van alle dit geſicht: Maer de geruſtheyt ende vreught, die *Agnes* in haer ziele voelde, bleef dueren. Sy loofde Godt, met alle haer vermogen, over de groote weldaeden, die ſy van zijn gebenedijde Moeder ontfanghen hadde: Ende bevont dat alle lammigheydt ende alle pijnen haerder armen verdreven waeren: Die van dien tijdt geſont ende ſterck gebleven zijn.

Maer de deirlijcke gheſtelteniſſe inde welcke ſy de ziele van haeren Vader geſien hadde, beſwaerde haer ſoo grootelijckx, dat ſy ſonder eenigh uytſtel ſijn beterniſſe ſocht te vervoorderen. Sy vvenſchte hem te ſpreken, te vermaenen, te bidden, te vervvecken tot veranderinghe ende beterniſſe des levens: Maer uyt vreeſe van eenighe ſieckte te behaelen, en quam den Vader ontrent de kamer niet, daer *Agnes* ſieck lagh. Soo heeft ſy dan haer ſuſter, die haer diende, vervveckt, ende vvackerlijck aen-gepraemt, dat ſy met alle krachten hem ſoude vervvillighen ende aen ſtouvven, om een goede Biechte te ſpreken. Dit ſeyde de Suſter toe: Maer of ſy't ghedaen heeft, en vveet *Agnes* niet.

Naer de voorſeyde jonſten die ſy vande H. Maeget verkregen hadde, begon ſy terſtont van haer ſieckte te beteren, ende ſtercker te worden, maer allenxkens. Noch te bedde ligghende onderhiel ſich met de voorgaende veropenbaeringen, Godt hier over lovende en-

de gebenedijdende, met opſet van voortaen vieriger hem te dienen.

XIII. CAPITTEL.

VVat naer deſe ſieckte gheſchiet is.

DE volle geſontheyt van haer lichaem, naementlijck van haer lamme armen bekomen hebbende, ſtelde ſy een beter ende vieriger leven aen te vatten, dan ſy tot noch toe ghedaen hadde. Heeft alſdan vaſtelijck voor-genomen, geen gecoleurde kleederen meer te draeghen, maer ſwarte: die nochtans naer de wereldtſche, ende niet naer de gheeſtelijcke maniere gemaeckt wierden.

Sy hernam haer gewoonelijcke oeffeningen: maer met meerdere ſorghvuldigheyt. Want haer docht datſe naer diergelijcke jonſten des hemels nauwer op haer hoede moeſt weſen, dan ſy tot noch toe geweeſt was. Haer herte was op een andere wooninghe, daer ſy min ſoude ſpreken met menſchen ende meerdere eenigheyt vinden: want alſdan, ſoo haer docht, ſoude ſy het godtvruchtigh leven eerſt oprechtelijck konnen beginnen, als ſy, ſonder jemandts by-weſen, volle vryheyt ſoude genieten, om meer te vaſten, meer te bidden, ende 't lichaem meer te kaſtijden. Vanden anderen kant wiert ſy gepraemt om by haer Vader te blijven, ende de beterniſſe ſijns levens te vervoorderen.

Den Paſtoor die nieuwelijcks te Waſſenbergh gekomen was, hadde ſijn woonſtede in haers Vaders huys genomen: eenen man van ſeer goet ende ſtrengh leven, met den welcken *Agnes* ſeer geerne ſprack, ende

ſeer

seer dickwils: gemerckt dat sijn t'samensprae cken, haer onderrichtingen waeren in het geestelijck leven. Dese onderrichtinghen waeren haer noodigh: Want al was haeren geest met godtvruchtige bedenckingen, groote lijf-kastijdingen ende andere Godtsdienstige wercken vele jaeren geoeffent geweest, sy was nochtans in d'oprechte wetenschap van't geestelijck leven tot noch onbedreven: gemerckt dat sy, op haer eygen vernuft steunende, hier ende daer, door onwetentheyt, de paelen vande reden te buyten gongh.

Sy verstont van desen Pastoor dat het niet te prijsen is, groote lyf-kastijdinghen, sonder oorlof van den Biecht-vader t'ondernemen. Hier over stont *Agnes* verwondert, die buyten wetenschap van haeren Biechtvader, soo vele jaeren, soo straffelijck haer lichaem onthaelt hadde. Sy versocht de reden van dese lesse te weten: die haer oock gegeven wiert. Sy vviert indachtigh, dat de H. Maeghet haer belast hadde aen haeren bestierder gehoorsaem te zijn: hier toe vvas sy gewilligh: maer desen Pastoor, soo haer docht, en vvas den leydsman niet, die haer toe-gheseyt vvas. Niet te minstelde desen te volgen, ende te gehoorsaemen, tot dat den anderen die haer vanden Hemel gheschickt vvas, soude verschijnen.

Oversulcks gaf sy aen desen Pastoor volle kenniss van haer lijf-kastijdingen, om niet berispelijck voor Godts oogen te zijn: ende heeft hem oock voordere rekeninge van haer inwendige gestelteniss ghegeven, soo langh als hy daer vvoonachtigh was. Den Pastoor verboodt haer sommighe van haer lijf-kastijdinghen voorder te ghebruycken, die hy oordeelde ongeregelt te wesen; sommige liet hy toe, volgens haer gewoon-

te. *Agnes* volghde sijn bestieringe, ende vvas hem gehoorsaem, met inwendige ruste van haeren geest.

Het principaelste dat sy in dese jaeren voor hadde, was de beternisse van haeren Vader. Maer al brocht sy met alle neerstigheyt hier toe te vveghe al wat mogelijck vvas: nochtans en volghde dese veranderinghe, soo spoedelijck niet, als sy wel wenschte, niet-tegenstaende, dat sy de selve door haer gebeden, soo by nachten als by dagen vanden hemel versocht.

Dit goet voornemen, dat sy seer innighlijck ter herte nam, wiert eenighsints gestut door haeren Broeder, die een seer deughdelijck Priester, ende inde stadt van Ceulen in kerckelijcken dienst was. Desen onwetende van 't gene *Agnes* ten opsicht van hunnen gemeynen Vader voor hadde, versocht haer om te Ceulen te komen woonen, ende sijn huyshouwen te bestieren.

Dit en beviel aen *Agnes* geensins: soo om dat de sorghe des huyshouwen achterdeeligh was aen haeren geest, die tot stilligheyt ende eenigheydt ghedreven wiert; als principaelijck, om dat sy haeren Vader niet socht te verlaeten, voor dat hy aenghenaemer soude zijn aen Godts ooghen. Maer of sy wilde of niet, wiert door haeren Vader genootsaeckt naer Ceulen te reysen, ende by haer Broeder te woonen.

Eenighen tijdt daer gheweest zijnde, kreegh sy de vierdaeghsche kortse: meer uyt onruste om haers Vaders quaede conscientie, soo sy seght, als uyt andere reden. Want haer ziele hier door, dagh en nacht soo gepijnight wiert, dat oock haer lichaem door de groote sorghe van sijn saligheyt, de ghesontheyt verloren heeft. Dese reden van haer ongesontheyt, die de grootste was, en gaf sy niemandt te kennen, maer brocht an-

andere redenen by, die minder waeren: seggende dat de sorghe van't huyshouwen haer te lastigh viel, ende de locht van Ceulen haer schaedelijck was: ende versocht om dese redenen naer huys te keeren. Alhoewel sy niet verhoort en wiert, ende geenen oorlof kreegh om haers Broeders huyshouwen te verlaeten: is evenwel in't midden van den winter, met groot ongemack, sieck zijnde, naer Wassenbergh weder-gekomen: denckende dat sy den wille Godts meer moest involgen, als den wille van haeren Vader. In dese weder-komste hadde haeren Vader misnoeghen: maer *Agnes* groote blyschap. Of hy suer sagh of niet, 't was tot sijn eeuwigh welvaeren, dat sijn Dochter tot hem quam.

XIV. CAPITTEL.

Sy brenght haeren Vader tot een beter leven; die Saligh-lijck sterft. Daer en tusschen vindt sy eenen Biecht-vader naer haeren wensch.

VAn Ceulen weder gekeert zijnde, heeft sy twee jaeren by haeren Vader gewoont: Dat is tot het eynde sijns levens. Het schijnt dat Godt haer gedreven heeft om haers Broeders huys-houwen te verlaeten, ende tot haeren Vader weder te keeren: Want met haere weder-komste, heeft den Vader een ander leven begost.

Hy wiert alsdan ten lesten beweeght, door de goede vermaeninghen, ende vierighe verweckselen van dese Dochter: ende luysterende naer haer woorden, schickte sijn leven naer d'onderwijsinghen, ende nae d'exempelen, die sy hem gaf. Soo verre, dat hy oock

by

by nachten ſijn ruſte verliet, ende op-ſtondt om met leetweſigh gemoet ſijn ghebeden te ſtorten: Bemerckende, dat ſijn Dochter ghewoon was, dit oock by nachten te doen.

Dit was een ſaecke die over groote vreught aen *Agnes* veroorſaeckte, gelijck-men wel dencken kan: Hier en wiert haer geſontheydt niet beſchaedight, door de ſorge van't huys-houwen: Geenen arbeyt en viel hier laſtigh, die verlicht ende geſalft wiert, door ſoo ghewenſchte veranderinghe. In deſe Godts-dienſtigheyt ende Heylighe Oeffeninghe is haer Vader tot'er doodt ſtantvaſtigh gebleven: Maer eer wy tot ſijn afſterven komen, ſullen wy bemercken, hoe ſy den leydſman ende beſtierder van haer ziele bekomen heeft, die haer vande H. Maghet toe-geſeyt was.

Sy liet haer voorſtaen, dat deſen leydſman eenen Pater van de Societeyt Jesu ſoude weſen, ende dat ſy dien te Ruremonde moeſt ſoecken. Sy gaet dan naer die ſtadt op den Sondagh van Vaſten-avont: Als wanneer, inde Kercke der Societeyt, Bid-daegen ingeſtelt wierden, om de uytgeſtortheyt ende ſonden der menſchen op die daegen te beletten, ghelijck noch in deſe tijden geſchiet.

Komende in deſe Kercke, en vont daer niemant van de Paters, met de welcke ſy te voren eenighe kenniſſe hadde: VVant deſe naer andere plaetſen verſonden waeren: Keerde ſich dan tot het Belt vande H. Maghet, dat in die Kercke ghe-eert wiert, ende badt de Moeder Godts, om door haer beſtieringhe, volghens haer toe-ſegginghe, eenen leydtſman t'ontmoeten: verſoeckende ootmoedelijck dat deſen leydtſman niet ſacht, maer ſtraf over haer, ende haere ſonden ſoude weſen.

Naer

Naer dit gebedt ſtaet ſy op, ende voeght ſich aen eenen Biecht-ſtoel tot den welcken ſy inwendelijck ſcheen ghedreven te worden: Alwaer ſy eenen Biecht-vader ontmoet heeft, die haer wel beviel om ſijn ſtrafheyt. Haer Biechte geſproken hebbende, begoſt ſy met deſen Pater te handelen van haer inwendighe geſteltenisſe, naementlijck vande begeerte, die ſy over vele jaeren gevoelt hadde, om buyten alle gewoel des wereldts, in eenigheydt, haeren Schepper te dienen. Te kennen gevende dat ſy deſe eenigheyt niet ghenieten konde, ſoo langh als haer Vader noch leefde: Dat ſy die terſtont onthelſen ſoude, naer ſijn aflijvigheydt: Dat ſy daer-en-tuſſchen verſocht van ſijn Eerw. gheſtiert te vvorden, ende in alles ſoude ghehoorſaem zijn.

Den Pater gaf haer eenighe geeſtelijcke ondervvijſinghen, die ſy in haers Vaders huys ſoude oeffenen, ſoo langh als Godt ſijn leven ſoude bevvaeren: Ghedoogende dat ſy te Ruremonde haer vvooninge ſoude nemen, vvaer het ſaecken dat haer Vader voor haer quaeme te ſterven.

Naer dat *Agnes* eenigen tijdt volgens d'onderwijſingen van deſen Biecht-vader over-gebrocht hadde, ende haeren Vader twee jaeren volhert hadde in d'onderrichtingen van ſijn Dochter; is deſen met een kortſe bevangen geweeſt, die hem op den tijdt van vyf of ſes daegen tot het eynde ſijns levens gebrocht heeft. Hy hadde alſdan ſeer groot leetweſen van ſijn miſdaeden, ende ſprack verſcheyde reyſen ſijn Biechte: Ontfonck godtvruchtelijck ſijn Kercke rechten: Ende ſtierf met grooten rouw over ſijn ſonden.

De Ghebeden ſoo van *Agnes* als van andere, en

hebben hem naer sijn af-sterven niet ontbroken, ende nochtans is sijn ziele door Godts rechtveerdigh oordeel, meer als twee jaeren in't Vagevier gesuyvert geweest, gelijck aen *Agnes* veropenbaert wiert, naer dat sy langhen tijdt te Ruremonde ghewoont hadde. Sijn geboorte in den Hemel sal ick voeghen by sijn doodt, ende dat met d'eygen woorden van *Agnes*: Sy schrijft aldus.

Als ick wat meer dan twee jaeren hier (te Ruremonde) *gewoont hadde, verthoonde sich de siele van mijn Vader Saligher, die ick by nae vergheten hadde, meynende dat-se nu verlost was. Sy was my ghestaedighlijck voor ooghen: met t'saemen gevoeghde handen, seer biddende, om van my gheholpen te worden. Met een soo droef gelaet, ende soo droeve teekenen van begeerte om hulpe te verkrijghen, dat ick 't met gheen woorden kan te kennen gheven. VVant my niet en dunckt, dat iemant in dese Wereldt soo groote teekenen van begeerte kan bewijsen, in wat swaerigheyt hy oock waere. Ick en derfde dit aen niemant seggen: Gongh wel viertbien daeghen seer droef, door het gedurigh aenpraemen van dese ziele. Ick seyde't ten lesten aen mijnen Biecht-vader; ende dat dese ziele my gheseyt hadde: Laet dry missen voor my lesen. Mijnen Biecht-vader seyde my, dat ick dry guldens om Godts-wille soude gheven: Ende dat hy die dry missen voor de ziele doen soude: Ende dat ick in elcke misse voor die ziele soude komen bidden: Het welck ick door Godts gratie dede. Soo haest als ick de dry guldens tot dit opsicht om Godts-wille ghegeven hadde, was die ziele met een stil ghelaet voor mijn ooghen. Inde leste misse vande dry, bedanckte sy my: Met belofte, niet op te houden van bidden, tot dat sy my inden Hemel soude sien, daer sy nu gonck, t'welck ick sigh. Ghelooft moet Godt zijn inder eeuwigheyt:* Amen.

XV. CA-

XV. CAPITTEL.

Sy doet belofte van eeuwighe Suyverheyt.

OVer vele jaeren wiert *Agnes* inwendighlijck aengepraemt, om haer ſuyverheyt voor altijdt met belofte Godt op te draeghen: Maer ſy was tot noch, aen ſoo goede inſpraecken wederſpannigh gheweeſt. Niet dat ſy eenighe gedachten hadde van te trouwen: Maer uyt enckele vreeſe, van teghen deſe deught door eenige kranckheyt ergens te miſdoen, ende deſe ſonde aldus te vergrooten, als ſy tot de ſuyverheyt door belofte ſoude verplicht zijn. Dat deſe belofte, aen Godt ende ſijn H. Moeder ſeer aengenaem, ende aen de ziele ſeer profijtigh is, was haer wel bekent: Daerom en wilde ſy oock niet ſterven, ſonder de ſelve ghedaen te hebben. Maer om de reden, die gheſeyt is, ſtelde deſe verbinteniſſe altijdt voorder en voorder uyt. Doch die uyt vreeſe van te ſondighen, van deſe belofte wederhouden wiert, is uyt vreeſe van te ſterven, van Godt aengejaeght, om deſe belofte te doen: Ende dat op de maniere als volght.

Met de doodt van haeren Vader, verſocht haeren Broeder den Prieſter, dat ſy ſoude weder keeren naer Ceulen, ende gelijck te voren, ſijn huys-houdſter vveſen. Dit ſocht *Agnes* af te ſlaen, om haer lanck ghevvenſchte vvooninge tot Ruremonde te nemen, als de ſes vveken naer haers Vaders doodt ſouden eyndigen: Maer deſen Broeder en hiel niet op van praemen, om haer te verwillighen tot dit ampt. Sy keerde ſich tot Godt, ende tot ſijn H. Moeder: Verſoeckende den

byſtant des hemels, om ten leſten van alle huys-ſorgen ontlaſt te vvorden, ende tot haer gevvenſchte eenigheyt te geraecken.

Beſigh zijnde met dit verſoeck vvierdt op eenen morgen-ſtont invvendelijck ſterck aengedreven, om met alle ſpoedigheyt naer Ceulen te reyſen. Sy gevoelde merckelijck dat dit Godts in geven vvas: Ende en vviſt geen reden, vvaerom Godt deſe reyſe, ende dat ſoo ſpoedelijck van haer begeerde. Evenvvel, om tegen den vville Godts niet te miſdoen, doet ſy ſonder uytſtel een karre inſpannen, ende vergeſelſchapt zijnde van haer getrouvvde Suſter vertreckt ſonder uytſtel naer Ceulen. Jeder een, die dit ſagh, vvas vervvondert, ſiende haer ſoo driftigh tot een reyſe, tot de vvelcke ſy te voren opentlijck ſoo teghen-vvilligh gevveeſt vvas: Ende oordeelden dat ſy veygh vviert.

Als deſe twee Geſuſters op den ſelven dagh ontrent Ceulen quaemen, ontmoet haer eenen Bode, bootſchappende dat haeré Broeder vande peſte ſeer cranck lagh: door welcke ſwaere ende onverwachte tijdinghe deſe twee Suſters ſoo verſlaeghen waeren, dat ſy t'ſaemen raemden of ſy voort-rijden ſouden, of weder-keeren naer Waſſenbergh. *Agnes* ſelf, die in haere jonckheyt op de peſte ſoo luttel gepaſt hadde, vondt nu ſeer groote tegenheyt ende wederſpannigheyt om in dat ſorgelijck huys te gaen. Met Godt ſich beraeden hebbende, beſluyt ſy voort te gaen, ſich overgevende in Godts handen, om van haer te ſchicken 't gene tot ſijn glorie dienſtigh ſoude weſen: ende beweeght haer Suſter om het ſelve te doen. Soo zijn ſy dan naer Ceulen voort-gereyſt, ende tot het huys van haeren ſiecken Broeder gekomen.

Hier

Hier voelde *Agnes* grooten ſtrijdt in haeren gheeſt, door 't achterdencken van deſe behaelijcke ſieckte te vatten: niet ſoo ſeer door vreeſe vande doodt, als om dat ſy de belofte van Suyverheyt tot noch niet ghedaen hadde, die ſy voor haer af-ſterven wilde doen. Ende inſiende dit tegenwoordigh perijckel, vondt geraedight dit veroudert voor-nemen op het ſpoedighſte te volbrenghen. Sy is dan s'anderdaeghs naer de kercke getrocken: ende heeft haere Suyverheyt aldaer met belofte eeuwighlijck aen Godt op-gedraegen.

Sy beſpeurde, dat deſe belofte, al wierdt ſy door vreeſe uyt-geperſt, aen Godt aengenaem was: door de vermeerderinghe der Goddelijcke liefde, die ſy van dien tijdt ſoo merckelijck in haer ziele gevoelt heeft, dat ſy bekent, die met gheen woorden te konnen uyt-leggen: ende voeght hier by deſe woorden.

Hoe Wonderlijck is Godt in ſijn Wercken, die alles op ſijnen tijdt Weet te beſtieren! Hy Weet hoe, ende door Wat middel hy ons tot hem naerder ſal trecken: beſonderlijck een ſoo quaet ſchepſelken als ick ben, dat haeren Godt niet en Wilde volghen, ten zy dat hy de roede inde handt nam, om my te geeſſelen. Och Wonderlijcken Godt! Wat tonghen ſullen uWen lof konnen uyt-ſpreken? t'en is al niet, Heere: Weeſt ghy ſelf uWen lof, glorie ende danckbaerheyt inder eeuWigheyt, Amen.

Als haers Sufters man hoorde, dat deſen Prieſter, ſijn ſchoon Broeder, vande peſte ſieck lagh, ende dat ſijn huyſvrouwe in ſoodaenigh gevaer was: is hy met alle haeſte naer Ceulen gereyſt, ende heeft ſijn vrouwe, ende ſijn ſchoon-Suſter *Agnes*, uyt dat huys ghetrocken, ende naer Waſſenbergh gheſtiert: midts dat aen den ſiecken geenen dienſt, of menſchelijcke middelen ontbraken.

Sy en waeren nauwelijcks t'huys gekomen, of kregen tijdinghe dat deſen Broeder, met een Crucifix inde handt ende by nae knielende, ſeer godtvruchtighlijck overleden was. Soo wiert dit beletſel, van haer wooninghe naer Ruremonde te ſtieren, gheweirt, eer de ſes weken naer haers Vaders af-ſterven ge-eyndight waeren: ende ſoo is *Agnes* tot de belofte gebrocht die aen Godt ende aen ſijn Heylighe moeder ſoo ſeer behaeght, eer ſy van Waſſenbergh naer Ruremonde gekomen is.

XVI. CAPITTEL.

Sy vertreckt naer Ruremonde, teghen den danck van haer vrienden: ende begint te leven onder de beſtieringhe der Societeyt.

HIer nae heeft *Agnes* haer langh gewenſchte wooninghe te Ruremonde genomen: alwaer ſy, tot het eynde haers levens, onder de beſtieringhe van onſe Societeyt, inde deught gevoordert, ende tot groote volmaecktheyt op-geklommen is, ſoo wy ſullen verhaelen. Sy vertrock naer Ruremonde op eenen Bamistijdt: 't jaer is onbekent, maer uyt haer ſchriften blijckt, dat ſy te Ruremonde woonachtigh was, alſwanneer de ſtadt van Breda van den Marquis Spinola belegert ende verovert wierdt: 't welck in 't jaer 1624 geſchiet is.

Haeren Biecht-vader, van den welcken wy hier boven geſproken hebben, heeft haer geraeden, ergens by eerlijck volck haer koſten te koopen. Maer gemerckt dat ſy door liefde vande eenigheydt naer Ruremonde ghe-

gedreven wierdt, ende niet en socht met menschen te handelen, dan voor soo veel als Godts dienst, ende de vervoorderinghe des naesten saligheyt vereyschte, gelijck sy aen den Biecht-vader te kennen gaf: heeft sy met sijn toestemminghe, by een oudt vrouwken een kamer gehuert, om buyten alle gewoel der menschen in volle stilheyt Godt te dienen, ende hem alleen aen te hanghen.

In desen tijdt was *Agnes* door menighvuldigh ende langhduerigh vasten soo uyt-gemergelt, ende haer maeghe soo verslapt, dat sy quaelijck eenigh voedsel konde nutten, ende in perijckel van sterven was: ten waere dat den Biecht-vader op het spoedighste haeren al te grooten yver tot het vasten ghemaetight hadde: Den welcken verstaende dat sy s'avonts niet het minste pleegh te nutten, terstont belast heeft, dat sy eenigh voedsel alsdan soude nemen: maer de flauwigheyt van haere maeghe en konde dat niet aenveerden. Hy praemde haer even-wel, dat sy met seer weynigh broot te nutten, dese groote maetigheyt soude verminderen, ende allenxkens meer voedsel nemen. Sy is ghehoorsaem geweest, ende heeft aldus het leven behouden, dat tot het uyterste gevaer gekomen was.

Den selven Biecht-vader bemerckte t'allen tijde in *Agnes* een droef gelaet, den mondt by nae spraeckeloos, d'oogen overgoten van traenen: ende ondervondt dat dese ontstelteniſſen van d'overdenckinghe haerder sonden veroorsaeckt wierden: Hy heeft haer dan belast, dat sy de beweegh-redenen, die haer tot soodaenige droefheyt verweckten, soude laeten; ende trachten van bly ende vrolijck gemoet te wesen: want den vrolijcken gheest aen Godt aenghenaem is. Sijn woor-

woorden hebben terſtont alle, ſoo inwendige, als uyt-wendighe droefheyt verdreven : niet-teghenſtaende dat tegen haer een nieuw tempeeſt van haer vrienden verweckt wierdt.

Want ghemerckt dat ſy teghen den danck van haer maeghſchap naer Ruremonde vertrocken was, ſpanden haer naeſte Maeghen te ſaemen om haer alle haer tijdelijck in komen t'ontrecken, ende haer aldus te praemen om naer Waſſenbergh weder te keeren. Maer *Agnes* nu meerder-jaerigh, ende van haer Ouders verſtorven, bleef ſtantvaſtigh in haer ſtellinghe: Ende hadde voor-ghenomen, haer voor-nemen niet te veranderen, al hadde ſy door armoede genootſaeckt geweeſt van deure tot deure te bedelen.

In deſe ſaecke wiert haer de meeſte oorloghe aengedaen van den Heere Deken haeren Coſijn, die haer naer Ceulen vergeſelſchapt, ende in een Clooſter geſtelt hadde. Deſen en wilde niet gedooghen dat-ſe van de Paters der Societeyt ſoude beſtiert worden: Ende viel haer ſeer moeyelijck, om deſe nieuwe wooninge te verlaeten, en naer Waſſenbergh weder te keeren. Als hy met bidden of dreyghen niet en konde op doen: Seyde hy, dat ſy tot d'uytterſte armoede ſoude komen: Ende voor ſijn, ende voor haers Suſters deure komen bedelen, met de korf aen den arm. *Agnes* antwoorde hier op, dat als ſy ſoo ghebreckelijck ſoude weſen, eerder tot de huyſen van vremdelinghen ſoude gaen, als tot haer Vrienden.

Deſe uytwendige ſwaerigheden waeren groot: Maer geenſins moeyelijck aen haeren geeſt: Want ſy in haer ziele ſoo grooten af-keer ghevoelde van alle tijdelijck goet, dat ſy alles verlaeten, of wegh gheven wilde, ende

ende den bedel-sack aen-trecken, had'men dit tot Godts glorie dienstigh ghevonden. Dit anders wesende, heeft sy haer vrienden in't recht moeten trecken, om van hun ten minsten haer noodigh onderhout te verkrijgen. VVaer in sy van Godt wonderlijck op verscheyde manieren geholpen is, om oock tegen danck van haer vrienden soo veel te bekomen, als haer tot een maetigh leven behoefde.

Desen teghenstoot brocht aen haer ziele dit profijt, dat sy meer en meer af-keer voelende van alle tijdelijck goet, meer op Godts liefde vervallen is, ende stercker ghetracht heeft Godt alleen aen te hanghen.

Om desen drift tot Godt te vervoorderen, ende dit inwendigh ende geestelijck vier meer t'ontsteken, heeft sy in't beginsel van haer komste eenighe daeghen inde gheestelijcke Exercitien vanden H. Ignatius besteedt: door de welcke sy krachtelijck aengestouwt wiert, om haeren eyghen voortganck, ende dien vanden evennaesten te beneerstighen.

K'en vinde nergens in haer schriften, wanneer sy haer wereldtsche kleederen af-gheleyt ende de geestelijcke aengenomen heeft t'welck nochtans in't beginsel van haer komste naer Ruremonde, oft ontrent desen tijdt moet geschiet zijn. VVant in't jaer 1630. alswanneer *Ioanna van Randenraet* geestelijck wiert, was *Agnes* geestelijcke Dochter, gelijck *Ioanna* bekent: Ja was lanck te voren in dese kleederen ghesien, ende grootelijckx geacht geweest om haer sonderlinghe gestichtigheyt, die sy tusschen andere geestelijcke Dochters, soo inde Kercke der Societeyt, als elders liet blijcken, gelijck de selve *Ioanna* getuyght met haer eygen ooghen bemerckt te hebben: Die nerghens ghewagh

maeckt haer anders dan geeſtelijck gekent te hebben. Uyt welcke getuygeniſſe gewiſſelijck ſchynt te blijcken, dat ſy in't beginſel van haere wooninghe te Ruremonde, of daer ontrent, de geeſtelijcke kleederen aengenomen heeft.

XVII. CAPITTEL:

Hoe ſy in deſe jaeren haer ſelven in't gheeſtelijck leven ghevoordert heeft.

ALs ſy de wereldtſche kleederen afgheleyt ende de geeſtelijcke, ſoo nu geſeyt is, aengetrocken hadde, en moeſt ſy niet beginnen haer lichaem aen den geeſt t'onderwerpen, of de krachten haerder ſiele door het innigh ghebedt tot Godt te ſtieren (gelijck andere, die haer eerſte jaeren in wereldtſche ghedachten ende wercken beſteden, ende weynighe gheeſtelijcke Oeffeningen onder-nemen, tot dat ſy't geeſtelijck kleedt aen trecken) maer moeſt alleenelijck onderhouden ende volmaecken, t'ghéne ſy van haer eerſte bekeeringhe, dat is van haer jonghe jaeren, ſeer neerſtelijck gheploghen hadde.

Dit heeft ſy met ſoo grooten yver ende vierigheydt onder-nomen, dat ſy in korten tijdt ſeer genaedert is tot de volmaecktheydt, ende veel rijcker van hemelſche ſchatten gheworden is.

Sy dede haer nacht ghebedt volgens haer gewoonte; maer met meerdere innigheyt als te voren: Dede haer Meditatie inden morghen-ſtont, op de maniere der Societeyt, als oock d'andere godtvruchtighe Oeffeninghen, die haer voor-gheſchreven, of toe-gelaeten

ten wierden : Ende dat met soo besondere n voortganck, dat sy heele daeghen ende nachten m et Godt vereenight was, tusschen seer selsaeme jonsten des hemels, ende menighvuldighe verlichtinghen.

Sy hadde Godt altijdt in alle wercken, woorden ende ghepeysen, voor ooghen : Ende en mocht o ock in't minste, aen de inwendighe bestieringhe tot Godt, of goede meyninghe niet ontbreken, sonder merckelijck daer over van Godt ghestraft te worden. Soo seer wiert sy van Godt self aen-gepraemt, om sonder op-houden den loop der deughden te beneerstighen, alleenelijck haeren Schepper voor ooghen te hebben, ende hem ghetrouwelijck met alle vermoghen te dienen, sonder eenighe aenklevinghe tot haer selven of tot eenigh Schepsel.

T'is eens ghebeurt, dat sy eenighe woorden sprack, eer sy met een suyvere meyninghe haeren Gheest tot Godt behoorlijck in-ghekeert hadde : Als wanneer sy daedelijck haer ziele verduystert vont, door d'ontreckinghe van het goddelijck licht, dat ghedurighlijck haer verstant bestraelde, ende door 't ontrecken van dit licht in haere ziele, eene droefheydt voelde, die haer dede segghen: *Och wat droefheydt had' ick daer van. Ick en hiel niet op van bidden ende weenen, tot dat ick dit licht weder kreegh.* Soo groote ghemeynschap hadde Godt met *Agnes*, dat hy noch werck, noch woort in haer ghedooghde, dat niet suyverlijck tot hem ghestiert wiert.

Door dese ghedurighe verkeeringhe met haeren Schepper, wiert haer ziele soo begeerigh, om wesentlijck met haeren Saligh-maeker inde H. Communie vereenight te zijn: Dat sy somwijlen door over groote

begheerte tot dit goddelijck voetsel haerder ziele heel quelende ende als redeloos was, ende scheen in dit leven niet te konnen verblijven, maer te beswijcken, sonder de Communie dickwilder t'ontfanghen, dan haer van den Biecht-vader volgens de ghewoonte der Societeyt toe-ghelaeten wiert. Als den Biecht-vader desen onverdraeghelijcken honger bemerckte, ende door d'onstelteniſſe van haer lichaem, de ghestelteniſſe van haere hongherighe ziele aensagh, heeft hy haer behalven de Sondaeghsche ende de Heyligh-daeghsche, oock de Donderdaeghsche Communie toeghelaeten, die alsdan onder de gheestelijcke Dochters noch niet ghebruyckt wiert: Want *Agnes* d'eerste was die dit weldaet te Ruremonde ghenoten heeft: Daer nae zijn meer andere hier in ghevolght, ende aldus is de Donderdaeghsche Communie onder de geestelijcke Dochters allenxkens ghemeyn gheworden.

Al was sy soo vlammigh tot de H. Communie, wiert nochtans somwijlen door den Biecht-vader van de selve gespeent: die haer soo wel in dit stuck, als in andere, door verscheyde verstervinghen oeffende. Hy bevont haer eens uyt'er maeten seer begeerigh om in den Kerst-nacht te Communiceren: dit beweeghde hem om haer te gebieden, dat sy in den Kerst-nacht niet en soude ter kercke gaen, maer in haer bedde blijven rusten, ende de Communie uyt-stellen tot dat d'oude Vrouwe, by de welcke sy woonde, vanden Kerst-nacht soude t'huys keeren. Sy was gehoorsaem, al was desen korten uytstel vande Communie haer seer gevoelijck. Als 't oudt vrouwken met d'andere s'nachts naer de kercke vertrock, ende sy door gehoorsaemheyt ghenootsaeckt was te blijven rusten, gaf sy te kennen aen

hae-

haeren, *lieven, ſoeten, kleynen, aldergrootſten, aldermachtighſten Bruydegom*, haer groot verlanghen tot hem, ende d'overgroote ſmerten haerder ziele die 't verbeyden van weynighe uren veroorſaeckte. Wat hier op gevolght is, beſchrijft ſy met deſe woorden.

In deſe ende diergelijcke genegentheden, ende begeerten, was ick als of de Moeder des Alderhooghſten, aen my d'alderonweerdighſte haer kindeken in mijnen arm gaf. Ick dat vaſt houdende, en wiſte van vreught niet, hoe 't met my was. Och deſen tijdt en was my maer eenen ooghenblick. Dit ſoet kindeken wierdt my gelaeten, tot dat ick door gehoorſaembeyt mocſt op-ſtaen, als ons oudt vrouwken t'huys quam. De Moeder nam het alſdan van my: die geheel den tijdt, dat ick dit kindt in mijn armen hadde, ſcheen beneffens uy te ſtaen, met een menichte van Engelen my aenſiende. Ick ſtont op: inwendigh ſoo vervult met hemelſche blyſchap, dat ick niet en wiſte, hoe ick 't hadde. Ick gonck ten vier uren naer de kercke, met een groote vernederinghe die ick in my voelde van beſchaemtheyt: die ſoo groot was, dat ick de ſelve niet en kan uytſpreken. Inden tijdt als ick onſen lieven Heere ontfanghen ſoude, was ick, al of ick buyten mijn ſelven gegaen ſoude hebben. Badt om ſterckte, tot dat ick mijnen Bruydegom ſoude ontfanghen hebben. Hem ontfanghen hebbende, kreegh ick van liefde, daer mijn herte vol van was, ſoo groote pijn aen mijn herte, dat ick in de kercke niet en konde knielen, of ſitten, maer moeſt uyt gaen, een Miſſe gehoort hebbende.

Door dit ghewelt van liefde heel machteloos zijnde, is ſy met grooten aerbeyt naer huys gekeert: maer verſweegh d'oorſaecke van haer teghenwoordighe quaele, anders niet ſegghende, dan dat ſy ruſte ende eenigheyt noodigh hadde. Sy was gheheel den Kerſtdagh als buyten haer ſelven, heel verſlonden in den-

genen die sy beminde, den welcken haer soo wonderlijck den voorgaenden nacht, ende in de H. Communie getoeft hadde.

Daer valt noch veel meer te segghen van haere liefde tot Christus, naementlijck aengaende dit Hooghweerdigh Sacrament, ende van de weder-liefde die Christus aen haer betoont heeft: maer dit sullen wy uytstellen tot het tweede Deel.

Op Nieuw-jaer dagh inde Kercke der Societeyt het Sermoon gehoort hebbende, is sy ghevallen in een diepe bedenckinghe vande groote vernederinge ende liefde onses Salighmaeckers, die aen de wet der Besnijdenisse sich onderworpen heeft, ende nauwelijcks het leven beghinnende, begost heeft te lijden, ende sijn Goddelijck Bloedt te storten. Sy voelde alsdan haer herte soo overgoten ende doorwondt van liefde, tot den ghenen die in soo teere jonckheyt haer schulden op hem genomen, ende sijn Bloet oock vergoten hadde, dat sy onbequaem was om uytwendighlijck jet te vatten, ende met een brandighe begeerte vervult was, om haeren Salighmaecker te vergeselschappen in sijn lijden. *Lijden*, seght sy, *was den vollen wensch mijnder ziele*. Ende gemerckt dat dese ingekeertheyt langhen tijdt duerde, bleef sy inde kercke sitten, naer dat alle 't volck vertrocken was, niet wetende dat het meer als tijdt was van te vertrecken. Het oudt vrouwken verwondert zijnde, waer dat sy buyten haer ghewoonte, soo langh vertoefde, quam naer de kercke om haer te soecken. Hier wierdt *Agnes* ghevonden, ende van den ghenen die de kercke moest sluyten, vermaent, dat het tijdt was, om naer huys te vertrecken. Sy dede alle gewelt om haer ontstelteniſſe aen dese omstaenders te be-

bedecken: maer en vondt hier toe gheenen middel, mits dat haer ziele ſcheen te ſmilten, inden brandt van liefde, tot den genen, die haer herte gewondight hadde. Het oudt vrouwken geleyde haer met grooten aerbeydt naer huys, ende brocht haer by 't vier: maer ſy was met een hittigher vier ontſteken, dat niet verdraeghelijck was. Men moeſt haer kleederen openen, want haer herte ſcheen te verſticken. Sy en konde ſchier den aeſſem niet op haelen, de traenen liepen uyt haer ooghen als twee fonteynen, 't was haer dien avondt onmoghelijck eenigh voedſel of verſterckinghe des lichaems te nutten. Dit duerde eenighe uren, eer ſy machtigh was om te bedde te gaen; daer ſy nochtans naer verlanghde: niet tot ruſte van haer lichaem, maer om ſonder by-weſen van andere, ende ſonder ſtooringhe ſich voorder t'onderhouden met den ghenen die haer herte doorwondt hadde: ende is ten leſten van 't oudt vrouwken tot haer gewenſchte ruſte gheholpen, al-waer ſy aen de liefde den vollen loop gaf.

Dit ſeght ſy gheſchiet te zijn acht daghen naer den Kerſt-dagh, alſwanneer haer verboden wierdt s'nachts ter kercke te gaen, ende bekent, dat ſy alſdan noch ſieck was van liefde tot Jeſus, over de jonſte die ſy den voorgaenden Kerſt-nacht van hem ghenoten hadde, als ſy deſe Nieuw-jaer-gifte ontfanghen heeft. Seght daer-en-boven, dat dit in 't jaer ons Heeren 1625 ghebeurt is: Jaer en dagh van deſe merckelijcke geſchiedeniſſen aenwijſende, 't welck ſy in haer andere ſchriften van deſe tijden niet en doet.

XIX. CA-

XVIII. CAPITTEL.

Hoe sy in dese ende inde volghende jaeren, haeren Naesten tot de deught vervoordert heeft.

DEn yver tot haers naesten saligheyt, die sy in haer jonckheyt gheoeffent heeft, was ghedronghen werck: Mits dat desen yver, door menighvuldighe beletselen, die in haers Vaders huys-ghesin voor-vielen, op verscheyde manieren gestut wiert, ende oversulckx niet en konde verbreyt worden naer haeren wensch. Maer te Ruremonde, los ende vry zijnde van alle huyselijcke bekommeringhen, heeft sy ten vollen sich aen dese wercken van liefde ghegheven: Ende dat met soodaenighe ernstigheyt ende soo besonderen drift, dat sy dese woorden ghebruyckt, om haeren yver kenbaer te maecken. *Mijnen gheest en hadde gheene versaedinghe, inde wercken van liefde: My docht dat ick vloogh, inde plaetse van gaen.* Laet ons sien, hoe sy nae de jaght der zielen ghevloghen heeft.

Sy bemerckt dat in dese stadt seer vele kinders waeren, arm van middelen, ongheschickt van manieren, ende onwetende inde stucken der saligheydt: Voelde sich seer begeerigh, om dese kinders door haer selven t'onderwijsen, ende in eenighen Catechismus te versaemen. VViert hier toe aengheslouwt, door t'exempel dat sy dies aengaende inde gheestelijcke Dochters te Ceulen ghesien hadde: Ende wenschte het selve oock te Ruremonde te sien. Versocht oorlof van haeren Biecht-vader, om ten opsicht vande arme kinders, soo godtvruchtigen, soo profijtigen ende soo noodigen

dienst

dienſt te moghen aenvatten : Welcken oorlof haer geerne toe-gheſtaen wiert.

Om dan dit werck bequaemelijck te beginnen, heeft ſy voor al twee andere Dochters op-gheweckt, die beneffens haer, dit heyligh voor-nemen ſouden vervoorderen. Deſe dry verdeelden de ſtadt, gaende tot alle huyſen van arme menſchen, om de kinderen op te wecken tot de Chriſtelijcke leere.

Agnes die d'aenleydſter was, beſtierde dit werck in ſulcker voeghen, dat ieder een van deſe dry, d'arme kinders, die ſy een ure voor den Catechiſmus ſouden vergaederen, in ſijn eyghen huys onder-richten ſoude: Ende daer nae elck met ſijn bemde, naer den Catechiſmus op-trecken. Dit noemt ſy haer leven, ja eenen hemel : Soo ghewilligh ende ſoo driftigh was ſy, tot deſe jacht der zielen.

De beginſelen, ghelijck het pleegh te gheſchieden, waeren kleyn : Want elck van deſe dry, niet meer en telden dan twelf kinderen. Maer den voortganck is door Godts hulpe voorſpoedigh ende groot gheweeſt: aenghemerckt dat deſe dry vierighe zielen niet op en hielen van volck op te wecken, tot dat alle ſwaerigheden door-broken waeren, ende alle jonckheyt wel ende bequaemelijck onder-weſen wiert.

Aldus is *Agnes* inde ſtadt van Ruremonde den grontſteen van ſoo loffelijck werck gheweeſt : Dat aldaer, ende in meer andere ſteden, met ſeer merckelijcke winſte der zielen gheploghen wort.

De liefde die ſy tot deſe arme kinderen droegh, was ſoo groot : dat ſy alle deſe kinders te ſaemen wenſchte in haer herte te drucken : Nae-de-mael ſy meer als eens Godt ſelfs gheſien heeft, deſe kinderen omhelſen-

de ende druckende aen sijn goddelijck herte. *Ick onweerdighste*, seght sy, *hebbe Godt verscheyde reysen wesentlijck gheseten, soo veel als mijn krancke natuere verdraeghen konde, ieder een van die kinders omhelsende.*

Als den Catechismus ghe eyndight was, en was haer liefde noch niet voldaen: Maer gonck alsdan, met inwendighe vreught overgoten, naer onse Lieve Vrouwe op't Sandt, alle dese kinders in haer herte besluytende, ende als mede draeghende, om aen de H. Maghet de selve te bevelen, op dat sy door haer Moederlijcke liefde, sorghe soude draeghen, dat dese kinders haeren Sone altijt souden behaeghen ende hem in alle Eeuwigheydt loven ende ghebenedijden. Sy verstont alsdan vande H. Maget dat dit onderwijs vande jonckheyt aen den Hemel seer aenghenaem, ende aen de Saligheyt der kinderen seer voordeeligh was. Ende Christus gaf haer te kennen, dat hy haer in desen aerbeyt soude behulpsaem zijn, ende oock door sijn selven door besondere gratien de kinderen onder-wijsen, die hy tot haer soude stieren.

Haeren yver en reyckte sich niet alleenelijck tot de kinderen, maer oock tot bejaerde mannen ende Vrouwen, ghetrouwde ende onghetrouwde. Die sy met alle middelen tot Godt socht te trecken. Sommighe hadden quaede biechten ghedaen, sommighe leefden in groote sonden, die aen *Agnes* van den Hemel veropenbaert wierden, ende sommighe waeren ongheloovighe. Dese zielen te jaegen, dese tot kenniſſe van haer sonden, tot berouw, tot beterniſſe des levens te brenghen, was als het eyghen werck van *Agnes*. Van eenighe verkreegh sy de daet, van eenighe goede woorden ende beloften: Maer en hiel niet op, van te vervolghen

ghen ende te praemen, tot dat sy de biechte verkreghen hadde. Gonck hun vinden oock inden vroeghen morghen-stont, als sy noch te bedde waeren, om hun naer den Biecht-stoel te leyden. Eenighe van dese, hebben haer naemaels van dit loffelijck aen-praemen dickwils bedanckt: Haer toe-schrijvende, dat sy tot de biechte ende beterniſſe des levens ghekomen waeren.

De liefde tot den naesten was in haer soo uytnemende, dat oock de sielen die in't Vagevier gepijnight wierden, haeren toevlucht tot *Agnes* naemen, om door haeren bystant geholpen te worden. Verscheyde zielen hebben van haer desen bystant in dese jaeren door verscheyde veropenbaeringhen komen versoecken, ende zijn vlytelijck van haer geholpen geweest.

XIX. CAPITTEL.

VVat'er voorder voor-ghevallen is tot het jaer 1630.

INde twee voorgaende Capittels hebben wy verhandelt, hoe sy te Ruremonde haeren eyghen voortganck, ende den voortganck van haeren even-naesten behertight heeft: in dit Capittel sal ick vergaederen; t'ghene voorder in dese jaeren voor-ghevallen is.

§. 1. *Haer Wederspannigheydt om de verholentheden van haer ziele aen den Biecht-vader te verklaeren, wort Wonderlijck van Godt gheſtraft.*

HAeren Biecht-vader eenighe kenniſſe van haeren gheest bekomen hebbende, ende in haeren handel ende ghemeynschap met Godt, iet besonders bemerckende: Beval haer, rechtsinnighlijck haer herte

aen hem te openen, ende alle verholen kenniſſen ende heymelijcke verlichtinghen die ſy ontfongh te verklaeren. Want hy hadde achterhaelt, dat haer ghebedt ſeer verheven, ende dies-volghens ſorghelijck was; dat ſy menighmael verſcheyde toekomende ſaeken openbaerde, die met'er daet op ſulcke maniere uyt vielen, ghelijck *Agnes* voorſeyt hadde; ende dat in haer ghemoet vremde ende ſelſaeme verholentheden ſchuylden, die ſijn toeſicht vereyſchten.

Agnes voelde grooten teghen-ſtrijt om hier in te gehoorſaemen: want duſdaenighe verklaeringhe, ghelijck den Biecht-vader verſocht, ſcheen aen haer ootmoedigh herte, t'welck tot noch toe ſoodaenighe openinghe noyt gheploghen hadde, onmoghelijck te weſen. Sy wiert van den Biecht vader ghepraemt: Maer en konde evenwel tot gheene volkomen verklaeringhe komen.

Als den Biecht-vader haer tot gheen woorden en konde brenghen, om haer groote vermijdtheyt: heeft hy haer belaſt, haer inwendighe verholentheden, op't papier te ſtellen, ende te ſchrijven. Dit heeft ſy ten leſten ghedaen: Maer niet tot voldoeninghe vanden Biecht-vader. Want ſy beſchreef deſe dinghen inde hoogh-duytſche taele, die den Biecht-vader niet en verſtont. Overſulckx als ſy met deſe onnutrighe ſchriften te voorſchijn quam: wiert ſy van hem wederom beriſpt. Als ſy antwoorde, gheene ghenoechſaeme wetenſchap vande neder-duytſche taele te hebben: Hoorde ſy van den Biecht-vader, gaet ende bidt uwen Enghel-bewaerder, dat hy u leere ende helpe om ſoo te ſchrijven, dat ick't leſen ende verſtaen kan. Sy heeft ghedaen dat haer belaſt wiert, ende heeft ghetracht in

onſe

onſe taele te ſchrijven: T'welck ſoo wel gheluckt is, dat den Biecht-vader alſdan haere ſchriften eenighſins konde begrijpen.

Hier mede was den duyvel altijt ten deele overwonnen, die met alle vermoghen deſe verklaeringhe ſocht te beletten: Maer den booſen vyant en gaf den moet niet verloren, ende ſocht haer voorder van dit ſchrijven, af te trecken. Want ſy wiert noch voorder bevanghen met groote teghentheydt, in alles dat den Biecht-vader op haer verſocht, maer namentlijck in't ſchrijven, t'welck ſonderlinck haetelijck aen den vyant was: Ende als ſy ſomwijlen met dit ſchrijven beſigh was, om den Biecht-vader te voldoen, wiert haer penne met ſoo groot ghewelt vaſt ghehouden, dat ſy noch penne, noch handt en konde roeren: waer in ſy ſoo verdrietigh wierdt, dat ſy het ſchrijven gheſtaeckt heeft.

Maer in haer gebedt, volghens haer gewoonte, haeren toevlucht nemende tot de Moeder Godts; is ſy vande H. Maeghet bermhertelijck geholpen geweeſt, om deſe groote ongehoorſaemheyt te beteren. Want de H. Maeghet alſdan geweerdight heeft ſich aen *Agnes* te verthoonen, ende haer te beriſpen, met een grammoedigh gelaet haer aen-ſiende, ende met deſe woorden toe-ſprekende: *Waerom komt ghy tot my, die niet en paſt op mijn woorden?* Hier wiert *Agnes* indachtigh, dat de H. Maeghet, alſwanneer ſy haere lammigheyt ende arm-pijnen geneſen hadde, wel uytdruckelijck haer bevolen hadde, aen den Biecht-vader gehoorſaem te zijn. Deſe ſoo beduydelijcke ende wel-verdiende beriſpinghe, door-drongh het binnenſte van haer ziele: Sy bekende haer miſdaet, ende verſaeckte alle traeg-

heyt in te volbrenghen dat den Biecht-vader verſocht: maer is even-wel om de voorgaende ongehoorſaemheyt door Godts toe-laeten ſonderlingh geſtraft gheweeſt. Want gemerckt dat ſy aen de inſpraecke vanden duyvel, die dat ſchrijven wilde beletten, al te veel plaetſe in haer ziele gegheven hadde: heeft Godt toegelaeten dat ſy in haer lichaem voor ettelijcken tijdt van vele helſche geeſten ſoude beſeten worden.

Sy was geſtelt als een raeſende menſch, ende al of'er eenen heelen legher duyvels in haer lichaem woonde; ſy en konde ſich niet begheven tot jet dat goet of deughdſaem was, noch oock jet ſulcks ſien geſchieden: wilde alle de Biecht-ſtoelen met alle de Biecht-vaders vernielen; ende hadde daer toe genoechſaeme ſterckte, ſoo haer docht: ende ſy ſprack, ende handelde, ghelijck beſetene menſchen pleghen te ſpreken ende te handelen.

Den Biecht-vader en wiſt gheenen middel om deſe deerlijcke geſtelteniſſe te weiren. Want wat hy ſeyde of niet, 't was met *Agnes*: arger en arger. Hy trachtede haer met gebeden te helpen: maer te vergeefs. Hy dede haer met gewelt t'huys blijven: maer *Agnes* wouw met gewelt uyt den huys: ſoo dat dit geval aen meer andere kennelijck wierdt.

Naer dat deſe ellendighe geſteltenisſe langhen tijdt gheduert hadde, quam ſy eens naer den Biecht-ſtoel, gelijck duſdaenighe menſchen ſomwijlen doen: maer wat den Biecht-vader haer ſeyde, of niet, ſy en paſteder niet op: bleef even hertneckigh, ja wiert noch wederſpannigher. Ten leſten ſeyde den Biecht-vader, en wilt ghy my dan niet hooren die hier in Godts plaetſe ben? Alſwanneer den Biecht-vader deſe woorden geſpro-

ſproken hadde, ſagh ſy door Godts bermhertigheyt in den Biecht-vader als Godt ſelf, die haer in deſer voeghen ſcheen toe te ſpreken: *Hoort my: ick ben't die ſpreke door ſijnen mondt.* Op den ſelven ooghenblick, verdwenen alle de vyanden die haer lichaem beſaeten, ende *Agnes* wiert alſoo van deſe droeve quaele geheelijck verloſt. *VVant als het licht der lichten comt*, ſeght ſy, *moet alle duyſterniſſe wijcken* Hier loofde ſy Godt: badt den Biecht-vader vergiffeniſſe; ende beloofde hem voortaen in alles gehoorſaem te zijn.

Godt heeft haer noch voorder door't H. Sacrament des Autaers vermaent ende verſterckt om volkomentlijck te gehoorſaemen. Want verſcheyde reyſen uyt dat H. Sacrament een licht tot het binnenſte van haer herte geſchoten is, ende met dit licht, deſe woorden. *Hoort my door mijn dienaers. Volght my: betrouwt vaſt op my.* Door deſe hemelſche verſterckinghen wierdt ſy kloeckmoedigh om voortaen haeren Biecht-vader gehoorſaemer te zijn, ende naer het ingheven der helſche vyanden niet te luyſteren.

Den duyvel gaf haer ſomwijlen openbaerlijck te kennen, wat ſpijt hy hadde, in dit ſtuck van ghehoorſaemheyt, van haer overwonnen te zijn. Somtijts heeft ſy deſen vyandt geſien, inde ghedaente van een grouwelijck monſter, 't welck met open-geſpaelckten muyl ſtont om haer in te ſlocken. Maer *Agnes* ſtelde haer betrouwen op Godt, gelijck Godt haer belaſt hadde: ende hoe dit betrouwen vaſter was, hoe ſy deſen vyandt ſagh ſwacker worden. Sy heeft den duyvel oock eens inde kercke geſien, als eenen ſchutter, die ſijn fenynighe pijltjens tot haer uyt-ſchoot. Dit ſiende, wiert ſy met eenen yver ontſteken, om hem van daer te verdrijven:

drijven: sy gongh hem te gemoet, ende hefte haeren arm om hem te slaen: maer hy verdween. Hier door wiert *Agnes* soo verkloeckt, dat sy alle de duyvelen der helle uyt-riep, om te voorschijn te komen, waer 't dat sy op haer jet vermochten: segghende dat sy met Godts gratie gewapent zijnde, bereet was teghen heel de helle te vechten.

Haer bekoringhen, die daer nae, noch voorder ghevolght zijn, sullen wy te saemen voeghen in 't tweede Deel.

§. 2. *Den Biecht-vader belast haer den heelen loop haers levens te beschrijven.*

DE wonderheden die den Biecht-vader soo schriftelijck als mondelinghs van dese Dochter verstont, praemden hem om haer te belasten, dat sy niet alleen de teghenwoordige voorvallen, maer allen den voorgaenden loop haers levens op 't papier soude stellen: gheraedsaem vindende tot bestieringhe van dese ziele, grondighe kenniſſe te nemen vanden handel die sy van haer jonckheyt met Godt gehadt hadde. Maer 't was onmoghelijck dat *Agnes* aen desen wille des Biecht-vaders voldoen soude, om d'overgroote hooftpijnen met de welcke sy alsdan overvallen wiert, die sy ter liefde van haeren lijdenden Salighmaecker seer geerne lede, ende altijt wenschte te lijden. Ghemerckt dat dese pijnen langhduerigh waeren, ende den Biechtvader tot sijn gherustigheyt stantvastelijck aen drongh om dese beschrijvinghe te bekomen: versocht *Agnes* van Godt voor soo veel tijdts van dese pijnen verlost te worden, als haer noodigh was om den wille des Biechtvaders te volbrenghen, Naer dit gebedt wiert sy van-

vande hooft-pijnen verloſt, ende ontfongh bequaeme geſontheyt om haer leven te beſchrijven. Sy heeft vijf volle weken in dit ſchrijven beſteedt: ende als dit ſchrijven ten eynde was, wiert ſy wederom vande voorighe pijnen overvallen.

§. 3. *VVort in haer ſieckte van Chriſtus beſocht.*

Agnes wiert met een heete kortſe bevanghen, die langhen tijdt duerde: Maer terwijlen het lichaem ſieck was, wiert haer ziele ſoo vervult van hemelſchen trooſt ende ſoo vriendelijck van haeren Saligh-maeker beſocht, dat ſy wenſchte altijdt in deſe ſieckte te blijven. *Ick wiert al dickwils*, ſeght ſy, *van mijnen Bruydegom beſocht met een menighte van Engelen.* Soo dat deſe ſieckte haer als eenen hemel was. D'inwendighe vrolijckheydt van haer herte, die hier uyt ſproot, was ſoo groot, dat ſy die niet en konde bedecken: Maer thoonde ſeer merckelijcke blijſchap in haer ghelaet, oock als ſy inde brandende kortſe lagh. Hier over wiert ſy van't out vrouwken, by de welcke ſy woonde, beriſpt: De welcke ſeyde, dat ſoodaenigh ghelaet niet en betaemde aen ſiecke menſchen: Ende dit vrouwken was verdrietigh, dat *Agnes* ſoo blyhertigh ghevonden wiert, vande ghene die haer quaemen beſoeken. *Mijn aenſicht wees uyt*, ſeght *Agnes*, *hoe mijn herte geſtelt was: Ick en konde niet veynſen.*

§. 4. *Onverwachte gheneſinghe van hert-pijne ende andere quaelen.*

NAer dat ſy eenighe jaeren te Ruremonde ghewoont hadde, heeft ſy haer wooninghe by Jouffrouw Botters ghenomen, die een gheeſtelijcke Wedu-

we was: Met de welcke sy ghewoont heeft tot de doodt van dese Jouffrouw, die weynigh tijdts voor *Agnes* ghestorven is, ghelijck hier onder sal blijcken.

In dit huys queelde sy van groote hert-pijne, krachteloosheydt, ende afgheteertheydt des lichaems, die haeren oorspronck scheen te nemen, uyt de menighvuldighe vereeninghen met haeren Beminden. De swackheyt haers lichaems was soo groot, dat sy ghenootsaeckt was dickwils op haer bedde te blijven: Ende als sy opstont, en was schier niet machtigh, haeren mont te openen, om te spreken: want de noodelijcke krachten tot het spreken, haer ontbraecken. Sy was bereet dese ghestelteniſſe des lichaems altijt te behouden: Maer den Biecht-vader heeft haer belast, naer onse Lieve Vrouwe op't Sant te gaen, ende aldaer de verloſſinghe van dese quaelen te versoecken. Soo dit van den Biecht-vader gheseyt wiert, sagh sy uyt sijnen mont een licht tot haer herte komen, dat den selven ooghenblick alle de voorseyde kranckheden wegh nam. Sy loofden Godt te saemen: Maer *Agnes* evenwel en liet niet te gaen daer sy ghesonden was, om de H. Maghet van dese onverwachte ghenesinghe te bedancken.

§. 5. *Overwint het menschelijck opsicht.*

JOuffrouw Botters vertrock van Ruremonde naer Mechelen, om haeren Sone die inde Societeyt ontfanghen was, naer den Novitiaet te gheleyden, ende hem aldaer tot den Religieusen staet aen Godt op te offeren. *Agnes* die in haer huys woonde, vergheselschapte dese Moeder in soo godt vruchtighe reyse: Ende nam haer discipline mede, om in haere ghewoonelijcke

lijcke lyf-kaſtijdinghen daer-en-tuſſchen niet te verſlappen. Maer te Mechelen ghenootſaeckt zijnde, met deſe Weduwe, ende noch een andere Dochter, inde ſelve kamer te ſlaepen, heeft door vermijtheyt eenighe daeghen het ghebruyck der diſcipline achter ghelaeten. Hier in wiert ſy ongheruſt, om dat ſy door opſicht der menſchen ghelaeten hadde, dat ſy wiſt aen Godt aenghenaem, ende aen haeren inwendighen voortganck profijtigh te weſen. Overſulckx heeft gheſtelt allen teghenſtrijdt t'overwinnen, ende vaſtelijck voor-ghenomen, voortaen in dierghelijcke oeffeninghen op gheen menſchen te paſſen: Maer de ghewoonelijcke lyf-kaſtijdinghen op de gheſtelde tijden t'onder nemen, al hadden alle de menſchen vande ſtadt daer teghenwoordigh gheweeſt. Dit kloeck voornemen wiert den ſelven avont in't werck gheſtelt. Soo dan als ſy te ſaemen in haer nacht-kamer waeren, ende het avont-ghebedt, t'welck ſy eenpaerlijck deden, ten eynde was: begoſt *Agnes* haere diſcipline. D'andere twee die ſulcks niet verwacht hadden, bleven ſtillekens in haer ghebedt, tot dat de diſcipline ghe-eyndight was: Ende alſdan vertrock ieder een ſonder ſpreken tot ſijn ruſt-plaetſe.

Hoe aenghenaem dat deſe verwinninge van haer ſelven aen Godt Almachtigh gheweeſt is, ende hoe voordeeligh aen haere ziele, heeft ſy den volghenden dagh verſtaen. Want naer dat ſy inde Kercke der Societeyt ghecommuniceert hadde, en ſich onder-hiel met Godt te dancken vande gratie die haer verjont was, om haer ſelven, ende alle menſchelijck opſicht inde voorſeyde lyf-kaſtijdinghe t'overwinnen: Sagh ſy in een klaer licht haeren gheeſt als boven haer lic-

haem gheſtelt, ende als eenen verwinner, die ſijnen vyant onder de voeten heeft: Met een ſoete binnenſpraecke, dat den menſch ſoo dickwils over ſijn lichaem triompheert, als hy ſijn ſelven ende de ſinnelijckheden ſijnder natuere overwint.

§. 6. *Chriſtus verthoont ſich in eenen armen menſch ende anderſints.*

TE Mechelen weſende, ende verſcheyde reyſen paſſerende voor by eenen armen menſch, die van ſeeren vervult was, hadde *Agnes* haer bedenckinghe op onſen Saligh-maeker, die door liefde tot ons, als melaets gheworden is: Ende aenſagh de ſeeren van deſen armen menſch, met groot mede-lijden, als of het de ſeeren des Salighmaeckers gheweeſt hadden. Naer dat ſy verſcheyde daeghen deſe godtvruchtighe ghedachten ghevoedt hadde, door het aenſien van deſen bedelaer, ende den ſelven wederom met de ſelve ghedachten aenſagh, verthoonde ſich Chriſtus aen *Agnes* in deſen armen menſch, met de ſelve ſeeren overdeckt, die ſy de voorgaende daeghen godtvruchtelijck overdacht, ende in den bedelaer gheſien hadde, verkeerende de ghedaente van deſen bedelaer, in ſijn eyghen ghedaente: Ende ſy gevoelde te ſaemen deſe in-ſpraeke: *Siet my hier, in mijn lijden; Dat in my volbrocht wort in mijn litmaeten.* Hoe ſy alſdan gheſtelt was, gheeft ſy te kennen met deſe woorden. *Och hoe ick my ontſteken voelde tot Godt, en is niet te ſpreken. Ick ſoude my geerne in dien armen menſch, of in't herte van andere ſiecken verborghen hebben.*

Sy bekent, dierghelijcke openbaeringhen meermaels ghenoten te hebben. Want op den ſelven tijdt, te

te Mechelen met eenighe Jouffrouwen t'huys weſende: ſoo deſe met blijſchap van haer kinderen ende neven ſpraeken, die den gheeſtelijcken Staet aenveert hadden, ſagh *Agnes* Chriſtum weſentlijck in't midden van dit gheſelſchap, ende riep al lacchende: *Spreckt vry van uwe lieve ſonen ende neven, want dit ſpreken is Godt ſeer aenghenaem.*

Voeght hier noch voorder by: *Deſe ſelve gratie is my oock verſcheyde reyſen te Bruſſel ghebeurt: aen my dien alder vuylſten worm der aerde: ſoo als ick over de ſtraeten gonck, als oock inde Kercke: ja oock inden Predikant, als hy Godts woort verkondighde, want ick ſagh dat Chriſtus inden Predikant predickte.*

§. 7. *Op wat maniere de H. Maeghet in alle wercken kan ge-eert worden.*

TE Mechelen in S. Peeters Kercke voor den Autaer van Onſe Lieve Vrouwe, wiert ſy ſeer bedroeft, door dien dat ſy ſoo luttel ter eere vande H. Maeghet dede, ſoo haer docht. Want ſy voor deſen meer tot de Moeder Godts haer gebedt pleegh te ſtieren, dan ſy nu dede: midts dat ſy in haere teghenwoordighe gebeden recht tot Godt getrocken wiert. Gaf aen de H. Maeghet te kennen, dat dit niet en gebeurde door verminderinghe van haere goede genegentheyt ende liefde tot haer moederlijck herte ende verſocht onderweſen te worden, op wat maniere ſy in alle haer wercken, haer aldermeeſt konde behaeghen. Alſdan verſtont *Agnes*, door een hemelſch licht, deſe leeringhe: dat ſy s'morgens ontwaeckende ende haer herte tot Godt keerende, alle 't gene ſy dien dagh ſoude doen of laeten, aen Godt ſoude op-draeghen, ter

eeren van sijne Moeder, tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, ende tot saligheydt van alle menschen: dat soodaenighe opdracht van haer wercken aen de H. Maeghet seer aengenaem soude wesen, ende dat sy in dese oeffeninghe mocht gerust zijn. *Dese lesse*, seght sy, *hebbe ick van alsdan door Godts gratie altijdt onderhouden, met groote gerustheyt.*

§. 8. *Haere gave van traenen wordt in verhevender traenen verandert.*

HAere gave van traenen, die sy over vele jaeren van Godt verkreghen hadde, soo hier voren geseyt is, viel haer seer moeyelijck in haer gebedt. Want soo spoedighlijck als sy sich begaf tot het bidden, wiert sy overvallen van traenen, die als eenen reghen uyt haer ooghen overvloedelijck uyt-liepen: soo dat haer gesicht door desen overvloet seer beschaedight wiert, ende perijckel liep van te vergaen. Sy was veerdigh om niet alleen haer traenen te storten, maer oock haer ooghen voor Godt, ende voor haer sonden te verliesen. Dat haer pijnighde was, dat de menschen, die dit menighvuldigh krijten aen-saeghen (want het buyten haer macht was dese te stutten) hier door tot quaet achterdencken getrocken wierden: want sy verstont, dat sommighe, die dit menichvuldigh krijten in haer bemerckt hadden, vonnisten dat desen overvloet van traenen een duyvels werck was, of altijdt groot naedencken hadden, dat hier eenigh bedrogh schuylde.

Dese verargerniſſe van haeré naesten, die sy wenschte te vluchten, heeft haer beweeght, om sich te keeren tot haeren Salighmaecker, ende de stuttinghe van dese traenen te versoecken. Oversulcks te Brussel inde Kerc-

Kercke vande H Gudula de H. Communie ontfangen hebbende, verſocht ſy van Chriſtus innighlijck, dat deſe traenen die aen ſommighe eenen ſteen van verargerniſſe waeren mochten op-houden: maer indien hem deſe ſtuttinghe niet en behaeghde, dat ſy van haeren t'weghen bereet was, alle haer leven deſen overvloet te behouden, om door deſe fonteynen, haer ſonden, ende de ſonden van andere uyt te waſſchen, eñ oock haer oogen te verlieſen. In deſe overgevinge voelde ſy deſe inſpraecke: *Van nu neme ick u deſe traenen af, die u voortaen niet en ſullen beletten. Ick ſal in u herte edelder traenen ſtorten.* Deſe woorden waeren vervoeght met inwendighe ruſte ende blyſchap: ſy loofde Godt Almachtigh van ſoodaenighe gratie, die ſy bekende onweerdigh te weſen: ende van dien ooghenblick zijn deſe uytwendighe traenen achter-gebleven, ende in onſienelijcke traenen verkeert.

§. 9. *VVordt gedreven tot het inwendigh Ghebedt.*

SY was daghelijcks gewoon haer Rooſenhoeyken, de Getijden vande Onbevleckte Ontfangeniſſe, ende andere mondelijcke ghebeden te leſen: Maer voelde ſich op deſe tijden ſoo ſeer in-getrocken in Godt, dat ſy met de mondt-ghebeden niet voort-konde. Sy gaf deſen treck aen den Biecht-vader te kennen: die haer toe-liet voor eenighen tijdt de mondt-gebeden te laeten, ende met inwendighe bedenckinghen deſe goede oeffeninghen te vermanghelen. Sy Mediteerde dan daghelijcks nae middagh een volle ure op den *Ave Maria*, in plaetſe van haer Rooſen-hoeyken te leſen: ende was alſdan acht daghen beſigh, om tot het eynde van den Weeſt gegroet te komen. Dit en duerde maer eenigen

tijdt:

tijdt: ende heeft daer-naer, soo sy seght, de voorgaende mondelijcke gebeden hernomen, als desen besonderen in-keer tot Godt ghemaetight wiert.

XX. CAPITTEL.

Verstaet van Godt den roep van Joanna van Randenraedt, *die in't jaer* 1630 *geestelijcke Dochter geworden is, ende helpt haer tot het in-volghen van haeren roep.*

EEns buyten haer selven wesende, hadde sy een verbeeldinghe, dat sy in een plaetse was daer eenen hooghen boom stont, met schoone vruchten ghelaeden: ende dat sy eenen Schepter van Godt ontfangen hadde, om die aen jemandt te schencken, die de Bruyt Godts wilde wesen, ende begeerigh was, om de hooghste vruchten van desen boom, die de rijpste ende smaeckelijckste waeren te nutten. Sy gaf desen Schepter, soo haer docht, aen eene dochter, die in haere schriften genoemt wort, de welcke met desen Schepter niet vernoeght, maer ongerust ende woelende scheen te wesen, noch en hadde geenen lust, om van die verhevenste ende edelste vruchten te smaecken. Dese Dochter vergaederde eenighe slechte vruchten, die van desen boom afgevallen ende vuyl waeren; gaf den Schepter aen *Agnes* wederom, ende vertrock. Dit gesicht gaf te kennen, dat dese Dochter sich tot het Gheestelijck leven begevende, ende meerderen treck naer de werelt hebbende, tot het wereltsch leven weder-keerde; ende niet dorstigh zijnde om uyt-gelesen hemelsche vruchten van't Geestelijck leven te smaecken, sich te vrede

hiel

hiel met de Goddelijcke jonſten die van wereltſche menſchen geſmaeckt worden: welcke waerheyt daer nae gebleken heeft. Hier ſtont *Agnes* wederom met den Schepter, ende was begeerigh om jemant anders te vinden, die geneghen was om deſen Schepter t'ontfanghen, ende aldus Koninginne vanden Alderhooghſten te worden, ende van ſijne alder-ſmaeckelijckſte vruchten ghetoeft te worden. Haere ooghen ront om ſlaende, ſagh ſy ten leſten een Dochter, die haere handt naer den Schepter uytſtack, ende den ſelven met groote blijſchap ontfongh. Sy ſagh dat deſe Dochter in korten tijt ſeer groot wiert, ende eerſt van d'onderſte, daer nae oock van d'opperſte eñ ſmaeckelijckſte vruchten gheſpijſt wiert. *Agnes* en kende deſe Dochter alſdan niet, maer ſagh de ſelve klaerlijck, ende verſtont van Godt wat Dochter dit was. Het was *Ioanna van Randenraedt*, die ſeer begeerigh was om de Bruyt Chriſti te weſen, ende door de gratie Godts, ende de beſtieringe van *Agnes*, in korten tijt tot groote deughden op-geklommen is, ende te ſaemen oock d'uytnemenſte vruchten van't gheeſtelijck leven gheſmaeckt heeft: Ghelijck terſtondt klaerder ſal blijcken.

Wanneer dat de voorſeyde inbeldinghe gheſchiet is, en heeft ſy niet aengheteekent: Maer het ſchijnt dat ſy lanck te voren gheſchiet is, eer *Ioanna* gheeſtelijcke Dochter wiert: Want ſy deſe gheſchiedeniſſe eerder verhaelt, als de belegeringhe van s'Hertoghen-Boſch, de welcke in't jaer 1629. gheſchiet is. Is deſe verbeldinge alſdan gheſchiet, ſoo heeft *Agnes* jaer ende daeghen kenniſſe ghehadt, dat *Ioanna* gheeſtelijck ſoude worden, eer ſy gheeſtelijck gheworden is.

In't jaer 1630. den dagh is onbekent vertrock *Agnes* met ander geeſtelijck gheſelſchap naer Scherpenheuvel, voor hebbende naer Kortrijck te reyſen, om aldaer haere gheeſtelijcke Vriendinne te beſoecken ende te trooſten, die ſieck te bedde lagh. Sy nam haeren wegh langhs Scherpen-heuvel, om onder-weghen dat vermaert ende miraculeus Beldt vande H. Maghet te eeren. Haer devotie te Scherpen-heuvel volbrocht hebbende, vertrock naer Loven, om haer reyſe te voorderen. Maer te Loven zijnde, wiert ſy door een inwendighe vermaeninghe te rugghe ghetrocken, ende wederom naer Scherpen-heuvel ghedreven. Sy en wilde aen deſen inval ende treckinge, die ſy oordeelde van Godt te komen, niet wederſtaen. Soo dan weder ghekeert zijnde naer Scherpen-heuvel, ende komende inde Kercke, verſocht aldaer vande H. Maghet, de reden te moghen weten, om de welcke ſy gheroepen wiert: want ſy van haeren kant vlytigh was, om te volbrenghen dat het behaeghelijckſte aen haeren Sone ſoude weſen.

Hier wiert haer kenbaer ghemaeckt, dat de Dochter aen de welcke ſy den Schepter ghegheven hadde, tot haeren echten roep door haer moeſt gheholpen worden: Dat den roep van deſe Dochter was, niet in een Klooſter te gaen, ghelijck ſy voor hadde, maer gheeſtelijcke Dochter te worden: Dat deſe Dochter machteloos was, den wille Godts door haer ſelven uyt te wercken, ende eens anders hulpe noodigh hadde: Dat ſy 't Inſtrument moeſt weſen om alle beletſelen t'overwinnen: Dat deſe Dochter *Ioanna van Randenraet* was, die haer wederom klaerlijck verbelt wiert: Dat ſy dit werck met alle ſpoedigheyt moeſt vervoorderen:

Dat

Dat sy om dit uyt te wercken vanden hemel soude geholpen worden. Sy wiert noch voorder vande H. Maghet onder-richt, hoe, ende door wat middelen sy dit werck bestieren soude: Te weten door Catharina de Ortigosa Priorinne van 't Munster: want met dese hadde *Agnes* goede kennisse, maer niet met *Ioanna*. Doch *Ioanna* hadde groote kennisse met dese Priorinne, die alsdan den gheest van *Ioanna*, ende haer voor-nemen principalijck bestierde: Ghelijck in't leven van *Ioanna* beschreven staet. Den goddelijcken wille verstaen hebbende, keerde *Agnes* veerdighlijck naer Ruremonde, sonder haer voor ghenomen reyse te vervoorderen, om den wille Godts ende sijnder H. Moeder uyt te wercken.

t'Huys ghekomen zijnde, begost sy in't werck te legghen dat haer vande H. Maghet belast was: Ende onderfocht voor eerst, hoe de saecken van *Ioanna* gheftelt stonden, daer-en-tusschen Godt biddende, dat hy 't herte van *Ioanna* wilde raecken, om haeren oprechten roep te kennen, ende te volghen: Ghelijck het oock door Godt gheschiet is. Sy handelde heymelijck met de Priorinne, sonder dat *Ioanna* dit wiste: Ende om de Priorinne, die tot het Kloosterlijck leven van *Ioanna* gheneghen was, tot veranderinghe van haere ghesintheyt te brenghen, ende tot Godts begheerte ghewilligh te krijghen, openbaerde *Agnes* aen de Priorinne eenighe verholen dinghen, die heymelijck tusschen haer ende *Ioanna* gheschiet waeren; ende door geene menschelijcke vernuftheyt en konden tot kennisse van *Agnes* ghekomen zijn: Soo dat de Priorinne door dese openbaeringhe seer verwondert stont. Haer verwonderinghe meerderde, als *Agnes* haer te voor-

schijn brocht, wat sy inwendelijck aengaende den roep van *Ioanna* by haer selven ghepeyst ende gheselt hadde, dat niemant en konde achterhaelen als Godt alleen. De Priorinne met verbaestheydt dese dinghen hoorende, en konde gheensints twijfelen, of het was Godts werck, dat *Agnes* voor hadde, te weten, dat *Ioanna* volghens den wille Godts de Kloosterlijcke gheesintheyt verlaeten soude, ende het gheestelijck leven inde wereldt aenveerden. Hier toe dan heeft de Priorinne haere mede-hulpe aen *Agnes* toe-gheseyt, als den wille Godts haer soo opentlijck bekent was: Ende gelijck sy te voren *Ioannam* aenghepraemt hadde, om den Kloosterlijcken staet t'omhelsen, soo heeft sy alsdan den selven ontraeden, ende haer verweckt om het gheestelijck kleedt inde wereldt aen te trecken, ghemerckt dat Godt sijnen heylighen wille dies aengaende soo klaerlijck te kennen gaf. *Ioanna* hadde oock van haeren kant hier van kenniſſe van Godt ghekreghen: Ende volghende den goddelijcken wille, is geestelijcke Dochter gheworden.

XXI. CAPITTEL.

VVat'er voorder voorgevallen is tot het jaer 1637.

§. 1. *VVordt Meesterſſe van* Joanna *gestelt.*

NAer dat *Agnes* ten opsicht van *Ioanna* uyt-ghevrocht hadde, dat haer vande H. Maeghet belast was, is sy voorder besorght geweest, dat dese Dochter, die sy tot haeren echten roep, naer Godts wille, ghebrocht hadde, in den Gheestelijcken wegh soude toe-

ne-

nemen. Sy bevondt haer driftigh tot alle oeffeningen van het geeſtelijck leven, vlijtigh tot alle goede onderwijſinghen, ende bequaem om meer en meer het uytgeleſenſte ſap der hemelſcher vruchten te ſmaecké, gelijck haer langh te vooren verbeeldt was. Haer voorſeyde verbeeldinghe wiert noch voorder beveſtight, als ſy door den Biecht-vader Meeſterſſe van deſe jonghe Maeghet geſtelt wiert, aen de welcke ſy den Schepter gegeven hadde om de Bruydt des alderhooghſten te weſen. Want den Biecht-vader niet baetigher aen den gheeſtelijcken voort-gangh van *Ioanna* en konde verdencken, als haer te ſtellen onder de beſtieringhe van *Agnes*, wiens ſonderlinghe bequaemheyt tot dit ampt, ende wiens verheven deughden, hem bekent waeren. Hoe volmaeckt elijck dat *Agnes* alſdan haeren gheeſt in deſe jonghe ende yverighe ziele in-gheſtort heeft, is ooghblijckelijck, alſmen dit leven t'ſaemen voeght met het leven van *Ioanna*. 't Welck klaerlijck uytwijſt hoe neerſtighlijck dat *Ioanna*, ſoo in haer geeſtelijcke oeffeninghen, als anderſins, de voetſtappen van deſe Meeſterſſe ingevolght is.

Haeren teghenwoordighen Biecht-vader, die oock den Biecht-vader van *Ioanna* was, en verſocht gheene ſchriftelijcke rekeninghe van 't inwendigh: waer door 't geſchiet is, dat *Agnes*: inden tijdt van ſes jaeren niet een woort hier van geſchreven heeft: want ſy dit niet en dede ſonder ghepraemt te worden. Doch ſy wiert wederom hier toe gepraemt, alſwanneer P. Simon vanden Hove te Ruremonde gekomen is, den welcken haer alſdan oock belaſt heeft, op 't papier te ſtellen, 't ghene de voorgaende jaeren voor-gevallen was. Ick ſtelle in

dit Capittel de merckelijckſte ſaecken, die voor de komſte van deſen Pater geſchiet zijn.

§. 2. *Veranderinghe van koper in gout.*

T'Is eens gebeurt, dat ſy een ſomme gelts noodigh hadde, om jemant te helpen: maer en hadde geen geit ter handt, als eenige duyten. Stekende haer handt in haeren ſack, om deſe duyten uyt te trecken, ſagh ſy de ſelve in gout-guldens verandert, ende dat deſe gout-guldens de ſomme uyt-brochten, die haer noodigh was. Dit met verwonderinghe aenſiende, loofde Godt over ſijne mildaedigheyt.

§. 3. *Sy wordt noch voorder van den Hemel gheholpen, om aelmoeſſen te gheven:*

HAer herte was ſeer gheneghen om alle ſchaemele menſchen te helpen, naementlijck die, van goeden ſtamme weſende, tot armoede ende gebreck vervallen waeren: maer en hadde geen middelen van haer ſelven, om aen deſe behoeftighe volghens haeren wenſch behulpſaem te zijn. In ſoodaenige ghevallen, nam ſy haeren toevlucht tot de Moeder Godts, door de welcke ſy menighmael wonderlijck geholpen wiert. Want als ſy deſe hulpe in haer gebedt verſocht, wiert ſy van de H. Maeghet verhoort, ende haer wiert toegeſeyt dat ſy die ſomme die ſy verſocht, door Wiſſelbrieven ontfanghen ſoude, om deſe arme menſchen te helpen. De toe-gheſeyde wiſſel-brieven wierden haer getrouwelijck aen-gebrocht, gelijck ſy in haer gebedt verſtaen hadde, van vijftigh, van ſeventigh, van hondert guldens: ſonder dat ſy wiſte, van waer datſe quaemen. Noyt en is haer eenighen wiſſel-brief toe-gheſeyt,

seyt, of het gelt wiert haer op den selven tijdt behandight, ghelijck sy in haer ghebedt verstaen hadde: soo dat sy vande uyt-komste seker was, als sy diergelijcke saecke verstont: Soodaenighe toe-segghinghen heeft sy dickwils in haer gebedt verstaen, ende sulcke wisselbrieven dickwils ontfanghen.

Dese goetheyt Godts ende sijnder H. Moeder, verweckte haer tot besondere danckseggínghe ende verwonderinghe van de Goddelijcke bermhertigheyt, die haer dede segghen: *Wat doet een groot betrouwen op Godt! 't is eenen pijl die 't herte van Godt Almachtigh (by maniere van spreken) door-wondt. O Godt hoe wonderlijck zijt ghy in uwe liefde, hoe loopt die buyten de paelen.*

§. 4. *Hoe sy voor tijdelijcke baete van haeren naesten, gebeden heeft.*

EEnighe persoonen wetende dat haer gebeden seer krachtigh waeren, versochten de selve seer ernstighlijck: groote aelmoessen aen *Agnes* toe-segghende, waer't saecken, dat sy door haer voorbiddinge den hemel beweghen konde, om haeren wensch te verkrijghen. *Agnes* versocht van Godt ende van sijn H. Moeder, dat sy tot Godts glorie, ende Saligheyt haerder ziele mochten verhoort worden: maer verstont in haer gebedt, dat dit dese persoonen niet saligh en was. Want dat het verkrijghen van haer versoeck, tot hooverdye, ende tot haer eeuwighe verdoemenisse soude strecken: ende dat het tot haerder zielen saligheyt veel nuttigher was, in eenen soberen staet te blijven, tot verdruckinghe van hunnen hooghmoet. T'sedert dien tijdt weygerde *Agnes* aen dit volck dese gebeden, al wiert sy voorder daer toe gepraemt: ende dese persoonen

soonen, die soo seer verlanghden naer tijdelijcke goederen, vervielen in grooter gebreck.

§. 5. *'t Sermoon hoorende, kent d'inwendighe ghesteltenisse des toe-hoorders.*

SY heeft meer als eene reyse, uyt den mondt van den Predikant, een groot licht tot de herten der toe-hoorders sien uyt-schieten: dat van sommighe aen-genomen wiert, ende in hunne zielen bleef: van andere, verstooten wordende, weder te rugge keerde. Hier door sagh sy, wie dat het woordt Godts in hun herte bewaerden, ende daer door vruchten behaelden; ende wie dat het vruchteloos ontfongen. Door dit gesicht wiert *Agnes* sterck aen-gedreven, om voor dese steenhertighe menschen te bidden, op dat sy inde H. Kercke vruchtbaere ackers mochten worden: als oock voor de Predikanten, op dat sy't woort Godts vierighlijck tot de toe-hoorders souden uyt-schieten; ende om haer woorden krachtigher te maecken, oock met hunne wercken aen-wijsen, 't ghene sy op den Preeckstoel verkondighden.

§. 6. *Bidt met goede uyt-komste voor haer naeste vrienden, die in groot gevaer waeren.*

OP eenen spaeden avont wiert sy verwittight, dat het Keysers legher in't landt van Gullick was, ende voor hadde dien nacht Wassenbergh te plunderen, ende te branden. *Agnes* dese tijdinghe ghehoort hebbende, gaf voor antwoort, *laet over die stadt komen dat Godt. gheughen sal.* Maer indachtigh wordende, dat haer gehouwde Suster seer kleynmoedigh ende vreesachtigh was, ende medelijdigh wordende over dese

kranck-

kranckheyt ende over't perijckel van haer kinderen, keerde ſich tot Godt, om voor't huyſgheſin van haer Suſter genade te verſoecken. Want ſy gevoelde in haer gemoet, dat het Keyſers volck ſoodaenigh voornemen hadde, ende tot de daet ſoude komen. Sy badt dan hertelijck onſen Heere, door de liefde die hy tot ons draeght, dat hy hem ſoude geweerdighen, haer Suſter in deſe kranckheyt een weynigh te voor-komen, ende haer met haeren man ende kinderen, in dit ongheval te bewaeren. In dit gebedt voelde ſy een vaſt betrouwen op Godt, ende volherde heel den nacht in dit verſoeck tot vier uren s'morgens: niet twijffelende, of ſy ſoude vanden Hemel verhoort worden. Alſdan was ſy eenighen tijt buyten haer ſelven, ende heel verſlonden in haeren Beminden, 't welck haer in deſen tijt alle morghen-ſtonden pleegh te gheſchieden. Tot haer ſelven keerende, ſcheen ſy de Keyſerſche ſoldaeten te ſien, die met brandende fackels als raſende wolven lancks de ſtadt, ende lancks het huys van haer Suſter liepen, ende vele huyſen in brandt ſtaken: ende ſagh te ſamen de kinderen van haer Suſter, de welcke met t'ſamen ghevoeghde handen by een ſaten, ende Godt hertelijck baden. Uyt deſe hertelijcke ghebeden van onnooſele kinderen, ſchepte ſy groote blyſchap. Als den dagh nu aen quam, wiert'er tijdinghe ghebrocht, dat VVaſſenbergh geplundert ende te vier ghegheven was, ende dat haers Suſters huys met de reſte verbrant was: want uyt het gemeyn ongeluck van deſe plaetſe, ſcheen ſoodaenighe tijdinghe grondigh te weſen. *Agnes* dit verſtaende ſweegh, ende geliet ſich al of'et inder daet ſoo geweeſt waere: maer ſeyde aen Juffrouw Botters, *Ick en kan mijn lacchen niet in-houden, van in wen-*

dighe blijſchap. My dunckt dat ick de kinderen van mijn Suſter als in een gekropen ſien, ende biddende. Alhoewel ſy vande waerheyt, ende vande behoudeniſſe van haers Suſters huyſgeſin verſekert was: ſont even-wel eenen bode naer Waſſenbergh, quantſuys om vande gheſtelteniſſe van haer Suſter ende haer huyſgeſin in dit ghemeyn ongeluck te vernemen: maer als den bode daer quam, ſagh hy dat heel huyſgeſin krijten van blyſchap. Hy ſagh voor ſijn ooghen, dat haer Suſter geen ſchaede geleden hadde, ghelijck-men te Ruremonde uytſtroeyde, al was dat huys vol goets, dat vande gebueren tot meerder verſekeringhe aldaer ghevlucht was. Den ſelven Bode verſtont, dat de ſoldaeten dickwils met brandende fackels ontrent dat huys gheloopen hadde, maer ſonder hinderniſſe, ende bevont alles ſoo geſchiet te zijn, gelijck aen *Agnes* veropenbaert was. Sy eyndight dit verhael met deſe woorden. *ick en kan Godt almachtigh niet ghenoech loven ende dancken, van ſoo veel gratien, die hy aen ſijn alderonweerdighſte ſchepſelkens doet, tuſſchen ſoo vele benauwtheden. Hoe Godt ſijn goetheyt meer laet blijcken aen een, die d'alderonweerdighſte is; hoe ſijn eere ende glorie daer door meer vermeerdert wordt: door dien dat hy ſijn ſelven ſoo laet verwinnen door ſijn goetheyt, van een ſoo onnut aerdwormken, ende ſijn ſelven ſoo ghemeyn maeckt.*

§. 7. *Verſtaet van Godt, dat P. Simon vanden Hove, naer Ruremonde quam woonen*

SY hadde nu ſes volle jaeren den laſt ghehadt, om *Ioannam* in't gheeſtelijck leven te vervoorderen: Maer met de doodt van den Biecht-vader, die haer dit bevolen hadde, ſocht ſy deſen laſt van haer ſchouderen

ren af te schudden, ende enckelijck op de schouderen vanden volghenden Biecht-vader te legghen. Niet om dat sy onghewilligh was tot dit goet werck: Maer om dat sy oordeelde sorghelijck te wesen, voor een soo verheven ziele, ghelijck *Ioanna* was, van een Dochter onderwesen ende gheleydt te worden. *VVant als eenen blinden den anderen leyt*, seght sy, *vallen beyde lichtelijck in den gracht.* Met dese ghepeysen bekommert wesende, verstont sy van Godt, dat P. Simon vanden Hove te Ruremonde soude komen, om Rector te zijn; dat desen Pater haeren Biecht-vader soude wesen; dat sy, ende *Ioanna* haer Leer-dochter onder sijn bestieringhe grooten voortganck soude doen; maer wederom soude moeten komen tot het schrijven, dat den over-leden Biecht-vader niet bevolen en hadde. Dit schrijven was teghen haer gheneghentheydt, ende dese waerschouwinge, die sy van Godt ontfonck, veroorsaeckte eenighe beroerte in haer ghemoet: Doch gaf sich over in Godts wille, met voor-nemen van desen toekomenden Biecht-vader in alles te volghen, als Godt self.

§. 8. *VVort wonderlijck van Godt bewaert over wegh.*

GOdt heeft haer menighmael in groote perijckelen wonderlijck bewaert, als sy van d'een plaetse naer d'andere reysde, waer van ick een gheval hier sal stellen. Van Ruremonde naer Nimmeghen te schepe vaerende, met ander gheselschap, ende komende tot Moock, de plaetse daer 't schip moest aen-legghen; saeghen sy veel krijghs-volck op de heyde ligghen, door de welcke sy te lande moesten passeren. Dese soldaeten pasten op het volck dat met dit schip aen

quam, om naer Nimmeghen te gaen: Ende ſochten in deſe gheleghentheyt buyt te maecken. Die uyt het ſchip quaemen, en wiſten niet waer henen: want naer Nimmeghen voortgaende, moeſten ſy nootſaekelijck inde handen vallen, van deſe buyt-gierighe ſoldaeten. *Agnes* keert ſich tot Godt, raede ende byſtant vanden hemel verſoeckende: Ende haer gheſelſchap was bereyt aen te vanghen; t'ghene *Agnes* ſoude gheraedigh vinden: wetende dat *Agnes* ſoo groote ghemeynſchap met Godt hadde, dat ſy van den hemel verſtont, hoe de ſaecke ſoude uytvallen, ende dat ſy op haer woort vaſtelijck mochten betrouwen. In haer ghebedt voelde ſy inwendighlijck deſe toe-ſpraecke: *Gaet voort, ick ſal u tuſſchen beyde bewaeren.* Hier op ſitten ſy te ſaemen op een kerre: En komen te Nimmeghen, ſonder eenen quaeden menſch t'ontmoeten. Aldaer verſtaen ſy, dat de kerre, die voor hun gonck, gheplundert was: Ende die naer hun quaemen inſghelijcks, Soo dat een ieder te Nimmegen verwondert ſtont, hoe dat de kerre van *Agnes* door ſoo gevaerlijcken wegh ſonder ongheluck gepaſſert was. *Diergelijcke bewaerniſſe*, ſeght ſy, *is my dickwils ſoo te lande, als te water gebeurt. Als ick my alſdan begeve tot het ghebedt, worde van Godt verwittight door een licht, dat my alle twijfelinghe van ſijnen byſtandt beneemt. Ick was eens op't water, als het water met groote golven in't ſchip quam. Alle het volck wilde uyt: Ick ſeyde, wy en hebben door Godts genade gcenen noodt: Ende wy zijn bewaert geweeſt.*

§. 9.

§. 9. *Haer kloeckmoedigheyt teghen de geesten der helle.*

JOanna die van natuerewegen seer vreesachtigh was, hadde soo grooten schroom van den duyvel, die haer dickwils by nachten oock in sienelijcke ghedaente quam quellen, dat sy den meesten tijdt, oock in koutste van den winter in volle sweet lagh. Sy verklaerde dese vreese aen haer Meestersse: Die haer in deser voeghen verweckte om teghen dese vyanden kloeckmoedigh te zijn. *Sommighe menschen naementlijck vrouw-persoonen die van natuere vreesachtigh zijn, moghen by de kinders vergeleken worden, die voor een stroo gaen loopen, dat in sijn selven ende door sijn selven geen beweginghe heeft, noch eenigh quaet kan doen, dan als het door Godts toelaeten van een ander gebruyckt wort. VVat macht heeft den duyvel van sijn selven? Geen, geen. VVaerom is't dan, dat hy soo veel quaets inde menschen doet? T'is om dat de menschen aen hem plaetse gheven, toestaende dat den vyandt op hun versoeckt: want alsdan wort hem van Godt toe-gelaeten t'gene hy doet. Den duyvel is eenen subtilen geest, ende soeckt onsen gront tot het binnenste te kennen. Soo hy gewaer wort, dat hem iemant begint gehoor te geven, soo wort hy sterck, om ons te beschaedigen. Maer als hy siet, dat iemant op hem niet en past, ende gewapent is met een vast betrouwen op Godt Almachtich, wetende dat hem niet en kan over comen sonder het toe-laeten Godts, ende in alles op sijn hoede is, alle deuren voor dien dief toe houdende: Dan wort hy soo machteloos, als een stroo, daer geen roeringe in en is. Een vast gegronde ziele in ootmoedicheydt ende vast betrouwen op Godt, dit siende, gevoelt dat alle haere crachten met eenen brandenden yver tegen hem ontsteken worden. Ick segge, ende geloove vastelijck, dat een cloeckmoedige ziele, in ende door*

Godt ontsteken zijnde, alle dese boose machteloose geesten, sal doen verdwijnen: Ghelijck een licht stroo dat van eenen stercken wint verdreven wort, soo dat-men niet en weet waer het henen gestoven is. Alsoo is't, ende noch lichter dat-men dese op-geblaesen hooveerdige geesten verwint. Ick en wille niet seggen dat hy onsterck is; want door Godts toe-laeten is hy seer sterck, besonderlijck voor een swacke ziele: Hy is eenen grooten konstenaer, ende seer behendigh in sijne aenslaegen: Daerom mach ieder een wel op sijn hoede zijn, met een vast betrouwen op de hulpe ende bystant Godts. Ick wille hier by voegen, hoe ick my in dese dingen gevoele. Segge dan, dat ick alle de crachten mijnder ziele, in ende door Godt ontsteken vinde als met eenen heeten brandt, ende over grooten haet, tegen alle die boose geesten der helle, om door Godts machtige handt, tegen hun alle te vechten ende te vreken dat sy in de zielen der menschen oyt gedaen hebben, of tot het eynde des wereldts sullen doen.

XXII. CAPITTEL.

Wat'er voor-gevallen is in 't jaer 1637.

§. 1. *Christus verthoont haer sijn droefheyt over de sonden der menschen.*

ALswanneer sy inde Hooft-kercke de Misse hoorde van't Alderheylighste Sacrament, ende met een nederigh gemoet van haeren Salighmaecker versocht, dat hy sich soude geweerdighen haere arme ziele met sijn genaedighe ooghen t'aensien: verthoonde, sich Christus aen *Agnes* heel overdeckt van wonden, ende gaf haer te kennen, dat hy door de sonden der menschen soo deerlijck mishandelt wiert, besonderlijck

lijck door de gulsigaers, dronckaers, onkuysſche, hooveerdighe, eergierighe, grammoedighe, ende nydighe Chriſtenen: van de welcke heel de werelt overlaeden is. Den overdaet in't eten, drincken, ende kleedinghe, ſcheen den ghewonden Heere weder te drucken, ende te doen beſwijcken: d'ydelheydt van die tijden, ende meer andere ſonden ſchenen hem ſlagh op ſlagh, ende wonde op wonde te geven. Soo dat hy als bevende ſcheen te ſtaen, ende t'allen oogenblick neder te vallen. Sy verſtont dat deſe bevinghe, ende dit perijckel van nederſacken, beteeckende dat de H. Kercke op ſommighe plaetſen wanckelde met perijckel van te beſwijcken, ende dat door de voorſeyde ſonden der Chriſtenen.

Dit geſicht veroorſaeckte in haer ziele ſoo groote droefheyt, dat ſy door den dagh niet beſtandigh was haer bitter medelijden te verſetten: niet teghenſtaende, dat ſy ſich haer dien dagh meer dan ſy placht tot uytwendighe dinghen begaf, om deſe weemoedigheyt te verdrijven. Sy keerde naer den noen wederom tot de ſelve kercke om 't Lof aldaer te hooren: alſwanneer den gewonden Salighmaecker ſich wederom verthoonde inde ſelve gedaente. Haer voorſeyde droefheyt en wiert alſdan niet alleenelijck vernieuwt, maer oock grootelijcks vermeerdert: want ſy van Chriſtus beriſpt wiert, om dat ſy haere vorighe droefheyt ende medelijden hadde ſoecken te verſetten, ende niet meer geneghen gheweeſt om mede-deelachtigh te zijn van ſijn bitter lijden. Door deſe Goddelijcke beriſpinghe, die ſy ſeer redelijck vonniſte, was haer medelijden ſoo overtolligh, dat ſy van ſchaemte niet en wiſte waer ſich keeren of laeten. Sy keerde ſich dan tot Chriſtus

ſelf,

ſelf, vergiffeniſſe van hem biddende, ende ſegghende: *Heere ende Godt van mijn herte, Waer ſal ick my van u aenſchijn verberghen, in deſe tegenwoordighe benoutheden?* Ende ſagh te ſamen op den ſelven ſtont, dat het herte vanden eeuwighen Sone gheopent ſtont, t'welck haer tot een herberge ende tot een wooninghe geſchoncken wiert, om in't ſelve te verblijven.

Deſe over groote goetheyt van haeren genaedigen Saligh-maeker, die ſijn ſelven tot haere vaſte woonplaetſe ghegheven hadde, praemde haer om haere ziele terſtont oock door de Biechte van deſe vlecke te ſuyveren, over de welcke ſy van Chriſtus beriſpt was gheweeſt. Sy vertrock dan van die Kercke tot haeren Biecht-vader, ſprack ootmoedelijck haere ſchult, ende verſocht ſijn ghebeden, om haer hertneckighe natuere, ſoo ſy ſeght, te veroveren, ende onder de voeten te brengen, gemerckt dat ſy in't voorgaende gheval met haer groot leetweſen ghemerckt hadde, ſoo ghewilligh niet te zijn om met Chriſtus te lijden, als ſy behoorde te weſen.

§. 2. *Bedroeft zijnde om t'achterdencken van haeren Biecht-vader, dat ſy vanden quaeden geeſt bedrogen wiert; Wort van Godt getroooſt.*

TEr oorſaecke dat haeren tegenwoordigen Biechtvader vele vremde ſaecken uyt haeren mondt hoorde, ende in haere ſchriften las: Hadde hy ghelijck andere voorgaende Biecht-vaders eenigh na-dencken, of hier onder miſſchien bedrogh ſchuylde, dat met alle neerſtigheyt diende gheweert te worden. Hy gaf haer deſe vreeſe te kennen: T'welck haer ſeer onruſtigh maeckte. Want al-hoe-wel ſy inden gront verſekeringhe

ringhe voelde, dat deſe dinghen van Godt voort quaemen: Nochtans niet willende op haer ſelven ſteunen, maer op de gene die Godt in ſijn plaetſe gheſtelt heeft, wiert ſy door dit nae-dencken van haeren Biecht-vader niet weynigh bedroeft, ende ontſtelt: ende dien te meer, hoe den Biecht-vader dickwilder deſe vreeſe te kennen gaf. Sy bekent, dat haere ontſtelteniſſe, niet en quam tot het binnenſte van haere ziele, alwaer de voorighe kalmte bleef dueren: Maer dat het onderſte deel der ziele hier door ſeer verdrietigh wiert.

Sy offerde haer ſelven, om ſeer beſcheedelijck alles te ſchrijven, ſonder van haeren t'weghen oock door een letterken de waerheydt te verkrencken, t'welck ſy t'allen tijden grootelijckx ſchroomde: Verklaerde aen Godt in haer ghebedt, dat ſy gheenſints en begheerde oock in't minſte van hem, of ſijnen heyligen wille, af te wijcken: Vraeghde van haeren Saligh-maeker met een innigh beklagh, waerom dat hy deſe benautheyt toeliet, die ſcheen een groot beletſel te weſē, om vrymoedelijck tot hem te naerderen; naedemael hy wel wiſte, dat ſy niet voor hadde, als hem alleen te beſitté.

In dit ghebedt verthoonde ſich Chriſtus aen deſe bedruckte ziele, haer voorhoudende hoe dat hy in dit leven vele op-ſpraecken, beſpottinghen, ende ſlaeghen gheleden hadde, die niet te verghelijcken waeren by al dat ſy leedt, of konde lijden; ende haer verweckende om hem in ſoodaenigh lijden te volghen. Sy hoorde alſdan deſe woorden: *VVie is'er onnooſelder in alles geweeſt, als ick? Ontfanght dit lijden geerne ende gewilleghlijck ter liefde van my: Gelijck ick dry-en-dertich jaren geerne ende gewillichlijck voor u geleden hebbe. Dit hebbe ick geleden naer den wille van mijnen hemelſchen Vader, in*

Wiens oogen ick sonder schult was, al was mijn onnooselheyt voor de menschen verborgen. Ick sal u oock voor d'oogen van mijnen hemelschen Vader onnooselkennen, in't ghene waer van ghy in d'oogen der menschen beschuldight wort. In dese selve inspraecke verstont sy van Godt, dat haere siele aen Godt aengenaem, ende met de Heyligh-maeck ende gratie bekleedt was, door de welcke sy noch veel schoonder voor Godts aenschijn soude worden: Niet teghenstaende dat dese schoonheydt van haere siele aen de menschelijcke ooghen ende oordeelen verborghen bleef. Godt leerde haer te samen, dat dierghelijcke onghegronde oordeelen der menschen, tot suyveringhe onser siele, ende tot meerdere ghelijckheyt der siele met onsen Saligh-maecker, toe-ghelaeten worden.

Hier door was sy gheheelijck over-ghegheven, om alle haer leven alle teghenspraecke, ende veroordeelinghen te verdraeghen, die souden voorvallen; ende menighmael voor-ghevallen zijn: Niet anders wenschende, dan voor Godts ooghen onnooselbevonden te worden.

§. 3. *Leght den last vande kinderen t'onderwijsen op* Joanna van Randenraet.

ALen was haeren ouderdom niet seer groot, nochtans de krachten van haer kranck lichaem waeren door uytwendighe, ende principaelijck door inwendighe onstelteniſſen, soo seer verswackt, ende afgheteert, dat het haer niet moghelijck was, den arbeyt te vervoorderen, die sy tot noch soo loffelijck besteedt hadde, in't vergaederen ende onderwijsen der kinderen inde Christelijcke Leere. Dus was haere sorghe,

ghe, dat dit heyligh ende goddelijck werck, 't welck sy begost hadde, van andere (die naer den gheest, ende naer de krachten des lichaems bequaem waeren) soude inghevolght worden, sonder te verslappen: Oversulcks, *Ioanna van Randenraedt*, die lanck te voren haere medehulpster geweest was, wiert als nu van haer ghestelt, om haere plaetse voortaen te bekleeden, ende d'opperhandt hier in te hebben. Sy was wel gherust, dat *Ioanna* met alle vierigheydt dit ampt bedienen soude: Maer ghemerckt dat de schouderen van eenen mensch onbestandigh waeren, om soo grooten ende wijd-verspreyden last te draeghen, badt Godt seer yverlijck, dat vele Dochters door desen profijtigen ende heyligen Drift mochten ontsteken worden; ende dat de ghene die haer teghenwoordighlijck met het onderwijsen der jonckheyt bemoeyden, met meer andere in bequaemheydt ende vierigheydt mochten vervoorderen. *Dit wenschte ick aen alle zielen*, seght sy, *maer besonderlijck aen de ghene die volgens haeren roep dit werck beneerstigen. 'T welck Godt Almachtich wil geven, om vele zielen uyt de netten des duyvels te trecken; ende de selve met ons inde haven der eeuwige salicheyt te brengen.*

§. 4. *Verstaet van Godt t'gene* Joanna *socht te verbergen.*

Joanna (die seer vermijdt was, soo aen *Agnes* haer Meestersse, als oock aen den Biecht-vader, haere inwendighe verholentheden kennelijck te maecken, naementlijck als'er iet voorviel, dat uytnemende was, ende tot grootachtinghe van haeren persoon konde strecken) hadde iet verswegen dat sy door last des Biecht-vaders, rechtsinnighlijck aen haere Meestersse hadde moeten te kennen gheven. *Agnes* verstont van

Godt, dat sulckx gheschiet was, Ende vraeghde van *Ioanna*, of sy alles naer behoorte volghens het bevel van den Biecht-vader veropenbaert hadde: Segghende van Godt verstaen te hebben, dat'er iet dies aengaende ontbrack. Hier door wiert *Ioanna* beschaemt, ende ghepraemt om te openen, dat sy gheerne soude bedeckt hebben: Kende sich schuldigh, ende verklaerde rechtsinnighlijck dat haere Meestersse door Godts inghevinghe te voren van Godt verstaen hadde.

§. 5. *VVaer Godt vertreckt, als hy vande sondaeren verstooten wort.*

MEt groote droefheyt overvallen zijnde, soo over haere eyghen sonden, als over de sonden van andere; ende overweghende hoe grootelijckx de goddelijcke Majesteyt van de sondaeren vergramt, ende tot straffe verweckt wordt: Badt hem ootmoedelijck om ghenaede, ende om sijn rechtveerdighe ende straffende handt te laeten sincken, al was 't dat wy de straffen soo seer verdient hadden.

In dit ghebedt vraeghde sy vriendelijck van haeren Saligh-maecker: *VVaer hy sich hiel, als hy van 't meeste deel der menschen verstooten wiert, ende door soo vele ende groote sonden verweckt, om de geheele werelt terstont te niet te doen.* Ende kreegh dese antwoort: *In u herte, ende in alle de gene die mijnen wille volbrengen, my niet uytstootende door doodelijcke sonde. In dese herten toeve ick my: ende aldus vergete ick mijn straffen te gebruycken.*

XXIII. CAPITTEL.

VVat'er voor-gevallen is in't jaer 1638.

§. 1. *Haeren yver om de Beelden vande H. Maeghet te cieren.*

ALs *Ioanna* naer het weder-nemen van de ſtadt Ruremonde heel beſich was met haere Capellekens vande H. Maeghet te herſtellen, ende haere Beelden te vercieren, die in deſe Capellekens moeſten ghe-eert worden, gelijck in't leven van *Ioanna* beſchreven ſtaet: is haer *Agnes* in dit godtvruchtigh werck ſeer behulpſaem geweeſt. Want als *Ioanna* alſdan op eenen kant vande ſtadt door aelmoeſſen eenigh gelt vergaederde, om de Beelden vande H. Maeghet te bekleeden; dede *Agnes* het ſelve op den anderen kant, ende Juffrouw Botters op den derden kant. Deſe dry hadden de ſtadt verdeelt, om alle d'inwoonders tot hulpe ende mededeelinghe van dit goet werck te verwecken. Als'er voorder jet anders tot vermeerderinghe der eere vande H. Maeghet te doen was, en liet *Agnes* haeren dienſt noyt ontbreken.

§. 2. *VVordt vande H. Maeghet beſocht als ſy haer Rooſenhoeyken las.*

ALs ſy naer't nacht-ghebedt, volghens haer ghewoonte, haer Rooſen-hoeyken las, wiert ſy met een over-groote inwendighe vreught overgoten: ende te ſamen met een licht beſtraelt, in't welck ſy de Coninghinne des hemels, met een groote menichte van HH. Maeghden aenſchoude, die by haer quamen ende ſeer vriendelijck met haer handelden. Welcken handel

soo vermaeckelijck was, dat *Agnes* tusschen dit gheselschap sich in vreughden verloor, die sy niet en konde uytspreken: ende sy behiel door 't besoeck van dit Maeghdelijck ende hemelsch gheselschap, eene overgroote liefde tot de Maeghdelijcke reynigheyt.

Haer herte was van dese liefde soo vervult, dat sy heel den volghenden dagh een seer besondere welgenegentheyt voelde, tot alle de ghene die in Maeghdelijcke reynigheyt leven. Sy en konde d'overgroote vreught, die sy dien nacht ende den volghenden dagh uyt de suyverheyt geschept hadde, aen haeren Biechtvader met geen woorden verklaeren, want alle tongen hier toe onbestandigh zijn.

§. 3. *Openbaeringhe vande H. Drijvuldigheyt.*

BY nacht bevreest wesende, dat'er eenighen oproer soude op-staen onder 't krijchs-volck dat in de stadt was, ende haere ooghen op-slaende naer den hemel, sagh sy haeren Salighmaecker, met sijn glorieus lichaem, hanghende aen een Kruys, dat inde locht boven d'aerde verheven was. Ende sagh te samen Godt den Vader aen den voet van dat Kruys, schoon, klaerblinckende, met soo vriendelijck aenschijn, ende soo minnelijcke ooghen, dat sy noyt te voren jet dierghelijcks gesien hadde: Want dit gesicht op een wonderlijcke en onuytsprekelijcke maniere geschiede. Aen 't opperste Deel des Kruys, sagh sy den H. Geest: niet gelijckmen die schildert; maer op een maniere, die sy niet en konde beschrijven. Schrijft alleenlijck dat het beeldt van sijn aensicht heel jeughdigh, klaer-blinckende, suyver, ende wit was, maer sonder lichaem: Ende dat dit aensicht sich verthoonde, op dat sy kennisse

nisse vanden derden persoon soude vatten. Dat de reste van sijn ghedaente, die breed ende wijd verspreyt wiert, goutvervigh ende root scheen te wesen: maer dat dese gout ende rootvervighe coleuren niet ghemeyns met d'aerde hadden. Dit voorschreven aensicht van den H. Geest, scheen te rusten op de borste van den Salighmaecker, die aen 't Kruys hongh.

In sulcker voeghen hadde sy de dry Goddelijcke persoonen die maer een waeren, in haer gesicht: ende aenriep die alle dry, als een: om door den Sone, ende den H. Geest, het Vaderlijck herte te beweghen, dat die beroerte van het krijghs-volck mochte verhoedt worden.

Hier-mede sterck in-ghekeert zijnde, sagh sy, hoe den H. Geest, uyt het Vaderlijck herte, den Sone tot peys ende vrede beweeghde, ende hoe den gekruysten Sone hier door noch hoogher verheven wiert, ende hoe dese dry persoonen alle te samen haer vriendelijck met minnelijcke ooghen aensaghen.

Op den selven ooghenblick, trock den Sone sijnen rechten arm van het Kruys, ende reyckte sijn rechte handt tot *Agnes* die oock scheen haer rechte handt tot den Sone te reycken: ende dese twee handen vanden Sone Godts, ende van *Agnes* wierden te samen vervoeght, tot een teecken van vrede. Hoe dit gheschiet is, en was haer niet mogelijck te verklaeren: maer seght alleenlijck, dat dese dry persoonen sich alhier verthoonden, elck met sijn besondere uytwerckinghe, ende nochtans met eenen wille ende wesen. Door dese minsaeme vermaerderinghe tot de Godtheyt, wiert *Agnes* verdrietigh dat haer ziele noch langher in't aerde-vat des lichaems verblijven moeste, ende niet en konde daedelijck ontbonden worden, om met haeren Saligh-

Salighmaecker ende Bruydegom vereenight te blijven.

Niet teghenſtaende dat dit gheſicht in den wintertijdt, te weten den 8. Februarij gheſchiet is, was ſy door het ſelve ſoo ontſtelt in haer lichaem, dat het ſweet van alle kanten uytbrack, 't welck gheheel den volghenden dagh duerde, oock in handen ende voeten: Soo dat ſy ghenootſaeckt was, eenighe kleederen af te leggen (die ſy op andere daeghen ghemackelijck konde verdraegen) om eenige verkoelinghe aen haer brandigh herte te gheven.

Den teghenſtrijdt, die ſy in haer ſelven voelde, als ſy dit verhael op 't papier ſtelde, gheeft ſy te kennen met deſe woorden: *Ick ghevoele dat ick liever ſoude verplettert worden, als hier van iet te ſegghen, of te ſchrijven: Ick eenen modder van alle vuylicheyt, aen den welcken niet anders toe-komt, dan verfoeyt ende verſtooten te worden, ende voor d'oogen der menſchen noyt te komen. O mijnen Heere ende Godt, mijnen Salich-maeker, ende Verloſſer, laet my alleenlijck voor uwe oogen bekent weſen, of haelt my van hier: VVant ick ſulckx niet langer verdraegen kan, dat uwe Majeſteyt ſich aldus toeneyght tot deſen alder-onweerdichſten worm. VVant in dit te beſchrijven ende te bepeyſen, wie ick ben, ende wie het is, die ſich tot my aldus toebooght, ſoo meyne ick van ſchaemte te beſwijcken, ende te berſten van traenen. Ick en wenſche niet langer te leven: want ick ſulckx niet verdraegen kan. O Heere gelieft het uwe Majeſteyt, my hier langer te laeten, ſoo bid' ick om gratie, om t'uwer liefde te lijden: Ende dat uw: Majeſteyt alle voordere gratien believe op te houden, tot dat wy te ſaemen onſcheydelijck in't eeuwigh leven ſullen vereenicht weſen. Nochtans ô Heere uwen wille is den mijnen, ende mijnen wille is uwen.*

§. 4.

§. 4. *Andere vereeninge met Godt, ende onderſoeck of'er geene eygen liefde hier mede vermengelt was.*

ICk ſal hier noch iet anders ſtellen dat de ſelve ſtoffe belanght, ende korte daeghen naer 't voorgaende geſchiet is, ende dat met haer eyghen woorden.

Als ick s'nachts, volgens mijn gewoonte mijn devotie dede: Ick ſegge mijn: den Bruydegom alleen is hier den Werckman, ende de Bruydt lijdt het welcke my dien nacht op een wonderlijcke maniere gebeurt is, daer ick van ſwijgen moet, want ick 't niet en kan uytſpreken. Ick ſegge dan, als ick d'alder-onweerdighſte in mijn gebedt mijnen inkeer tot Godt dede: Op de ſelven oogenblick voelde ick in't binnenſte van mijn herte, een ſoo groot klaer-ſchijnende licht opgaen, dat ick my anders niet en gevoelde, als verloren in een oneyndelijcke zee van klaerheyt, en dat by nae geheel den tijt van dat gebedt. Deſe welde is ſoo groot, dat-ſe niet en kan kenbaer gemaeckt worden. D'inwendige vreught die my hier van by blijft, ende dat met een ſeer teere liefde om op't alderſuyverſte mijnen Beminden aen te hangen, ende met hem eenen wille te hebben, is ſoodaenigh, dat ick 't niet ſeggen kan.

Ontrent dry uren, want ick voor een ure opgeſtaen was, ſoo ick noch een beſondere geſtelteniſſe in mijn ſelven gevoelde: Begon ick in mijn ſelven te dencken, of hier in ook wel eenich bedrogh mocht ſchuylen. In't binnenſte der ziele, daer ick dat licht gevoelde, daer en kan ick niet van twijfelen of t'is Godt: want noch Engel noch duyvel, en kan ſoo naer komen. Maer ick onderſocht eens met eenigh achterdencken, of ick in deſe toe-vloeyende gratien, die gevoelijck zijn, eenigh ghenoeghen nam, aenhanghende aen de gaven, ende niet aen den gever Hier gevoelde ick my, door Godts gratie, in Godt ingekeert, ende niet in ſijn gaven. Door welcke ken-

wisse ick my noch meer in Godt verstijft voelde, als in eenen Hemel, die den Hemel self is; maer die ons somwijlen wat laet proeven, van den voorsmaeck der vreughden die de Saligen hier boven ten vollen genieten. Mijn ziele voelde een onuytsprekelijcke liefde uyt Godt, ende was als smiltende in Godt. Dit en moet niemant wonder schijnen: want een woort alleen van den Beminden uytgesproken, tot de Beminde ziele, doet haer smilten. Soo dat sy dan niet meer met haer selven is: Maer met dien die sy bemint: Ende wort als eenen geest met hem. Sy leeft, niet sy, maer haeren Beminden leeft in haer.

§. 5. *Haer groot betrouwen op Godt.*

DAer was een Dochter, die door jet dat sy gelesen hadde, seer ontstelt, ende seer kleynmoedigh was: want alle haer geestelijcke timmeringe, soo haer docht, soude om verre vallen, of lagh om verre. *Agnes* dit wetende, merckte terstont, dat dit door 't opstoken vanden helschen vyant voort quam, die inde ziele van dese Dochter plaetse gevonden hadde, de welcke hy met dit windeken van kleynmoedigheyt dede wanckelen, om dat sy niet vast genoegh in Godt gevestight was, ende geen genoechsaem betrouwen op hem en hadde Seyde dat soodaenighe zielen in perijckel staen, van lichtelijck inden eersten aenstoot te vallen: door dien dat sy geenen vasten grondt in Godt hebben, inden welcken wy alles vermoghen: ende voeght hier by dese woorden. *Een vast betrouwen op Godt almachtigh, is eenen seer krachtighen pijl, die Godts herte doorwondt, ende doet het selve vlammen van liefde tot ons. Godt schiet eenen pijl tot ons herte, als hy dat tot hem treckt: desen pijl moeten wy tot Godt weder-schieten, door een vast betrouwen op hem:*

want

Want hy en ſal ons niet weygheren, wat wy met dit betrouwen van hem verſoecken, als het ſtreckt tot vermeerderinghe van ſijn eere ende glorie, ende tot vervoorderinghe van onſe ſaligheyt.

§. 6. *Haer Gebeden voor de Paters der Societeyt die te Maeſtricht gevanghen ende gedoodt zijn.*

ALs P. Joannes Baptiſta Boddens Rector van 't Collegie der Societeyt Jeſu binnen Maeſtricht, met twee andere vande ſelve Societeyt, inde gevangeniſſe geſmeten wierden, als wetenſchap hebbende van eenigh verraet, 't ghene ſy behoort hadden t'ontdecken: wiert *Agnes* ſoo 't ſchijnt, van Godt ſelf vermaent ende verweckt om voor deſe gevanghenen te bidden.

Deſe Paters wierden gevanghen den 18. Meert 1638. op den middagh: ende *Agnes* was den ſelven avondt, vroegher dan ſy pleegh, te weten, voor acht uren te ruſte ghegaen: ter oorſaecke vande ontſteltheyt ende ſwackheyt die haer over-gebleven was van haer vorighe groote inghekeertheyt tot Godt. Nauwelijcks en was ſy in ſlaep gevallen, of wiert opgheweckt met eenen ſtoot op haer ſijde. Niet verſtaende wat deſen ſtoot bedieden wilde, liet den ſelven ongeacht voor by gaen, ende voeghde ſich om noch voorder te ſlaepen. Weynigh tijt daer nae, voelde ſy eenen harden ſlagh op haer hooft, die haer wederom ontweckte: maer ghemerckt dat ſy oock alſdan niet op ſtont, midts dat ſy wiſte dat het noch geen tijt was van haer nacht-gebedt te beginnen ('t welck gemeynelijck ten elf of twelf uren begoſt) wiert ſy noch voorder met dry harde ſtooten aengeſtout om den ſlaep te laeten, ende te bid-

den: van welcke ſtooten den derden ſoo hard was, dat ſy niet voorder aen ſoo dappere vermaeninghen derfde wederſtaen, maer voorgenomen heeft ſich tot een buyten-tydigh gebedt te begheven, tot het welck ſy ſoo beſcheedelijck verweckt wiert. Sy hoorde dat de klocke alleenlijck thien uren ſloegh: maer even-wel ſtont op, om haer nacht-gebedt te beginnen: ende vaſt gheſtelt hebbende dit vroegher te doen dan ſy placht, wiert te ſamen *ſeer getrocken, om voor de gevangenen van Maeſtricht te bidden, maer beſonderlijck voor de Societeyt, ende voor den noot vande H. Kercke.* Deſe woorden geven te kennen dat haer de gevangheniſſe van deſe Paters alſdan ten minſten onvolmaecktelijck van Godt veropenbaert wiert: want ſy door menſchelijcke kenniſſe ſoo ſpoedelijck niet en ſchijnt achterhaelt te hebben, een gheval dat te Maeſtricht den ſelven dagh op den middagh geſchiet was, ende inde opweckinge tot dit ontijdigh gebedt deſe geſchiedeniſſe niet en ſchijnt geweten te hebben.

De ſtoffe der Meditatie, die ſy tot haer nacht-gebedt alſdan voor-ghenomen hadde, waeren deſe woorden des Salighmaeckers. *Mijnen Godt, mijnen Godt, waerom hebt ghy my verlaeten?* Deſe ſtoffe paſte uyterlijck wel op de tegenwoordige omſtandigheyt: want ghelijck Chriſtus aen't Kruys hanghende in ſijnen uyterſten noot met deſe bedruckte woorden ſijnen Hemelſchen Vader toe-ſprack; ſoo gebruyckte ſy de ſelve woorden, tot den ſelven Vader, in den teghenwoordighen noot van deſe gevanghenen: ende offerde haer eyghen lichaem om te lijden ende voor de miſdaeden te voldoen, die d'oorſaecke waeren van ſoodaenigh geval.

Dit was't gebedt van *Agnes* voor de Paters, die te Mae-

Maestricht gevanghen waeren, op den dagh van haer gevangheniſſe. In 't welck ſy ſonder aerbeyt tot nae middernacht met Godt vereenight ghebleven is Laet ons hier by voeghen hoe ſy noch voorder voor de ſelve Paters gebeden gheeft, ende wat uyt-komſte haer gebedt gehadt heeft.

Als ſy daer nae verſtaen hadde hoe vreedelijck deſe dienaers Godts op de pijnbanck gheleyt waeren, om tot belijdeniſſe ghepraemt te worden, van 't ghene daer ſy onſchuldigh in waeren: Voelde ſy hier over grooten weedom, ende medelijden. Offerde ſich aen Godt op een nieuw, om in haer lichaem de pijnen te verdraeghen, die de Paters gheleden hadden, ende noch ſouden lijden, wenſchende door haer eyghen pijnen, de pijnen van haeren naeſten te verlichten.

Met deſe ghedachten ende begeerten die haer dagh ende nacht pijnighden, quam ſy den 9. van April in een Kercke, voor een Lieve Vrouwe Beelt: Met weemoedighe ooghen dat Beldt aenſiende, ende als met ghewelt van de H. Maghet verſoeckende, dat deſe haere dienaers door d'almachtighe handt van haeren Sone daedelijck mochten verloſt worden. Ende hoorde van de H. Maghet, alſdan deſe woorden: *Aenſiet mijnen Sone, die uyt haerder liefde lijdt: En ſullen dan ſijn dienaers oock niet wat lijden voor de rechtveerdigheydt?* Sy ſloegh haer ooghen alſdan op een Beldt van den lijdenden ende gewonden Saligh-maeker: Die haer met droeve ooghen ſcheen t'aenſchouwen, ende te ſeggen: *Sal ick alleen lijden? En ſullen mijn litmaeten niet wat bitterheyt mogen proeven, om aldus my meer te behaegen?*

Door deſe woorden van den Saligh-maeker, ende van ſijn H. Moeder, viel *Agnes* in groote beſchaemt-

heyt, ende hiel op van bidden voor de verloſſinghe van deſe Paters: Maer verſocht van Godt, dat hy hun ſterckte ende lijdſaemheyt wilde toeſtieren, als hy hun deſe pijnen toeſchickte, om ghelijcker te weſen aen den lijdenden Saligh-maeker.

Naer eenen kercker van vier maenden, ende naer grouwelijcke pijnbancken, tuſſchen de welcke deſe ghevanghenen ſtantvaſtelijck haer onnooſelheyt verklaerden, zijn ſy ten leſten veroordeelt gheweeſt om onthooft te worden. Hoe dat *Agnes* de tijdinghe ontfanghen heeft, dat ſy onthaelſt waeren. Sal ick met haer eyghen woorden beſchrijven. *Hoorende dat die Paters onthalſt waeren, voelde my terſtont ingetrocken, om voor haere zielen te bidden. Ingekeert zijnde bevont my in Godt ſoo verblijdt, als of ick deſe zielen klaerlijck in Godt aenſchouwt hadde, in een groote ende ongemeyne vreught. Voelde my daer van ſoo ontſteken, dat ick voor deſe zielen niet konde bidden, ſoo ick in't eerſte hadde voor-genomen te doen: Maer konde alleenlijck Godt met alle ſijn Heyligen loven, over ſijn goetheyt ten opſicht van deſe zielen, die ick in ſoo groote glorie verheven ſagh, de welcke my als weſentlijck voor-geſtelt wiert. Deſe vreught overliep my in ſulcker voegen, dat ick deſe dingen aen een ieder wel ſoude geſeyt hebben, gelijck ick't al ſeyde aen ſommige. Ick moeſt my van deſe Hemelſche Bruyloft-feeſt met gewelt inhouden, ende en konde my niet wel met den geeſt om leegh houden. Ick gevoelde my daer mede in Godt getrocken, om als ſonder midden gelijckelijck met alle Heyligen Godts, Godt te loven, over deſe gratie die hy aen ſijn dienaers, naer ſoo luttel ſtrijts gedaen hadde: De welcke ſoo groote glorie genoten, die eeuwighlijck ſal dueren. Och geluckige zielen, die hier toe geroepen worden, om voor Godt uyt liefde te lijden, gelijck deſe den*

tijdt

tijdt der ghevangenisse, seer dickwils ende seer volmaecktelijck uyt snyvere liefde sich aen Godt overgheghéven hebben? VVelcke overgevinge misschien in andere gelegentheydt soo volmaecktelijck niet en soude gheschiet zijn. Dit wiert my klaerlijck in desen inkeer voor-gestelt, ende hier by noch vele andere dingen, die ick niet bewoorden en kan.

§. 7. *Soete Bedenckingen ende openbaeringen op Palmen-sondagh.*

OP Palmen Sondagh was *Agnes* teghenwoordigh inde wijdinghe der palm-tacken, inde Kercke der Societeyt: ende als den Priester, naer ghewoonte de gewijde Palmen aen de Religieusen uytreyckte; voelde sy groote genegentheyt om oock een deeltjen vande-se taxkens uyt de handen des Priesters t'ontfanghen. Want ten tijde vande voorschreven wijdinghe hadde sy haere Bedenckinghe, hoe dat op den Sondagh voor de doodt des Salighmaeckers, binnen Jerusalem, door 't stroeyen van Palm, ende olyf-tacken, den peys beteeckent wiert tusschen Godt ende de sondaeren: hoe dat Christus vriendelijck dit peys-teecken vande Joden ontfanghen hadde, ende hoe dit teghenwoordigh uyt-reycken der Palm-tacken, desen peys oock beteekende. Uyt dese bedenckinghe sproot de voorseyde geneghentheyt ende den wensch, om deelachtigh te wesen, van dit uytwendigh teecken van geestelijcken peys. Welcken drift versterckt wiert door dien dat sy inwendighlijck sagh, dat dese taxkens, die aen de Religieusen uytgereyckt wierden, bloeyende waeren van witte bloemen, ende vruchten voort brochten, die 't herte vanden Hemelschen Vader schenen grootelijcks te vermaecken. Sy sagh noch voorder dat jeder een,

die

die deſe taxkens ontfongh als in Godt in-ghetrocken wiert, ende een beſondere geeſtelijcke uytwerckinghe vanden Hemel genoot.

Door dit geſicht wiert ſy ghepraemt, om van dien grooten peyſmaecker tuſſchen hemel ende aerde, inighlijcks te verſoecken (naedemael hy door het uytreycken van deſe taxkens ſich ſoo vriendelijck ende mildt verthoonde aen ſijn dienaeren) dat ſy van deſe vriendtſchap ende mildtheyt mochte deelachtigh worden, niet teghenſtaende dat het haer ongheoorloft was uyt de handen des Prieſters een van deſe taxkens t'ontfanghen.

Op den ſelven ooghenblick ontfongh ſy in 't binnenſte van haer herte deſe inſpraecke, die met een groote inwendighe vreught vergeſelſchapt wiert. *Ick ſal mijn ſelven aen u door deſe handen gheven, tot eenen eeuwighen olyf-tack van peys ende vrede. Soo dat'er niet inde Wereldt ſoo ſwaer is, dat my van u ſal af-ſcheyden: maer ghy ſult altijt in my geruſt blijven, ende mijn gratien altijdt meer ende volmaecktelijcker genieten.*

Door deſe goddelijcke inſpraecke verſtont ſy, dat haeren wenſch verhoort was, ende dat ſy door Godts gratie als eenen gheeſtelijcken Palm ende Olijf-boom in Godt ſoude opgroeyen. Ende ſoo ſy uytterlijck tot den geeſtelijcken voortganck van *Ioanna van Randenraedt* gheneghen was: Voelde alſdan een beſondere begeerte van te verſoecken dat *Ioanna* inſghelijcks ſoodaenighen Olijf tack mochte weſen, ende gulſighlijck in bloemen ende vruchten van volmaeckte deughden opwaſſen.

Op dit verſoeck ontfonck ſy deſe antwoort. *Ick gheve haer mijn ſelven, als eenen vermaeckelijcken Olijf-tack.*

Ick

Ick ſal haer doen opgroeyen in mijn liefde; ende haer ten leſten in my trecken: Sonder dat ſy oyt van my ſal geſcheyden worden.

Tuſſchen 't hooren van deſe woorden, ſagh ſy dat *Ioanna* als een jeughdigh ende groen boomken voor Godts ooghen ſtondt. Ende haere ooghen veſtighende op dit Boomken, bemerckte, dat het ſelve ſpoedighlijck tot Godt opklom: Ende ſoo hoogh verheven, ende in 't Vaderlijck herte Godts ſoo verre opghetrocken wiert, dat ſy ten leſten haer gheſicht in deſen gulſighen waſdom verloor. Sy verſtont oock te ſamen, dat den gront van ſoo gulſigh groeyſel, het menighvuldigh ende groot lijden ſoude weſen, dat aen *Ioanna* ſoude overkomen: Dat dit lijden ſoude lanckduerigh weſen; dat *Ioanna* menighe doodt ſoude ſterven, eer ſy deſen gheeſtelijcken ende hoogh verheven Olijf-boom voltrecken ſoude: Maer dat ſy door elcke doodt een nieuw leven ſoude ſcheppen. Sy ſagh noch voorder inden gheeſt wat ſoorte van lijden dat *Ioanna* te verwachten ſtont, wat teghenſpoet, wat verdriet, wat verdruckinghe: ende hoe ſy door elck lijden in 't beſonder tot Godt naerderde, ende tot hoogher volmaecktheyt ghevoordert wiert.

Dit ſchreef *Agnes* den 28. Meert 1638. als *Ioanna* min dan dertigh jaeren out was, ende haere Ouders noch leefden. Hoe veel kruyſen ende hoe menighvuldighe dooden dat *Ioanna* naer de doodt van haer Ouders tuſſchen haer dertigh ende vyftigh jaeren onderſtaen heeft, blijckt uyt het kort verhael haers levens: in welcke jaeren deſe voor-ſegginghe, naer dat *Agnes* overleden was, ten vollen volbrocht is gheweeſt.

Door dit vermaeckelijck geſicht dat ſy, ende *Ioanna*,

als Olijf-boomen van Godt aenghenomen wierden, was haer herte soo vol vreughden, dat sy dese met gheene woorden en konde beschrijven. Voelde hier by een uytnemende verlanghen, om dien goddelijcken gast inde H. Communie in haer siele t'ontfangen, die haer toegheseyt hadde, door sijn eyghen handen sich met haer te vereenighen. Sy stelde dan de deure haers herte wijdt open, met soo groote begeerte verlanghende naer sijn toekomste, dat de Misse haer ten deele seer lanck scheen, mits dat sy niet wel en konde vertoeven van hem t'ontfanghen; ten deele seer kort, ende als eenen oogenblick, om d'inwendighe vreughden, die in haer ziele soo overvloedigh waeren, dat sy hier onder scheen te beswijcken. 'T welck haer dede segghen. *Och wonderlijcken Godt in sijn aenlockingen, om ons naerder tot hem te trecken?*

Als de Misse voleyndight was, ende den tijdt der Communie naeckte: wiert sy door een nieuw gheschicht noch vlammigher inde liefde tothaeren Bruydegom. Want sy sagh hem inde handé des Priesters als lacchende, ende niet willende langher wachten, om met haer vereenight te worden. Door welck gheschicht haer ziele soo ontstelt wiert, dat sy gheenen middel en sagh om met behoorlijcke gheschicktheyt ende staedigheyt tot de H. Communie te naerderen: sy scheen te vliegen, al-hoe-wel d'onweerdighste van alle menschen, soo sy seght, om dien goddelijcken gast, als door sijn eygen handen t'ontfanghen.

Sy meynde sich in dese Communie ghelijck op andere tijden, aen de voeten Christi te stellen: maer door den besonderen intreck die sy alsdan hadde in Godt, wiert haer desen toe-keer tot sijn Heylighe Voeten ont-

ontnomen;ende voelde ſich tot een andere ende verhevender plaetſe getrocken, te weten tot een ſoete omhelſinghe van haeren Beminden, met ſoo groote ruſte ende ſtilte, als of ſy, niet hier beneden op d'aerde, maer in den hemel in Godt met een dronckenmaeckende liefde gheweeſt hadde. D'inwendighe geſtelteniſſe die haer ziele alſdan hadde, en konde ſy niet beſchrijven: Ende deſe ſelve gheſtelteniſſe duerde noch, als ſy dit ſchreef: te ſamen bekennende, dat dierghelijcke ontſtelteniſſen haer in deſe tijden by na daeghelijckx over-quaemen.

Eer wy voorder komen, moet ick hier den Leſer verwittighen, dat inde ſchriften van *Agnes* die ick met alle eenvoudigheyt involge, op de voorgaende plaetſe den naem van *Ioanna van Randenraedt* uytgheſchrabt is, ende boven dat uytſchrabſel de letter N gheſtelt is. Maer ghemerckt dat-men naer dit uytſchrabben, haeren naem noch eenighſints, ja klaerlijck ſien ende leſen kan: hebbe ick hier boven, ſonder eenighe twijfelinghe gheſeyt, dat *Ioanna* deſen hoogh verheven Olijf-boom is. Ick moet de reden van dit uytſchrabben met een woordeken aenraecken, volghens mijn ghevoelen: 't welck ick oordeele wel ghegront te zijn.

Ioanna heeft alle de ſchriften van *Agnes* met haer eyghen handt gheſchreven, ſoo ick inde Voor-reden geſeyt hebbe. Haer getrouwigheyt en liet niet toe, dat ſy deſe ſchriften uyt ſchrijvende, inde ſelve iet ſoude veranderen. Maer bemerckende, dat de voorſchreven openbaeringhe, voor ſoo veel als deſe haeren perſoon raeckt, grootelijcks tot haeren lof ende eere ſtrecktе: ſoo en konde haer ootmoedigheyt niet gedoogen,

dat desen hoogh-verheven Olijf-boom door haeren naem soude bekent wesen. Sy heeft dan van den Biecht-vader, soo ick meyne, ernstelijck versocht ende verkregen, dat-men inde plaetse van haeren naem, de letter N. soude stellen, ende in deser voeghen haeren lof bedecken. Ick bevinde dat het selve in meer andere plaetsen gheschiet is, daer *Ioanna* ghepresen wort: maer niet in die plaetsen de welcke niet en strecken tot haeren lof. Dit hebbe ick eens voor al willen aenteekenen, om aen den Leser kenbaer te maecken, hoe *Ioanna* door haer ootmoedigheyt ghesocht heeft te bedecken, dat inde schriften van haer Meestersse tot haer eere streckte; ende hoe de waerheyt nochtans ghekomen is tot onse kennisse.

§. 8. *Sy vertroost haeren Biecht-vader die met de Steen ghepijnight wiert.*

Agnes wiert by nacht van Godt verwittight, dat haeren Biecht-vader, dien nacht in sijn lichaem seer gheperst ende ghepijnight wiert, soo dat hy door de grootte der pijnen niet en konde rusten, maer ghenootsaeckt was in sijn kamer te wandelen: dat den Biecht-vader dese persinghen ende pijnen, die overlastigh waeren, ende die hem onversiens dien nacht overvielen met kloecken moet aen de H. Dryvuldigheyt opdroegh; ende dat het opdraeghen van dit lijden aen Godt seer aenghenaem was. Den volghenden dagh kreegh sy menschelijcke kennisse, dat den Biecht-vader den voorgaenden nacht in sulcker voeghen overghebrocht hadde, ghelijck haer veropenbaert was: want hy seer groote pijnen gheleden hadde van de steen.

Als

Als sy dese verwittinghe die sy by nacht ontfanghen hadde beschrijft, om aen den wille des Biechtvaders te voldoen, vervoeght sy by dit verhael, soo soete ende soo krachtighe woorden, die den Biechtvader tot voordere kloeckmoedigheydt konden verwecken, ende te samen haer begheerte tot het lijden van dierghelijcke pijnen, te kennen gaven, dat sy my weerdigh duncken, hier gheselt te worden: Ende zijn dese.

Ick wensche V Eerw. veel gelucks, met desen kostelijcken schenck van Godts handen ontfangen, ende te samen bystant uyt het Vaderlijck herte, om dese nieuwe gifte soo te bereyden, ende soo te koken, dat sy aen de H. Dryvuldigheyt een seer soete ende wel smaeckende spijse mach wesen, tot vermeerderinge van V Eerw. ziele saligheyt, ende oock van andere, die soo goede exempelen sullen volgen. Hier toe versoecken wy de hulpe, ende tusschen spraecke vande Koninginne van alles, op dat sy ons gratie verwerve, om haers Soons ende haer exempel te moghen nae volgen, in alle pijnen ende moeyelijckheyt, verduldighlijck, bly-geestighlijck, ende als vliegende te verdraegen, voor soo veel als 't doenlijck is. Wy vermogen soo veel door Godts gratie, als wy ons maer kloeckelijck willen daer mede te werck stellen. In dit werck en sal ons die stercke mede-werckende handt Godts niet af-vallen: maer door desen bystant sal ons werck licht worden, dat ons te voren swaer docht.

O wondere schatten, die Godt almachtigh ons uytdeylt! Konden wy die met gelijcke liefde ontfangen, met de welcke sy geschoncken worden! Konden wy die met vreughden draegen! V Vonderlijcke schatten zijn hier in verborgen. Dat wy dese schatten kenden, wy souden vliegen naer dese packen van lijden. Ick segghe packen: om dat het lijden aen de na-

taere swaer is. Maer naer den geest moeten wy daer mede opgeheven worden in Godt, ende over sulcke gratie hem lof ende danckbaerheyt geven. VVy moeten ons d'alderonweerdighste bekennen om soodaenige gratien t'ontfangen: want wy inder daet sulckx onweerdigh zijn. Eenen geest die opgeheven is in Godt, en sal niet letten op den onderste menssch. Als den onderste menssch pijnen gevoelt, als dan laet den geest door een blyhertigh gelaet blijcken, de weerdigheyt der pijnelijckheden, die ons soo aengenaem maecken aen Godt, ende soo seer met hem vereenighen. Aen soodaenighe ziele is het lijden eenen voorsmaeck des hemels; Het lijden en is geen lijden, maer een alderkrachtighste verheffinghe tot Godt, door de welcke de ziele aen Godt, ende alle Godts Heyligen aengenaemer ende inde goddelijcke liefde verhevender wort. Och Heere door u heet-brandende herte van liefde tot ons, en vergeet toch niet, my te beschencken, met dien alderkostelijcksten minnedranck des lijdens, al ben ick't onweerdigh. Laet het lijden door uwe goetheyt over my komen, ende geeft my verduldigheyt nae de macte van't lijden: om daer in ende daer door, altijt met vrolijckheydt aen uwe Majesteyt lof ende danckbaerheyt te bewijsen.

§. 9. *Biddende voor den Bisschop, die sieck was, verstaet dat sijn leven voor eenighen tijdt verlenght wiert.*

INde maent van April wiert sijn Hooghweerdigheyt *Iacobus à Castro* Bisschop van Ruremonde met een sorghelijcke sieckte bevanghen, door de welcke gheheel de stadt beweeght wiert om van Godt de bewaernisse van soo goeden Herder met ghemeyne ghebeden te versoecken. Ider een, naementlijck d'arme ende behoeftighe menschen, versochten door alle middelen van Godt de behoudenisse van soo goedertieren

Va-

Vader: Ende de Predicanten verweckten 't volck over al, om vierighlijck sulckx vanden hemel te vraeghen.

Agnes vervoeghde sich, in dit heyligh versoeck, met de reste, als de minste van alle; haer ghebeden aen Godt op-draeghende, door de gebeden van d'andere, op dat Godt noch eenighen tijdt het leven van soo weerdighen man bewaeren soude, als dit dienstigh soude zijn tot vermeerderinghe van sijn eere ende glorie, ende tot meerdere saligheyt van sijn Hooghweerdigheyt. Ende socht aldermeest Godt hier toe te beweghen, door de groote bermhertigheyt die desen Bisschop aen den armen bethoonde, den welcken de kleyne middelen die hy besat, soo mildelijck aen alle soorten van behoeftighe menschen uyt-reyckte.

In dit gebedt sagh sy de ziele van den Bisschop, door de handen der armen, op-genomen, ende voor Godts throon gestelt, alwaer dese ziele vriendelijck van Godt omhelst wiert: maer sy wiert wederom in de handen der armen gestelt, om tot hunnen troost noch eenen kleynen tijdt in dit leven te verblijven. Hier door wiert haer te kennen ghegheven den uyt-val van haer gebedt: want den Bisschop is dit perijckel van sterven ontkomen: ende is in't volghende jaer op den Feestdagh vanden H. Matthias gestorven.

§. 10. *Wordt vermaeckt met een Enghels gesangh.*

INde selve maendt inden midden-nacht heel ghesmolten zijnde inde groote zee der Godtheyt, ende als d'oncken van heet-brandende liefde tot haeren Bruydegom, hoorde sy eenen seer soeten sangh der Enghelen. De reden van dese musiecke was, soo haer docht,

docht, dat een ziele door de handen der Enghelen tot haer eeuwighe beſittinghe inden hemel in-ghebrocht, ende door de Moeder Godts aen den Sone, door den Sone aen den Vader gheoffert wiert: waer over deſe blydſchap vande Enghelen beweſen wiert, die ſy oock mede ſmaeckte. Verſcheyde daghen daer nae bleef ſy als verſlonden in deſen hemelſchen ſangh, ſoo dat den uyt-keer tot de ſchepſelen haer ſeer moeyelijck viel: 't welck haer nochtans noodigh was, om onder de menſchen te verkeeren. *VVonder over wonder iſt*, ſeght ſy, *dat een ziele hier ſmaeckt: waer van alle tonghen moeten ſwijghen.* Hier van is haer by ghebleven een meerdere ingekeertheyt tot Godt, met meerdere vernaerderinghe tot haeren Bruydegom.

§. II. *Haer Schoon-broeder ende den Vader van haer Schoon-broeder, ſterven.*

MEt haeren Beminden vereenight zijnde, heeft ſy verſtaen, dat den Man van haer Suſter in een ſwaere ſieckte ſoude vallen, ende van deſe ſieckte ſterven. Door deſe tijdinghe, die Godt haer toe-ſondt, wiert ſy onruſtigh, door eenighe ongereghelde geneghentheyt om deſen Swaeger noch langher in't leven te behouden, ter oorſaecke, dat ſy eenighe ſwaerigheden voor-ſagh, die haer Suſter door ſijn aflijvigheyt ſouden verdrucken. Hier over ſpreeckt ſy haere ſchult, als van eene wederſpannigheyt tegen den wille Godts: die ſy haeſt gheweert heeft, ſich inden Goddelijcken wille over-ghevende.

Haers Suſters Schoon-vader viel oock ſieck, ende ſy verſtont wederom van Godt, dat hy inſgelijcks van die ſieckte ſoude ſterven. Sy vertrock dan naer Waſſenbergh,

bergh, soo om haer Suster in dese swaerigheden te troosten; als om te sorghen, dat aen dese twee siecken niet en soude ontbreken, 't welck aen de suyveringhe haerder ziele noodigh, of nuttigh was.

Op wat dagh dat haer Schoon-Broeder gheslorven is, en heeft sy in haer schriften niet aen-gheteeckent: Van sijn Vader schrijft sy, dat sy seer besorght was, op dat hy sijn kercken-rechten ontfanghen soude, want hy daer toe onwilligh was, denckende dat hy van die sieckte niet en soude sterven. *Agnes* die van Godt sijn aenstaende doodt verstaen hadde, en vont geen ruste, noch by daghe, noch by nachte, tot dat hy sijn biechte ghesproken hadde: die hy ten lesten aen den Pastoor gedaen heeft, met overghevinghe van sijn leven in de Goddelijcke beliefte, tot grooten troost van *Agnes*. Hy ontfongh naer de Biechte, oock de voordere Sacramenten der H. Kercke, ende stierf den 6. September.

§. 12. *Woort vande H. Maeghet beantwoort, ende verseckert van beschermt te worden in haer aenstaende perijckel.*

DEn 4. September, te Wassenbergh wesende, ende seer bedught, hoe sy naer Ruremonde soude weder-keeren; gemerckt dat de weghen seer onveyligh waeren, door het krijghs-volck, 't welck daghelijcks de reysende menschen af-stroopte, ende de selve van alles beroofde: wiert sy van dese bekommeringhe verlost, als sy inde Kercke besich was, met haer Roosen-hoeyken te lesen. Want in 't tuytspreken ende rijpsinnigh overdencken van dese woorden, *Den Heere is met u*, ontfongh sy vande H. Maeghet, dese toe-spraecke: *Hy is oock met u, ende sal besonderlijck met u zijn op de reyse, die ghy op den avondt van mijn Geboorte sult aen-nemen, om naer huys te keeren.*

Hier was haer ziele met een vreught overgoten die niet uyt te ſpreken en is: ende ſtelde alſdan op den Avondt vande Geboorte der H. Maeghet, te weten den 7. van September, niet-teghenſtaende de perijckelen die alſdan op den wegh waeren, naer Ruremonde te keeren: vaſtelijck betrouwende, dat de H. Maeghet, volghens haere toe-ſegghinghe, alle ongeval ſoude afweiren.

Maer als den voorſeyden ouden man, twee daghen naer deſe geſchiedeniſſe, op den ſeſden deſer geſtorven was, ſoo hier boven geſeyt is: wiert ſy vande vrienden gepraemt, om te Waſſenbergh ten minſten ſoo langh te verblijven, tot dat het lichaem van den afgheſtorven ſoude begraeven zijn. Ende haere Suſter met d'andere vrienden praemden haer vertoevinghe ſtercker, door dien dat de perijckelen vanden wegh vermeerderden: want de landts-lieden met hun goet van alle kanten naer Waſſenbergh quaemen, om de moetwilligheyt der ſoldaeten t'ontkomen. Hier door nochtans en wiert *Agnes* niet beweeght om haer voornemen te veranderen: maer gaf laſt aen haere Suſter, om tegen den volghenden dagh eenen voerman te beſpreken, die haer naer Ruremonde ſoude voeren, geenſins twijffelende of den Moederlijcken byſtant vande H. Maeget, ſoude haer beſchermen van alle ongheval, ghelijck haer toegeſeyt was. Sy vervoeghde by dit betrouwen, haer gewilligheyt, om onderweghen alle ongeluck te lijden, dat konde ſtrecken tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, ende tot vervoorderinghe van haere ſaligheyt: bereet zijnde, met overghevinghe van ziele ende lichaem, oock afgeſtroopt ende uyt-geſchudt te worden, ende alle ongeval t'onderſtaen, mits dat haere rey-

reynigheyt, die sy Godt op-gedraeghen hadde, mocht ongehindert blijven.

Sy sat dan op de kerre, bly van gemoet, ende onbevreest, betrouwende, op den toe-geseyden bystant vande H. Maeghet: ende door Godts ghenaede, quam sy den 7. van September geluckelijck te Ruremonde, sonder eenighen quaeden mensch t'ontmoeten. Als sy te Ruremonde gekomen was, hoorde sy, dat op den selven dagh, ende op den selven wegh, de peerden uytgespannen waeren, die voor ende naer de kerre daer *Agnes* op sat, van Wassenbergh naer Ruremonde meynden te komen. Dese ongevallen verstaende ende hier uyt merckende den besonderen bystant vande H. Maeghet loofde sy Godt, ende sijn H. Moeder: ende eyndight dit verhael met dese woorden. *O Alderverhevenste Koninghinne van hemel ende aerde, waerom stiet uwe hoogheydt haere genaedighe ooghen op my d'alderverworpenste sonderlinge, inde welcke niet goets en is, maer d'een sonde op d'andere! Hoe ick mijne boosheyt meer kenne, hoe uwe Majesteyt sich meer boocht tot my. Dit klaerlijck in-siende, ende met'er daet gevoelende, en wete niet waer my verbergen van beschaemtheyt: dan moet my laeten vallen in den schoot der ghenaede. Roepende ende biddende voor dese, ende alle ontfanghen weldaeden, aen my d'alderonweerdighste gedaen, dat die verheven Koninghinne, in ende door het vaderlijck herte, aen Godt eenen eeuwighen liefelijcken lof-sangh wilgheven, ende selfaltijt wesen,* Amen.

§. 13. *VVort vande H. Maeghet berispt, over eenighe vergetentheyt.*

EEn lieve Vrouwe Beldt moest van Antwerpen naer Ruremonde vervoert worden. Den Biecht-vader hadde aen *Agnes* lanck te voren belast, neerstighlijck te bidden, op dat dit Beldt onder weghen niet en soude veronghelucken, ende in roovers handen komen: Want op dese tijden de weghen soo wel in Brabant, als in Gelder-lant, door de moetwilligheyt der Spaensche ende Hollandtsche soldaeten, seer onvry waeren. *Agnes* hadde aen den Biecht-vader toe-gheseyt haere ghebeden tot dit opsicht te stieren: maer eenighen tijt dit ghedaen hebbende, verflauwde in dit goet voornemen, 't welck sy daer nae gheheelijck vergat.

Van Wassenbergh naer Ruremonde weder gekeert, ende den volghenden nacht in haer ghebedt zijnde, bevont sich buyten ghewoonte verduystert in haeren gheest, ende hoe seer sy haer ghemoet onderstocht, en konde nochtans de reden van dese vremde dorrigheyt niet achterhaelen. Dese inwendighe verduysterniße meerderde, als sy op den dagh van onse Lieve Vrouwe Gheboorte de H. Communie ontfonck: als wanneer sy tot gheene ghewoonelijcke vereeninghe met haeren Beminden en konde komen. Gheene schult vindende, die soo onghewoonelijcke vervremtheydt tusschen Godt ende haere ziele konde veroorsaecken: nam sy haeren toevlucht tot de H. Maghet; haere voor-spraecke versoeckende om haer ombekent misdaet te verstaen, 't selve te beteren, ende aldus met haeren Sone inghekeert te worden, die sy d'alder-onweerdighste in't H. Sacrament ontfanghen hadde. Sy had-

hadde in dit ghebedt dese inbeldinghe, dat sy met neder ghesoncken ghemoet, voor de voeten van de H. Maeghet ende van gheheel den hemel, plat ter aerde lagh, smeeckende om van de H. Maeghet, haeren toevlucht in alle bedrucktheydt, verhoort te worden in haer versoeck: Van de welcke sy alsdan straffelijck berispt wiert met dese woorden. *Stelt ghy my uyt uwe gedachten, om wat sorge voor mijn Beldt te draegen, op dat het niet en come inde handen van mijn vyanden tot verminderinghe van mijn eere: Daer ick altijdt besorght ben om u van uwe vyanden te bewaeren, die rontom u zijn, om u te verscheuren?*

Hier wiert *Agnes* indachtigh, dat haeren Biecht-vader, schier met de selve woorden haer belast hadde, sorghe te draeghen, op dat het Beldt vande H. Maghet van Antwerpen naer Ruremonde ongehindert mochte overkomen: Dat sy op haer ghenomen hadde dit van Godt te versoecken: Dat sy eenighen tijdt, maer slappelijck, dit versocht, ende daer nae, door haer onachtsaemheyt, gheheelijck vergheten hadde: Daer sy nochtans den voorleden dagh door den bystant vande H. Maghet van alle ongheluck in haere wederkomste soo wonderlijck bewaert was gheweest. Het grondigh insicht van dese plicht, met dese harde berispinghe vermenghelt, verweckte in haer ghemoet een groote droefheyt ende leet-wesen. Sy wierp sich door de Moeder Godts voor de goddelijcke voeten van haeren Saligh-maecker, die sy in't H. Sacrament ontfanghen hadde: Versocht ootmoedelijck vergiffenisse, van dese schuldighe verghetentheyt ende van alle andere ghebreken: ende stierde haere ghebeden voor de bewaernisse van dit Belt, ghelijck den Biecht-vader

ende de H. Maghet verſocht hadde.

Door deſe verootmoedinghe wiert ſy terſtont vertrooſt: inwendighlijck ſiende, dat haer door de Moeder Godts, de Benedictie van de H. Dryvuldigheydt ghegeven, ende te ſamen vergiffeniſſe van haere fauten verjont wiert. Hier mede was haere droefheydt verdreven: maer ſy en was evenwel niet gheruſt, voor dat ſy dit miſdaet aen den Biecht-vader beleden, ende hier over oock van hem vergiffeniſſe bekomen hadde.

XXIV. CAPITTEL.

VVat'er voor ghevallen is in't jaer 1639.

§. 1. *Verſtaet hoe aenghenaem de belofte van ſuyverheyt aen Godt is.*

DEn Biecht-vader hadde haer belaſt voor twee Dochters te bidden, die ſich aen Godt ſouden opdraeghen. Haer woorden met de welcke ſy deſe geſchiedeniſſe beſchrijft, die eenen ſonderlinghen lof der ſuyverheyt behelſen, ende uytdrucken hoe aenghenaem deſe belofte aen Godt is, verdienen hier geſtelt te worden. Sy ſchrijft aldus:

Den 24. Februarij s'nachts. Ick ſagh de H. Dryvuldigheyt in eenen ſeer hoogh-verheven throon, met een ſeer groote menighte van hemelſche Geeſten, in de goddelijcke Lof-ſangen opgetoogen: Ende twee Bruyten, die van deſe geeſten, door de handen van de Moeder Godts, aen Godt den Sone geoffert wierden. Den Sone Godts ſtont op, ende ontfonck deſe Bruyten met blyſchap: ende geleyde die tot ſijnen Vader. Aldaer wierden deſe in't Vaderlijck herte omhelſt, met den bant

der

der liefde des H. Gheeſt. Ick vont my mede met haer in deſe groote Bruyloft-feeſt verloren, waer van geheel den Hemel ſcheen vervult te weſen. Ick kende deſe twee Bruyten in't in-leyden: Het waeren die twee Dochters aen V Eerw. bekent, voor de welcke my belaſt was te bidden: De welcke op dien dagh, met belofte, haer ſuyverheyt eeuwelijck aen haeren Hemelſchen Bruydegom ſouden opdraeghen. O geluckige zielen aen de welcke deſe gratie verjont wort, ende die van ſoodaenigen Bruydegom aenveert worden, den welcken Heere, Koninck, Keyſer van Hemel ende van Aerde is, die het al is, ende niet en behout voor ſijn ſelven. VVant hy wilt alles mede deelen, ende geeft alles aen ſijn getrouwe Bruyt, die in alles een van wille met hem ghevonden wort. Dit wenſche ick aen alle Bruyten Chriſti, door de voorſpraecke vande Moeder Godts, die d'alderſuyverſte ende klaerblinckenſte Bruyt des H. Gheeſt is: altijt vervult met dien overvloeyenden droncken-maeckenden wijn van haeren Bruydegom: Door wie wy altijt, als door een gote, den overvloedigen wijn der gratie Godts ontfangen, elck naer ſijn ontfangelijckheyt. Och laet ons onſe krachten der ziele, ende ons herte altijt open doen, om dien Edelen ende alderſoetſten Bruydegom binnen te laeten, ende met opgerechte krachten onſer ziele Godt almachtigh in ſuyverheyt altijt loven ende dienen.

§. 2. *Openbaeringhe inde kleedinghe van eene Dochter, die in een klooster gongh: Af-keer van ſonden.*

DEn 1. Meert wiert ſy ſeer levendigh inden geeſt ghedreven, om naer de Kercke de Klariſſen te gaen, ende aldaer inde kleedinghe van eene Novitie teghenwoordigh te zijn, met opdraght van haer Communie voor deſe Novitie. Als de Bruydt inde Kercke gekomen was, met een Crucifix inde handt, ende dit

Cru-

Crucifix uyt haere handen genomen wiert, ende geſtelt op den Autaer: ſloegh *Agnes* haer ooghen, met eenen minnelijcken in-keer op het voorſeyde Crucifix, deſe dochter aen Godt bevelende. Ende ſagh alſdan, ſoo haer docht, de geopende ſijde des Salighmaeckers, ende ſijn Goddelijck herte wijd gheopent als een gloeyende vier: in welck herte ſy deſe Dochter ſagh ſitten als in een ſoet verkoelende badt. Hier voelde *Agnes* ſich ontſteken met een droncken-maeckende blydſchap, als of ſy oock in dat Goddelijck herte geſeten hadde. Haer ghedachten ſpeelden op de groote vruchten der gewillighe Cruys-draeghinghe, die ter liefde Chriſti aengenomen wordt: op de kloeckmoedigheyt der gene die volſtandigh onſen Salighmaecker nae-volghen in den wegh die hy voor-ghegaen is, elck naer ſijnen roep: maer beſonderlijck op de gene die naer 't exempel des Salighmaeckers ſich gheheelijck, ſoo naer ziele als naer lichaem, van alle genegentheden der vergancklijcke dinghen ontblooten, aen haeren Bruydegom vaſt gehecht zijn, en de in ſijn liefde een met hem geworden zijn, in wiens liefde ſy, als in eenen ſeer liefelijcken balſem gheſmolten worden, ende haer ſelven verlieſen. Door deſe gepeyſen heel brandigh zijnde van deſe liefde, ſeyde ſy: *Wanneer ſal my verjont worden in dit herte altijt te blijven? Mijn ziele haeckt hier nae ſoo ſeer. Maer o Heere, niet dan als't uWe hooghe Majeſteyt ſal believen. Ick bidde alleenlijck, dat ick u noyt en come te vertoornen. Haelt my liever terſtont van hier, want u te vergrammen ſoude my onverdraeghelijck weſen. O eeuwigh ongemeten goet, liever duyſent dooden ſterven, als willens ende wetens een daghelijcksche ſonde doen: al is't dat ick dickwils uyt kranckheyt valle. Koninghinne van alles zijt altijt mijn onder-*

onderſteunſel in alle gevallen: maeckt dat ick ſtaende magh blijven, ende niet ſondighen. Ick d'aldermachteloofſte betrouwe my op uwe hulpe, ende uwen moederlijcken ghenaedighen byſtant, door wie ick alles wederom op-draeghe inden rechten oorſpronck van alles, die ſijns ſelfs eeuwighen op-draegenden lof eeuwelijck moet blijven, Amen,

§. 3. *Offert ſich aen Godt voor eenen palm-tack, ende Godt aen haer.*

OP Palmen-Sondagh s'morgens voor de vijfuren aen den Biecht-ſtoel ſittende, ende haeren toekeer tot Godt genomen hebbende, wenſchte ſy wederom ghelijck 't voorgaende jaer met ontallijcke ende onuytſprekelijcke begeerten, naer ziele ende lichaem, eenen palm-boom te weſen, die met Godt als geſmolten ſoude worden: voorts dat deſen ſchenck van haer ſelven, eeuwigh, onverdeelt, onwedertreckelijck mochte weſen, ſonder dat haer ziele of lichaem voortaen erghens ſoude te vinden zijn, dan in Godt als in ſijn eyghen.

Alſdan verthoonde ſich Godt in't binnenſte haerder ziele, met deſe toe-ſpraecke: *Ick gheve mijn ſelven aen u inſgelijcks voor eenen Palm-boom, die eeuwelijck in u ſal blijven.* Door welcke woorden haere ziele met ſoo over-groote blyſchap overgoten wiert, dat ſy deſe geſtelteniſſe niet beſchrijven en kan. Sy moeſt groot gewelt aen haer ſelven doen, om d'onverdraeghelijcke vreught haerder ziele met luyder ſtemme niet uyt te roepen: die noch vermeerderde, als ſy haeren eeuwighen gegeven palm-boom inde H. Communie gongh ontfanghen, ende noch meer als ſy dien ontfanghen hadde. Sy wiert als met ghewelt vande aerde opgehe-

ven: ende bekent, niet te konnen vatten, hoe sy alsdan, ende eenighe daghen daer-naer gheſtelt was: Sy beſchrijft alleenlijck haer verwonderinghe ende beſchaemtheyt, over haere onweerdigheyt, ende de groote goetheyt Godts, aengaende deſe gheſchiedeniſſe.

§. 4. *De doodt van Iouffrouw Botters.*

NAer een lanckduerighe ſieckte lagh Jouffrouw Botters den 28. Julij inden uyttерſten ſtrijt: ſoo dat-men niet en twijfelde of de doodt ſoude haeſt volghen. Overſulckx was *Agnes* beſorght, om den geluckighen door-ganck van deſe gheeſtelijcke Weduwe, met de welcke ſy ſoo vele jaeren ghewoont hadde van Godt te verſoecken. Als ſy dan op den voorſeyden dagh, die eenen Donderdagh was, de H. Communie ontfanghen hadde, beſich ſijnde met dit verſoeck, ſagh ſy inwendighlijck den H. Ignatius, ende den H. Franciſcus Xaverius: Ende dede 't ſelve verſoeck aen deſe twee Heylighen (aen de welcke deſe ſiecke Weduwe ſeer toeghedaen was) op dat deſe Heylighe voor haere ziele ſouden beſorght zijn, om die inde haeve der eeuwighe Saligheyt te brenghen. Sy bekent, niet te konnen bewoorden, wat in haer ziele alſdan omghegaen is: want deſen inkeer in Godt ſeer innigh, ende 't licht dat haer alſdan beſtraelde grooter was, als duyſent ſonne lichten konnen by-brenghen. Seght alleenlijck dat ſy alſdan gheſien heeft, hoe deſe twee Capiteynen van de Societeyt, met opene armen bereedt ſtonden, om de ziele van deſe Weduwe t'ontfanghen, ende die te brenghen tot den onuytſprekelijcken loon van haere wercken, Sagh noch voorder, hoe deſe ziele door

door deſe Heylighen met groote blyſchap ſoude ontfanghen worden: Hoe alle de kinderen van Ignatius die inden hemel zijn, met heel het hemels Hof, om de komſte van deſe ziele inſghelijckx ſeer blijde waeren: hoe ſy door de handen vande H. Maghet, aen de H. Dryvuldigheyt gheoffert, ende ſeer minnelijck van Godt ſoude omhelſt worden. Dit gheſicht veroorſaeckte een vreught inden gheeſt van *Agnes*, die ſy niet beſchrijven kan.

Ghemerckt dat den doorganck van deſe Weduwe, ſoo haer docht, ſeer nae by was, ende oock den ſelven dagh te verwachten ſtont: nam ſy de vryheyt van te verſoecken, dat deſe Weduwe tot den volghenden dagh, die Vrydagh was, mocht het leven behouden, ende alſdan op de ſelve ure ſterven, op de welcke onſen Saligh-maecker ſijnen ghebenedijden gheeſt ghegheven hadde. Maer dit godtvruchtigh verſoeck wiert vanden Hemel afgheſlaeghen: Ende *Agnes* verſtont van Chriſtus, dat de ſiecke tot Saterdagh ſoude leven, om dat dien dagh aen ſijn Moeder toe ghe-eyghent was, aen de welcke deſe Weduwe ſeer toe ghedaen was gheweeſt, ende vele goede wercken t'haerder eere ghedaen hadde, die aen ſijn Moeder ſeer aenghenaem waeren.

Voorts was *Agnes* ſeer begeerigh dat deſe Weduwe naer haer aflijvigheyt ſeer ſpoedelijck tot Godts beſittinghe ſoude komen: Ende om alle beletſelen te weiren, offerde ſich, om de ſchulden die deſe ziele miſſchien hadde, ten minſten voor een deel, tot haer te nemen: Ende dit verſoeck wiert haer toe gheſtaen. Sy ſagh wel, dat deſen laſt ſwaer ſoude weſen: Overſulckx badt om ſterckte ende verduldigheydt, met

vaſt betrouwen, van deſe ſterckte te verwerven. Ende met'er daet *Agnes* heeft vier daeghen lanck, groote pijnen in haer lichaem gheleden, tot verminderinghe van de ſchulden, die ſy tot haeren laſt ghenomen hadde.

Als ſy van de Kercke naer huys quam, was haer blyſchap ſoo groot, dat ſy haer niet inhouden en konde, ſonder eenigh deel van deſe openbaeringhe aen de krancke te verklaeren. Sy gonck dan recht naer de kaemer daer de Weduwe ſieck lagh, ſegghende: *Iouffrouw dat jemant V L quam bootſchappen, dat ghy op onſes H. Vaders dagh in den Hemel ſout weſen, en ſout ghy niet blijde zijn?* De ſiecke antwoorde met t'ſamen ghevoeghde handen; ende met bly-ghelaet, dat ja. *Agnes* ſeyde: *Maeckt u veerdigh het ſal geſchieden. Onſen H. Vader, met den H. Franciſcus Xaverius, ende heel de compagnie ſtaen bereet om uwe ziele t'ontfanghen ende met hun inden Hemel op den dagh van den H. Ignatius blijde feeſte te houden.*

Hier mede vertrock ſy, om voor dē ſiecke te lijden, tot verminderinghe van haere ſchulden. Sy en gheeft niet te kennen, wat lijden dit gheweeſt is: maer ſeght alleenelijck dat dit lijden niet kleyn was. De ſiecke is gheſtorven op den tijdt die *Agnes* van Godt verſtaen hadde, te weten op den Saterdagh, als den Feeſtdagh van den H. Ignatius begoſt, die dat jaer op eenen Sondagh viel.

Sy gheeft deſe Lof-reden aen haere over-leden Huys-meeſterſſe. Dat ſy waerlijck met de H. Martha een weerdinne Chriſti gheweeſt is, toevende ſijn dienaeren ghelijck Martha Chriſtum ende ſijn Diſcipelen ghetoeft heeft. Dat ſy, oock als haeren man noch leef-

leefde, haer tijdelijcke middelen ten meeſtendeele beſteedt heeft, tot Godts-dienſt, tot vermeerderinge van ſijn eere ende glorie, tot vervoorderinghe der zielen-ſaeligheyt. Dat haer begeerten waeren, duyſent-mael meer te hebben, om duyſent-mael meer hier toe te beſteden. Dat ſy wenſchte; met haer tijdelijck goet, oock vleeſch ende bloedt hier toe te ſchencken. Dat ſy dickwils deſe vierighe begeerten uyt haeren mondt gehoort hadde: ende dat haer herte, door de liefde Godts, aengaende deſe miltdaedigheyt ſeer wijdt verbreydt was.

XXV. CAPITTEL.

Haere Doodt.

AGnes, die ſoo diep-grondighlijck in Godt verſlonden, ende ſoo dickwils met hem vereenight was, heeft heele jaeren naer de doodt verlanght, om onſcheydelijck haeren Schepper te beſitten. Dit verlanghen gheeft ſy in haer ſchriften op vele plaetſen te kennen. Eenighe van deſe plaetſen ſal ick hier bybrenghen, eer wy tot haer af-ſterven komen.

Den 20. Julij 1637. ſchrijft ſy aldus. *Tuſſchen acht ende negen uren, als ick door Godts gratie, inde Kercke der Societeyt een Miſſe van Requiem hoorde: gevoelde ick my ſonderlinck getrocken, gelijck ick my acht daeghen, ja meer gevoelt hadde, met een groot verlanghen tot Godt, om vanden kercker mijns lichaems ontbonden te weſen, ende eens ten vollen hem te genieten, die mijn ziele ſoo ſeer Bemint: met overgevinghe van mijnen Wille, om daedelijck de ſuyveringe van mijn ziele door't Vagevier t'ontfanghen, ſoo langh als 't mijnen Beminden ſoude gelieven. In dien ſelven oogen-*

blick ſoude ick uyt liefde deſe ſtraffe blyhertelijck ontfanghen ende verdraegen hebben. Hier mede in Godt ingekeert zijnde, ſagh ick het Vaderlijck herte als een heet-brandende vier wijd geopent, ende mijn ſelven in het Vaderlijck herte als geſmolten. Ende ick gevoelde, als of uyt dat altijt brandende Vaderlijck herte, innighlijck tot my geſeyt wiert: Siet, ende geniet u eygen ruſt-plaetſe, die u eeuwelijck ſal verjont blijven, ſonder oyt geſcheyden te worden. Ick en ſoude niet konnen te kennen geven, hoe ick my hier gevoelde. Ick en konde nochtans de begeerte niet verſetten, van in't Vagevier geſuyvert te worden. Soo dede ick een innighlijcke vraege aen Godt, hoe't kan weſen, dat een ziele in dat heet-brandende bedde van't Vaderlijck herte altijt kan blijven ruſten, daer ſy vol van vreughden, ende van glorie verſlonden, ende geſmolten ſal blijven, ende dat deſe ziele even-wel tot de plaetſe der ſuyveringe moet gaen. Want ick ſien my van onvolmaecktheden vervult: ſoo dat ick een groot Vagevier noodigh hebbe; dat ick niet voor-by en kan, noch oock en wille. Want gemerckt dat inden Hemel niet onſuyver en komt: hoe ſoude ick tot Godt komen, ende inden Hemel, in't Vaderlijck herte, in hem, ende in ſijn liefde altijt verſmolten blijven? Hier op verſtont ick, als of tot my geſeyt wiert: En kan ick u tot een eeuwigh in-blijven in my, niet ſonder Vagevier roepen? ick ſal u hier noch levende u Vagevier geven: ende ſoo in u lichaem, als in uwe ziele; pijnen ende benauwtheden laeten overkomen, beſonderlijck in't leſte van u leven, met groote verlaetentheyt. Nochtans ick en ſal u ten minſten niet af-gaen: al is't dat u mijn gevoelijcke teghenwoordigheyt voor eenen korten tijdt ſal ontrocken worden, tot ſuyveringhe van uwe ziele. Daer nae ſal ick u tot mijn eeuwighe glorie haelen, alwaer wy noyt en ſullen geſcheyden worden.

Hier gonghen alle de begeerten mijnder ziele wijd open,

om lijden te verſoecken ende dat dit mocht weſen ſonder mijnen naeſten moeyelijck of laſtigh te vallen: dat ick altijt pijnelijckheden mocht voelen, ſoo langh als dit leven noch ſoude duren. Ick gaf my over aen Godt, om alles te verdraeghen ſonder verkieſinghe: ende badt hem ſeer innighlijck om van daegh te beginnen, met overgevinge van ziele ende lichaem, om met my te doen, ende te laeten, al wat ſijn Majeſteyt gelieven ſoude.

Als ick nu t'huys quam, was ick noch ſeer vervult, met een verlanghende begeerte om eenighe lichaemelijcke pijnen van Godt t'ontfanghen. Godt gaf my d'alderonweerdighſte een luttel tuſſchen elf ende twelf uren, door eenen onverwachten val: waer van ick wat pijne behiel inden rechten arm ende het recht been, maer luttel; nochtans om Godts gratie aen my gedaen, veel, om mijn onweerdigheyt. Ick verſoecke meer: ick aenroepe de Moeder Godts, op dat ſy my door haeren Sone gratie verkrijghe om alles verduldelijck te verdraeghen, ende nergens hem te mishaeghen.

Uyt dit ſchrift ſiet-men, hoe yverigh dat ſy was om te ſterven, ende om haer ziele door het lijden tot Godts beſittinghe te bereyden.

Op den 30. Julij 1638. ſchreef ſy aldus. *Ick gevoele in my een begeerte om van dit leven ontbonden te weſen, ende eeuwelijck ſonder ſcheydinghe in dien te blijven, inden welcken ick my opgetoghen gevoelt hadde. Ick badt Godt, indien het ſijnen wille was, ende my het ſalighſte, van deſen kercker des lichaems verloſt te worden: ter oorſaecke dat uyt my niet goets voort komt. Maer indien 't Godt behaeghde, dat ick hier langer ſoude blijven, tot vermeerderinghe ſijnder eere ende glorie, ende tot vervoorderinghe van mijn ſaligheyt, ende van andere: dat ick my geheelijck in ſijnen alderlieffſten wille liet ſincken, al ſoude ick hier leven tot het eynde des wereldts.*

Den

Den Wille des Heere moet in ende door my altijt volbrocht worden.

Hier sagh ick klaerlijck dat mijnen tijdt noch wat langh soude dueren. Daerom badt ick om gratie om tot meerdere deughden ende volmaecktheden te komen, ende sonder eenige eygen baet-soeckinghe, alles te doen ende te laeten om Godt alleen, in wien ick betrouwe, door de mede-hulpe van mijnen H. Vader Ignatius, door onser aller Moeder, door haeren Sone in't Vaderlijck herte: op dat hy ons bermhertigh zy, ende in genaede op-neme uyt den modder van alle vuyligheyt.

Den 12. Januarij 1639. schrijft sy aldus. *Och wanneer sal ick my ontbonden sien van dit swaer pack des lichaems, om onverhinderlijck in die heet-brandende armen van mijnen alderliefsten te vliegen, ende daer in te blijven? Och dat ick alle zielen mocht mede nemen, sonder een achter te laeten? Geluckighe ure! Geluckighen oogenblick! Mocht my alsulcke wijsheyt gegeven worden, om alle zielen door eenen gedueri-gen brandt der liefde Godts hier toe te trecken: ende alsul-cke sterckte, om te voldoen voor alle't gene, dat de zielen dies aengaende beschaedight? Dit waere mijnen wensch, al soude ick tot den leften dagh alle tormenten onderstaen. O Heere, ick versoeck hier toe alleenelijck sterckte ende lijdsaemheyt: doet in my, ende door my u alderonweerdighste instrument, al wat uwe hooghste Majesteyt het alderbehaegelijckste is, en-de ons het aldervernaederende in uwe liefde: ende dat allee-nelijck om u selven; om dat uwe Majesteyt het al is; ende in al, ende door al sijns selfs eeuwighen op-draeghenden lof en-de danckbaerheyt altijt moet blijven.*

Dit zy genoech van haer langhduerighe wenschen ende verlangen, om 't ellendigh ballinghschap van dit leven te eyndighen: waer van wy noch op andere plaetsen ghesproken hebben, ende noch voorder in 't

tweede

tweede Deel ſullen ſpreken. Laet ons komen tot haere leſte ſieckte, ende doodt.

Dat ick van't eynde haers levens kan ſpreken, moeten wy danck weten aen *Ioanna van Randenraedt* : de welcke de ſchriften van haere Meeſterſſe met haer eyghen handt uyt-geſchreven ende vertaelt hebbende, een getuygeniſſe van't ſaligh af-ſterven van haer *Weerdige Geeſtelijcke Moeder* daer by gevoeght heeft : ſonder welcke getuygeniſſe ons geene kenniſſe vande wijſe haerder doodt en ſoude overgebleven zijn. Met deſe gedenckweerdighe getuygheniſſe ſluyte ick dit eerſte Deel.

Agnes begoſt allenxkens te ſterven, eer dat Juffrou Botters deſe wereldt verliet. Want ghelijck haer van Godt toe-geſeyt was, dat ſy, tot ſuyveringhe van haere ziele, ende meerdere vereeninghe met haeren Beminden, in 't leſte van haer leven groote pijnelijckheden, benautheden ende verlaetinghen onder-ſtaen ſoude : ſoo begoſt *Agnes*, ſeven maenden voor haer doodt, met groote pijnen des lichaems, ende inwendighe verlaetentheden overvallen te worden: te weten, van't beginſel van Junius, als Juffrouw Botters in't eynde van Julius ſtierf.

Deſe groote pijnen, ende verlaetentheden, ſoo ick meyne, zijn oorſaecke, dat ſy in de leſte maenden haers levens ſeer weynigh, ende inde vier leſte maenden niet een woordt geſchreven heeft. Want wat andere reden van deſe ongewoone ſtilſwijghentheyt kan ick hier giſſen, naedemael ſy in deſe tijden den ſelven Biechtvader behouden heeft, die haer tot het ſchrijven ſoo ſtantvaſtighlijck aenpraemde, als alleenlijck d'inwendighe pijnen, die haer tot dit ſchrijven onbequaem

maeckten; ende de verlaetentheyt van allen inwendighen trooſt, die ſy alſdan volgens de voorſegghinghe Godts onderſtont, den welcken haer alle de gewoonelijcke ſtoffe van haer ſchrijven ontrock.

De pijnen, die ſy alſdan lede, waeren aen de menſchen onbekent, die ſy heymelijck focht te verborgen: maer waeren bekent aen *Ioanna*: Want deſe twee vrome zielen, d'inwendighe verholentheden die ſy van den Hemel ontfonghen, aen malkanderen kenbaer maeckten.

Ioanna getuyght uyt den mondt van haere Meeſterſſe gehoort te hebben, dat in 't beginſel van Iunius in haeren rugghe daghelijcks een groote koude op ſtont: die daer naer in ſoo groote hitte veranderde, als of ſy met gloeyende kolen gebrandt wiert: welcken brandt alſdan in heel haer lichaem verſpreyde. Deſe dagelijckſche pijnen, veroorſaeckten groote flauwigheyt ende groote uytmerghelinghe van haer lichaem: maer ſy bleef nochtans, met kloecken moet, gaende ende ſtaende, ſonder dit inwendigh torment aen andere te verklaeren.

Daer naer wiert ſy met de waterſucht bevanghen: aen welcke ſieckte ſy dickwils in haer leven onderworpen geweeſt was. Ende reyſde in de maent van November van Ruremonde naer Sittaert: alwaer ſy by haer Suſter dry weken verbleef. Op deſen tijdt is de ſieckte haers lichaems ſeer vermeerdert.

Te Sittaert weſende, ontfongh ſy van Godt eene openbaeringhe, inde welcke alle d'omſtanden van haere aenſtaende doodt haer kennelijck gemaeckt wierden. Ende gelijck *Ioanna* van alle haer inwendige kenniſſen deelachtigh was, ſchreef ſy aen de ſelve, nopende

deſe

deſe openbaeringhe eenen brief. *Ioanna* ghetuyght deſen brief ontfanghen te hebben: maer en derft d'omſtanden vande doodt van *Agnes*, die in deſen brief uytgedruckt ſtonden, niet beſchrijven. Om dat deſen brief door *Agnes*, voor haer doodt verbrandt is gheweeſt, (ſoo terſtont ſal geſeyt worden;) ende den inhout van deſen brief ſchier uyt haer memorie ontvallen was, als ſy deſe getuyghenisſe ſchreef, 't welck langhen tijdt naer de doodt van haer Meeſterſſe geweeſt is.

Terwijlen dat *Agnes* te Sittaert by haer Suſter was, heeft den duyvel, ſoo *Ioanna* ſeght, door quaede inſtrumenten, een wondere klappernye teghen *Agnes* uytgeſpoghen. Want men ſeyde te Ruremonde opentlijck, dat *Agnes* door wanhope ſich verhanghen hadde. Men onderſocht ſcherpelijck, van wie deſen grouwelijcken achter-klap voort quam: maer men heeft noyt den oorſpronck achterhaelt. Soo dat deſe laſteringhe oock een deeltjen van haer lijden geweeſt is, dat Godt haer toe-geſeyt hadde, volghens haeren wenſch.

Gemerckt dat dit geſegh niet op en hiel, ende lichtveerdighlijck van ſommighe gelooft wiert, gelijck dat pleegh te gheſchieden: iſmen genootſaeckt geweeſt haer van Sittaert naer Ruremonde weder te roepen, ende voor d'ooghen der menſchen te brenghen, die men ſeyde door haer eyghen handen verhanghen te zijn.

Agnes keerde dan naer Ruremonde, op den Feeſtdagh vande H. Catharina: ende ſnoerde terſtont door haer teghenwoordigheyt alle laſterende tonghen. Sy was alſdan in ſeer quaede gheſteltenisſe door den waterſucht: maer gongh even-wel noch daghelijcks naer de Kercke. Doch dit heeft weynighe daghen ghe-

duert, mits haer quaelen daghelijcks toe-namen.

Naer dat sy van Sittaert weder-gekeert was, vraeghde sy van *Ioanna* haeren brief, inden welcken sy den tijt ende omstanden van haere doodt beschreven hadde: quantsuys begeerigh om desen brief eens te lesen, maer inder waerheyt om dese merckelijcke voorsegghinghe te verberghen, ende aen de naekomelinghen dese stoffe van haer grootachtinghe t'ontrecken. *Ioanna* gaf haer eenvoudichlijck desen brief: ende *Agnes*, dien gelesen hebbende, smeet den selven in't vier: met eenigh gevoelen van *Ioanna*, die soo bescheedelijcke ende seldsaeme voorsegghinghe van haere doodt geerne soude behouden hebben. Want aldus is gheheel den inhoudt van desen brief verborghen gebleven, behalven een merckelijcke omstandigheyt, die terstont sal verhaelt worden.

Geduerende dese sieckte was *Agnes* seer stil, ende seer af-keerigh van alle besoeck ende van allen t'samen-handel met menschen. Den wille Godts was haer bekent, dat sy in't eynde haers levens allen hemelschen troost soude derven, ende dese dervinghe was soo langhen tijdt haer versoeck geweest: dus en wilde sy dese Goddelijcke schickinghe niet krencken, met vertroostinghe by de menschen te soecken.

Ioanna merckte dese inwendige verlaetentheyt: soo uyt de groote stilte in de welcke haere Meestersse lagh: als principaelijck uyt d'openbaeringhe, die *Agnes* in't jaer 1637 van Godt ontfanghen hadde, de welcke aen *Ioanna* bekent was. Want *Ioanna* getuyght, dat inde sieckte ende doodt van haer geestelijcke Moeder alles volbrocht is geweest, dat sy meer als twee jaeren te voren van *Agnes* verstaen hadde. VVelcke getuyghe-

nisse

niſſe ſchijnt te ſteunen op d'openbaeringhe die hier boven beſchreven ſtaet, ende miſſchien op noch voordere fundamenten, die ons onbekent zijn.

Merckende dan, dat haer Meeſterſſe, die ſy den meeſten tijdt van ſoo vele jaeren in ſoo grooten overvloet van Goddelijcke vreughden geſien hadde; met ſonderlinghe inwendighe droefheyt overladen was; ende hier door tot eenigh medelijden beweeght wordende: nam de vryheyt, haer af te vraeghen, hoe dat haeren geeſt tegenwoordighlijck met Godt geſtelt was. Waer op *Agnes* antwoorde: *Onſen lieven Heere geeft my ſterckte die in deſe verlaetentheyt noodigh is.*

By deſe inwendighe pijnen der ziele, quaemen de pijnen des lichaems, die gelijck *Ioanna* getuyght, ſeer groot waeren: want ſy, behalven andere pijnelijckheden, door maegherheyt ende afgeteirtheyt heel doorgheleghen was. Sy verdroegh alles met groote verduldigheyt: ende ontfongh ſeer godtvruchtighlijck d'uyterſte Sacramenten, maer meermaels de H. Communie.

Gemerckt dat ſy door de quaelen van haer katijvigh lichaem, verſcheyde dienſten noodigh hadde, die-men haer op haer bedde ligghende, door 't beletſel vanden muer, niet wel bewijſen konde: heeft-men geraetſaem gevonden, haer in een ſlaep-banck te legghen, niet ongelijck aen een kiſte, om haer van verſcheyde kanten beter te helpen. Dit geſchiede Donderdaghs, als *Agnes* s'Saterdaghs ſtierf. In deſe ſlaep-banck liggende, ſeyde *Agnes: Godt ſy gelooft, dit is de kiſte daer ick ſoo langh nae verlanght hebbe, nu en ſal't niet langh meer dueren.*

Ioanna dit hoorende, wiert indachtigh, dat *Agnes* inden voorgemelden brief, onder andere omſtanden

geſchreven hadde, dat ſy dry daghen voor haer doodt levendigh in een kiſte ſoude geleyt worden. Dit ſcheen wonder, ende en wiert van niemant ghevat, voor dat *Agnes* de voorſeyde woorden geſproken hadde: maer door de woorden van *Agnes*, die deſe ſlaep-banck een kiſte noemde, wiert deſe voorſegghinghe verſtaen, die beduydelijck uytgedruckt ſtont in haeren brief: ende men twijfelde niet, of ſy ſoude, volghens 't ghene in haeren brief uyt gedruckt was, den derden dagh ſterven, gelijck het ook geſchiet is. Deſe omſtandigheyt was ſoo merckelijck, dat *Ioanna* die noyt vergeten, ende uytdruckelijck in deſe getuyghenisſe geſtelt heeft.

Pater Simon van den Hove die dry jaeren haeren Biecht vader gheweeſt was, ſtont haer by in deſe leſte ſieckte: Ende *Agnes* tuſſchen alle ſoo inwendighe als uytwendighe pijnen, bleef tot het leſte toe by haer ſinnen ende verſtant. Als den Saterdagh, verſchenen was, op den welcken ſy volghens haer voorſegginghe, ſoude ſterven, ende haeren Biecht-vader ghenoot-ſaeckt was naer huys te gaen, om Miſſe te doen, ſont hy eenen anderen Pater, om daer-en-tuſſchen by de ſiecke te blijven.

Terwijlen dat deſen Pater inde naeſte kamer, ende *Ioanna* by haere Meeſterſſe was, ſeyde *Agnes* tot *Ioanna: Seght my wat goets*. Hier door wiert *Ioanna* beſchaemt: Soo om haer groote ombequaemtheydt, ghelijck ſy ſeght; als om de groote verheventheyt van den geeſt van *Agnes*. Nochtans was in dit ſtuck, ghelijck ſy altijdt in andere ſaecken gheweeſt hadde, aen haer gheeſtelijcke Moeder ghehoorſaem, ende ſeyde: *Onſen Bruydegom begeert van V L. dat ghy hem eenighſins gelijck wort: want hy ook tot het leſte toe in groote verlaetentheydt met*

volle

volle verſtant gheleden heeft. Dit is veel pijnelijcker, dan dat-men in't leſte van ſijn leven buyten verſtant light: Want als-men buyten verſtant is, en kan-men 't levende gevoelen van de doodt niet ſmaecken. Soo vertrooſte *Ioanna* haer Meeſterſſe, met de pijnen die ſy ter liefde van haeren Saligh-maecker, naer ſijn exempel, onderſtont: want kennende den gheeſt van haere Meeſterſſe, wiſte wel dat de pijnen haer vermaeck waeren: Daerom brocht ſy de pijnen, die ſy lede, voor een trooſt-reden, die andere onvolmaeckte zielen miſtrooſtigh maeckt.

Terwijlen ſy met dierghelijcke voorworpſelen beſich was, quam den Pater die in huys was inde kamer van *Agnes*, ende d'ooghen van de ſiecke begoſten te verduyſteren. *Ioanna* liep ſpoedelijck om 't volck van den huys by een te roepen: Ende *Agnes* kuſte dickwils een Beldeken van onſe Lieve Vrouwe, ende het Crucifix: Ende viel aldus in doodt-ſtrijdt. Men gaf haer de ghewijde kerſſe inde handt, voorwerpende de HH. Naemen Jesus Maria: Ende ſy was op eenen bodt verſchenen, ſoo-men meynde. *Ioanna* riep noch eens, *Agnes*; ende op dat gheroep, gaf *Agnes* noch een teeken van kenniſſe, ende van ſcheydinghe, haer hooft heel leegh booghende, ende te ſamen ghevende haeren gheeſt, den 7 Januarii 1640. ten thien uren voor middagh.

Haeren Biecht-vader ſpoedighde ſich ſoo ſeer als't moghelijck was, om tot de ſiecke te keeren: maer quam te laet. Den Pater die in haer af-ſterven by haer geweeſt was, loofde Godt, als voor een beſonder weldaet, teghenwoordigh geweeſt te zijn in haer af-ſterven. Sy wiert begraven inde Kercke der Societeyt Ieſu: ende ider een wilde dit lijck vergeſelſchappen, oock

ſonder

ſonder genoot te zijn, om de algemeyne achtbaerheyt van haer deughden ende verdienſten. Soo-men dit gemeyn gevoelen verſtont, wierden tot deſe begraveniſſe genoot, den Raedt, de Reken-kamer, den Magiſtraet, ende de Geeſtelijcke Dochters: die oock te lijck gekomen zijn.

Vele waerender die Rooſenhoeykens ende thientjens aen dat weerdigh lichaem ſtreken, ende ten deel van haer hayr af-ſneden. Een geeſtelijcke Dochter, die by dat lichaem ghewaeckt hadde, bekende dien nacht ſoo wonderlijck in haere ziele beweeght te zijn, dat ſy hoogher weerderde by dat doodt lichaem gewaeckt te hebben, als de beſittinghe van alle 't goet deſer werelt. Wat haer alſdan gheſchiet is, en weet-men niet: maer *Ioanna* ghetuyght, dat deſe Dochter, van dien tijdt wonderlijck gedreven wiert, om met meerdere verloocheniſſe van haer ſelven in alle deughden voort te gaen: Ende dat ſy tot het leſte haers levens (dat maer onderhalf jaer en duerde) in dit goet voor-nemen ſtantvaſtigh gheweeſt is. Sy ghetuyght noch voorder, dat deſe Dochter te voren ſeer geeſtelijck was: maer voortaen kloeckelijcker, ja veel kloeckelijcker alles door-broken heeft, daer ſy tegentheyt ende ſtrijt voelde. Soo dat *Agnes* oock naer haere doodt in deſe Dochter heeft ingeſtort den oprechten geeſt der godtvruchtigheyt, die ſy inden loop haers levens ſonder vermoetheydt ghetracht hadde te ſtorten in alle zielen.

Dit is de ghetuygeniſſe die *Ioanna* van de doodt van haere Meeſterſſe achter-ghelaeten heeft: meer en kan ick niet ſegghen, die alleenelijck voor-ſtelle dat ick beſchreven vinde.

TVVEEDE DEEL

Eenighe Deughden vande weerdighe *Agnes van Heilsbagh.*

I. CAPITTEL.

Liefde tot d' Alderheylighſte Drijvuldigheyt.

SY was ghewoon haer ghebeden door verſcheyde voorſpraeckers tot den Goddelijcken Sone, ende vanden Sone door den H. Geeſt tot den Hemelſchen Vader te voorderen, die ſy 't *Vaderlijck herte* noemt, eerende aldus ende aenroepende elcken Goddelijcken perſoon in't beſonder. Tot deſe maniere van bidden, die de krachtighſte ende d'edelſte is, wiert ſy op-geweckt door verſcheyde verlichtinghen. Laet ons de voornaemſte van deſe verlichtingen hier verſaemen, die tot noch toe verſweghen zijn, om aen de naekomelinghen kenbaer te maecken, hoe diepſinnelijck dat deſe Dochter ſpreeckt van dit verholen myſterie, 't welck aen alle menſchelijcke ende Enghelſche verſtanden onbegrijpelijck is.

Inde maent van October, 't jaer is onbekent, d'Exercitien van onſen H. Vader Ignatius ghedaen hebbende, voelde ſy, dat haer verſtant, door een nieuw ingheſtort licht, verheven wiert tot een nieuwe ende ſonderlinge kenniſſe vande H. Dryvuldigheyt. *Ick en wete niet*, ſeght ſy, *hoe ick dit ſegghen ſal, om my hier in kenbaer te maecken. Het was als een nieuwe geboorte in mijn ziele, door de welcke het eeuwigh VVoordt in my als gheboren wiert. In deſe ge-*

boorte kent den Vader sijnen Sone ende alle dinghen: ende den Sone kent den Vader, ende alle dinghen inden Vader. Vyt dit aen-sien des Vaders ende des Soons, in een eeuwighe klaerheydt, vloeydt een eeuwigh wel-behaeghen, ende een grondelooſe liefde, ende dat is den Heylighen Gheest. Godt neyght sich tot elck schepsel, maer met onderscheydt: ende ontsteeckt elck schepsel in sijn liefde, naer sijn edelheydt, ontfanghbaerheydt, ende staet, daer dat schepsel in gheſtelt is, of daer het toe verkoren wordt. Vande wijsheydt Godts, ende van deſe liefde, die den Heylighen Gheest ghenoemt wordt, worden alle goede gheesten in hemel ende aerde beweeght, tot alle deughden ende gerechtigheydt, met vele kenniſſen, ghenietinghen, ende toevinghen Godts, die een ziele hier, ende t'allen tijde in Godt gevoelt. Hier van is't beter te ſwijghen, als te spreken: VVant, soo my dunckt, daer en kan niet veel van gheseyt worden: dan die dit door oeffeninghen ondervinden, soo ick't ghevoelt hebbe, die weten 't beter. Ick ghevoele dat Godt sich als-dan met een nieuwe kenniſſe inde ziele in-stort, door een besonder licht, dat sich tot alle de krachten der ziele verspreydt, soo verre dat den uytwendighen mensch in het lichaem daer van klaerder wordt. Dit licht wordt-men gheware, als-men sich tot Godt keert. Alsdan schijnt dat licht in ons, ende gheeft ons te kennen wat wy doen ende laeten sullen: ende men wordt aldus van vele goede onderwijsinghen onderricht, die-men te voren niet gheweten oft verstaen heeft. Als mijn verstant met dat groot licht overloopen wierdt, soo wierdt my eenighe kenniſſe ghegheven, hoe dat Godt in alle de Heylighen in-vloedt, in elcken Heylighen naer sijn ontfanghbaerheydt: ende ick sagh hoe deſen uyt-vloedt uyt

Godt,

Godt, wederom tot hem invloeyde, met een eeuwighe opdraeghinghe in Godt. Daer't al uyt vloedt, daer vloedt het al weder in. Ick ghevoelde my by nae dry daghen op dese maniere: maer soo seer niet als den eersten ooghenblick: want onse krancke natuere dit niet en soude konnen verdraeghen. Hoe wonderlijck is Godt met ons, ende met sijn salighe uytverkoren? Ick sagh, ende voelde, soo my dunckt, dat de Salighen in Godt een beeldt sien: ende in dat beeldt kennen sy alle dinghen in Godt.

VVaer sal ick my alderonweerdighste verberghen voor dien grooten ongemeten Godt, aensiende sijn goetheydt, ende mijn quaetheyt daer teghen? Hy heeft my somwijlen heel uyt mijn selven ghetrocken, besonderlijck als ick onsen Salighmaecker inde heylighe Communie ontfanghen hadde: soo dat ick niet en wiste hoe ick was. Ghelooft moet Godt altijt wesen, met sijn selven, in ende door alle schepselen inder eeuwigheyt, Amen.

In't jaer 1637. op den Feest-dagh vande H. Dryvuldigheyt, schreef sy in deser voeghen.

't Is al niet dat wy segghen willen van dat ongrondeerlijck ende onbegrijpelijck mysterie vande Heylighe Dryvuldigheyt, ende van't ghene wy door Godts gratie daer van in ons gevoelen. Mijn penne nochtans neemt haeren loop, om mijn inwendigh gevoelen hier van te kennen te gheven. Ick gevoele het beeldt vande Alderheylighste Drijvuldigheyt in my, dat is in't binnenste, inden alderverborghensten grondt der ziele: daer de ziele Godt wesentlijck ende werckentlijck heeft. Ende men kan Godt aldaer soo weynigh af-scheyden, alsmen van sijn selven afgescheyden kan worden. Dit is sijn eeuwige schickinghe, dat hy van dien gront noyt scheyden en wilt, noch en kan. Van desen gront heeft den Geest door de gratie, dat Godt heeft door de natuere?

ende dat soo veel als Wy door Godt ons keeren tot desen gront. In desen gront Wort de gratie geboren, ende de ziele getrocken, om Godt te volgen, ende voor levende ende doode te bidden.

Op Wat maniere, de dry Persoonen, die maer een sijn, door de liefde haer uytWerckingen in ons hebben: is beter te gevoelen, gelijck ick heden gevoelt hebbe, als daer van te spreken. Ick Wil my door Godts gratie Weder laeten sincken inden voornaemden gront, aen de voeten, by maniere van spreken, van den genen die ick onWeerdighste geduerighlijck teghenWoordigh gevoele: Die in my als eenen Koninck in sijnen throon, in sijn eygen besittinge, sijn plaetse genomen heeft. Als ick vande H. Maghet iet versoecke door haeren Soon, ende door den Sone van't Vaderlijck herte, in haerder beyder liefde den H. Geest: gevoele ick my altijt inWendighlijck in sulcker voegen, dat ick't niet beWoorden kan: vervult van onuytsprekelijcke, Wonderlijcke, ongrondeerlijcke vreughden, in eenen afgront van alle goet; in den Welcken Wy versincken ende ons verliesen, inde groote zee der Godtheyt. Den Vader, den Sone, den H. Gheest, Wil het al trecken, ieder een naer sijn bequaemheydt, ende naer de plaetse die sy Godt in haer ziele gheven.

Door diergelijcke verlichtinghen, die seer klaer, seer innigh, seer verheven waeren, wiert *Agnes* van het goddelijck Dryvuldigh weſen, ende vande Waerheyt deser inspraecken soo versekert, dat sy van de bestandigheyt der selve gheensints en konde twijfelen: ja sy wiert hier door alleen ghenoechsaemelijck beveſtight inde volle belijdenisse van ons Heyligh Catholijck Rooms Gheloof. Haere woorden dienen hier uytgedruckt, die sy by de voorgaende vervoeght, ende zijn dese.

Al

Al en waerder gheen Schrifture, noch gheen uyt wendigh teeken van ons waerachtigh Geloof: soo gevoele ick nochtans in my, uyt Godt, soodaenige verſekerheyt, dat'er geene ſaligheyt in eenigh ander Geloof te vinden is, dan inde Roomſche Catholijcke Kercke: Dat ick my daer voor wil laeten verſcheuren van de wilde beeſten, ende alle tormenten onderſtaen, ſonder te ſterven, tot den leſten dagh toe: Ende dat ter liefde, ende tot beveſtinge van de eeuwige VVaerheydt, onſe eenighe ſaligheydt: want buyten dit Geloof geene ſaligheyt te vinden is.

Den 22. April 1638. Miſſe hoorende, ende ſich bereydende om de H. Communie t'ontfanghen, als den Prieſter het H. Sacrament op-hefte, op dat het vande omſtaenders ſoude aenbeden worden, wiert ſy door een beſchouwinghe van de H. Dryvuldigheyt ſoo opghetoghen, dat het haer niet moghelijck en was de ſelve te beſchrijven. Sy ſagh haer ſelven met noch een andere ziele, die ſy niet en noemt, in het heet brandende Vaderlijck herte met haeren ſchepper vereenight ende bevont ſich inden Vader, inden Sone, ende inden omvanck van deſe twee Perſoonen, die den H. Gheeſt is, ſoo verloren, dat ſy aldus ſchrijft. *Ick en ſoude niet konnen gelooven, ten waere dat ick deſe gratie ſoo dadelijck beproeft hadde, dat dien grooten ongemeten Godt, ſoo naer tot een ziele komt, die noch is in dit ſterffelijck lichaem: Ende dat een kranck lichaem ſulckx kan verdragen, ſonder dat ziele ende lichaem van malckanderen ſcheyden. VVat vreughden moeten de ſalige in den Hemel in Godt genieten! nae-de-mael een ziele al hier ſoo overvloedige gratien ontfanght? Ick moet hier van ſtom blijven.*

Uyt deſe klaere ende beduydelijcke kenniſſe van de dry goddelijcke Perſoonen in't beſonder, die haer ſoo

dickwils ende soo uytdruckelijck voorgheſtelt wiert, blijckt de reden door de welcke, sy beweeght ende ghetrocken wiert, om de dry goddelijcke Persoonen in't besonder t'aenbidden, 't welck sy soo vele jaeren ghedaen heeft.

II. CAPITTEL.

Liefde tot Godt.

ICk verdeele dese liefde van de voorgaende: Niet om dat de liefde tot de H. Dryvuldigheyt, een andere liefde is, als de liefde tot Godt: maer om dat de liefde van de welcke wy in't voorgaende Capittel gesproken hebben, uytdruckelijck tot elcken Persoon in't besonder gheſtiert wort: Ende dese liefde, niet de Persoonen, maer de nature Godts voor opsicht heeft, oft eenighen Persoon in't besonder, ghelijckmen dese liefde, ghemeynlijck oeffent, ten opsicht vanden tweeden Persoon, die ons geweerdight heeft te verloſſen.

§. 1. *Haer bereytſelen tot dese liefde.*

EEn ziele die Godt vierighlijck soeckt, sal hem vinden: Ende die oprechtelijck naer dese liefde verlanght, sal van de selve vervult worden. Godt keert sich tot den mensch, als den mensch sich door de gratie tot Godt keert: Ende hoe desen inkeer van onsen t'weghe grooter is; hoe den wederkeer van Godt oock milder ende grooter sal weſen. De grootheydt van desen inkeer tot Godt kan-men bespeuren, uyt de neerſtigheydt inde kleynſte sonden te schou-

ſchouwen ; uyt de ſorghe van alle ſijn wercken tot Godt te ſtieren; uyt de verſaeckinghe van ſijn ſelven ende haet van ſijn lichaem ; uyt den yver der zielen, uyt den dorſt der volmaecktheyt ; uyt d'onverſaedelijcke begheerte om Godt vierighlijck te beminnen ; ende uyt andere dierghelijcke merck-teekenen. Want dit als brant-ſtocken zijn om inde ziele dit vier t'ontſteken, ende te vermeerderen.

Hoe ſeer heeft *Agnes* oock de minſte ſonden gheſchouwt, hoe bitterlijck die beweent, hoe vreedelijck die beſtraft in haer lichaem ? Hoe neerſtigh is ſy gheweeſt om Godt altijdt voor ooghen te hebben, ende alle haere wercken, woorden, ende ghepeyſen tot deſe noort-ſterre te ſtieren ? Hoe onvermoeyelijck was ſy om de zielen tot Godt te brenghen ? Hoe begheerigh om altijdt in deughden te voorderen, ende gantſchelijck in Godts liefde te blaecken ?

Was ſy in eenighe ſonde, oft ſchijn van ſonde ghevallen, ſy en was in haer ghemoet niet gheruſt, voor dat ſy vergiffeniſſe van de ſelve bekomen hadde : Een gheſchiedeniſſe ſal ons dit goet maecken. Twee Raetsheeren waeren tot haer huys ghekomen, om af te vraeghen wat oordeel ſy hadde van eenen perſoon : *Agnes* bekende rechtſinnelijck 't ghene ſy wiſte : maer ghemerckt dat in deſe ghetuyghenisſe eenighe fauten van deſen perſoon vermelt wierden, hadde hier over naer 't vertreck van deſe Raets-heeren ſoo groot ghevoelen, ende wiert in haer ghemoet ſoo beſwaert, dat ſy niet en wiſte waer ſich laeten, om Godts ooghen t'ontgaen : Meynde van droefheydt te beſwijcken: Gonck terſtont naer de Kercke op't Munſter: Al waer ſy haer ſondige ooghen niet en derfde op-ſlaen

naer

naer den Autaer. Sy verdiende, soo haer docht, dat Godt almachtigh om dit misdaet alle straffen aen 't landt soude toe-senden: viel met neder-gheslaeghen ooghen plat ter aerde voor den throon Godts, door de voorspraecke van alle de Heylighen bermhertigheyt ende ghenaede versoeckende, ende biddende om over haere sonden alleen gestraft te worden, sonder dat haeren naesten mede-deelen soude van haer verdiende boete. Aldus ter aerde ligghende, hoorde in 't binnenste haerder ziele dese woorden. *Staet op, uwe sonden zyn u vergheven.* Voelde sich te saemen met Godt vereenight, ende vande groote zee der Godtheyt omringhelt: maer dies niet tegenstaende gongh daer nae tot haeren Bicht-vader om ootmoedelijck haer schult te belijden.

Hoe verre dat sy inde Goddelijcke liefde vervoorderde, sy was altijt in haer gevoelen bloot van deughden, ende van alle goet: Want haere vierige wenschen waeren, altijt meer en meer in dese liefde te blaecken, ende hoe seer sy vervoordert was, en scheen noyt te beghinnen naer behoorte. Ontrent het begin als sy te Ruremonde quam, schreef sy aldus: *Ick was seer beschaemt in mijn selven, my soo ellendigh siende, soo naeckt en bloot van alle deughden: maer ghevoelde in my eenen stercken treck tot Godt, om ten lesten alle deughden t'sijnder liefde te oeffenen. Van desen tijdt scheen ick niet te gaen, noch te loopen, maer te vlieghen tot Godt. Ick gaf lichaem ende ziele ten besten, om een saecke te bekomen, daer het al in te vinden is. Desen treck, die my voort dreef, was soo groot, dat ick mijn selven niet wederhouden konde. De begeerte van lijf-kastijdinghen was meerder. Ick verkreegh oorlof om een ketene aen mijn lijf te draeghen, met stekende pinnen,*

pinnen, ende om tuſschen dagh ende nacht dry diſciplinen te doen In deſe pijnen en ſagh ick my niet aen, maer mijnen Bruydegom, ſtaende aen de Colomne van ſijn geeſſelinghe. Door dit aenſien gongh ick my dickwils te buyten, meer doende dan my geoorloft was. Want ſiende de geeſſelinghe van mijnen Bruydegom, die hy uyt liefde tot my onderſtaen heeft, wiert ick ontſteken inde ſelve begeerte, om liefde voor liefde te geven. Eylaes die ick gaf was ſeer ongelijck: maer hadde ick meer konnen doen ter liefde van hem, die ſijn ſelven aldus voor my gegheven heeft, ſoud'et gedaen hebben. Ick wenſchte hondert duyſent millioenen lichaemen te geven, ende dan en ſoud'et noch niet zijn ten opſicht van dien grooten Godt: maer't was een genegentheyt, om ten minſten eenighe liefde te bewijſen. Soo was haer ziele vlammende naer haeren Godt.

Haer voordere bereydinghen tot deſe brandende liefde, magh ick hier over ſlaen: gemerckt dat ſy, of geſeyt zijn, of op haer eyghen plaetſe noch ſullen geſeyt worden.

§. 2. *Over-een-kominghe tuſschen haeren wille ende den wille Godts.*

DIe malkanderen beminnen zijn van wille vereenight. *Agnes* en begheerde niet, als in alles den wille Godts te volbrenghen, ende pleegh te ſegghen. *Ick en wille niet als Godts wille: VVant hy is mijnen, ende ick ben de ſijne.*

Sy beklaeghde dat-men menſchen vint, die iet anders ſoecken als de voet-ſtappen Chriſti ende ſijn wel behaeghen te volghen: *Och arme ſchepſelkens*, ſeght ſy, *hoe verblint zijn wy, eenen anderen wegh ingaende, als onſen Saligh-maecker inghegaen is. Och blinde zielen! VVat*

neerstigheyt doet-men, om sijn eyghen selven te soecken? Ende dat door't opstoken van't helsch serpent. Och dat wy soo weynigh passen op Godts wel behaeghen.

De vreese van eenigh ongheval, of het ongheval self, en stoorde haer gheensints. Wiert den uytwendigen mensch met eenigh droef ghevaer, pijnen siecktens, opspraecken, of anderssins ghestoort: Den inwendighen mensch bleef in kalmte, ende met Godt vereenight. Ende op dat dese ghelijckvormigheyt altijdt soude bestandigh wesen, gonck sy dickwils tot de plaetsen daer de H. Maghet besonderlingh ghe-eert wort, ende versocht aldaer haeren bystant, om in't volbrenghen van den wille Godts altijt stantvastigh te blijven.

Terwijlen sy met Godt vriendelijck handelde quam haer eens levendigh te voren, dat Godt aen den duyvel macht gegeven hadde, om haer daedelijck nae de helle te voeren. Sy gaf haer terstont over, om volghens den wille Godts nae de helle vervoert te worden, mits dat sijn liefde haer soude by-blijven. VVaer toe en was dese ziele niet bereet, om den wille volkomentlijck te volbrenghen, die oock bereet was naer de helle te versincken, als het Godt soude willen? Haere eere was Christus, haere vreught ende blyschap was Christus, alle haer begheerte was den wille Christi te volghen ende te volbrenghen: sy was bereet voor altijt het goddelijck aenschijn te derven ende voor alle eeuwigheydt de tormenten der helle te lijden, hadde sy door eenen winck verstaen, dat dit Godts wille was.

§. 3. *Hoe Agnes sich gekeert heeft tot Godt.*

HAer herte ende alle krachten haerder ziele waeren soo by dagen als by nachten inghekeert tot haeren Beminden, inden welcken sy alleenlijck scheen te leven: Ende sy wenschte dat oock alle andere haer wercken met een heyligh opsicht tot Godt soude ghestiert worden: want het haer seer pijnighde, iemant te sien die door eenighe ongheregheldе driften tot eenigh schepsel vervoert, ende van Godt afghekeert wiert. Eens bemerckt hebbende, dat iemant sonder behoorlijcke inghekeertheyt in Godt, ende met merckelijckelijcke grammoedigheydt de suyveringhe van haeren huys-raet besorghde, schreef sy aen haeren Biecht-vader aldus. *O dat wy soo luttel letten op het suyveren onser ziele, die onverganckelijck is, ende eeuwelijck moet leven? Al wat hier beneden is, moet vergaen: O dat wy soo onbedachtelijck aen dese dinghen hanghen, ende ons door dese aenkleventheyt in perijckel stellen, van te vallen inde eeuwighe doodt. Mijn herte pijnight my als ick dit sie. O blintheyt over blintheyt! Vaer van ons, Godt bevrijden wille.*

Hier uyt blijckt hoe dat *Agnes* haer werc'en tot Godt ghestiert heeft, als sy soo seer ghepijnight wiert door dierghelijcke ghebreken, die sy in haeren naesten bemerckte.

Haer ghestaedighe inghekeertheyt in Godt en kan ick niet bequaemelijcker voorstellen, als met de volghende woorden, die sy twee jaeren voor haer af-sterven uyt last van haeren Biecht-vader ghescbreven heeft. Den welcken niet te vrede zijnde met het ghene sy daeghelijckx aenteekende, haer belast heeft een

seer beduydelijcke ende wijd-loopende verklaeringhe te schrijven, nopende haer ghedueríghe inghekeertheyt in Godt, ende nopende den gront van dese inghekeertheydt: om volle kennisse te hebben, of hier mede gheen bedrogh des vyants vermenght was; ghemerckt dat hy iet wonders des aengaende bemerckte. Sy schrijft aldus.

Voor al ben ick uwe gratie versoeckende, o Heere, door de Moeder Godts, in Godt almachtigh, om te kennen te geven, dat uwe Majesteyt door sijnen dienaer van my versoeckt: te weten, op wat maniere ick my bevinde, om alle daeghen ende oogenblicken meer ende meer in te gaen in Godt, in't binnenste mijnder ziele, daer Godt sijn alder eygenste besittinghe heeft, ende daer mijn ziele met hem inder waerheyt als in eenen hemel is. Dat Godt voorder gelieft heeft aen dit sijn alderonweerdighste instrument te kennen te geven, sal ick daer laeten: maer wil door Godts gratie, volgens't bevel van V E. van dien tijdt beginnen, als my dit by blijvende ende voortgaende inwendigh licht, van Godt self, door sijn eygen by blijvende woorden, vergunt ende ingestort is.

'T is, soo ick meyne, tusschen twelf ende derthien jaeren geleden, dat ick my door eenigh gesegh seer benauwt vont: want men seyde, dat inde stadt een Heylighe Dochter was, ende dat ick dese Heylige was. Ick noch swack in't verdauwen van sulcke spijse, al hadde ick kennisse dat alle gratien van Godt komen, ende door hem alle goet ons toe gebrocht wort, ende alle eere hem alleen toekomt; mits dat dese kennisse noch duyster ende onvolmaeckt was, en konde dit ghesegh niet lijden. Oversulckx hadde voor-ghenomen ter oorsaecke van dusdanige woorden, uyt dese stadt te ruymen, ende naer een onbekende wooninge te vertrecken: want ick liever hadde te sterven, als dese achtbaerheyt te verdraeghen.

Dit

Dit beſloten hebbende, viel my inden ſin, voor mijn vertreck my te wapenen, met mijnen Heere, Schepper ende Verloſſer door de H. Communie: ende van hem te verſoecken, dat hem ſoude gelieven my te leyden, ende te ſtieren, daer't hem ſoude aengenaem weſen, ende daer't my door ſijn gratie het ſalighſte was. Dit betrouwde ick vaſtelijck.

Den volghenden dagh, naer dat ick het H. Sacrament ontfanghen hadde, my voeghende aen de voeten van mijnen Salighmaecker, die in my Sacramentelijck was ruſtende, ende met hem handelende van mijn vertreck, gevoelde ick, dat hy in't binnenſte mijnder ziele tot my ſprack deſe woorden: En vreeſt niet: blijft hier. Ick ben in u: ende ſal altijdt in u blijven.

Door deſe woorden was ick ſoo geſtelt dat ick niet en wiſte, hoe ick't hadde. Van dien tijdt af, voelde ick in my een meerder uytwerckinghe van liefde tot Godt, ende mijnen naeſten, als te voren; ende grooter geneghentheydt om de deughden te volghen, ende te verſaecken al wat ſtrijdigh is teghen Godt.

Ick verſtont oock te ſaemen op wat maniere ick de deughden aenvatten ende oeffenen ſoude: als of Godt my met de handt nam, ende aentrock. Deſen treck is altemet ſoo ſterck geweeſt, dat het niet mogelijck en was my te wederhouden: ende is tot deſen ooghenblick noch wonderlijcker dan te voren, in een overgietinghe van inwendighe dronckenſchap, waer van ick niet ſpreken kan.

Maer eer-men hier toe komt, ſoo is de Ziele menigen bergh op ende af gegaen, door diſtels ende doornen: ende moet vele inwendighe ende uytwendighe benautheden uyt ſtaen, ſoo naer ziele als naer lichaem. Want V.E en alle man moet weten, dat-men in deſen wegh niet altijdt honingh ſmaeckt: maer dat aen de ziele wel yſer ende ſtael wordt voor-geſtelt

om te knauwen, in alle verlaetentheyt, soo van boven als van beneden: die met dese harde spijse sich alsdan onderhouden moet.

VVaer uyt volght, dat de ziele hier door gesuyvert ende bequaemer wordt om meerdere gratien t'ontfangen, tot Godt te naerderen, ende op te wassen. Gelijck eenen boom, die voor eerst sich in d'aerde met de wortelen vast hecht: want als hy sonder dat, inden wasdom sou voorderen, ende met vruchten gelaeden worden, soude neder-vallen. Ende gelijck de vruchten vanden boom, door de straelen der sonne smaeckelijck worden: soo gaet het oock met de ziele.

Eer dat onse zielen inden wasdom der deughden op-gaen, ende vruchten draeghen: moet'er nootsaeckelijck een diep ende wijd fondament van ootmoedigheyt gestelt worden, ende dat meeren meer, naer elcke gratie die sy ontfanght. Ende souden dese vruchten aen de H. Drijvuldigheyt smaeckelijck worden, soo moet den Goddelijcken sonne-schijn daer op vallen: ende moeten door den heeten brandt der Goddelijcke liefde gekockt ende geconfijt worden, in't heet brandende Vaderlijck herte. Soo worden sy aen Godt ende alle Heyligen smaeckelijck: ende geven hier indesen tijdt, ende hier naemaels, eenen wonderlijcken geur, waer van ick moet swijgen. Soo swemt de ziele, ende verliest sich in dese groote ende verbreyde zee, ende, vindt dat ick niet en kan te kennen gheven: ende wordt aldus van Godt overgoten, ende als een met Godt; soo dat sy in dien tijdt, anders niet en siet, anders niet en weet, anders niet en voelt, dan Godt alleen.

VVelcke gratien altemet soo groot zijn, dat het lichaem, aen't welck dese gratien eenighsins mede ghedeelt worden, te swack is, om sulcks te verdraeghen: soo dat het dickwils daer van moet te bedde ligghen.

VVonderlijck is Godt in sijn goetheyt, die ons soo krancke crea-

creatuerkens met ſijn gratie ende voorſmaeck des Hemels voor-komt: om dat wy ſoo kranck ſijn, ende niet goets in ons hebben, noch van ons ſelven vermoghen. Daerom geeft hy ons Boven-natuerlijcke hulpe ende kracht, die de natuere boven haer ſelven verheft.

Ick alderonweerdighſte bevinde my geduerighlijck, gaende ende ſtaende, op ſulcke maniere inde teghenwoordigheyt Godts, als of ick in hem beſloten, ende met hem alleen waere. Als ick eenighe uytwendighe dinghen voor hebbe, of met iemandt moet handelen, gevoele my met Godt omringhelt, ende hebbe mijn ooghe op hem geveſtight, ende leere hier door, wat ick doen of laeten, ſpreken of ſwijghen moet. Ende als ick my altemet wat te verre uyt keere 't ſy in ſpreken, 't ſy in 't uytwendigh werck, ſoo wordt mijn ziele als met een wolcxken verduyſtert: dat ghewaer wordende, neme mijnen toevlucht tot de Moeder Godts, om door haer voorſpraecke wederom genaedelijck van Godt belommert te worden. Deſe verduyſteringhe heeft in my ſomwijlen een ure, of een half ure geduert, oock wel eenen halven dagh maer niet meer.

Voorts bevinde ick my in dit licht, in't gaen, in't ſtaen, in 't wercken, in't ſpreken: ende dat met ſoo ſmaeckelijcke liefde, die uyt dat binnenſte op komt, ende ſich in heel de ziele verdeelt, dat oock den onderſten menſch met ſoo groote vreughden vervult wort, dat deſe by gheen vreughden deſer werelt te vergelijcken zijn. Ende dit is allen ooghenblick te doen ſoo dickwils als ick my inden grondt tot Godt keere.

Ick wil hier by voeghen wat deſen gront is. T'is het aenſien van mijnen Niet, ende onweerdigheyt: Want hier in is het al geleghen. Als ick my tot den afgront van mijn onweerdigheyt keere, op den ſelven oogenblick worde ick ſoo opgetrocken tot Godt, dat ick my al-te-met nauwelijckx kan houden, van deſe ingekeertheyt aen d'oogen der menſchen kenbaer

baer te maecken. Ia't alder-ghenuchelijckste dat my deſe inkeeringhe by-brenght, is, dat ick ſie dat deſen afgront, het diepſte der helle onder de voeten van Lucifer, mijn eyghen plaetſe is, die my toe-komt.

In alles, daer eenigen lof, of iet menſchelijckx aen ghelegghen is, of in al wat mach voor-vallen, bevinde ick my door deſe geduerighe oeffeninge onder de voeten van Lucifer: Ende ſie daer teghen dat opſtaende goddelijck Licht, dat my beweeght om Godt almachtigh eere ende glorie van alles te geven, ende dat my niet anders toe-komt, dan veracht, verſmaet, onbekent, ende verſtooten te worden. VVaer door ick bereyt ben, tot den diepſten afgront der helle te ſincken, ende dien te verdraeghen, met de ſelve liefde, door de welcke ick dat in mijn ſelven gevoele. Door deſe begeerten ben ick als droneken ende over-droncken in Godt.

Als ick naer de Communie gaen, ſoo ſtelle ick my op die voorgaende plaetſe inde helle met een inſien, dat Godt my genaedigh wille weſen: Ende verwachte Godts inkomſte in my als ſijn eygen. O ick en kan dit niet uytbrengen, wat hier uyt volght. 'T is een eeuwigh leven, dat hier begint, ende eeuwelijck dueren ſal.

Als ick ſie, dat den duyvel van eyghen glorie aenkomt, vluchte ick terſtont naer mijn plaetſe, het diepſte der helle: ſoo en derſt hy niet by komen. Ende gevoele my terſtont omcinghelt van de goddelijcke ghenaede, die my beſchermt van alle quaet.

De voorſeyde plaetſe, in't diepſte der helle, houde ick voor mijn eyghen: Ende gevoele in my, dat geen andere my toekomt. VVort my een andere gegeven, dat is alleen de goetheyt Godts over my: waer van hy ſijns ſelfs eeuwighen lof moet blijven.

In deſe verdiepinghe meer ende meer, in deſen afgront der

der helle, ben ick nacht ende dagh, gaende, ſtaende, werckende, biddende. Ende bevinde my hier altijt in die onthelſinge Godts als droncken: Ende dat met ſoo groote vreught mijnder ziele, dat ick 't niet kan uyt-ſpreken. Soo dat ick hoorende, niet en hoore, ſiende, niet en ſie: al is't dat'er veel geruchts ontrent my is. Ia al gonck'er veel geſchuts beneffens my gelijckelijck los, dat en ſoude my niet verſtroyen. V Vant al is't dat ick dat hoore: 't inwendigh in-blijven en wort my niet ontnomen.

Ick hebbe dickwils by mijn ſelven gedaght, of ſulcke ſtilte ende vereeninge eender ziele met Godt, wel mach verghe-leken worden, by 't optimmeren van Salomons Tempel daer ſoo veel aerbeyders van alle ſlagh elck in ſijn werck waeren, ende nochtans gheen gerucht maeckten, ghelijck haer ampt mede brenght. Miſſchien was'er gerucht, maer ten wiert van niemant gehoort. Hoe dat is, of niet, ick voele de gratie Godts, die my ſonder uytwendige ſtooringe aendrijft: Ende dat met ſoo groote blyſchap, dat ick niet en wete hoe ick ben: Maer gevoele my daer in, als in eenen Hemel: Naementlijck als ick my op de Communie-banck bevinde, of daer henen trecke. Daer ick nochtans groote vreeſe gevoele, om my in Godts tegenwoordicheyt aldaer te ſtellen: Daer dien grooten Godt, met al wat in hem beſloten is, in my komt herbergen.

Dit inſiende, wort gantſch mijn lichaem ontſtelt: Ende gae albevende daer nae toe. Ende hier is't dat ick noch dieper inſincke in mijnen Niet, ende in d'onthelſinge Godts: ſoo dat ick niet en wete waer ick gaen.

Als ick Godt ontfangen hebbe, blijve ick in hem, ende in den ſelven voorgenoemden gront: Inſiende, wie ick ben, ende wie dien gaſt is, die ick gelogeert hebbe: te weten Godt. Ick moet hier voorder van ſwijgen.

Dit inſien van mijnen Niet, ende van de plaetſe der helle,

die ick verdiene, heb' ick van't beginsel mijnder bekeeringhe gheoefftent, sonder dat my iemant dat ick wete, daer van onderwesen heeft, dan Godt alleen. Die ick door sijn gratie, hier in gevolght hebbe: Ende my sijn handt, soo ick hope, tot het eynde mijns levens niet ontrecken sal, maer dieper ende dieper in-leyden in mijn vernietinge.

Och dat alle de gene die desen wech leeren ende begrijpen, sonder ophouden neder sackten in haeren Niet? Dan soude Godts gratie waerachtelijck in die zielen geboren worden. Och den menschen heeft van sijn selven niet: t'is al van Godt: groot ende kleyn komt van hem: Ende van ons niet, dan dat wy de verderffenisse zijn van alle goet, soo inwendich als uytwendich.

Dat my dit noyt uyt mijn herte en gaet. Daerom bid' ick altijt, dat ick mijn inwendige ooghe hier op mach gevesticht houden: VVant wy altijt tot quaet genegen zijn.

VVy moeten wel lettẽ dat wy alle neerstigheyt doen om ons selven te kennen, ende om te weten wat den gront van onse meyninge, liefde, ende alle onse neerstigheyt is: Of daer niet onreyns mede gemengelt is: Op dat wy aen geene onreynigheyt eenige plaetse, ofte waesdom gheven. VVant onsen gront moet enckelijck Godt zijn: Ende't opsicht van ons spreken, geselschap, kleederen, alle onse wercken en meynigen, Godt alleen. Vinden wy iet anders, dat wy terstont daer mede naer Godt loopen, ons hier over schuldigh kennen, onsen noot klaegen, met eenen inwendigen inkeer in Godt, ende met een nedersinckinge over onse gebreken.

Soo moeten wy ons verootmoedigen, ende vernederen voor de voeten Godts, ende van sijnen Stadt-houder: VVant hoe wy ons meer vernederen, hoe wy meer sullen verheven worden. In dese valleye wast d'ootmoedigheyt, sachtmoedigheyt, lijdsaemheyt, ende andere deughden. Dit is den rechten ende

de waerachtighen wegh. Die desen wegh niet en gaen, die dolen. In desen gront is eyghentlijck Godt.

Hier van en kan ick niet meer segghen: geve my in alles onder, ende en soecke niet anders, dan een voudelijck onghesien, onbekent, ongheacht, ende aen Godt alleen bekent te weesen. Ick betrouwe in Godt, die my door sijn goetheyt in gheen dolinghe sal laeten vallen.

Ick bekenne, dat het noodigh is, een nauw toesicht op vrouwen te hebben: VVant den vyant seer listigh is. Maer ick oordeele, dat soo lanck als iemant sich inde voorschreven plaetse van vernietinghe, in't diepste der helle stelt, hoe langher hoe dieper, niet te vreesen heeft van grooten val. Maer als wy door de kranckheyt van onse bedorven natuere ons af keeren van onse vernederinghe, alsdan sijn wy in perijckel van vallen.

Daerom is't dat vvy alle daeghen onses levens in groote vreese staen, ende moeten inde liefde Godts onses Bruydegoms voorderen: Ende dat door de voorspraecke van onser aller Moeder, Moeder der genaede: op dat vvy door haer tusschenspreken staende blijven: Ende voortgaende in onse vernietinghe, in dien ongrondeerlijcken afgront van onsen Niet, moghen kennen ende sien, dat vvy van ons selven niet zijn, ende alle eere Godt alleen toekomt.

§. 4. *Hoe Godt sich ghekeert heeft tot* Agnes.

GOdt en heeft niet ontbroken sijn weder-liefde te bethoonen aen soo Godt-minnende ziele: want hy leer dickwils, ja ghedurighlijck, behalven 't by-blijvende licht, van 't welck nu ghesproken is, met onuytsprekelijcke merckteekenen van sijn teghenwoordigheydt ende liefde in haer herte sijn woon-plaetse nam, als in sijn eyghen besittinghe ghelijck-men ee-

nighsints uyt het voorgaende verhael bemercken kan ende noch klaerder sal mercken.

Sy hoorde menighvuldighlijck sijn goddelijcke inspraecken ; sy kreegh kenniſſe van heymelijcke ende verholen saecken; sy wiert van toekomende uytvallen ghewaerschouwt ; haer ziele was gheſtaedighlijck vervult van den voorsmaeck der hemelsche wellusten.

Deſe dinghen gaf sy aen den Biecht-vader te kennen soo veel als sy konde , om hem ghehoorsaem te zijn; maer en vont gheen woorden , ja gheen ghelijckeniſſen in al wat de werelt beſit , om eenighsints deſe goddelijcke minne-trecken te beſchrijven. *Och hier van is veel te ſeggen* , ſchrijft sy: *VVondere over wondere dingen die aen deſen vvorm der aerde gheſchiet zijn , ende ick d'onvveerdighſte gheſmaeckt hebbe.*

Soodanighe jonſten zijn haer daeghelijckx vele jaeren gheſchiet, die niet alleenlijck haer ziele vervulden van een hemelſchen trooſt, maer oock tot het lichaem verſpreyt wierden, soo dat alle haer litmaeten hier van mede deelden ende haer lichaem door deſe hemelſche treckinghen menighmael boven d'aerde opgheheven wiert. Sy wiert soo krachtighlijck van Godt tot sijn liefde inghenomen dat sy somwijlen door den overvloet van deſen treck in perijckel van ſterven geweeſt is , ende achterdencken hadde dat sy van gheene andere ſieckte , als van dit soet ghewelt soude ſterven.

De gratien noemt sy , *een overvloedigheyt , een zee der Godtheyt, en omhelſinge; een geeſtelijcke dronckenſchap*: Sy en kan gheen woorden vinden om deſe dinghen te bedieden.

Haere vereeninghen duerden heele daeghen ende nach-

nachten, die alsdan schier eenen ooghenblick schenen te weesen: *VVant in dese gestelteniſſe oock vele jaeren, eenen ooghenblick schijnen te zijn*, soo sy seght. Wat is't wonder dat soodaenighe ziele dickwils uyt riep: *Wie sal my verloſſen van den kercker des lichaems?*

Door de menighvuldigheydt ende verheventheydt van dese onverdiende gemeynschap met Godt, wiert haer ootmoedigh herte, ter oorsaecke van haer groote onweerdigheyt, somwijlen gedreven, om aen diergelijcke jonsten te wederstaen, ende de selve met alle haer vermoghen te beletten: *maer Godt was Meester*, seght sy, ende desen wederstandt sonder baet. Ja sy wierdt alsdan van Godt berispt, ende onderwesen, dat haer toe-stont dese Goddelijcke miltheydt gewilligh-lijck t'ontfanghen, ende oock in dese gevallen met de H. Maeghet moest segghen, *Siet de dienst-maeght des Heere, my geschiede naer u vvoordt.*

'T is onnoodigh de Goddelijcke jonsten die sy genoten heeft hier in't besonder aen te wijsen: VVant heel desen Boeck daer van vervult is.

§. 5. *Dickwils sieck zijnde vande overgroote jonsten die sy van Godt ontfongh, wordt versterckt, om sonder krenckinghe der gheson theyt, noch grootere jonsten t'ontfanghen.*

SY lagh seer dickwils heele daghen te bedde, van geen andere sieckte bevanghen zijnde, als van onmacht, die haer lichaem behiel door de innighe ghemeynschap met haeren Beminden: want de krachten haers lichaems onbestandigh waeren, om soo seldsaeme mede-deelinghen der Godtheydt te verdraeghen. Het heeft dan Godt ghelieft dese swaerheyt des lichaems

haems te verstercken, om de voorighe gaven, ende noch meerdere, van hem t'ontfanghen, sonder achterdeel van haer gesontheyt.

Op eenen Sondagh naer des Heeren Hemelvaert, wiert sy by nacht vanden hemel verwittight, dat sy voortaen noyt en soude sieck worden al-hoe wel sy even mildelijck diergelijcke, ja noch meerdere gratien soude genieten.

Dese waerschouwinghe wiert haer met soodaenighe ingetogentheyt gegheven, dat sy voor desen, diergelijcke jonsten ghenoten hebbende, ghenoorsaeckt geweest was op haer bedde te rusten, maer alsdan en voelde haer lichaem geene machteloosheyt: waer door de waerheyt van dese openbaeringe begost bevestight te worden. My is ombekent, op wat jaer dit gheschiet is: maer volghens den draet van haer schriften moet het meer als thien jaeren voor haere doodt gheschiet zijn.

Korts daer nae, wederom inde Goddelijcke liefde verslonden zijnde, verstont sy de bevestinghe vande voorseyde inspraecke met dese woorden: *De gratien die ghy van my ontfanghen sult, oock gaende en staende, en sullen voortaen uwe ghesontheyt niet beschaedighen.* Ende inder daet is sy van desen tijdt van dierghelijcke verswackinghen bevrijdt geweest, al was 't dat diergelijcke ende verhevender jonsten haer menighvuldigher toe-vielen, oock op de straeten, ende in 't by-wesen van andere.

Op een andere plaetse schrijft sy aldus. *Dat my te vooren flauw ende sieck maeckte, is nu mijn medecijne ende sterckte. Door de pijnen self, die ick alder onweerdighste door de loutere Goddelijcke goetheyt gheniete, worde ick kloec-*

kloecker ende vromer : ſchijne daer in te groeyen ende vet te vvorden : ſchijne voort te vlieghen daer 't de Goddelijcke Majeſteyt belieft.

§. 6. *VVaerom ſoo luttel menſchen tot deſe ghemeynſchap met Godt geraecken.*

GElijck *Agnes* ſeer groote liefde droegh tot haeren naeſten, ſoo wenſchte ſy grootelijcks, dat vele zielen de voor-gemelde jonſten vanden Heere ghenieten ſouden: ende beklaeghde, datter ſoo luttel gevonden worden, die den aerbeydt willen aen-nemen, den welcken noodigh is om daer toe te komen. Dit wiert haer met een vermaeckelijcke verbeeldinghe te kennen gegheven in 't eynde van Julius 1637. Sy ſagh alſdan onſen Salighmaecker ſijn ſelven ſtellende als een rooſe tuſſchen een doorne haeghe. Deſe rooſe was ſeer liefelijck van reuck, die ſoo jeughdigh ende ſoo ſterck was, dat d'omligghende velden van deſen aengenaemen reuck vervult waeren, ende al wat op de velden gheſaeyt ſtont, groeyde ſeer gulſighlijck door deſen ſoeten geur. Sy ſagh vele menſchen voor-by deſe velden paſſeren, de welcke niet-teghenſtaende dat ſy deſe rooſe roken ende ſaeghen, nochtans gheenen luſt hadden om die te plucken, ende dat uyt vreeſe van ſich aen de doornen te quetſen, die deſe rooſe omcingelden. Sy ſagh'er nochtans ſommige, maer weynige, die door deſen ſoeten geur aen-gelockt, ende door de weerdigheyt van deſe rooſe, die hun bekent was, verweckt weſende, kloeckmoedelijck ſich begaven om de rooſe te plucken. Naer de beſchrijvinghe van deſe verbeeldinghe, ſeght ſy : *Soo gaet het met de menſchen deſer werelt. Het meeſte-deel ſchept vermaeck inden ſoe-*

ten

ten geur van dese roose, dat is, in onsen Salighmaecker, voor soo veel als sy deelachtigh moghen zijn van sijn vreughden ende genuchten, ende wenschen met hem den Hemel te besitten. Maer men vint'er seer weynighe, die de doorne haeghe, dat is, den vvegh des lijdens vvillen door-breken, om niet alleenelijck sijnen geur maer hem self te besitten, die door het lijden gesocht, gevonden, ende ghenoten moet worden. Eer dat een ziele Godt smaecken ende besitten kan, moet'er pijnelijckheyt van stekende doornen, door verstervinghe der natuere ende des lijden voor gaen.

III. CAPITTEL.

Liefde tot het Hooghweerdigh H. Sacrament des Autaers.

HIer valt veel te segghen: want ick aengaende haere liefde tot dit Hooghweerdigh mysterie, ende de weder-liefde van Christus, soo seldsaeme ende soo ghedenckweerdighe stucken in haer schriften bevinde, als in weynighe levens van Heylighen ghelesen worden.

§. 1. *Christus openbaert haer inde Misse, offerende dit Sacrificie aen sijnen Vader.*

IN't beginsel als sy te Ruremonde ghekomen was, Misse hoorende inde Kercke der Societeyt, sagh sy Christus ten halven lijf boven den kelck, die met een bly ghelaet, ende met eenen vriendelijcken toe-lach haer aensiende, in deser voegen toe-sprack. *Ick offere my op desen Autaer, door de handen des Priesters, voor u, ende voor alle menschen, tot een offerande van danckbaerheyt en-*

ende verſoeninghe, gelijck ick my aen mijnen hemelſchen Vader in mijn paſsie gheoffert hebbe op den Autaer des Kruys.

Deſe gheſchiedeniſſe heeft in haer verſtant een ſeer levendigh ende grondigh gheloof ingheprint, van de onbloedighe offerande die den Sone Godts met den Prieſter daegelijckx opdraeght aen ſijnen hemelſchen Vader; ende een ſeer groote weerderinghe van ſijn liefde tot ons, door de welcke hy beweeght is gheweeſt, om dit goddelijck Sacrificie in te ſtellen, 't ghene daghelijckx op ſoo veele plaetſen door den Salighmaecker ſelf aen den hemelſchen Vader opghedraeghen wort, ende tot het eynde des werelts opghedraeghen ſal worden. Van deſen tijdt heeft ſy met meerdere vierigheyt ende nederigheyt, met een vromer gheloof, met een brandigher liefde, daeghelijckx inde H. Miſſe teghenwoordigh gheweeſt: ſich alſdan onderhoudende, ſoo met het bloedigh, als met het onbloedigh Sacrificie des Salighmaeckers. Sy beſluyt dit verhael met deſe woorden. *VVat liefde draeght Godt almachtigh tot ons? Godt is de liefde, die altijt brandende is: Ende wilt dat wy door hem brandende ſullen worden. Ontſteckt ô Heere onſe herten: Ende en laet dat vier uwer liefde nimmermeer in ons uytgaen.*

§. 2. *Soete invallen door 't aenſien van een Remonſtrantie.*

ICk en kan deſe gheſchiedeniſſe niet beter beſchrijven als met haer eyghen woorden, die ſeer aerdigh ende bevallijck ſijn: Sy ſchrijft aldus.

Den vierden Iunius 1638. *s'avonts inde Hooft-kercke, onder 't Lof van 't Alderheylighſte Sacrament ghebenedijt, terwijlen den Prieſter onſen Salighmaecker verthoonde, tuſſchen het ſinghen,* Ecce panis Angelorum, *ick d'alder-*

onWeerdighſte van alle, hebbe my verſtout mijn ooghen op te ſlaen, op't leven mijnder ziele : in Weleken ooghenblick ick my ghevoelde als omhelſt in vereeninghe, in een ſoete dronck-maeckende liefde. In Welcke dronckenſchap ick my verheughde in mijnen Beminden in't Heylich Sacrament gebenedijt, in dat fraey materiael huys van onſen Salighmaecker, te Weten die Remonſtrantie, die ick in langhe jaeren niet geſien hadde. Ick vraeghde : O mijnen Beminden, en is dit huys aen uWe Majeſteyt niet ſeer aengenaem? Op den ſelven ooghenblick gevoelde ick in my uyt onſen Salighmaecker deſe antWoort : Ia, maer niet ſoo ſeer, als ick Wel Wenſchte. Ende ick daer op : Hoe ſoo dat? Ende hy : Om dat my dit niet toegevoeght is, met een ſuyvere meyninghe, die alleenlijck tot mijn eere ende glorie ſtreckt : Want die my dit toevoegen ſoecken in deſe giften oock haer eyghen eere, ende lof by de menſchen : Ende daer van hebbe ick meer miſnoegen, dan genoegen. Daer op ſeyde ick: O Heere, mocht ick in eenigher maniere verbeteren, dat hier ontbreckt : Of mocht ick Weten Wat ick doen kan, om voor uWe hooge Majeſteyt een ſuyverder Remonſtrantie te bereyden : Suyverlijck tot uWe eere, ſonder mijn ſelven oock in't minſte daer in te ſoecken. Alſdan verthoonde ſich een ſchoone groote verheven Remonſtrantie in mijn herte: Die van ſoodaenighe gedaente Was, dat ick die by geen dinck des Werelts vergelijcken kan. Sy en Was van gheen materie ; maer aen eenighe materie ghelijck, als roodverWigh van coleur, met veel der hande thorentjens, ende verheven uyt Werckſel, ghelijck een Remonſtrantie is, ende een verheven Kruys daer op : Het glas Was ſoo klaer-blinckende, dat het eenen gouden ſtoel ſcheen te Weſen, op den Welcken de H. Dryvuldigheyt haer ſit-plaetſe genomen hadde, aldaer ſich ſeer lieffelijck ende blijde aen alle de Heylighen verthoonende : De Welcke ſchenen een groot vermaeck daer uyt te

te ſcheppen. Ick voelde mede dit vermaeck, ende en kan niet ſegghen hoe ick't voelde. Ick ontfonck vele inwendige kenniſſen, die ick niet wel ſegghen kan, dan ſoo veel als't Godt almachtigh toe-laet. In deſe openbaeringhe voelde ick in my, hoe dat ſoodaenigh huys van alderhande deughden door een volmaeckte liefde opgemaeckt wort, enckelijck tot ſijn eere ende glorie, ſonder daer in iet eyghens voor ons te behouden of te ſoecken. Dat ſoodaenigh huys hem aengenaemer is, oock eenen oogenblick, als heel de werelt. Ick verſtont dat het, Godts wille is, dat elcke ziele op't ſuyverſte ende volmaecktſte, door d'eene deught op d'andere met de beſte meyninghe ende de volkomenſte liefde hem in haer herte ſoodaenigh huys ſoude bereyden: waer in hy ende alle ſijn Heylighen grootelijckx hun vermaeck nemen. Hier van blijft in my een meerdere ende teerdere liefde tot Godt, ſoo dat ick als vlieghende ben, ende niet en wete hoe 't met my is. O Heere, om voor uwe Majeſteyt een alſulcken huys in ons herte te bereyden, moet uwe Majeſteyt ſelf ende uwe gratie het bereydſel weſen, door de tuſſchen-ſpraecke van de Moeder des Alder-hooghſten.

Hoe deſe Remonſtrantie, die my inwendighlijck verthoont wiert, in't gheeſtelijck te verſtaen is, ſal ick qualijck konnen te kennen gheven: Dan ſoo veel als 't Godt almachtigh door dit ſijn alder-onweerdighſte inſtrument ghelieven ſal. Voor 't eerſte, door 't plat van den voet der Remonſtrantie die my in mijn ziele verthoont is, verſtont ick eenen wel bereyden, diepen, wijd-verbreyden gront van ootmoedigheyt, heel breet ende diep, ja ſoo diep, dat ick'er gheenen gront in ſagh. Ick verſtont oock dat deſe fondamenten diep inghepaelt moeten worden, ſoude het nae-volghende ghebouw daer op blijven ſtaen. Dit is den voet. Op de wyde ende breede des voets, volght een opgaende ſteygerheyt, op de welcke alle

de nae-volghende Wercken haer stantvastigheyt hebben, sonder de welcke sy niet souden staende blijven: waer door in dese gheestelijcke Remonstrantie de ghevoeghsaemheyt naer Godts wille beteekent wiert. VVant om voor Godt een vermaeckelijck huys en paradijs in onse ziele te maecken, moet door die diepe wyd-verbreyde bereydselen van het vast ghestelt fondament der vernietinghe, onsen wille met den Goddelijcken door een heet-brandende liefde vervoeght worden, sonder iet uyt te nemen. Vleesch ende Bloedt moet hier lanck af-ghegaen sijn: gheen sieckte, gheen verlaetentheyt, niet inde werelt mach ghevreest of ontsien worden. Al saeghen wy de helle voor ons open staen, ja al wierden wy opghepackt om daer in ghedraeghen te worden, wy moeten ons daer toe om Godt ghewilligh ende bereedt vinden, ende dat t'elcken ooghenblick. Als dusdaenighe ghevoeghsaemheyt door de voorgaende bereydinghen van ootmoedigheyt oprechtelijck in onsen gront ghevonden wort, dan wort in onse ziele dien gouden stoel ghestelt van den besitter des selven, ende Godt almachtigh nemt sijn besittinghe in't binnenste van de ziele, die als in Godt verkeert wort, soo dat sy in desen gront niet anders siet of ghevoelt dan Godt, ende dat in een oneyndelijck licht: 't welck door dat klaerschijnende glas te kennen ghegheven wort. Dit licht is de glorie, die Godt in ende door hem laet uytschijnen, daer in sittende als eenen Koninck in sijnen throon: alwaer hy sijn selven eere ende glorie gheeft, in ende door alle Heylighen, door al wat'er is, ende eeuwelijck gheven sal. Dat de ziele hier somwijlen smaeckt, en is met gheen ghepeysen t'achterhaelen, ende dat besonderlijck als een ziele haeren Heere, Schepper, Verlosser, Saligh-maecker, Sacramentelijck in desen throon ghestelt siet, die Godt self ghemaeckt heeft, daer sy de H. Dryvuldigheyt aensiet, kent, bemint, ende op een wonderlijcke maniere onthelst,

voer

voor soo veel als Godt t'elcken tijt toelaet. Dit gheschiet soo levendigh, dat alle tonghen hier van moeten swijghen. Men magh vryelijck gheloove dat dit een hemels leven is, al is de ziele noch in haer lichaem besloten. VVanneer sal dien ooghenblick naecken, om van dit lichaem ontbonden te worden, om gheheelijck ende onbescheyden ghevestight te blijven, in een eeuwigh verbont van saligheyt, indien die hem al hier in den tijdt der ghenaede soo tot ons vernaedert heeft door den heeten omvangh van sijn goddelijcke liefde? Dese liefde is het verguldsel van alle de wercken van dese Remonstrantie.

Als nu desen Koninck in een alsulcke ghewillighe bereyde ziele sijn besittinghe genomen heeft, soo komen hier by verscheyde werckē, op een verhevender ende Godt behaegelijcker maniere, dan te voren als dien grondt noch onsuyver was: dese ziele moet in dese wercken alle uren ende ooghenblicken meer ende meer op-gaen, waer toe haer geen licht ontbreeckt. Maer hier moet in elck werck een nauw toe-sicht op de suyverheyt der meyninghe genomen worden, ende door de voorschreven oversettinghe der ziele in Godt, moet sy met meerder liefde dan te voren in volmaeckte deughden op-klimmen. Soo dat desen grooten Koninck als mede-geboogh saem door hem selven, voor hem selven, een vercierssel tot sijn besittinghe is maeckende, met uytstekende wercken van alderande deughden. Desen opgangh in deughden wordt door de thorentjens der Remonstrantie te kennen gegheven, van welcke thorentjens't een hoogher als't ander is, waer door beteeckent wort, dat de ziele niet volmaeckt is, soo langh als sy hier leeft, maer door suyvere meyninghe meer ende meer moet op-klimmen. Waer door sy door Godts ghenaede soo verre komt, dat sy uyt bitterheyt, soetigheyt; ende uyt onvrede, groote ruste ende vrede treckt, met dien, ende indien, dit

in haer ſijn beſittinghe genomen heeft. Ende gemerckt dat inde uytwendighe Remonſtrantie op 't uyterſte ende 't alderhooghſte een Cruys ſtaet: ſoo ſagh ick inſgelijcks in deſe innerlijcke Remonſtrantie, een ſeer ſchoon hoogh verheven goude Cruys. Waer door my te kennen gegeven wiert, dat in ſoodaenighe Ziele, door alle de voorgaende bereydſelen door Godts gratie, het Cruys ſoo hoogh verheven is, dat deſe Ziele boven alle lijden geſtelt ſtaet; ſoo dat het Cruys geen Cruys is: maer in het Cruys meerder blydſchap, dan alle wereldſche blijdſchap van't beginſel tot het eynde by-een verſaemt ſoude konnen by-brengen. Daerom wort het Cruys inde Remonſtrantie op d'opperſte plaetſe geſtelt, om dat het victorieus is: alſoo wordt oock het Cruys triumphantelijck op de krachten van alſulcke ziele geſtelt, alwaer ſy uyt de heet-brandende droncken-maeckende liefde haers Bruydegoms vreughden ſchept, in't Cruys t'ombelſen, uyt den innigen grondt ſijnder genaede, uyt de plaetſe daer hy ſijn beſittinge genomen heeft, op den gouden ſtoel ſijnder liefde, die hy ſelf bereyt ende geſtelt heeft: ſoo dat het Cruys haer Alderhooghſte beſittinghe is in haeren Bruydegom. Heere 't is uwe Majeſteyt alleenbekent, wat eenen ongrondeerlijcken ſchat, hier onder verborghen is.

§. 3. *Verſcheyde ſtraelen uyt het H. Sacrament door de welcke Agnes de verſcheyden geſteltenisſen der ghemoederen kent.*

OP den Feeſtdagh vanden H. Franciſcus ontfongh ſy uyt het Hooghweerdigh Sacrament een ſonderlinghe gratie inde Kercke der Minder-Broeders: ſiende dat uyt de H. Hoſtie verſcheyde ſtraelen toegheſchoten wierden tot alle de menſchen, die inde Kercke waeren. Sommighe van deſe ſtraelen waeren meer-

meerder, ende sommighe minder: ende door dese verscheydentheyt kende *Agnes* de ghesteltenisse, de welcke ieder een van dese menschen inwendighlijck hadde, ende hoe sy stonden met Godt. Haer eyghen woorden sal ick hier stellen.

1638. *Den vierden October s'avondts, inde Kercke der Minder-Broeders, naer de Processie, als onsen Salighmaecker in 't H. Sacrament gebenedijdt inden middensten pandt vande Kercke stont, ende d'omstaenders met opgheheven herte ingekeert waeren, om Godt lof, eere, ende dienst te bewijsen; door den hoogh-verheven Lof-sangh Te Deum Laudamus, ende ick de minste onder alle, mijn herte, ende alle krachten mijnder ziele in 't vaderlijck herte op-droegh, door de voorspraecke van alle de Heylighen, van Godt versoeckende een besondere gratie voor ons alle, soo in 't besonder, als in 't gemeyn: sagh ick inden selven ooghenblick, soo veel straelen uyt het H. Sacrament schieten, als'er menschen tegenwoordigh waeren. Dese straelen schenen recht tot de herten toe te gaen, maer d'eene straele was grooter als d'andere, soo inde wyde, als inde breede. Sommighe waeren soo kleyn, dat ick die quaelijck sien konde: ende sommighe schenen tot het herte niet te komen, of seer weynigh. Hier was ick verwondert: in welcke verwonderinghe ick uyt Godt gevoelde dese bediedenisse. De groote wijde, verbreyde uyt-vlammende straelen, die ghy siet uyt my tot dese herten toe gaen, beteeckenen dat dese herten, naer de maete van dit licht wijd open staen, ende diergelijcke verbreydinghe van mijnen Goddelijcken invloet ontfanghen: dat sy blaeckende zijn in mijn liefde, die ick van gelijcken in die herten storte, om altijdt met dese zielen vereenight te blijven. Ick verstont oock, dat de ghene die mindere straelen ontfonghen, mindere liefde hadden. soo inwendighlijck als inde uytwendighe wercken tot Godt, ende*

tot

tot den even-naesten. Soo dan die luttel ontfonghen, beminden ock luttel.

Den 13. October van 't selve jaer, sagh sy wederom eenen overvloet van klaer-blinckende straelen, uyt-schietende uyt de Remonstrantie, die inde Kercke der Societeyt uyt-gestelt was; als oock uyt de H. Hostie, als dese inde Misse op-geheven wiert. Sy en weet de straelen, die sy alsdan sagh, niet te vergelijcken, als by de sonne die op 't hooghste wesende met d'aldermeeste hitte haer straelen tot den aerd-bodem uyt-schiet, om de vochtigheyt der aerde tot haer te trecken: Wanneer d'aerde droogh wordt, ende de vruchten aldermeest rijpen. Soo doet hier Christus, seght sy, als hy de genaedighe ende troostelijcke straelen van sijn Goddelijcke soetigheyt tot de ziele toe-schiet: Want alsdan alle aerdsche geneghentheden verdrooghen, ende alle goede gheneghentheden rijper worden. Sy bekent gheen bequaeme ghelijckenisse hier van te konnen gheven: want dese Goddelijcke straelen, ende haere uytwerckinghen gheen ghemeynschap hebben met de lichaemelijcke.

Door 't gesicht van dat Goddelijck licht, 't welck uyt het H. Sacrament tot haer ziele, ende oock tot andere geschoten wiert, bleef sy dien dagh ende de twee volghende geheelijck ingethoghen in Godt: haer selven meer verootmoedighende ende vernietende hoe sy meerdere gaven ontfongh. *Och* seght sy, *Waer salder voor my bequaeme plaetse ghevonden worden, die 't quaet van alle quaet ben, ende soo overvloedighe gratien van Godt ontfanghe? O goetheyt van alle goetheyt, hout u in: En laet u selven in soo boos vat niet vallen: naedemael alle schepselen, soo redelijcke, als onredelijcke beter zijn*

dan

dan ick, die de vergaederinghe van alle quaet van mijn ſelven ben. Och in wat ſonden en ſoude ick niet vallen, dat die goddelijcke goetheyt my niet en wederhiel door ſoo gheduerighen toevloet van gratien? My dunckt dat ick beſwijcke: ick en weete niet waer my laeten: ick en kan mijn ſelven niet langher verdraeghen: om dat ick naer ſoo vele gratien noch ſoo quaet ben, ende blijve. Och wanneer ſal ick my beteren? Heere dat ick noyt op en houde in Godt almachtigh door ſijn H. Moeder te roepen, dat hy eeuwelijck ſijns ſelfs eeuwighen lof ende danckbaerheyt blijve, voor alle ſijne ghenaeden.

Dit was haer ghewoonlijck ghebruyck, naer d'ontfangen gratien ſich te vernederen, ende dies te meer, hoe deſe gratien uytnemender waeren. Maer laet ons voortgaen in't ghene wy voor hebben.

§. 4. *Siet d'eerbiedinghe die d'Enghelen aen dit Sacrament bewijſen.*

ALs ſy in't H. Sacrificie der Miſſe teghenwoordigh was, is't verſcheyde reyſen ghebeurt, dat ſy met het ſegghen van *Sanctus* een groote menighte van Enghelen ſagh, die als nederdaelden van den Hemel, ende ſtonden met wonderlijcke eerbiedinge voor den Autaer.

Als den tijdt der Conſecratie naerderde ſchenen ſy alle te ſamen met groote beſchaemtheyt plat ter aerde neder te vallen, ende bleven aldus in Godts teghenwoordigheyt ligghen, tot dat onſen Heere op-gheheven was: naer welcke opheffinghe ſy wederom opſtonden. *Ons leerende*, ſoo ſy ſeght, *met wat ootmoedigheyt ende eerbiedinghe wy behooren, dit groot, wonderlijck, onbegrijpelijck Sacrificie met onſe teghenwoordigheyt te vereeren; met wat liefde Godt ende menſch t'omhelſen;*

ende door den eeuwighen Sone in't Vaderlijck herte te verſoecken al wat ons noodigh is. Ick ſagh d'offerande die Godt ſelf doet voor onſe ſaligheyt, door de handen vanden Prieſter, die 't ampt van onſen Salighmaecker bedient. VVelcke offerande ſoo wonderlijck is, dat ick de ſelve niet en kan uyt leghen. My wiert oock te kennen ghegheven, dat alle d'Enghelen, ende alle de menſchen, deſe offerande door onſen Salighmaeker deden, in het altijt brandende Vaderlijck herte, die 't al ſcheen t'omhelſen.

Op eenen anderen tijdt, het verſtant wederom vervult hebbende, van de groote eerbiedinghe die d'Enghelen aen dit Sacrificie draeghen, ſchrijft ſy aldus: *O Heere met wat ootmoedighe eerbiedinghe ende liefde tot Godt, behooren wy ons te draeghen, vergheſelſchapt met die hemelſche gheeſten, verghetende alle menſchelijck opſicht, waer door veele laeten Godt te dienen? Hoe behooren wy ons inde Kercke te draeghen, daer Godt ſelf queelt van liefde tot ons, om ſich gheheelijck aen ons over te gheven? Hoe luttel wordender ghevonden, die hem in weder-liefde te ghemoet gaen, ende hun ſelven uytgaen ſonder uytneminghe, om Godt in te laeten.*

§. 5. *Siet de handen van eenen Prieſter, heel ſwert, die in doodelijcke ſonde Miſſe dede.*

Miſſe hoorende, ende in't opheffen der H. Hoſtie, door de handen des Prieſters, offerende onſen Salighmaecker in het Vaderlijck herte, volghens haer ghewoonte, ende dat ſoo voor haer beſondere ſaecken, als tot verſoeninghe van 't heel menſchelijck gheſlaght, ſagh de handen des Prieſters ſwert als een ſchouwe: Ende verſtont dat deſen Prieſter in ſtaet van doodt-ſonde was. Sy wiert hier door ſoo verſchrickt; dat

dat sy niet en wiste, hoe sy was. Badt om gratie voor desen ellendighen: Ende ghevoelde dat de gratie tot sijn beternisse hem niet ontbrack, maer dat hy die verstiet, ende niet en soude aenveerden. Hier van hadde sy een onuytsprekelijcke droefheyt, ende ghetuyght, dat sy liever duysent dooden soude sterven, als sulckx noch te sien.

§. 6. *Is besorght voor het cierssel van haer ziele als sy ter H. Communie gaet: Ende wort van Christus verciert.*

DEn vier-en-twintighsten September 1638. Naer dat sy een deel des nachts besteedt hadde, met d'ellende ende naecktheyt haerder siele ende haer onweerdigheydt tot de H. Communie t'overdencken, quam sy naer de Kercke, door de verdienssten, van alle gheloovighen, door die van alle Heylighen Godts, door de H. Maghet, ende haeren goddelijcken Sone, Ghenaede versoeckende: Ende haere naecktheydt voor ooghen hebbende, badt ootmoedelijck, om door de verdienssten van andere bekleedt te worden, ghemerckt dat sy soo bloodt ende naeckt van verdienssten was. Als sy in deser voeghen heel diep ghesoncken was in den afgront van haer onweerdigheyt, wiert sy door 't volghende ghesicht van Godt vertroost. Sy ontsonck alsdan een klaer licht, als of sy voor den throon der H. Dryvuldigheydt ghestelt wiert: alwaer de Koninginne van Hemel en Aerde, ende alle de Heylighen Godts knielende voor den goddelijcken Throon, aen de goddelijcke Majesteyt haer naeckte ziele offerde, om door de handen van de Moeder Godts ghekleedt te worden. Elck een van de Heylighen, scheen sijn verdienssten hier toe op te draeghen.

Sy ſagh dat deſe opdraght van de H. Dryvuldigheydt aenveert wiert, ende dat van den Vader aen den Sone een klaerblinckende kleedt wiert ghegheven, met het welcke haere naecktheyt door de handen van de goddelijcke Moeder bekleedt wiert. Sagh haer ziele met dit kleedt ſoo klaerblinckende, dat de helſte ſonne by deſe klaerheydt, niet in't minſte vergheleken kan worden: Ende verſtont te ſamen deſe woorden. *Nemt dit kleedt tot voldoeninghe van alle fauten, ende het ſal weſen een lieffelijck vercierſel van uwe ziele, uyt mijn Vaderlijcke jonſte u vergunt, tot een eeuwigh cieraet voor mijn aenſchijn.* Deſe woorden ſchenen een beſondere vreught ende blyſchap in alle Heylighen Godts te verwecken, met eenen opdraeghenden Lof tot Godt: waer in ſy haeren gheeſt als mede inghetoghen ghevoelde, ſoo dat ſy van vreughden niet en wiſt, hoe ſy was.

Als dan ghevoelde *Agnes* ſoo levende verlanghen om haeren Bruydegom Sacramentelijck t'ontfangen, dat ſy daer toe by nae ſoude ghevloghen hebben, ten waere ſy met ghewelt haer ſelven wederhouden hadde. Gaende naer de Communie-banck, voelde ſy de begheerende kracht haerder ziele ſoo wyd ende breet uytgheſpreyt, dat ſy wenſchte deſe hitte van liefde oock aen haeren naeſten mede te deelen, om alle menſchen onder dat kleedt, dat haer van Godt ghegheven was, t'ontfanghen. Hier was 't dat ſy wyd ende breet uytreyckte twee armen, ſoo van de goddelijcke liefde, als van de liefde des naeſten. In't ontfanghen des Alder-heylighſte Sacrament, ontfonck ſy wederom eenen ſoeten omvanck van ſijn goddelijcke liefde: waer in ſy haer ſelven verloor.

Hier

Hier van is haer een ſoo groote ende levende vereeninghe van haeren gheeſt met Godt by ghebleven, ende met alle de hemelſche Geeſten: Dat ſy als droncken bleef in deſe groote dronckmaeckende Zee der Godtheyt. Haer naevolghende Meditatien van dien dagh liepen op haer ſonden, ende op haeren Niet, volghens haer ghewoonte: maer ſy en konde dien dagh haer quaetheyt niet inſien, ghemerckt dat ſy hoogher ghedreven ende ghetrocken wiert, tot het inſicht van de goedertierentheyt ende minſaemheyt Godts, om met alle Heylighen over d'ontfanghen weldaeden de H. Dryvuldigheyt te bedancken.

Eenighe maenden te voren, te weten den 29. April, was ſy inſgelijcks bekommert ende ongeruſt geweeſt, door dien dat ſy s'avonts te voren wat uyt-ghekeert geweeſt hadde, tot eenigh uytwendigh werck, dat nochtans nootſaeckelijck was. Dit beletſel was haer over-komen, als ſy volghens haer tijdt-verdeelinghe, ſich tot het avondt-gebedt moeſt begheven. Hier door wiert ſy genootſaeckt dit Gebedt ſpaeder te doen, dan ſy pleegh: waer in ſy oock onruſtigh was. Deſe onruſte meerderde, als wanneer ſy ſpaeder te ruſte gegaen zijnde, haer gewoonelijck nacht-gebedt niet en konde voltrecken: want alleenlijck een ure gebeden hebbende, ende vanden ſlaep overvallen wordende, wiert genootſaeckt tot haer ruſte te keeren. Sy hadde achterdencken, dat haer ziele door dit ontijdigh ſpreken, ende door deſe ſtooringhe ende verminderinghe van haer gewoonelijcke oeffeninghen, wel mochte eenighe kleyne ſmettjens ghevat hebben, die Godt mishaeghden. Sy wiert in dit achterdencken verſterckt, door dien dat ſy tot gheene vaſtigheyt en konde ko-

men in Godt, noch in ſtilte hem aen-hanghen gelijck ſy plachte. 'T welek een teecken was, dat inde voorſeyde dinghen iet ſchuylde, dat eenighſins aen Godt mishaeghde, die met alle neerſtigheyt ende volkomentheyt aengaende haer oeffeninghen, van haer wilde gedient zijn. S'morgens ten half-ure-ſes inde Kercke der Societeyt zijnde om Miſſe te hooren, voeghde *Agnes* ſich met deſe teghenwoordighe benautheyt tot Godt: ende aenſiende haeren Bruydegom inde handen des Prieſters, dede ſy haer beklagh over deſe fauten, ende verſocht van deſe gebreken geſuyvert te wordē, om hem bequaemelijck te mogen ontfanghen: Want haer ziele naer dien aldergrootſten ende alderminnelijckſten gaſt ſeer verlanghde, niet tegenſtaende, dat ſy haer ſelven ellendiger ende onweerdiger bevondt, hoe ſy haer kranckheden klaerder door-ſagh. In deſen toekeer in Godt, ſagh ſy in't H. Sacrament, als of den Sone Godts een kleet rootvervigh als bloet ſich uyt-getrocken, eñ haer dat aengetrocken hadde. In 't aentrecken van dit kleedt, verſtont ſy van Chriſtus deſe woorden: *Ick geve u dit kleet, om u daer mede te bedecken, ende te ſuyveren, van alle die kleyne ſmettjens, die ghy uyt onachtſaemheyt ende kranckheyt begaen hebt: ende dat, om aen mijnen Hemelſchen Vader met dit kleedt te voldoen dat ick door mijn H. Bloedt ſoo rootvervigh ghemaeckt hebbe, uyt heete liefde tot uwe ende aller ſondaeren ſaligheyt, om u ende hun door dit rantſoen met mijnen Hemelſchen Vader te verſoenen.* Sy verſtont alſdan te ſamen, ende gevoelde klaerlijck, dat ſoo dickwils als ſy met dit kleedt ſich aen den Hemelſchen Vader ſoude verthoonen, hem voor-ſtellende dit rootvervigh rantſoen van haer miſdaeden, ende door het ſelve ſijn genaede verſoeckende, t'elcker

reyſe

reyse in genaede soude ontfanghen worden, ende een nieuwe mededeelinghe van gratie verkrijghen. Want in't aen-doen van dit kleedt, ghevoelde sy als of in 't binnenste haerder ziele geseyt wiert: *Neemt mijn verdiensten, die ick u gheve: waer door alle uwe sonden voor mijns Vaders ooghen sullen uyt-gevaeght worden, ende uwe ziele aen hem aengenaem sal worden.*

Door dese grootdaedighe gifte wiert haer liefde wederom tot haeren naesten verbreydt, om oock d'andere met dit rootvervigh kleedt te bedecken, ende aldus aen den Hemelschen Vader te offeren, tot versoeninghe ende beterniſſe des levens. Haer voordere begeerte ende verlanghen was, om haeren Bruydegom Sacramentêlijck t'ontfanghen: ende naerderende tot de Communie-banck, sagh sy dat haeren Bruydegom insgelijcks verlanghde om met haer vereenight te worden. Voeghde sich dan onder de minste als d'onweerdighste om hem te nutten: in welcke nuttinghe, sy soodaenighe toevinghe ende ingesmoltentheyt in liefde genoot, dat dese niet en kan uyt-gedruckt worden.

§. 7. *Verstaet van Christus dat die zielen mildelijcker inde H. Communie getoeft worden, die haer selven meer uyt-gaen.*

DEn 30. Iuny 1639. inde Kercke der Societeyt in haer ghebedt wesende, om van haeren Saligh-maecker sijn hulpe te versoecken tot bequaeme bereydinghe, om hem in't binnenste van haer ziele, als in sijn eyghen rust-plaetse te herberghen, ende met opgeslaeghen ooghen tot het H. Sacrament, dat op den Autaer stont, innighlijck suchtende, sagh sy, hoe dat Christus, als met sijn heet-brandende wijt uyt-gespreyde

de armen van liefde ende van verlanghen, haer ziele tot hem trock, sijn eyghen selven schenckende tot een bequaem bereydsel met dese woorden. *Siet dit zijn mijne, ende uwe bereydselen, die ick u gheve, ende die u niet en sullen ontnomen worden. Ick gheve u mijn selven, ende omhelse mijn selven in u door mijn selven, met alle de gene die ghy tot my mede-brenght.* Hier op vraeghde *Agnes*: *O Heere, sullen sy alle op sulcke maniere dit gevoelen, gelijck ick teghenwoordighlijck voele.* Christus antwoorde *Neen, op soo levende maniere niet: maer soo veel als elck sich ontbloot van al dat ick niet en ben: soo veel sal ick mijn selven mede-deelen, als sy haer selven sullen uyt gaen.* *Agnes* seyde: *O Heere, hoe kan dit met my bestaen, naedemael ick in soo vele sonden vervalle, besonderlijck inde ghebreken van mijnen naesten te roeren.* Hier op verstont sy: *Al zijn dat fauten, die oock groot souden wesen, als sy uyt eenen quaeden grondt souden komen, ende met de galle van nijdt of diergelijcke ghemenghelt zijn: 't zijn nochtans kleyne stofkens voor mijn ooghen, als sy door onvoorsichtigheyt voort-komen, de welcke afgevaeght worden, door de knaeghinghe der conscientie, door de rouwe, ende leet wesen, 't welck ick u toe sende, om u tot meerdere liefde in mijn vernaerderinghe te verwecken. Door dese verootmoedinghe wordt de ziele dickwils aengenaemer aen mijn ooghen, dan sy te voren was: want wordt hier mede in meerdere vernietinghe van haer selven gehouden, daer sy andersins in hooverdye soude komen te vallen.* Dit verstaende, voelde sy in haer ziele een teerdere liefde tot Godt, een verwonderinge van sijn goedertierentheyt, eene vernederinghe van haer selven ten opsicht van haere inwendighe kranckheden ende gebreken, een versaeckinghe van alle haere plichtighe geneghentheden, ende een begeerte van haer

haer bedorven ende quaetwillighe natuere gheheelijck uyt te gaen, om in haer ziele de volle beſittinge Godts te bekomen.

§. 8. *Soete ghedachten, ende vierighe begeerten inde bereydinghe tot de Communie.*

SY was ghewoon haeren Salighmaecker als tot ſijn eyghen woon-ſtede te nooden : ende tot bequaemer bereydinghe om ſoodaenighen gaſt te herbergen, niet haer verdienſten , maer ſijn eyghen verdienſten hem op te draeghen. *De Bruydt en beſit niet eygens,* ſeght ſy, *maer al wat ſy beſit, komt den Bruydegom toe : ende van gelijcken, de beſittinge des Bruydegoms, komt oock de Bruydt toe, door den Bruydegom.* Soo ſocht ſy , niet door haer, maer door hem ſelven ende door ſijn eyghen verdienſten, op 't alderſuyverſte, aldervolmaeckſte , alderbehaeghelijckſte, tot hem te naerderen.

Sy ſocht inde op-dracht van haer ſelven, eenighſins aen haeren Salighmaecker gelijck te zijn: Want ghelijck hy op den bloedighen Autaer des Cruys ſijn ſelven aen ſijnen Vader tot eenen eeuwighen lof, ende verſoeninghe gheoffert heeft, ende op den onbloedighen Autaer vande H. Miſſe het ſelve doet , ende tot het eynde des werelts doen ſal: ſoo ſocht ſy inſgelijcks met Chriſtus de ſelve Offerande te doen naer haer vermoghen. Sy offerde dan met de ſelve meyninghe ende begeerte den ſelven Sone Godts in 't Vaderlijck herte, tot eenen eeuwighen op-draeghenden lof, tot danckbaerheyt, ende tot voldoeninghe, ſoo voor haer ſelven, als voor alle menſchen. In deſe voorſchreven op-offeringhe, ende ingethoghentheyt in 't Vaderlijck herte, voelde ſy haer gemeynelijck als omringelt van-

den ſoeten ende liefelijcken omvangh des H. Geeſt.

Sy wenſchte dat haer herte, met alle herten der menſchen, die er zijn, gheweeſt zijn, ende ſullen zijn, een altijdt op-vlammende brandende vier mochten weſen, ende dat alle deſe herten eeuwelijck tot Godtsdienſt ende lof mochten opgherecht ſtaen: ja dat alle ſandekens ende ſierkens, alle ſchepſelen van hemel en aerde in ſoodaenighe herten mochten veranderen, ſoo dat'er van alle ſchepſelen die Godts Almoghentheyt voort-gebrocht heeft, niet en ſoude overblijven als vierighe vlammighe herten op-gerecht tot Godts lof ende dienſt. 'T eerſte opſicht van deſen wenſch, was haer begeerte om Godts eere ende glorie te vermeerderen: het tweede, de danckbaerheyt voor de weldaeden, die ſy ſoo onweerdigh verworpſel van alle ſchepſelen, inde H. Communie ontfanghen hadde: het derde, de danckbaerheyt voor alle andere weldaeden, die ſy oft andere van Godt ontfanghen hadden: het vierde, de begeerte, dat alle ſondaeren in Godts liefde mochten ontſteken worden, ende met den brandt der Cherubinen ende Seraphinen altijdt blaecken in deſe liefde. In deſe vierige wenſchen was ſy ſoo verſmoort ende ingenomen in Godt, dat ſy ganſchelijck haer ſelven verloor. Van deſe ingenomentheyt wederom tot haer ſelven komende, ende als uyt eenen hemel weder-keerende bevont ſy haere ziele ſeer miſtrooſtigh, bevroedende dat ſoo vele herten der menſchen ſoo verre waeren van dat Goddelijck vier, 't welck ſy in alle menſchen ſoo uyterlijck wenſchte. Want ſoude geerne alle mogelijcke tormenten tot het uyterſte des werelts onderſtaen hebben, om tot d'uytwerckinghe van deſe begeerten te geraecken. In dit gevoelen, ende

droef-

droefheyt wiert sy van Godt vertroost, die haer seyde: dat al hoe wel haer begeerten tot geen volkomen uytwerckinghen quaemen; nochtans vele zielen daer door verbetert ende behouden wierden; die hier door aengenaemer wierden aen de Goddelijcke ooghen, als sy te voren waeren, of sonder dese wenschen souden geweest hebben. Want dat een vierigh ende op-gherecht ghebedt, dat tot de vervoorderinghe der zielen saligheyt gestort wordt, noyt van Godt soo verstooten wordt, dat hy't ongehoort ende ydel laet blijven. Door dese kenniſſe wiert sy noch stercker in Godt ghetrocken, ende ghedreven om dickwilder de voorgaende begeerten te vervoorderen.

Naer dat sy van Godt verstaen hadde, dat dese begeerten ten opsicht van den even-naesten seer vruchtbaerigh waeren, al-hoe-wel sy niet ten vollen volbrocht wierden: verstont sy voorder d'over-groote vruchten, die soo begheerighe ziele door dierghelijcke wenschen voor haer selven behaelt. Want haer te kennen ghegheven wiert, dat een ziele, die met soo brandighe begheerten in Godts liefde ontsteken is, ende daeghelijckx uyt louter liefde Godts bereet is, voor elcken mensch in't besonder, tot hun eeuwighe welvaerentheyt dusdaenighe tormenten t'onderstaen, ghelijck sy wenschte voor de zielen van haeren naesten, ende voor elcke ziele in't besonder te lijden; Godt soo aenghenaem is als of sy met'er daet alle dese tormenten onderstaen hadde.

Sy verstont oock van Godt, dat hoe een ziele meer ende vierigher soeckt te naerderen tot dit levendemaeckende broot, hoe sy klaerder door de gratie met Godt vereenight wort. Want Godt d'overvloedende

Fonteyne des levens is, die ſich mildelijck in een ziele uytſtort daer hy gheen beletſel vint: Ende dies te milder, hoe de ziele door minnelijcke begheerten beter bereyt is, om deſe levende waeteren t'ontfanghen. Hier opſchrijft ſy aldus. *Eeuwigh licht ende leven mijnder ziele, en wilt noyt in my verminderen, maer mijn ziele meer ende meer bereyden, om een ghenoeghelijcker wooninghe inde ſelve te vinden. Konde ick dit ghevoelen alle menſchen kennelijck maecken, ende in't binnenſte van haer herte indrucken, om een meerdere gheneghentheyt tot dit leven te ſcheppen? My dunckt ſomwijlen dat mijn herte van droefheyt ſcheurt, door dien dat dit leven onſer ziele van ſoo luttel herten begheert ende bemint wort: Ia de menſchen loopen daer van, als of ſy met ſweepen van Godt afgejaeght wierden, waer over onſen Salighmaecker ſich ſeer beklaeght. Mijn herte doet my ſeer, hier van te ſchrijven.*

Haer verlanghen tot de Communie was ſoo groot, dat haer begheerende krachten, niet alleenlijck by daeghen, maer oock by nachten vlammigh waeren, tot deſe goddelijcke ſpijſe. Door deſen vierighen honger hadde ſy verdriet inde ure ſmorgens te verwachten om op te ſtaen: Ende opgeſtaen zijnde ſtont ſomwijlen langhen tijdt voor de Kercke, eer de deure gheopent wiert: Alſdan wenſchende eenen gheeſt te weſen, ende door gheſloten deuren, of door de mueren binnen te komen, om te naerderen tot haeren Beminden, ende hem te nutten.

Als ſy tot de Communie ſich bereyt maeckte was ſy onbequaem, om haer verſtant of ſinnen tot iet anders te keeren: Ende was teenemael verſlonden door eenen omvanck van liefde, om met haeren Bruydegom weſentlijck vereenight te worden. 'T is meer als

eens

eens gebeurt, alſwanneer den Prieſter de H. Hoſtie ophefte, ende ſy haer ooghen minnelijck keerde tot het H. Sacrament, verlanghende naer ſijn teghenwoordigheyt ende als niet konnende langher vertoeven, ('t welck nochtans moeſt weſen tot dat de Miſſe gheeyndight was,) dat ſy van Chriſtus deſe woorden verſtaen heeft: *Ick wenſche oock, mijn Alderliefſte tot u te komen, om my met u te vermaecken.*

Dierghelijcke getuyghenisſen, van haer verlanghen tot Chriſtus, ende van 't verlanghen Chriſti tot haer, worden dickwils in haere ſchriften beſchreven.

§. 9. *Haer gheſteltenisſe als ſy de H. Communie ontfonck.*

ALs ſy naer een neerſtigh ende lanckduerende bereydinghe tot deſe hemelſche Tafel naerderde, vervoeghde ſy ſich by de reſte, als d'onweerdighſte van alle: Ende nam haer ſteunſel op de groote vierigheyt ende verdienſten van andere, om door de ſelve door ghedraeghen te worden, ſoo ſy ſeght, ende aen haeren Bruydegom aldus aenghenaemer te zijn.

In elcke uytreyckinghe van de Communie, die aen kinders of bedaeghde menſchen gheſchiede, voelde ſy inwendighlijck een beſondere vreught, ende eenen beſonderen invloet uyt Godt in haere ziele.

Somwijlen ſagh ſy dat de ghene die de H. Communie ontfonghen, als lichten ende brandighe torſſen waeren inde teghenwoordigheyt Godts: van de welcke ſommighe grooter vlamme ende helder licht gaven, als andere.

Gaende naer de tafel des Heere droegh ſy mede in haer ghedachten alle de ghene, voor de welcke ſy den Goddelijcken byſtant ende hulpe verſocht, ende of-

ferde deſe alle te ſamen met haer ſelven aen haeren lieven Salighmaecker.

Het inſicht van haer onweerdigheyt, ende van haer kleyne verdienſten, was ſoo groot ende levendigh, dat ſy door beſchaemtheyt over haer verworpentheyt quaelijck derfde naerderen tot deſe tafel: ten waere dat de brandende liefde ende vierigh verlanghen haer tot deſe nuttinghe voort gheſtiert hadde.

In deſe beſchaemtheydt keerde ſy ſich tot de Moeder Godts, *Moeder van haer ziele*, aen haer Moederlijck ende bermhertigh herte bitterlijck klaeghende over haer groote onweerdigheyt, om weſentlijck haeren Goddelijcken Sone t'ontfanghen: Ende verſocht ootmoedelijck haere hulpe ende voor-ſpraecke, om tot de nuttinghe van deſe hemelſche ſpijſe ſich te moghen verſtouten, tot de welcke ſy ſoo grootelijckx door liefde ghedreven wiert. Als wanneer de Moeder Godts haer eens verbeelt wiert, offerende haeren goddelijcken Sone aen den hemelſchen Vader, tot ſuyveringhe van alle haere ghebreken, ende voldoeninghe van alle haer ſonden, op dat haere ziele ſchoon ende onbevleckt met haeren Salighmaecker in dit H. Sacrament ſoude vereenight worden; verſtont ſy, dat deſe offerande, die door de handen, van Maria ghedaen wiert, aen den hemelſchen Vader ſeer aenghenaem, ende aen haer ziele ſeer profijtigh was: Ende voelde alſdan ſoodaenighe teerigheydt ende inghekeertheydt des ghemoets, dat ſy als ſonder ghevoelen was, ende heel verſlonden in Godt; 't welck eenighe daeghen bleef dueren.

Den 11. Februarij 1639. inde Kercke komende, om haeren Salighmaecker te nutten, ende volghens haer ghe-

ghewoonte, haer ooghen minnelijck slaende op 't Beelt van de H. Maghet: wiert sy van de Moeder Godts met soo groote soetigheyt verwillekomt, dat sy haer selven verloor. Desen willekom die sy alsdan van de Moeder Godts ontfonck, was den voorbode van de besondere gratie die sy dien dagh door de nuttinghe der H. Communie ontfanghen soude: want sy door dese Communie in Godt soo versonden was, dat sy 't lichaem Christi ontfanghen hebbende, sich in haer selven niet en vont, maer in hem. *De Bruyt*, seght sy, *smilt hier inde liefde van haeren Beminden, ende wort als eenen gheest met hem: soo dat sy alsdan leeft, niet sy, maer Godt in haer, die haer leven is. O wonderlijcken Godt, die sijn selven met sijn schepselkens soo ghemeyn maeckt.*

Hier van bleef haere ziele soo rijck van hemelsche schatten, dat sy dien dagh, waer sy gonck of stont, met haeren Beminden in sulcken voeghen vereenight was als of 'er niemant in Hemel ende Aerde gheweest waere, dan Godt ende sy. Sy en sagh, sy en hoorde, sy en voelde anders niet, als haeren Salighmaecker, haeren Godt, haeren al.

Verscheyde dierghelijcke vereeninghen, die sy ontrent de nuttinghe van de H. Communie pleegh t'ontfanghen, beschrijft sy oock 't voorgaende jaer: Ende in't beginsel, als sy te Ruremonde ghekomen was, bekent sy, ontrent den tijdt van de Communie seer dickwils van haeren Bruydegom groote jonsten ghenoten te hebben. Soo dat dese vereeninghen menighvuldigh gheweest sijn, ende vele jaeren gheduert hebben.

De vreughden, die sy uyt dit H. Sacramente schepte, noemt sy, *eenen grooten, overloopenden, dronckenmaec-*

maeckenden invloet, een overvloedende liefde, een saecke die met gheen woorden, noch oock met ghelijckenisse en kan uyt gheleyt worden. Dese vreughden waeren dickwils soo groot, dat sy gheen ghevoelen en hadde naer den onderssten mensch: Ende bekent, dat het haer onmoghelijck soude wesen, te ghelooven dat-men alhier tot soodaenighe ghemeynschap met Godt kan komen, ten waere sy de selve met'er daet gheproeft hadde.

Op een andere plaetse schrijft sy aldus: *VVonderlijcken Godt! Levende Fonteyne van dat soet vloedende levendigh waeter des eeuwigh leven, daer alle de Salighen in een eeuwighe weelde haer leven ende verheuginghe uyt scheppen: van de welcke onse ziele alhier somwijlen eenen voorsmaeck uyt Godt gheniet! De hemelsche vreughden, die een ziele hier smaeckt, ende in dit leven mede-deelt, die altijt springhende water-beke der goddelijcke ghenuchten, die tot ons, ende in den selven oorspronck tot Godt weder-vloet, is onbegrijpelijck: waer van alle schepselen moeten swijghen.*

Als wanneer sy voelde dat sy van desen overvloet bevanghen wiert, was haer sorghe om haer lichaem in stant ende ghesetheyt te houden, op dat haer ontgheestinghe van niemant en soude bemerckt worden: 't welck sy innighlijck van Godt versocht. Naer dierghelijcke opghethoghentheden riep sy. *O Heere, wanneer sal den klaerschijnenden daegheraet verschijnen, die my tot dat eeuwigh onuytblusschelijck licht sal op nemen, om aldaer te verblijven, sonder tot dit aerde-vat van mijn lichaem te keeren! O Heere, ick betrouwe, dat my desen tijdt ende alder-salighsten ooghenblick haest sal verjont worden. Ick en hebbe nochtans gheenen wille: maer uwen wille is mijnen.*

Wat

Wat konde deſe ziele tot behoudeniſſe van dit leven beweghen, ja hoe vierighlijck moeſt ſy de doodt wenſchen, die ſoo wonderlijck ende ſoo dickwils den voorſmaeck vande hemelſche vreughden beproefde?

§. 10. *Siet meermaels haeren Salighmaecker ende hoort ſijn ſtemme als ſy Communiceert.*

DEn brant haers herte wiert door menighvuldighe openbaeringhen vlammigher: want ſy dickwils haeren Beminden ſagh, ende ſijn ſtemme hoorde als ſy naerderde tot dit H. Sacrament. Chriſtus verthoonde ſijn ſelven aen *Agnes* nu in't opheffen van de H. Hoſtie, nu in't breken, nu als den Prieſter de Hoſtie inde handt hadde, om de ſelve uyt te deelen, nu op andere ſtonden. Al is dit klaerblijckelijck uyt het ghene wy voor deſen gheſeyt hebben: ick en mach evenwel de merckelijcke gheſchiedeniſſen, die hier volghen, niet achterlaeten, al is't dat ick vele dinghen verſwijghe, die ick aengaende de H. Communie in haer ſchriften bevinde, om den Leſer niet te vervelen met menighvuldighe gheſchiedeniſſen die aen malkanderen ſeer ghelijck zijn.

Den 7. April 1638. de Miſſe hoorende, naer de welcke ſy de H. Communie ſoude ontfanghen, ſloegh ſy haer ooghen op haeren Salighmaecker als den Prieſter de H. Hoſtie op-hefte: Die ſich als dan weſentlijck verthoonde, als haer met opene armen verwachtende, ende verlanghende naer haer komſte. Sy hoorde te ſamen van Chriſtus deſe woorden: *Komt, ick quele van liefde tot u, om in uwe ziele my te vermaecken* Haer inghewant ſcheen alſdan door den brandt der liefde van malkanderen ghetrocken te worden, ſiende dat

haeren Salighmaecker met opene armen ſtont om met haer vereenight te worden, ende hoorende dat hy door liefde ſijn ſelven ſoo vergat, dat hy ſich verootmoedighde om by ſoo verworpen aerd-wormken te willen komen; ja in haer ziele ſijn vermaeck wilde nemen, ende dat met ſoodaenigh verlanghen, dat hem alle uytſtel te lanck docht.

Naer dat ſy hem ontfanghen hadde, was ſy in een gheſtelteniſſe, die ſy niet en kan beſchrijven, ende ſagh dat *Ioanna*, die met haer ghecommuniceert hadde, van ghelijcken in haeren Bruydegom inghenomen was, ende even vriendelijck van hem ghetoeft wiert. Haeren wenſch was, dat ſoodaenigh gheluck aen meer andere mocht ghebeuren. *Och* ſeght ſy, *mocht ick alle menſchen in dat altijt heet-brandende verlanghende herte indrucken, ſonder oyt uytghekeert te worden!*

Den 7. Meert 1639. met eenen omvanck van de Goddelijcke Liefde als onthelſt wordende, verſtont ſy deſe woorden. *Bemint my op 't alder-volmaecktſte, ghelijck ick u beminne. Agnes* ſeyde hier op: *O Heere hoe ſouden wy arme aerd-wormen uwe Majeſteyt op deſe maniere konnen beminnen, die Godt zijt, ende uwe liefde ſelf zijt.* Waer op haer gheantwoort wiert: *Ick Godt ende menſch te ſamen, gheve my gheheel aen u: betaelt my met mijn eyghen ſelven, my deſe liefde weder opdraeghende, anders in mijn gaven niet ſoeckende, dan dat mijn eere ende glorie vermeerdert worde.* Hier was ſy wederom gheſtelt, ghelijck-men dencken kan: ſoude wel over al ghevloghen hebben, om de goetheyt Godts te verkondighen, ende haer ſelven onder de voeten van alle ſchepſelen te worpen, om ter liefde Godts verplettert te worden, ende om haer ſelven gantſchelijck uyt te gaen, ende

de

de aen te kleven aen Godt alleen.

Op eenen anderen dagh inde Kercke weſende, ende lettende op den Prieſter die de H. Communie uytreyckte, verthoonde ſich Chriſtus inde handen des Prieſters, als quelende van liefde ende van verlangen, om met ons vereenight te worden. Hier was *Agnes* wederom als buyten haer ſelven, ende en wiſt niet wat maecken. Want alle krachten haerder ziele waeren door dit gheſicht als verſlaeghen, ende ſy ſcheen te beſwijcken. *Dit gheſicht*, ſeght ſy, *is my gheſchiet op veel verſcheyde manieren, die my niet moghelijck zijn te verhaelen. VVy ſullen 't ſien als wy hier boven ſullen komen. VVonder over wonder! Ick hebbe dickwils in mijn ſelven ſeer droef gheweeſt, dat onſen Heere my met ſoodaenighe jonſten voor-komt: Ende hebbe hem dickwils ghebeden, dat hy my in dit leven met minne-briefkens van lijden ſoude beſoecken, ende deſe gratien bewaeren, tot dat ick in't eeuwigh leven ſal komen, om hem ſonder ophouden te ghenieten.*

Noch op eenen anderen dagh, wiert ſy door de H. Communie ſoo ſeer inghenomen in Godt, dat ſy langhen tijdt buyten haer ſelven was, verſtaende van Chriſtus deſe woorden. *Ick omcinghele u altijt meer ende meer met het vier van mijn goddelijcke Liefde: Ende ſtorte in uwe ziele den alder-ſoetſten ſmaeck van mijn Godtheydt, met een deel van de ſoetigheyt die de Salighen des Hemels gheſtaedighlijck uyt my ghenieten.*

Sy behiel van deſe woorden een beſondere vereeninghe met Godt, ende ſoo groote aenkleventheydt met hem, dat ſy heele daeghen met ghewelt deſe ſtercke intreckinghen tot haeren goddelijcken ende overvloedighen weldoender moeſt inhouden, om die niet kenbaer te maecken.

Den 4. Julij 1638. op de Communie-banck knielende om de toe-komſte van haeren Bruydegom te verwachten, als den Prieſter 't H. Sacrament in de hant hadde om dat uyt te reycken, ſagh ſy wederom haeren Salighmaecker vlammigh van liefde met een ſneeuw wit kleedt bedeckt. Uyt welck gheſicht een over groote liefde in haer herte opſtont, die haer dry daeghen by bleef, ſoo dat ſy in Godt als gheſmolten was.

Op eenen anderen dagh van 't ſelve jaer als den Prieſter ſich keerde met de H. Hoſtie inde handt, ſagh ſy haeren Salighmaecker haer vriendelijck toe-lachende, ende haer toe-ſprekende met deſe woorden: *Aenſiet my, ick ben vervult van verlanghende begheerte tot u, om in u, als in mijn eyghen te ruſten.* Door welcke woorden haer liefde ſoo ſeer ontſteken wiert, dat deſen ſoeten brandt ſes daeghen daer nae noch duerde als ſy dit gheſicht beſchreef.

Noch op eenen anderen dagh van 't ſelve jaer, ſeer verlanghende om 't H. Sacrament te nutten, wiert ſy van haeren goddelijcken Medecijn-meeſter', ſoo ſy hem noemt, noch méer aen-ghedreven in haer vierighe begheerten, door deſe woorden die hy tot haer ſprack. *Siet ick Wachte naer uWe toekomſte, om u met my te vereenighen. Komt en vertoeft niet langher, Want ick niet langher Wachten en Wille.* Hoedaenigh haer verlanghen alſdan gheweeſt is, hoedaenighe haere gheſtelteniſſe indeſe Communie, en kan ſy niet uytſpreken.

Noch anderwerf in't ſelve jaer, van den Biecht-ſtoel komende, alwaer ſy voor de gheſont-maeckende voeten van haeren Salighmaecker, ſoo ſy ſeght, haer ſonden beleden, ende vergiffeniſſe van de ſelve verſocht

socht hadde: ghevoelde sich seer begheerigh om de H. Communie te nutten, *het voetsel haerder ziele ende haer eenigh goet.* Haer ooghen slaende op de H. Hostie, sagh sy haeren Salighmaecker, die haer tot dese nuttinghe seer minnelijck was noodende, ende stont als met uytghereckte armen van sijn Goddelijcke liefde, om haer t'ontfanghen. Hier voelde *Agnes* sich wederom gheheelijck met Christus vereenight, ende scheen naer de Tafel des Heere te vlieghen. Sy was in Godts liefde als ghesmolten, ende dat met seer groote inwendighe blyschap. Alle de sloten haerder ziele, soo sy seght, waeren van desen Goddelijcken invloet vervult, ende sy behiel nacht ende dagh een seer wonderlijck ghevoelen van dese vereeninghe.

Meer dierghelijcke saecken staen in haer schriften beschreven.

§. II. *Heeft groot gevoelen, merckende dat iemandt ghewillighlijck verstroeyt was, naer dat hy de H. Communie ontfanghen hadde.*

DEn 3. April 1638. inde Kercke der Societeyt haer ghebedt doende, alwaer verscheyde persoonen 't lichaem des Salighmaeckers ontfanghen hadden; sloegh sy haer ooghen met geluck-biedinghe op dese persoonen, ende bemerckte dat eenen van dese geduerighlijck verstroeyt was ende rontom sagh, ende dat terstont naer 't ontfanghen vande H. Communie. Dit veroorsaeckte in *Agnes* een besondere droefheyt: want het haer onverdraeghelijck docht, dat iemandt die soodaenighen gast geherberght heeft, sijn selven met desen gast niet besigh hout, maer sich tot ydele ende verganckelijcke dinghen gewillighlijck uyt-keert, gelijck

sy desen persoon sagh doen. Stelde sich met de ghedachten als in 't herte van desen mensch, ende viel aldus voor de Heylighe ghebenedijde voeten des Salighmaeckers: versoeckende, dat hy soude geweerdighen haer aen te nemen, om hem geselschap te houden, ter wijlen dat desen mensch tot andere dinghen uyt-gekeert was: ende badt om vergiffenisse soo voor desen, als voor meer andere, die in dusdaenighe geleghentheyt vrywillighe verstroeytheden aenveerden. Alswanneer den Heere tot haer sijn beklagh dede, dat 'er seer luttel ghevonden worden, de welcke naer dat hy sijnen inganck tot hun ghenomen heeft, by hem blijven, om sijn soete teghenwoordigheyt te genieten, luttel of niet achtende soo grooten gast, ende haer selven onweerdigh maeckende om de vruchten van sijn lichaemelijcke teghenwoordigheyt te smaecken: onderhiel sy sich alsdan met de volghende gelijckenisse. Als eenen seer grooten vrient te gast komt by sijnen vrient, die van desen gast veel groote weldaeden ontfanghen heeft, ende noch meerdere staet te verwachten: is't dat desen vriendt sijn huys geopent, ende sijnen gast binnen ghelaeten hebbende, uyt sijn huys vertreckt, om iet anders te doen, ende desen gast die hem komt besoecken, in sijn huys alleen laet: wat gevoelen soude desen gast hebben van dierghelijcke ondanckbaerheyt ende onbeleeftheyt. Ende waer het saecken, dat dit, niet eens, maer t'elcke reyse ghebeurde, als hy hem komt besoecken: Wat soude desen gast met soo ondanckbaeren vrient doen? Hy soude buyten twijffel laeten blijcken dat dit hem seer mishaeghde, ende met alle sijn weldaeden van dat huys vertrecken, ende eenen anderen vriendt verkiesen, die hem

met

met meerder beleeftheyt ontfanghen ende onthaelen soude.

Sy getuyght, dat dese ghelijckenisse haer meer als eens voor-gestelt is geweest: ende seght dat Godt inder waerheyt sich aftreckt vande ghene die hem soo onbeleefdelijck ontfanghen, ende dat Christus sich tot andere keert, die met meerdere in-ghekeertheyt haer selven tot sijn komste bereyden, ende naer 't ontfanghen behoorlijcker hem onderhouden. Ende seght noch voorder, dat sy d'alderonweerdighste, op den selven tijdt dese waerheyt ondervonden heeft. Want terwijlen den voorseyden persoon, naer het nutten vande H. Communie sijn selven vrywilligh verstroeyde, met sijn ooghen door de Kercke te swieren wiert *Agnes*, die alsdan in sijn plaetse haeren Schepper onderhiel, met soo soete hemelsche toevinghe versaedt, dat sy geen woorden en vint om dit te beschrijven: 't welck haer meermaels gheschiet is.

§. 11. *Haer gevoelen over dat sommighe, naer 't ontfanghen vande H. Communie, in doodelijcke sonden vallen.*

SY vervoeght dit ghevoelen by 't voorgaende: 't welck soo veel te grooter was, als d'onbeleeftheyt van soo weerdighen vriendt te verstooten ende naer sijn binnen-komste te verjaeghen, grooter is, dan hem niet beleefdelijck t'ontfanghen. Hier van dede sy bitterlijck haer beklagh tot haeren Saligmaecker op den Feest-dagh van Paesschen haer droefheydt te kennen gevende, om dieswille dat'er soo luttel gevonden worden die hem in haer ziele behouden, naer dat sy hem inde H. Communie ontfanghen hebben; ende door den grooten uyt-keer tot haer quaede genegentheyt,

hem

hem door doodelijcke ſonde verjaeghen, den booſen vyandt in ſijn plaetſe ontfanghende. *Och Wat droefheyt, boven alle droefheyt is het*, ſeght ſy, *dit te gevoelen, ende niet te konnen beletten! VVat ſchaede doen Wy aen ons ſelven: O Godt geve, dat deſe ſchaede niet en ſtrecke tot ons eeuWigh verderf. Ick vinde my dickWils getrocken, om voor alſulcke menſchen te bidden, op dat ſy licht ende kenniſſe met oprecht berouW van haer ſonden moghen verkrijghen. Daer en teghen ben ick vol vreught, als ick my keere tot de ghene die by ſoo rijcken, Weerdighen machtighen, honighvloeyenden gaſt ingekeert blijven. Deſe gedachten doen mijn ingeWant ſmilten van inWendighe verheughinghe des geeſts. O Wonderlijcken gaſt! onuytſprekelijck in uWe gaven, geeft ons gratie om met meerdere naederheyt van uWe teghenWoordigheyt, ende met vaſter liefde aen uWe Majeſteyt aenhanghende te blijven. Hemelſche Koninghinne, die noyt hier in beletſel gheſtelt hebt, verkrijght ons van uWen Sone deſe gratie, ende blijft ons by door uWen moederlijcken byſtant tot den leſten ooghenblick toe: ſonder Welcke by-blijvinghe ick my daghelijcks krancker gevoele. VVaer het ſaecken dat my den beſonderen byſtandt Godts niet Wederhiel, ick ſie klaerlijck dat ick alle uren ende ooghenblicken in ſonde ſoude vervallen. 'T Welck my een groot verWeckſel gheeft om my meer ende meer aen Godt Almachtigh te hechten, om door ſijn gratie my ſtaende te houden, ſonder de Welcke ick moet vergaen. Hier toe aenroepe ick daghelijcks alle Godts vrienden, om door de voorſpraecke vande Moeder Godts tot het eynde mijns levens ſtaende te blijven.*

§. 13. Chri-

§. 13. *Christus gheeft haer te kennen wat hy vande sondaeren lijdt*: Agnes *verſoent ſijn rechtveerdighe gramſchap.*

EEnige daghen te voren, naer dat ſy haeren Saligh-maecker weſentlijck ontfanghen hadde, ende volghens haer ghewoonte tot hem ingekeert was, ſagh ſy hem als heel door-wondt, ende ſwemmende in ſijn H. Bloedt, met een ſeer pijnelijck ende bloedigh ghelaet. Sy wiert door dit inſicht ſoo beweeght ende beroert, dat haer medelijdigh ghevoelen ſeer groot ſoude gheweeſt zijn, al hadd'et in een groote menichte van herten verdeelt gheweeſt, 't welck haer herte alleen beſwaerde. Sy verſocht alſdan van haeren Beminden, met eenen beklaeghelijcken toe-keer, de reden van ſoo deerlijcke gheſtelteniſſe: ende verſtont, dat de ſonden der menſchen hem ſoo ſeer mishandelen, die hem door hun hertneckigheyt d'eene wonde op d'andere gaven, ende naer menighvuldighe vermaeninghen, die ſy ontfonghen, harder bleven als eenen ſteen, ende in haer boosheyt volherdigh waeren, even-eens als of'er gheen ſtraffe te verwachten ſtont. Hier naer ſcheen Chriſtus ſijn rechte handt uyt te ſteken, met een bloedigh ſweert ghewapent, om ſijn vyanden te verderven. Maer *Agnes* ſcheen deſen ſlagh, die hy voor hadde, te breken, verſoeckende met een nedergeboghen ghemoet, dat deſe vraecke op haer alleen mochte vallen, ende ſy alleen gheſtraft worden, anders niet vraeghende vande Goddelijcke goetheydt, als ſterckte, om de ſtraffe die ſy boven alle andere verdient hadde, te verdraeghen. Hier bevont ſy ſich met haeren bloedighen Bruydegom ſoo vereenight, dat ſy

niet voorders hier van segghen kan : sy was in Godt als ghesmolten, waer van sy moest stom blijven.

Tot haer selven komende, sagh sy haeren doorwonden Salighmaecker als machteloos van sijn Wonden en pijnen, maer van blijder ghelaet, dat geheelijck bebloedt ende doorwondt scheen te wesen. Als-dan scheen den Salighmaecker haer t'aensien, sich in haer herte, met een minnelijcke t'saemen-spraecke vermaeckende. Hy scheen, seght sy, als iemant die onder de handen van roovers ende moordenaers geweest is, ende hun vreede tochten ontkomen zijnde, heel krachteloos gheworden was : ende brenght hier by dese gelijckenisse. Dat iemant vande moordenaers quaelijck onthaelt zijnde, ende eenighe plaetse soeckende om te rusten, nae dat hy te vergheefs aen verscheyde huysen geklopt hadde om binnen gelaeten te worden, ten lesten eenen vriendt vont, die door medelijden sijn beste kamer, met al wat hy hadde, op droegh, om de matte litmaeten van desen machtelooſen mensch te vermaecken : wat vriendtschap soude soodaenighe onthaelinghe verdienen, of wat soude desen gast weygeren, aen den genen die hem dese vriendtschap bewesen hadde. *Agnes* verbeelde sich, dat sy aen haeren Salighmaecker soodaenighe vriendtschap bewees : aen den welcken sy haer herte tot een herberghe offerde, om sijn krancke ende gequetste litmaeten te vermaecken, naer dat hy vande sondaeren verstooten was, die hem weygherden in haer ziele t'ontfanghen. Sy was geheel de goede weke besigh, met de Wonden t'overdencken die den Salighmaecker door de sonden ontfanght; met de vreetheyt der sondaeren t'overpeysen, die hem quetsen, ende niet en willen herberghen; met te

te bidden, dat de ſtraffen, die de menſchen hier door verdienden, op haer alleen ſouden vallen; met hem een aenghenaeme ruſt-plaetſe in haer herte te bereyden: ende ondervondt dat deſe goede geneghentheden aen haeren Beminden ſeer aenghenaem waeren, ende dat ſy door deſe vriendtſchap van hem verkreegh al wat ſy verſocht.

§. 14. *VVat vermaeck de H. Maeghet ſchept, uyt de ghene die Godtvruchtelijck ter H. Communie gaen.*

DEn 18. September 1638. ſagh ſy inde Kercke der Societeyt de H. Maeghet, inde ghedaente van een groote Koninghinne, vergeſelſchapt met vele hemelſche Maeghden, ſtaende aen de ſlincke ſijde des Prieſters die Miſſe dede. Was verwondert dat deſe Maeghet de leeghe ſyde hiel: ende verſtont, dat de hooger ſyde aen den Prieſter toe-komt als hy dat hooghweerdigh Sacrificie offert. Heel de Kercke ſcheen met ſoo groote klaerheyt vervult te weſen, dat haer ooghen ſchemelden, ende als blindt waeren.

Sy ſagh de Communie-banck bereydt, ende het volck tot de Communie naerderen, maer met onghelijcke bereydinghe ende begeerte. VVant aen ſommighe het brandende vier der liefde ontbrack. Sagh dat de voorſchreven Koninghinne, met haer gheſelſchap, aen de ſelve ſijde des Prieſters bleef, tot d'uytreyckinghe van't H. Sacrament, ende dat met een eerbiedinghe, die met geen tonghe kan uyt-geſproken worden. VVaer uyt ſy verſtont, met wat eerbiedinghe wy ons moeten voeghen tot deſe tafel, om ſoo hooghe onbegrijpelijcke ſpijſe te nutten. *Groote Koninghinne*, ſeght ſy, *wat ſoete, minnelijcke; vriendelijcke ooghen ſloegh uwe*

Majesteyt op de ghene die in ootmoedigheyt met groote vierigheyt tot dese H. Spijse opgerecht saeten! Als ick op dese minnelijcke ooghen begin te peysen, moet mijn ziele als smilten, ende in liefde vergaen. Maer wat droefheyt dat gy voelt, in het aensien der ghene die meer uyt ghewoonte, of meer uyt opsicht der menschen tot dese tafel gaen, als om Godt; ja die tot de schepselen sich af-keeren, als sy die hoogh verheven spijse genut hebben, wiert my alsdan verthoont. Dese dingen en staen niet te saemen. Hier sagh ick eenen af-keer ende walghinghe die niet uyt-gesproken kan worden. Dese vriendelijcke ende soethertighe ooghen vande H. Maeghet, waeren soo diep in-geprint in haeren gheest, dat haer herte heel den dagh door de selve ontsteken ende verheught was.

§. 15. *Soete ghepeysen op het breken der H. Hostie.*

ALs den Priester inde Misse de H. Hostie brack, versocht sy van haeren Beminden, sonder onderbrekinghe of scheydinghe door sijn liefde met hem vereenight te worden.

Den 15. July 1638. schrijft sy, dat sy onder 't breken vande H. Hostie ghewoon was haer gedachten te vestighen, op het breken ende verscheuren van 't Goddelijck lichaem des Salighmaeckers in sijn Heylige geesselinghe, vande welcke sy alsdan een levende inbeeldinghe hadde: als oock op de Crooninghe, door de welcke sijn Goddelijck Hooft met doornen doorbroken wiert. In dit insicht pleegh sy soo voor haer selven, als voor andere, van haeren Salighmaecker te versoecken, 't ghene sy voor hadde te vraeghen: ghelijck was de verheffinghe vande H. Kercke, het welvaeren des Landts, ende andere dinghen. Als-dan versocht sy oock,

oock, dat Godt Almachtigh soude afweiren, al wat de volmaeckste vereeninghe tusschen hem ende onse zielen konde beletten, ende dit gheweirt zijnde, ons in sijn liefde verslinden, ende verdrincken in sijn H. Bloedt.

Voelde sich door dit breken van de H. Hostie oock ontsteken met een groote begheerte van voor hem te moghen lijden, die sijn selven in sulcker voegen voor ons ghegheven heeft: Ende verstont somwijlen met verseckerheyt dat haer ghebeden verhoort waeren.

§. 16. *VVat sy nae de Communie pleegh te doen.*

DIt was den tijt nae den welcken sy heele daegen ende nachten soo seer verlanghde, dat oock de krachten haers lichaems besweken, als wanneer sy ghenootsaeckt wiert vele daeghen achter malkanderen de lichaemelijcke teghenwoordigheyt van haeren Salighmaecker te derven, soo in't 17. Capittel van 't Eerste Deel gheseyt is. Uyt soo vierige wenschen kanmen giffen, hee sy desen kostelijcken ende soo seer ghewenschten tijdt pleeght over te brenghen.

Sy stelde sich alsdan aen de ghebenedijde voeten haers Salighmaeckers, in een groot stilswijghen, in een diepe verwonderinghe van sijne grootheydt ende goetheydt, die sich gheweerdighde op soodaenighe maniere tot haer verworpentheyt ende boosheydt te naerderen: Ende bestede desen tijdt, met Hemel ende Aerde tot lof van de goddelijcke Majesteyt, ende tot danck-segginghen over soo sonderlingh weldaet te nooden. Somwijlen hadde haer vernederinghe d'overhandt in dese t'samen handelinghe met Godt, somwijlen de danck-segginghen; maer ten meestendeel

de liefde, door de welcke sy sonder verkiesinghe van haeren wille, tot groote inghekeertheden, oft opghethoghentheden, ontgheestinghen, ende hemelsche vereeninghen, van haeren Beminden ghetrocken wiert, die haer onmoghelijck zijn te beschrijven.

Als sy van haeren Salighmaecker iet versocht, haer versoeck was vergiffenisse te bekomen van haer ghebreken, om beter ende vierigher hem te dienen, meer ende meer in sijn heylighe Liefde te branden, door menighvuldigh lijden haere liefde te laeten blijcken, ende haeren naesten aen haeren Salighmaecker in't Vaderlijck herte te bevelen, om de sonden uyt te roeyen, ende de liefde Godts in alle herten t'ontsteken: want sy haeren naesten noyt en vergat, als haere ontgheestinghen toe-lieten, soodaenigh versoeck te doen.

Sy badt voor alle menschen, maer naementlijck voor haer selven ende sommighe andere, die sy door haer ghebeden besonderlijck aen Godt opdroegh, op dat dese inde goddelijcke Liefde eeuwighlijck souden ghevestight worden, sonder scheydinghe, ende op 't alder-volmaecktste.

Daer nae handelde sy met haeren Salighmaecker van de voorvallende noodigheden die den tijdt mede brocht, inde welcke sy wenschte verhoort te worden. Hier van sal 't ghenoech zijn een staeltjen by te brenghen. Op den 8. Augusti 1638. was te Ruremonde eenen ketter ghevanghen, den welcken stont om spoedelijck gherecht te worden: soo versocht sy dan in dese gheleghentheydt de behoudenisse van dese ziele, door een oprechte bekeeringhe tot het waerachtigh Gheloof, met een volkomen leetwesen over sijn sonden.

den. Offerde haer ſelven, om voor ſijn miſdaeden te voldoen op de maniere die Godt verkieſen ſoude, mits dat deſe ziele behouden wierde. Sy praemde dit verſoeck op alle manieren, verſcheyde voor-ſpraecken verſoeckende, naementlijck van de Moeder Godts, om in deſe ſaecke verhoort te worden. Sy ontſchuldighde by haeren Salighmaecker deſen miſdaedighen, ſoo ſeer als 't moghelijck was, ſegghende dat de ſonden die hy teghen d'eere Godts ende der goddelijcke Moeder bedreven hadde, meer uyt kranckheydt, uyt quaet exempel van andere, uyt ghewoonte gheſchiet waeren, als uyt boosheydt oft uyt verbittert herte teghen de goddelijcke Majeſteyt. Ende ſy verſtont ten eynde dat haer vraeghe verhoort was, ende dat deſen menſch ſich bekeeren ſoude, ende tot ſijn ſaligheydt komen. Haer vreughden waeren hier ſoo groot, dat ſy gheneghen was om de goetheydt Godts, ende het gheluck van deſe ziele over al met luyder ſtemme uyt te roepen. Deſen miſdaedighen wiert ter doodt veroordeelt, hy bekeerde ſich door Godts gratie tot het Catholijck Gheloof, ende is ſeer godtvruchtelijck geſtorven.

Op de ſelve maniere verthoonde ſy alſdan aen haeren Salighmaecker andere ſoo beſondere als ghemeyne noodigheden, inde welcke ſy verſocht van hem geholpen te worden.

§. 17. *Door 't aenſien van de H. Hoſtie worden onſe verdienſten vermeerdert.*

OM ten leſten dit Capittel te ſluyten, ſtelle ick een goede leeringe, die *Agnes* ons achterlaet, de welcke eenen middel is om onſe verdienſten grootelijck x

te

te vermeerderen ghelijck sy van Christus self verstaen heeft.

Als sy onlanghs te Ruremonde was komen woonen, heeft sy naer de Communie tusschen andere onderwijsingen van den Salighmaecker verstaen, dat soo dickwils als eenen mensch met een oprecht Gheloof godtvruchtighlijck de ghedaenten aensiet onder de welcke het lichaem Christi verborghen is, soo dickwils oock sijn verdiensten in den Hemel vermeerdert. Ja dat hy in't toekomende aenschouwen Godts besondere vreughden ende loon sal scheppen, voor elcken goeden wille, die hy in dit leven ghehadt heeft, om de H. Hostie t'aenschouwen, onder de welcke Christus wesentlijck schuylt.

Dit was de reden waerom d'ooghen van *Agnes* soo neerstighlijck speelden op dit H. Sacrament, soo ten tijde van de H. Misse, als inde uyt-reyckinge der Communie, ende als wanneer de Remonstrantie uyt-ghestelt stont. Want wetende, dat dit gheslicht aen haeren Bruydegom aenghenaem was, wiert sy ghedreven om dese ghedaenten t'aenschouwen: Welcken drift ghemeynelijck met eenen nieuwen aenwas van liefde, die sy alsdan in haer ziele voelde, van Godt vergolden wiert.

IV. CAPITTEL.

Liefde tot den lijdenden Salighmaecker, ende tot het naevolghen van sijn bitter Lijden.

WAt Godt-minnende ziele heeft aen dese liefde ontbroken? De H. Brigitta, ende andere hoogh-

hoogh-vlieghende vrienden ende vrindinnen Godts, zijn van den Heere self, ende van de H. Maghet krachtelijck aengheſtouwt, om den lijdenden Salighmaecker in haer ghedachten ende in haer herte altijdt te draeghen, ende met de naevolginghe van ſijn H. Paſſie als met een koſtelijck juweel ſich te bekleeden gelijck ſy yverlijck ghedaen hebben: *Agnes* ſchijnt van ghelijcken van den Hemel aenghedreven gheweeſt te zijn, om het ſelve te doen ende ſich ten volle tot de liefde ende naevolginghe van den lijdenden Godt te begheven.

Want van jonckx af ſpeelden haere gedachten ſonder verſaedinghe op deſe ſelſaemſte uytwerckinghe van den overvloet der goddelijcke Liefde tot ons: Ende door de daeghelijckſche Bedenckinge van dit voorbelt, ſchepte ſy moet ende ſterckte om haer weder liefde tot ſoo goedertieren ende miltdaedigen Salighmaecker te bewijſen.

§. 1. *Haer daeghelijckſche ghedachten op het lijden des Salighmaeckers.*

VAn 't beginſel haerder bekeeringhe, eer ſy onder de beſtieringhe van eenen gheeſtelijcken Leytsman ghekomen is, was de bittere Paſſie Chriſti haeren Luſt-hof, inden welcken ſy met haer ghepeyſen wandelde ſonder vermoeytheydt ende ſonder verſaedinghe. In haer voordere jaeren waeren haere daegelijckſche Meditatien ſchier op dit goddelijck Lijden: Ende ſy vont op een myſterie van de Paſſie ſoo overvloedighe ſtoffe, om haer verſtant t'onderhouden, ende haeren wille t'oeffenen, dat ſy ghewoon was een heel maendt, ja meer als ſes weken, op de be-

denckinghe van 't ſelve deeltjen der Paſſie te verblijven. Waer van wy hier beneden een ſtaeltjen ſullen gheven in't achtſte Capittel.

In deſe bedenckinghen wiert ſy ſomwijlen, ja dickwils, met de ſienlijcke ghedaente van haeren Salighmaecker vereert, die haer verthoont wiert volghens het ſtuck van ſijn lijden dat ſy voor hadde. Eens hem ſiende inde ghedaente, inde welcke hy aen de colomne van ſijn gheeſſelinghe gheſtaen heeft: bemerckte ſy, dat hy haer met een droevigh, ende te ſamen met een bly aenſchijn aenſagh. Sy verſtont dat dit droef ghelaet ſijn ghevoelen te kennen gaf, over d'ondanckbaerheyt van ſoo vele menſchen, die door 't moetwilligh involghen van hun quaede gheneghentheden ſijn overvloedigh lijden onvruchtbaer maecken: Ende dat ſijn bly-ghelaet beteekende ſijn ghewilligheyt om deſe ende veel meer wonden te lijden voor 't eeuwigh welvaeren der menſchen: Ja dat hy van ſijnen kant bereet was noch eens de ſelve pijnen t'onderſtaen, voor de behoudeniſſe van een ziele alleen, die door haer eyghen ſchult verloren gaet, de middelen verſtootende die hy tot haer eeuwighe ſaligheyt mildelijck toeſent.

Het lijden des Salighmaeckers wiert haer ſoo levendigh in haer Meditatien voor gheſtelt, als of ſy in 't Hofken, in de vierſchaeren, ende andere plaetſen van ſijn Paſſie lichaemelijck tegenwoordigh gheweeſt hadde. Sy ſagh alſdan als met haer ooghen haeren Salighmaecker, ſy ſagh de rechters, ſy ſagh de Joden, ſy ſagh de Soldaeten, ende andere omſtanden; ſy hoorde wat'er gheſeyt wiert; ſy ghevoelde ſijn ſmerten ende pijnen; alle haer lichaemelijcke ſinnen wierden

den hier soo ghetoeft, dat sy daer van niet en konde af-scheyden.

Als haeren Salighmaecker haer eens verthoont wiert aen de Colomne ghebonden, ende door de menighvuldigheyt ende de vreetheyt der gheesselen, ter aerde ghevallen: niet wetende wat doen, om hem te vertroosten, opende sy haer herte, dat van medelijden ende van liefde besweeck, om hem daer binnen met alle sijn doorwonde lidtmaeten te herberghen: Alwaer dit mede-lijden mildelijck gheloont wiert.

Niet lanck hier naer, onder de Misse bedenckende sijn ghewondight Hooft met doornen ghekroont, ende naer dierghelijcke pijnen verlanghende, wiert sy met soo groote hooft-pijnen overvallen, dat sy in onmacht viel. De beswijckinghe der krachten was haer pijnelijck, maer de hooft-pijne aenghenaem. Want sy bemerckte dese over groote hooft-pijnen, als de pijnen Christi, ende de pijnen Christi als haer eyghen: Op dese maniere ghewoon zijnde de pijnen des Salighmaeckers t'overlegghen, ghelijck in haer maniere van bidden gheseyt sal worden. Hier wiert haer verthoont het Alderheylighste ghekroont Hooft onses Salighmaeckers, heel bebloet, heel doorwont, ende heel deerlijck ghestelt: 'T welck haer nochtans met vriendelijcke ooghen aensagh, ende door dit aensien soodaenighe ghestelteniſſe in haer ziele ende lichaem veroorsaeckte, dat de lichaemelijcke krachten beswecken, ende dat sy ghenootsaeckt was door hulpe van andere naer huys gheleyt ende ghedraeghen te worden om te bedde te ligghen. Want dese sacke gheschiet is, eer sy van Godt versterckt wiert, om dierghe-

lijcke jonſten te ghenieten ſonder ſchaede van haer gheſontheyt. De menighvuldighe kenniſſen die ſy van haeren Beminden alſdan ontfonck ; zijn haer onmoghelijck te beſchrijven. Seght alleenlijck, dat t'elcke reyſe daer nae, als haer ghedachten ſpeelden op het voorgaende gheſicht, haer ziele ſoo ſeer van de goddelijcke liefde ontſteken wiert, als of ſy van eenen hemelſchen moſt vervult gheweeſt hadde.

Naer deſe beſwijckinghe die haer in't openbaer was over-ghekomen, ende in't by-weſen van menſchen, die den oorſpronck van deſe flaute wel merckten, is haer langhen tijdt ſoo groote beſchaemtheyt by-ghebleven, dat ſy niet en derfde voor menſchelijcke ooghen verſchijnen, noch haer gheſicht opſlaen, als ſy van andere menſchen gheſien wiert. Badt haeren Heere ootmoedelijck, dat hem ſoude believen haer voortaen dierghelijcke gaven, naementlijck inde tegenwoordigheyt van andere, t'ontrecken: Nochtans met volle overghevinghe van haeren wille, want ſy niet en wilde, dan in alle dinghen ſijn wel behaeghen kennen ende volbrenghen.

Ter oorſaecke van haer onghemeyne onſteltenisſen, die haer meermaels overvielen in't overdencken van de H. Paſſie, wiert haer van den Biecht-vader verboden, inde Kercke, of in het by-weſen van andere, op het lijden Chriſti te peyſen: Den welcken haer nochtans toeſtont deſe ghedachten die haer herte ſoo ſeer door-treften, in haer kamer ende eenigheyt in te volghen: want hy wel ſagh dat het onmoghelijck was haer verſtant geheelijck van dit ſoet voorworpſel der bittere Paſſie Chriſti te ſpenen.

§. 2.

§. 2. *Haere vierighe begeerten tot het lijden.*

DOor 't geduerigh overdencken van 't lijden des Salighmaeckers, was haer begeerte tot het lijden soo over-groot, dat het lijden haer leven scheen te weesen, ende het derven van het lijden haere doodt. *Ick en verſoecke anders niet*, seght sy, *als tot vermeerderinghe van Godts glorie, ende tot vervoorderinghe der zielen ſaligheyt, aen mijnen Beminden gelijck te weſen, dat is te lijden: lijden ſonder ſterven, lijden met mijnen Bruydegom, lijden tot het eynde des werelats. VVant ſal een Bruydt haeren Bruydegom ſien overgoten van pijnen, ende ſwemmende in ſijn H. Bloedt, ende ook niet wat mede ghevoelen? Neen voorwaer: dit en kan niet weſen. Daerom betrouwe ick op de goetheyt Godts, dat hy my altijdt mede-gevoelende ſal laeten zijn, ende dat door de tuſſchen-ſpraecke van onſer aller Moeder.*

Haer begheerte van veracht ende verſmaet te worden, was oock over-groot: om de verachtinghen ende verſmaedheden die haeren Salighmaecker onderſtaen hadde.

Wiert sy met eenighe pijnelijckheden ende siecktен des lichaems overvallen, ghelijck het seer dickwils ghebeurde, sy en socht hier van niet meer verloſt te worden, als vande lammigheyt der armen, die sy in haer jonckheydt soo vele jaeren ghewillighlijck ende vromelijck onderſtaen heeft. Ia hoe sy meer in jaeren vervoorderde, hoe sy vierigher was tot het lijden.

VViert sy somwijlen door natuerelijcke kranckheyt verdrietigh in eenigh lijden: dit gheval was haer dienſtigh, om dit vier, dat in haer ziele alsdan verflauwt was, met eenen nieuwen yver t'ontſteken. 'T is eens ghe-

beurt, dat sy eenighe vervremtheyt ende af-keer van een andere voelde, vande welcke sy veel te lijden hadde: Ende al hoe wel sy aen dese, die onverstorven was, seer gewillighlijck wijckte, oock haer schult ootmoedighlijck bekennende, daer dese andere plichtigh was; nochtans om dat sy dese tot gheen ghevoeghsaemheyt, gemeynsaemheyt, ende vriendschap en konde brenghen, volghens haeren wensch, wiert sy hier in mistroostigh. Sy badt haer dickwils op haer knien om tusschen malkanderen peys ende vrede sonder stooringhe te voeden: maer desen peys en duerde niet langher, dan *Agnes* sprack: want dese andere met d'eerste geleghentheyt terstont haer preutelen ende knorren hernam. *Agnes* voelde pijne in dese kranckheden te verdraeghen, die sy geerne soude ontgaen hebben: maer dese begheerte noemt sy een groote onvolmaecktheyt. VVant inde Hooft-kercke inden hoogen Choor knielende voor een Crucifix, ende biddende haeren Salighmaecker om van dese moeyelijckheden verlost te worden, indien 't hem beliefde, ende indien dit tot haer saligheyt dienstigh was, ontfongh sy door dat Crucifix dese toe-spraecke. *Aensiet my hanghende aen't Cruys tot de doodt toe, om uwen t'wille: ende en wilt ghy niet wat om mijnen t'wille verdraeghen?* Dese woorden door-dronghen den grondt van haer herte, ende dat met soo groote beweghinghe van haer ghemoet, dat sy haer selven gewelt moest aen-doen, om niet overluyd inde Kercke te roepen: *O Heere ick ben bereet, niet alleenelijck eenighen tijdt te lijden voor u, maer hecht my met u aen een Kruys tot'er doot toe.* T'sedert dien tijdt was sy onverdrietigh inde voorseyde moeyelijckheden te verdraeghen.

Als

Als sy somwijlen eenighen tijdt sonder pijnen was, dede sy met groote inwendighe droefheyt haer bitter beklagh aen Godt, dat hy haer vergheten hadde, niet een deeltjen gunnende van sijnen soeten Kelck des lijdens ter liefde van hem. VVelcke droefheyt soo groot was, dat sy alsdan alle vremde pijnen wenschte tot haeren troost, oock dat d'aerde haeren mondt soude openen, ende haer alle moghelijcke tormenten toesenden, om door liefde van den genen, die haer herte beminde, verslonden te worden. Ende naer soodaenighe wenschen eenighsins van Godt verhoort wordende, door groote pijnen die sy voelde in alle haer litmaeten, was sy een weynigh voldaen.

Op eenen nacht met alle krachten haerder ziele tot Godt gekeert, ende als buyten haer selven zijnde, sagh sy inwendighlijck in een onbegrijpelijck licht den hemel open staen, ende inden Hemel de H. Dryvuldigheyt, de Koninghinne van alles, ende heel het hemels Hof; ende haer selven als binnen komende inden hemel om eeuwighlijck de plaetse te besitten, die voor haer bereyt was. Maer haer wiert keus gheghéven, of ter liefde van de H. Dryvuldigheyt noch in dit leven te verblijven om te lijden; of wel met een haestighe doodt: alle lijden te eyndighen. Hier wiert haer van eenen kant voor-gestelt d'eeuwighe wellusten, die de besittinghe der Godtheyt mede brenght; ende vanden anderen kant de kruyssen van moelijckheyt, van opspraecke, van verlaetentheyt, ende vele andere, die haer souden opgeleyt worden, indien haer ziele noch langher bleef in dit lichaem. In 't aensien vanden hemel sonder lijden, ende d'aerde met lijden, verkoos *Agnes* met volle begeerte ende met uytgereckte liefde

noch

noch langher hier te leven,om noch langher te lijden: ende dat soo veel,ende soo langh,als 't haeren Bruydegom soude gelieven,tot vermeerderinghe van sijn eere ende glorie : met een vast betrouwen in Godt, dat hy haer in alles soude by-blijven,ende door sijn machtighe handt door alle swaerigheden geleyden.

Anderwerf met een groote begeerte ontsteken zijnde,om ter liefde Godts iet te lijden dat haer seer ghevoelijck soude wesen,ende innighlijck dit versoeckende, wiert sy terstont ghevat vanden rooden loop die seer pijnelijck was, nochtans sonder kortse, den welcken dry weken duerde. Sy hiel haer op, tusschen seer groote smerten,sonder't bedde te houden:ende danckte Godt van dese besondere jonste. Als dese sieckte achter bleef, was sy bedroeft, ende verlanghde om noch meer te lijden, al hoe wel onweerdigh. *VVant ick altijdt seer droef ben*, seght sy, *als ick niet en lijde,vreesende dat Godt Almachtigh my vergeten heeft.*

Ghemerckt dat haer wenschen van te lijden, ende haer droefheyt van niet te lijden bleef dueren, wiert haer wederom eenigh-lijden verjont: te weten, een inwendighe onghesteltheyt in haeren mondt, die soo grouwelijck was, dat sy die niet en kan beschrijven: maer seght,dat sy noyt in haer leven soo groote pijnen tot noch toe geleden hadde, als sy in haeren mondt dien tijdt gevoelde; noch soo grooten stanck gheroken heeft; noch soo walghelijcke saecke ghesmaeckt heeft als den etter die uyt dese quaele voort quam. Alle haer tanden waeren los:het tandt-vleesch verswoer: desen etter was soodaenigh;dat sy somwijlen van haer selven viel, als sy hem sagh of roeck. Sy en konde dagh of nacht niet rusten, soo door de pijnen,als door

den

den ſtanck. Alle bequaemheyt van eenigh voedſel te nemen, was haer ſchier ontnomen. Dit duerde wel vier maenden. Haer huys-luffrouwe en dorſt s'morghens in haer kamer niet komen: want den ſtanck onverdraeghelijck was. *Agnes* ſelf hadde by nachten groote moeyelijckheyt in deſen ſtanck. Sy badt Godt om verduldigheyt: ende bedanckte ſijn Goddelijcke goetheyt van deſe groote jonſte, die ſy onweerdigh was. Al hadde haer lichaem in deſe ſoo pijnelijcke ende ſoo verdrietighe quaele ſeer veel te verdraeghen: nochtans de blyſchap van haeren geeſt, en wiert hier door niet vermindert, ja was dies te meerder, hoe het lichaem meer leedt. *VVant ick gevoelde*, ſeght ſy, *alſdan ende oock op andere tijden, dat ons hier geen blyſchap noch vreught en kan over komen, dan in't lijden ſijn hooghſte verblijden te nemen. Ick ſeggbe dat het verblijden in't lijden de grootſte vreught is, die wy alhier in Godt konnen ſcheppen, ende die oock d'alderaengenaemſte aen Godt is. Och Heere, wanneer ſal ick deſe gratie eens genieten naer mijnen wenſch? Al ben ick 't onweerdigh, Heere en ſpaert my niet: noch en onthaelt my alhier niet met uwe ſoete teghenwoordigheyt: maer laet my dien Kelck van u lijden hier ſmaecken naer u beliefte: laet my met u lijden, ſoo langh als mijn leven hier ſal op-gehouden worden. Ick hope dat my dit vergunt ſal worden, tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, tot mijne ende aller zielen ſaligheyt, Amen.*

Noch anderwerf bekent ſy een onverdraeghelijcke ende onuytbluſſchelijcke begeerte van lijden gevoelt te hebben, naementlijck als den tijt mede-brocht, beſonderlijck de bittere Paſſie Chriſti t'overdencken, gelijck den tijdt vande goede Weke is. Sy ſchrijft dat deſe begeerten alſdan wel ſes jaeren langh in haer ziele al-

tijdt vermeerdert waeren, die inde volghende jaeren niet vermindert zijn. Haere woorden zijn deſe *Het aenmercken vande heetbrandende liefde van mijnen Beminden in ſijn lijden tot onſe verloßinghe, ontſtack mijn begeerte meer en meer, om ter liefde van hem te lijden, die voor my ſoo mishandelt geweeſt is. O Heere wie ſal een ziele konnen verſaeden, die aldus geſtelt is? Niemant, Heere, dan ghy alleen. Vervult alle mijn leden met pijnen, tot het binnenſte van mijn ziele, die door uwe gratie dies aengaende onverſiedelijck is. Ghy ontreckt haer deſe gratie om haer onweerdigheyt: ſy bekent d'onweerdighſte van alle te weſen.*

Als ſy het lijden vanden Salighmaecker overdocht, wiert ſy beſonderlijck met eenen heeten brandt ontſteken, om diergelijcke pijnen te lijden. Speelden haer gedachten op de geeſſelinghe? Sy wiert gedreven om de ſelve ſlaghen in haer lichaem t'ontfanghen ende te gevoelen, die hy ontfanghen ende gevoelt hadde; ende ſoo doorhackelt te worden, ghelijck ſy hem doorhackelt ſagh. Hoe ſy deſen wenſch metter daet heeft ſoecken te bekomen, ſal terſtont hier onder gheſeyt worden, als wy van haer gewillighe lijf-kaſtijdinghen ſullen ſpreken, die ſy ter liefde vanden lijdenden Salaghmaecker ondernomen heeft.

In't jaer 1637. op S. Marcus dagh met deſe ghewoonelijcke begeerten overladen zijnde, quam ſy tot haeren Bicht-vader inde Kercke, om eenighe beſondere lijf-kaſtydinghen te verſoecken. Maer den Bicht-vader ſchoof het venſterken van den Bicht-ſtoel toe, ſonder haer te beantwoorden. Dit ſchreef ſy toe aen haere onweerdigheyt, om alſulcke gratien t'ontfanghen. Met deſe ghedachten van voor Godt te lijden, bleef ſy langhen tijdt in Godt in-ghekeert: ende te ſaemen noch vie-

vierigher gedreven tot het lijden. Sy dede een innigh beklagh aen haeren Beminden, om dat sy van het lijden verstooten wiert: ende ghemerckt dat haeren Bicht-vader dit weygherde, verlocht ootmoedelijck dat Godt door sijn selven uyt liefde eenige pijnelyckheden haer soude toe-senden, al en was't sy niet weerdigh. Sy verstont inwendighlijck dat haer versoeck verhoort wiert, ende dat haer eenighe pynelijckheden souden toe-ghesonden worden. Sy noemt dit pynelijckheden: *Maer uyt wendighlijck*, seght sy: *VVant in wendighlijck, geen grooter blyschap als dat. O Heere, wat tonghen sullen konnen uytspreken, wat vreughden in Godt, wat onweerdeerlijcke juweelen in't lijden verborghen zijn!* Met'er daet wiert sy dien dagh met soo groote ende swaere pijnen des lichaems overvallen, dat sy schier in onmacht viel. Sy besluyt dit verhael aldus: *Ghelooft zy dien grooten Godt, die my armen aerdworm niet gheheelijck verstoot.*

Ontrent den selven tijt, als sy s'avonts met haer geselschap aen tafel sat, vielder spraecke van twee levende Leeuwen, die te Ghent waeren: ende *Ioanna van Randenraedt* seyde, dese Leeuwen aldaer gesien te hebben, de welcke te saemen verhaelde dese gheschiedenisse. Hoe een dienst-maeght die de Leeuwen quam spijsen, by geval van dese vreede dieren ghevat ende verscheurt wiert. Terwijlen dat *Ioanna* met verscheyde omstanden dit deerlyck ongeluck verhaelde, was *Agnes* inwendighlyck in-ghekeert in Godt, voelende een seer groote begeerte, om ter liefde van dien, den welcken syn-selven voor haer ellendighen worm der aerde niet ghespaert en hadde, van dese selve Leeuwen vernielt te worden. Hadde sy inde plaetse van dese

dienſt-maeght geweeſt, gelijck ſy wenſchte, ſoude dat een geluck boven alle geluck ghehouden hebben. Sy en kan niet bewoorden, hoe ſeer ſy alſdan, ende eenighe daghen daer nae in deſe begeerten vlamde: alſwanneer ſy oock van Godt de jonſte verkreegh van groote pynen in alle haer litmaeten te ghevoelen, terwylen ſy ſoo vierigh was om te lyden. *O,* ſeght ſy, *die duyſent millioenen lichaemen hadde, om voor die Wilde dieren te gheven, ende dat uyt een altijdt heet-brandende liefde! Ick gevoele my droncken, als ick mijn gepeyſen hier op ſtiere: Want de levende ende krachtighe begeerten my by-blijven, om ter liefde van hem my t'allen ooghenblick van die Wilde dieren te laeten verſcheuren: Wel verſtaende, indien dit Godts Wille Waere, ende ick hem daer-mede niet en ſoude vergrammen. Indien ick dat Wiſte, ick vertrock nae Ghent, ende ſpronck van boven tot beneden, om van die Leeuwen verſcheurt te worden ter liefde Godts. O Heere mocht my deſe gratie gebeuren: maer ick ben't onWeerdigh. Ick moete my laeten aen den ghenen, die my met deſe begheerten ontſteeckt.*

Sy verſocht ſonder op-houden van haeren Bichtvader oorlof om grouſaeme lyf-kaſtydinghen te ghebruycken, oock met brieven die ſy tot dit eynde ſchreef. Eenen brief ſal ick hier ſtellen.

EERWEERDIGHEN VADER

VAn Godt Vader gheſtelt over my, ende Rechter om te binden ende t'ontbinden, door den Welcken ick den Wille Godts volghe, al is't dat ick door mijn kranckheyt veel ghebrecken hebbe, over de Welcke ick in Godt ghenaede ende vergiffeniſſe verſoecke, om de ſelve in't vier van ſijn god-

delijcke

delijcke Liefde te niet te doen: Ick verſoecke van V Eerw. ſijn toeſtemminghe, om mijn voorgaende middelen te ghebruycken, door de welcke ick mijnen ſtijven eſel onder't bedwanck des gheeſts mach brenghen, ende dat ter liefde van dien, die ick daeghelijckx voor my hebbe, als eenen levenden ſpieghel om hem naer te volghen, die om ons, ende om my, uyt ſoo heet-brandende liefde, ſijn ſelven tot alle tormenten naer ziele ende lichaem ghegheven heeft. Ick voele my hier door van den ſelven gheeſt der liefde ghedreven, om mijn ſelven pijnen ende lijden aen te doen. Ick ſegghe pijnen, ende lijden: Maer het is alhier aen een Godt-minnende ziele het hooghſte verblijden. Lijden en is gheen lijden. Ick hebbe mijnen naeckten ende bloedighen Bruydegom langhen tijdt gheſien, vol van pijnen, ongrondeerlijck in ſijne nederghebooghentheyt, den Schepper onder ſijn ſchepſelen, wijd uytgheſpreyt in ſijn liefde tot ons, om ons met ſijnen hemelſchen Vader in ſijn Heyligh Bloedt te verſoenen, ende op het Kruys het rantſoen voor ons te betaelen. Ick hebbe hem aldus langhen tijt voor mijn inwendighe ooghen gehadt, uytgercckt ligghende op het Kruys, ende door alle de diepte van ſijn brandende liefde tot ons, door alle ſijn pijnen ende ſmerten, in't Vaderlijck herte om ghenaede biddende voor onſe ſonden, die ſoodaenighe pijnen ende verſmaetheden veroorſaeckt hebben. Ick hebbe hem aldus ontrent veerthien daeghen voor my ghehadt, met groote droefheyt ende pijnen mijnder ziele, ſonder daer van te konnen komen. Ick ſagh ſijn lijden ſoo ſchroomelijck ende onuytſprekelijck, dat ick'er ſieck van ben dit ſoo lanck te ſien, ſonder van mijnen kant iet te moghen doen ter liefde van dien, die voor my ſoo gheſtelt is. Soo is't dat ick van V Eerw. biddens wijſe verſoecke, door alle pijnen ende ſmerten van onſen Salighmaecker, dat ick hem een weynigh mach ghelijck zijn, om met mijnen Bruydegom op 't Kruys

te ruſten in't bedde van dien ſoet-ſtekenden hulſt, om mijn ziele met mijnen Beminden te vermaecken. Ick betrouwe in Godt, dat my dit van Godt door V Eerw. niet en ſal gheweyghert worden.

Dit waeren haere daeghelijckſche begheerten, die haer by daeghen ende by nachten pijnighden. Niet te lijden was haer lijden, ende lijden was haer vermaeck. Als haer gheboden wiert ſonder eenighe pijnelijckheden des lichaems den nacht over te brenghen, was ſy als ſieck van deſe begheerten. Sagh haer bedde aen, met eenen af-keer: ſloegh haer ooghen op 't Belt van de H. Maghet, dat ſy in haer armen nam, ende gaf aen de Moeder Godts haer groot verlanghen te kennen om haer lichaem te pijnighen. Den hulſt die ſy tot dit eynde vergaedert hadde, ſpeelde in haer ghedachten: beklaeghde haer onweerdigheyt om op deſe ſtekende tacken te moghen ruſten: Ende offerde haer ſelven om vlijtelijck dit te doen, als 't haer ſoude gheoorloft zijn.

§. 3. *Haere begheerten tot het lijden worden dickwils van Godt verhoort.*

WY hebben nu ten deele gheſien dat haer vierighe begheerten tot het lijden, van Godt verhoort wierden door het toeſenden van eenighe pijnelijckheden die ick niet konde af-ſnijden van haere begheerten. Laet ons noch voorder bewijſen, hoe dat haer menighvuldigh verſoeck van lichaemelijcke pijnen t'onderſtaen, van den Hemel verhoort is gheweeſt.

Sy verkreegh van Godt ſeer dickwils ten minſten eenigh deeltjen van haere begeerten door onverdrae-

ghe-

ghelijcke hooft-pijnen, door hert kloppinghen, door seer ghevoelijcke ontstelteniſſe van alle haer lidtmaeten, door menighvuldighe sieckten, door seer moeyelijcke ghevallen van uytwendighe saecken: Inde welcke sy alsdan haer kloeckmoedigheyt oeffende, soo van binnen lijdende, als van buyten. Sy wiert somwijlen by nachten met soo groote pijnen inde sijde ende lenderen overvallen, als of in haer lichaem een ribbe ghebroken geweest hadde: Maer en liet hier om haer nacht ghebedt niet te doen, ende smorghens op te staen op haeren tijdt. Dese pijnen noemt sy, haer alder-soetste rust-beddeken op het Kruys van haeren Beminden, om hem op 't Kruys der liefde ghesel-schap te houden.

D'inwendighe pijnen die haer overvielen, ende die sy met blyschap ontfonck, waeren somwijlen soo groot, dat sy als een stervende mensch was, niet verwachtende als de doodt, die nochtans niet en quam: 'T welck buyten haer meyninghe was, want sy niet en konde vatten, hoe haer ziele tusschen sulcke pijnen in haer lichaem noch bleef. Dierghelijcke doodelijcke pijnen heeft sy seer dickwils onderstaen, eer sy tot de selsaeme gemeynsaemheyt met haeren Beminden ghekomen is.

Op eenen witten Donderdagh s'avonts, als sy de Processie verghesel-schapte, ende tot ghedachteniſſe der bitter Passie Christi de neghen Kercken gonck besoecken, die-men de Statien noemt, ghevoelde sy dat haer ziele seer ontsteken wierr om eenigh lijden in haer lidtmaeten te ghevoelen: Ende haer begheerten wierden van den Hemel verhoort. Want inde Kercke der Kruys-broeders wiert sy met soo groote in-

wen-

wendighe pijnen overvallen, dat den ganck haer onmoghelijck was. Sy wiert van twee perſoonen naer huys gheleyt, ende ten halven ghedraeghen, ſteunende op hunne ſchouderen. Deſe pijnen duerden heel den nacht, ende oock den volghenden dagh tot naer middagh. Het ſweet brack haer van alle kanten uyt, s'morghens nochtans op den goeden Vrijdagh kroop ſy door Godts hulpe naer de Hooft-kercke, om 't Sermoon van de Paſſie te hooren: Alwaer het ſweet haer af-liep, dat door de pijnelijckheden des lichaems ende groote benauwtheden des herte uyt-gheperſt wiert. Sy loofde Godt, die haer d'alder-onweerdighſte deſe gratie verjont hadde.

Op eenen anderen Witten-donderdagh s'avonts met de Proceſſie gaende, die tot ghedachteniſſe van 't bitter lijden Chriſti te Ruremonde ingheſtelt wort, wiert ſy met een over-groote hooft-pijne ende pijnen in alle haer leden overvallen: Soo dat ſy met haer ghepeyſen ſpelende op 't lijden Chriſti, te ſamen deelachtigh wiert van ſijn lijden. Dit lijden ghelijck het voorgaende bleef haer by, heel den nacht ende den volghenden dagh tot dry uren naer noen, op welcke ure Chriſtus gheſtorven is. Door deſe groote pynen konde ſy dien nacht weynigh ruſten: 'T welck haer aenghenaem was. Want ſy den nacht op den welcken de H. Kercke de ghedachteniſſe inſtelt van 't bitter lijden des Salighmaeckers, niet anders en wenſchte over te brenghen, dan met overdenckinghen ende meedeelinghen van ſijn H. Paſſie. Sy keerde ſich alſdan tot haeren door-wonden Bruydegom, om hem in ſijn pynen gheſelſchap te houden. Sy verbelde ſich dat ſijn pynen haer pynen, ende haer pynen ſijn pynen waeren.

ren. In dit medelyden ende droefheydt haers herte bleef sy willens in den morghenstont langher rusten, om dat sy heel den nacht niet gheslaepen hadde, ende verhopte dat haer machteloos lichaem, door dese ruste bequaemer soude wesen om in den Kercken-dienst op goeden Vrydagh teghenwoordigh te zyn. Sy bleef dan ligghen als d'andere van den huys inden morgenstont op-stonden, daer-en-tusschen lydende, ende de krachten haerder ziele bestedende inde verbeeldinghe des lydens van haeren Beminden. Daer-en-tusschen verliep den tydt, ende d'ure naerderde om in't Sermoon van de Passie teghenwoordigh te zyn. Of sy alsdan in slaep gevallen is, of niet, en kan sy niet seghen: Maer sy hoorde onverhoedts een stercke stemme die klaerlyck seyde, *Agnes* ende anders niet. Sy quam tot haer selven, spronck op van verbaestheyt, denckende dat sy gheroepen wiert om naer de Kercke te gaen. Sy trock spoedelyck naer de Kercke met haer pynen: quam noch in tydts tot het Sermoon: Loofde Godt almachtigh, die haer geweckt hadde, om sijne H. Passie te hooren preken.

Andermael naer dat sy vieriglyck gewenscht hadde ter liefde van haeren Salighmaecker gebrant-merckt te worden, heeft sy inwendighlyck de selve pynen gevoelt; als of dit met'er daet geschiet waere. Op den 19. November 1637. schryft sy aldus. *Ghelooft zy den Alder-hooghsten, die my d'onweerdighste door sijn goetheydt eenighe kleyne betaclinghen ghegheven heeft van mijn kleyne begheerten, door hem in my ontsteken, van uyt liefde tot hem ghebrant-merckt te worden. Ick ghevoelde dit in my als of dit gheschiet waere. Al hadde ick alsdan in een heet-brandende vier ghe worpen ghe weest, ter liefde van dien, die my*

met deſe begheerten aldus ontſteken hadde, het ſoude my een ſoet verkoelende badt gheweeſt zijn. Ia dat ick op alle hoecken van de ſtraeten grootelijcks beſchuldight ende als miſdaedige ghegheeſſelt waere gheweeſt, ja met gloeyende tanghen van malkanderen ghescheurt, dit waere my een alder-ſoetſte verkoelende badt gheweeſt, om mijn begheerten te temperen. Ghemerckt dat dit niet gheſchieden konde, Offerde ick mijn begheerten in den ſelven oorſpronck daer ſy van voort quaemen, met belijdeniſſe van mijn onweerdigheydt om ſulcke gratie te ghenieten.

Den 30. April 1638. Als ſy s'nachts volghens haer gewoonte ſich tot het ghebedt begeven ſoude, voelde ſy haer lichaem tot het binnenſte der gevrichten heel doorgoten van pynen, die ſoo gheweldigh ende groot waeren, dat ſy noyt haer leven dierghelijcke gevoelt hadde. Deſe pynen begonſten daeghs te voren, ſoo dat ſy niet en wiſte, hoe ſy te bedde gheraecken ſoude, ende dochte, op den vloer van haer kamer te blijven ligghen. Hadde achterdencken of hier mede eenighe kortſe vermenghelt was: Maer bevont door de polsader dat neen. Sy begaf ſich evenwel met grooten arbeyt tot haer nacht-ghebedt, ſoo gheſeyt is: Van binnen ſoo gepynight weſende, als of alle haer ghebeenten met gheſmolten loot doorgoten wierden: Maer door de grootheydt der onverdraeghelijcke pynen ter aerde vallende, en konde ſy den tijdt des gebedts niet voltrecken. Voeghde ſich dan uyt noodt, om wederom tot het bedde te gheraecken, ende aldaer ligghende haer devotie te doen; terwijlen haer de noodighe krachten ontbraecken om volghens haer gewoonte te bidden: Denckende dat dit aen haeren Bruydegom in deſe gheſtelteniſſe des lichaems niet en ſoude mishaeghen.

haeghen. Gheleghen zijnde, vont sich terstont ingethoghen in Godt, met een seer soete honighvloeyende vereeninghe in haeren Beminden, inde welcke sy haer soo verloor, dat sy in dese groote pynen als sonder ghevoelen was, met grooten overvloet der goddelijcke Liefde doorgoten ende gesmolten zijnde.

Hier naer was haer begheerte noch vlammigher tot het lijden: Wenschte in heet vier te sitten ter liefde van haeren brandenden Bruydegom, ende aldus te branden, ende altijdt te blijven branden. Had'et haer gheoorloft gheweest, soude een groot vier ghestockt ende haer selven daer in gheworpen hebben, ter liefde van haeren Al.

VVanneer, seght sy, *sal ick in hem heel ghebrant worden. Ick ghevoele my hier van in't binnenste mijnder ziele soo ontsteken, dat ick mijnen traeghen esel niet en ghevoele. Mocht ick branden, ghevoelijck branden, ende altijdt brandende blijven in desen heeten oven! Alle tormenten van dese werelt zijn te kleyn om dit vier te blusschen. VVaer sal een ziele sich laeten, die aldus gheselt is? Nerghens dan inden ghenen die haer soo ontsteken heeft.*

Den 31. Mey 1639. Wederom nieuwe pynen van haeren Salighmaecker versoeckende, verkreegh sy de rughe pynen, die sy vele maenden voor haere doodt gheleden heeft: Ende ontrent desen tijdt heeft sy van Godt oock verkreghen de groote ende lanckduerighe verlaetentheydt die haer tot het eynde haers levens by ghebleven is, daer sy vele jaeren naer ghewenscht hadde.

Wy hebben dese dinghen uyt de ghetuyghenisse van *Ioanna van Randenraedt* beschreven in't leste Capittel van't Eerste Deel: Laet ons het beginsel van de selve

pynen hier beschrijven met haer eyghen woorden. Sy schrijft aldus. *Naer dat ick mijnen Salighmaecker Sacramentêlijck ontfanghen hadde, in't ghebedt Wesende ende aldaer ligghende aen die ghenaedighe voeten, versochte vergiffenisse van alle onse sonden die Godt almachtigh verwecken om sijn rechtveerdige straffe over ons te senden. Ick gevoelde my door de gratie Godts als heel verplettert inde beghcerte om alle menschen met hem te versoenen. Ick lagh voor Godt, als tusschen Godt ende tusschen alle menschen (die my als van besijden in d'ooghe waeren) ghelijck een misdaedighe. Ick voelde my ghestelt om alle misdaeden, schulden, ende straffen op my te nemen, ende in mijn selven de pijnen t'onderstaen die d'andere moesten lijden: Waer toe ick gratie versocht: Ende voelde my in dese begheerte soo seer ontsteken, dat ick van daer niet en Wilde vertrecken, voor dat my daedelijck in mijn lichaem wat ghevoelijckx soude verjont worden, om dat t'sijnder liefde t'ontfanghen, ende t'omhelsen als een seer kostelijck juweel. In dese begheerte zijnde, sagh ick met een licht, snelder als eenen blixem, als of Godt hem ghebooght hadde in my: Als my sijn rechte-handt ghevende, ende belovende dat mijn ghebedt verhoort was: Ende dat my vergunt was voor eenighen tijdt ghedurighe pijnen in mijn lichaem te ghevoelen. Als ick uyt dese devotie tot mijn selven quam, ghevoelde ick in't midden van mijnen rugghe een seer groote pijne, als offer eenen brandt viers in stack: Ende van daer trock dese pijne in alle mijne lidtmaeten, soo sterck, als of ick met een stercke kortse hadde bevangen ghe-weest. Waer van ick in mijnen gheest een groote blyschap ghevoelde, met opgheheven herte Godt lovende over dese gratie, die hy aen my d'alder-onWeerdighste schepselken ghedaen hadde.*

§. 4. *Haer lijf-kastijdinghen ter Liefde van den lijdenden Salighmaecker.*

ALle lyf-kastijdinghen die de Biecht-vaders toelieten, waeren altijt te weynigh, aen haeren overgrooten drift die sy hadde om haer lichaem te pynighen: Gheen disciplinen, gheen hayre kleederen, gheen spooren, gheen doornen, gheenen hulst, gheen ghewoonelijcke of onghewoonelijcke instrumenten van penitentie, en konden haeren yver ende liefde tot den lydenden Salighmaecker versaeden.

Wat vreetheyt sy over haer lichaem in haers Vaders huys in haer jonckheyt ghebruyckt heeft, om haeren Godt, die sy vergramt hadde, te versoenen, ende sijn liefde te winnen; is in't Eerste Deel aenghewesen. Wat sy dies aengaende ghedaen heeft, naer dat sy soo sonderlinge teekenen van sijn liefde genoten hadde, ende te Ruremonde was komen woonen, sal hier aenghewesen worden.

Den eersten Bicht-vader die sy te Ruremonde hadde, heeft haer weynighe lyf-kastijdinghen toe-gestaen: aerbeydende om d'overvloedighe strenghigheyt af te breken, die sy de voorgaende jaeren geploghen hadde. Niet te min, gedooghde dat sy op eenen stroey-sack soude slaepen: 't welck sy meer als acht jaeren onderhouden heeft. Voorts wiert haer belast niet meer de discipline te gebruycken, dan op eenighe daghen der weke, ende niet langher dan eenen *Miserere* of daer ontrent. Op desen tijt wiert haer oock toe-ghelaeten eenighe braceletten te draeghen aen de armen ende beenen. *Maer eylaes*, seght sy, *wat heeft dit te bedieden, ten opsicht van het ghene onsen Salighmaecker voor ons uyt*

grootere ende heetere liefde verdraeghen heeft, om ons met sijnen Hemelschen Vader te versoenen! Ons Werck en is niet, niet. O Heere neemt mijnen Wille voor het Werck aen, aengesien my nu dit niet toe-gelaeten en wordt van uWe Dienaers: ter oorsaecke dat ick't niet Weerdigh ben.

Dit waeren alsdan haer gestelde lyf-kastijdinghen: maer door haer aen-praemen verkreegh sy somwijlen oorlof, om haer lichaem meer te pynighen, ende de discipline te verlenghen: als oock om somwijlen stekende doornen tot de discipline te ghebruycken, ende somwijlen op de selve te slaepen. Doch alsmen bemerckte dat sy alsdan buyten spoore liep: moestmen haer in meerderen dwangh houden. Laet ons hier een geschiedenisse van haere buyten-spoorigheyt stellen, die verscheyde reysen ghebeurt is.

Oorlof hebbende om een langere discipline te doen, nam sy voor al haer Bedenckinghe op de gheesselinge van haeren Salighmaecker: ende als sy van sijne liefde, ende vande begeerte om haer weder-liefde te toonen, heel brandigh was, quam sy tot de discipline. Sy en hadde schier gheen ghevoelen in dit werck; sy en trock niet alleenelijck het bloet uyt haer aderen, maer oock het vel ende vleesch van haer lichaem, sonder 't selve te weten. Als desen drift voltrocken was, ende als sy daer nae de ghestelteniſſe van haer kamer aensagh, en wiste sy niet wat maecken met het bloedt dat over haer kamer dreef, ende somwijlen door de plancken geloopen was. Sy bekent dat sy dit bloedt noye sagh, om dat sy dit werck gheerne soude bedeckt hebben: *Niet te min*, seght sy, *ick Wenschte niet een druppel bloedts te behouden, maer al te gheven ter liefde van dien, die ick alsoo in mijn ooghen hadde. Als ick daer noch op peyse,*

Wor-

worde ick als droncken van begeerte om my gheheelijck uyt te gieten. Het en gheeft my geen wonder, dat de Martelaeren soo blyde waeren gaende nae de Martelie; want sy niet veel en gevoelden. Het is de liefde, de liefde, de liefde, die sterecker is als doodt, vier, ende vlammen, als alle metaelen ende instrumenten. Ach hoe dickwils hebbe ick Godt ghebeden, dat hy my een luttelken van dese gratie soude verleenen, van veel ende langh te moghen lijden! Ick en ben't niet weerdigh soo groote schatten ende juweelen te ghenieten, als in't lijden verborghen ende begraeven ligghen. Heere gheeft my sterckte daer toe: gheeft my die schatten, op wat tijdt ende door wie't uwe Goddelijcke Majesteyt ghelieven sal.

Als haeren eersten Biecht-vader van Ruremonde tot een andere wooninghe gheroepen wiert: heeft den tweeden haer wat meer toe-ghelaeten als den voorgaenden. Sy verkreegh oorlof om haer disciplinen te verdobbelen, tot haer groote blyschap. Dese miltheyt vanden Bicht-vader, vermeerderde haere stoutigheyt om noch meer te vraeghen. Sy wiert somwijlen verhoort: maer niet ten volle naer haeren wensch. Want voelde sich alsdan soo ontsteken tot lyf-kastijdingen, dat sy wel door scherpe sweerden soude geloopen hebben, sonder eenighe pijne te gevoelen, soo haer docht. Want als sy door dese vierighe begeerten van te lijden bevanghen wiert, was sy als sonder gevoelen.

Desen Bicht-vader stont haer toe, somwijlen doornen ende hulst, ende de disciplinen met spoorkens drymael tusschen dagh ende nacht te ghebruycken: maer hy bepaelde het ghetal der slaghen, die t'elcker reyse niet meer als hondert en mochten zijn. Somwijlen liet hy dit ghetal aen haer beliefte.

Naer dierghelijcke disciplinen die in haer vryheyt ge-

gelacten wierden, bevont sy sich wederom als in een badt van bloet, ende scheen dickwils onder de selve te beswijcken, maer den yver, soo sy seght, ende de liefde dreef haer voort. Doch op dat het bloet haer kamer niet en soude besproeyen, ende niet op de plancken af-loopen als voren, gebruyckte sy een matte, met vele laeckens ende doecken: VVant als sy hier mede besigh was, en konde haer selven niet wederhouden, soo langh als sy eenighe krachten behiel.

De spooren van haer discipline dochten haer allenxkens te sacht, ende als niet. Sy hadde een instrument met uytstekende pinnen, dat haer tot eenen gordel diende: dit docht haer dienstigher tot dit werck, als de spooren. Hier mede opende sy vel en vleesch: ende als een plaetse die gewondt was scheen te genesen ende te versweeren, opende sy de selve wonden noch eens. Hier door een groote ende swaere wonde ghemaeckt hebbende, moest sy door bevel des Bicht-vaders, tot haer genesinghe eenige medecijnen gebruycken, ende leedt groote pijnen. *Ick segghe pijnen*, schrijft sy, *ten was voor my gheen pijn, maer soet: ick wilde dese wonde alle mijn leven behouden, als't Godt Almachtigh belieft hadde, ende als ick in mijn lyf-kastijdinghen hadde konnen voort gaen, sonder van iemandt bemerckt te worden. Maer eylaes, mijnen Bicht-vader nam alle disciplinen ende penitentien af, my verstaedende als daer toe onweerdigh, om mijn onvoorsichtigheyt. Ick bekende mijn schult voor Godt: met een beklagh, dat sijn liefde tot my d'onweerdighste hier van d'oorsaecke was. Ick loofde Godt dat hy my op dien tijdt veel bequaemigheyt tot dese lyf kastijdinghen gegheven hadde door sijn loutere goetheyt. O Heere mijnen eenighen Bruydegom? hadde ick dese wonde heymelijck*

lijck konnen bedecken? Immers uwe Majesteyt heeft my noch een luttelken verjont, my wat pijnen laetende, tot ghedachteniſſe van u lijden. Deſe onmaetigheyt der diſciplinen is geſchiet als s'Hertoghen-boſch belegert was: alſwanneer *Agnes* Godt ſocht te praemen ende hem als te bedwinghen tot behoudeniſſe van deſe ſtadt.

Naer dat deſe wonde geneſen was, hiel ſy wederom aen, om haer voorgaende ſtrengigheyt te hernemen: want ſy en konde niet gemackelijck leven, ghemerckt dat dit den wegh niet en[illegible]s, die den Salighmaecker gewandelt heeft. Daerom badt ſy Godt dickwils, dat hy ſoude gheweerdighen haer door den mondt vanden Biecht-vader de ſelve lyf-kaſtijdinghen wederom toe te laeten: ghemerckt dat haer begeerte was, niet een deeltjen in haer lichaem gheheel te laeten, niet een druppel bloets te behouden. Sy wenſchte Martelerſſe te ſterven, maer van langher handt, met langhduerige pijnen.

Sy en wiert niet alleenelijck tot harde lyf-kaſtijdinghen ghedreven, als ſy geſondt was: maer oock als ſy met ſeer gevoelijcke inwendighe pijnen van Godt beſocht wiert. Eens ſieck ligghende van ſeer groote hooft-pijne, wiert ſy ontſteken met ſoo groote begeerte van uytwendighe pijnen met d'inwendighe te vervoeghen, dat ſy een kiſtjen aen haer bedde dede brenghen, in't welck haere inſtrumenten van lyf-kaſtijdinghe beſloten waeren: ende nam bedecktelijck uyt dit kiſtjen een inſtrument van ſtekende pinnen, om daer op te ligghen, ende haer kranck lichaem de ruſte van't bedde t'ontnemen, ghelijck ſy oock dede. Maer en vont noch geen verſaedinghe. Want ghehackelt ende gekapt te worden ſoude haeren aldergrootſten trooſt

gheweeſt zijn, ja veel grooteren, als of ſy den hemel open geſien hadde: *O Heere*, ſeght ſy, *lijden is het hooghſte verblijden voor een Godt-minnende ziele: 'T is haer grootſte vermaeck eenighe ghelijckheyt te hebben met haeren Bruydegom.*

Haer voordere lyf-kaſtijdinghe die ſy onder de volghende Biecht-vaders gheploghen heeft, en ſtaen in haer ſchriften niet uyt-gedruckt: Het zijn de ſelve, of diergelijcke gheweeſt; voor ſoo veel als de krachten haers lichaems toe-lieten: want haeren yver tot het lijden ende tot het lyf-kaſtijden volſtandigh geweeſt is tot de doodt.

V. CAPITTEL.

Liefde tot de H. Maeghet.

HIer magh ick kort zijn ſonder d'eere vande H. Maeghet of de liefde die *Agnes* tot MARIA ghedraeghen heeft te verkrencken: want heel dit verhael opentlijck uyt-wijſt, wat teere liefde *Agnes* tot MARIA gedraeghen heeft, ende hoe vaſt betrouwen ſy op de krachtighe voorſpraecke van deſe lieve ende machtighe Moeder gheveſtight hadde.

Alle haer ghebeden offerde ſy daghelijcks aen Godt door de handen vande H. Maeghet: niet alleen haer ſelven, maer oock alle d'andere voor de welcke ſy voor-genomen hadde te bidden, door haer Moederlijcke liefde ende ſorghe aen Godt bevelende. Sy ſocht haere eere in alle geleghentheyt te vermeerderen; ende over-al inde zielen van haeren naeſten een kinderlijcke liefde tot de Moeder Godts in te drucken.

Maria

Maria en was niet meer uyt haer gedachten, als uyt haer herte. By daghen was *Agnes* voor de Beelden vande H. Maeghet te vinden: ende by nachten hadde sy het Beeldt van dese liefde Moeder tusschen haere armen: Alswanneer sy tusschen menighvuldighe soete onthelsinghen van dit Beeldt, haer swaerigheden ende haer wenschen aen de H. Maeghet te kennen gaf, ende vande selve Maeghet dickwils vertroost ende gheholpen wiert. Laet ons hier van eene geschiedenisse voorstellen.

Den 8. van October 1638. handelende met haeren Biecht-vader bevont in hem een somberder wesen, ende mindere woorden, dan sy wel placht. Hier door wiert *Agnes* in haer gemoet beducht, ende en derfde nochtans de reden van dese somberheyt ende stilswijghentheyt vanden Biecht-vader niet af-vraeghen. Hadde achterdencken, of den Biecht-vader voor-ghenomen hadde voortaen met meerdere ghesetheyt ende neerstigher toe-sicht in Godts aenschijn te wandelen, ende inde schaele der voorsichtigheyt sijn woorden rypelijcker op te weghen; of hy met eenighe verduysteringhe des gheests, of met eenighe merckelijcke bekoringhen overvallen was; of hy in sijn gemoet iet voelde dat sijn ziele beswaerde. Meer diergelijcke invallen speelden alsdan in haer verstant: met begeerte om de reden van dese ontsteltheyt te weiren. Als sy tot haer avont-gebedt quam, woelde dat droevigh wesen van haeren Biecht-vader in haeren gheest: Badt Godt, ende sijn H. Moeder, indien der iet voor-gevallen was, 't welck haeren Biecht-vader aen de Goddelijcke ooghen onaenghenaemer soude maecken, ende de Goddelijcke vriendelijckheyt t'sijnder opsicht beletten, dat dit sou-

de wegh-genomen worden. Ende sy versocht dit met soo groote, ja met meerdere begeerte, als of sy 't voor haer eyghen selve ghevraeght hadde: Want wenschte dat alle de gratien die sy door de Goddelijcke goetheyt besat, aen haeren Biecht-vader souden overgegheven worden, ende sy alleenlijck de Goddelijcke liefde behouden. Dese bekommeringhe voor het gheestelijck welvaeren van haeren Biecht-vader was soo groot, dat sy oock by nacht hier mede besich was, ja noch sorghvuldigher als te voren. Tot haer ruste ghegaen zijnde, ende het Beeldt vande H. Maeghet in haer armen hebbende, volghens haer gewoonte, nam sy, met een soete omhelsinghe van dat Beeldt, haeren toevlucht tot haere H. Moeder, ende seyde: *Mijn alderliefste Moeder, Moeder van uwe kinderen, is 't dat uwen Sone mijnen geestelijcken Vader teghen woordighlijck eenighsins onaenghenaem is aen uwen Goddelijcken Sone, ende aen V Moeder der ghenaede, och dat en soude ick niet konnen verdraeghen: laet my liever daer voor wat moeyelijckheyt onder-staen.* Naer dese vriendelijcke ingekeertheyt tot onse genaedighe Moeder, verscheen de H. Maeghet aen *Agnes* door een licht, ende antwoorde op haer versoeck, met dese woorden. *Hy is mijnen vriendt, op den welcken ick mijn ooghen geslaghen hebbe: ende hy wordt bemindt van mijnen Sone.* Door dese woorden verdween alle haer voorgaende vreese, ende haer herte wiert seer verblijdt, naer dat sy soo klaerlijck verstaen hadde, dat haeren Biecht-vader van Christus Bemindt wiert, ende dat de Moeder Godts gheweerdighde haer Moederlijcke ooghen op hem te slaen. Sy loofde Godt door sijn Heylighe Moeder ende alle sijn Heylighen, ende versocht dat sy, ende haeren Biecht-vader, altyt in Godts

gratie

gratie, ende inde liefde tot *Maria* ſouden vervoorderen.

Sy wiert oock ſomwijlen van de H. Maeghet ſeer beſcheedelijck verwittight ende vermaent, dat ſy haeren Biecht-vader ſoude waerſchouwen, van iet te doen, of te laeten: waer door Maria haer Moederlijcke ſorghe beveſtighde, die ſy voor den Biecht-vader droegh. Ende als *Agnes* dit uytſtelde, of niet en derfde doen, ghelijck het ſomwijlen ghebeurde, wiert ſy van de H. Maghet over haere onghehoorſaemheydt beſtraft. Wat ſtraffen dit gheweeſt zijn, en ſeght ſy niet.

Meer openbaeringhen die haer ſoo by nachten als by daeghen gheſchiet zijn, als ſy tot de H. Maghet haeren ghewoonelijcken toevlucht nam, ſal ick voor by gaen: Ende alleenelijck hier een woordeken by-voeghen aengaende het leſen van 't Rooſen-hoeyken.

Sy was ſeer neerſtigh om door dit mondelijck ghebedt met alle vierigheyt daegelijckx de Moeder Godts te vereeren. Ende wiert in deſe godtvruchtigheyt noch meer verſterckt, door een openbaeringhe die haer geſchiet is, als ſy te Ruremonde haer wooninghe ghenomen hadde.

Haer ooghen ſlaende op eenen Pater van de Societeyt, die beſich was met ſijn Rooſen-hoeyken te leſen, ſagh ſy te ſamen eenige Engelen beneffens hem ſtaen, die ſijn ghebeden aen de H. Maghet op-droeghen, de welcke deſe gebeden ſeer blyhertighlijck ſcheen t'ontfanghen, ende de ſelve door haeren Sone op te draeghen in't Vaderlijck herte. Sagh te ſamen dat de H. Dryvuldigheydt ende heel den Hemel in dit ghebedt

groot vermaeck nam. *Hier verſtont ick*, ſeght ſy, *hoe aenghenaem dat h t aen Godt almachtigh was, dat wy de Koninginne van Hemel ende Aerde groeten met d'Enghelſche groeteniſſe. Ick loofde Godt hier van, met groote inwendighe verheuginghe des herte.*

Door dit gheſicht wiert ſy grootelijckx aengeſtout, om volghens haer gewoonte, door dit mondelijck gebedt d'Alder-heylighſte Dryvuldigheyt ende heel den Hemel te vermaecken: 'T welck ſy daeghelijckx met alle neerſtigheyt, ende godtvruchtigheydt dede, ende van haer jonghe jaeren ghedaen hadde. Ja en hiel ſich niet te vrede met het Rooſen-hoeyken by daegen te leſen: Maer las het ſelve oock by nachten, tot dat den ſlaep haer overviel, naementlijck als ſy naer haer twee-urigh nacht-ghebedt haere ruſte hernam. Want ghemerckt dat haeren geeſt, die door de voorgaende t'ſamen handelinge met haeren Godt noch verwermt ende brandigh was, ſigh alſdan ſoo ſpoedelijck niet en konde begeven tot het ſlaepen, onderhiel ſy daeren-tuſſchen haer ſelven, met het Rooſen-hoeyken te leſen, tot dat den ſlaep ſoude komen. Als ſy de jonſten beſchrijft die ſy by nachten van Godt of van de H. Maghet ontfonck, naer dat den geſtelden tijdt van 't inwendigh gebedt voltrocken was, voeght'er gemeynelijck by, dat deſe jonſten tuſſchen het leſen van 't Rooſen-hoeyken gheſchiet zijn: Ende aldus wort ons blijckelijck, dat deſe Heylighe gewoonte, van ſich by nachten met d'Engelſche groeteniſſe t'onderhouden, in *Agnes* ſtantvaſtigh ende altijt duerigh geweeſt is.

VI. CA-

VI. CAPITTEL.

Liefde tot de Heyligben.

SY was seer godtvruchtigh tot de Heylige Engelen, naementlijck tot haeren Enghel-bewaerder, van den welcken sy dickwils spreckt in haer schriften, ende getuyght van Godt kenniſſe bekomen te hebben, hoo sy door sijn hulpe ende byſtandt krachtelijck tot Godt voort gedreven wiert. *Hier van bleef my*, seght sy, *een meerdere gheneghentheyt van liefde, ende meerdere eerbiedinghe tot mijnen goeden Enghel, die my van Godt ghegheven was.*

Sy was oock seer toe-ghedaen tot onsen H. Vader Ignatius, wiens hulpe ende voorspraeke sy dickwils versocht, ende van den welcken sy verscheyde merckelijcke jonsten, soo naer 't lichaem, als principaelijck naer de ziele verkregen heeft. Een lichaemelijck ende een geestelijck weldaet dat sy van desen Heyligen ontfanghen heeft, sal ick hier by brenghen.

Sy hadde eens de H. Aleidis tot Patronerſſe verkosen: (want behalven haer ghewoonelijcke Patroonen ende Patroonerſſen, nam sy in verscheyde omstanden eenighe besondere) om dat sy in't Leven van dese H. Maghet ende Abdiſſe gelesen hadde, dat sy een van haere ooghen was quyt geworden, door haer menighvuldige traenen, spruytende uyt liefde tot Godt. Door dese leſſe wiert *Agnes* van de selve liefde seer brandigh, ende sy versocht de voorspraeke van dese Heylighe, op dat haer 't selve gebeuren mochte. Sy wiert ten deele verhoort: want over straete gaende

wiert

wiert sy inde slincke ooghe met soo groote pyne overvallen, dat sy noch dagh noch nacht en konde rusten. Sy loofde Godt over dese pynen, als over een groot weldaet: Ende verhopte haer ooge oock te verliesen. Maer den Rector van de Societeyt, kennisse hebbende van haere quaele, al en was hy haeren Biecht-vader niet, dede haer segghen uyt medelijden, dat sy tot verlossinghe van dese oogh-pyne met eenighe belofte haeren toevlucht tot den H. Ignatius soude nemen, om door sijn voorspraeke van dese groote pynen verlost te worden: Haer verweckende, om dies te vaster haer betrouwen op desen Heylighen te stellen, door dien dat den Feestdagh van den H. Ignatius alsdan geviert wiert. *Agnes* soude dese pynen geerne behouden hebben: Maer om ghehoorsaem te zijn aen den Rector, dede sy de belofte die haer voor-ghescheven wiert: Ende ghevoelde alsdan dese inspraecke: *Vwe ooghe sal gheneesen worden op den dagh van de Octave van den H. Ignatius.* Ende de genesinge is alsdan gevolght. Soo dat Godt ten deele ingevolght heeft haer groote begeerte van dese oogh-pyne te lijden, haer eenighe daeghen laetende inde voorseyde pynen, ende nochtans door den H. Ignatius naer eenighe daeghen haer genesende volghens haer versoeck.

Haer liefde tot desen Heylighen wiert door verscheyde geestelijcke weldaeden ende openbaeringhen seer versterckt. 'I sal genoech wesen een van dese openbaeringhen by te brenghen die sy in't jaer 1638. op den avont van sijnen jaerlijcken Feestdagh ontfangen heeft. Haeren Biecht-vader hadde tot haer geseyt, dat sy den H. Ignatius soude bidden om sijn oprechte Dochter te wesen. Maer *Agnes* insiende haer onweerdigheyt

digheydt ende onvolmaecktheden, bevont sich soo naeckt ende bloot van deughden, dat sy niet en derfde komen tot soodaenigh versoeck. Naer de H. Communie, ende naer haer t'samen-spraecke met Godt, keerde sy haer selven tot den H. Ignatius, doende haer ootmoedigh beklagh, dat sy tot noch toe soo luttel liefde tot haeren H. Vader gedraegen hadde, soo traeghelijck hem ghedient hadde, ende onweerdigh was onder sijne Dochters gerekent te worden, of haer ooghen tot hem op te slaen. In dese verootmoedinghe wiert sy op-gethoghen in Godt: Ende sagh den H. Ignatius in een groot licht, die haer met de rechte handt nam, ende seyde: *Staet op mijn Dochter, volght my.* Sy stont op in den geest, ende wiert van den H. Ignatius tot de H. Maghet gheleyt; van de H. Maghet tot den Sone, ende van den Sone tot het heet-brandende Vaderlijck herte: Alwaer sy met een soete omhelsinghe van de H. Dryvuldigheyt dese woorden verstont. *Ghy zijt die ick beminne.* In desen doorganck sagh sy een seer groote menighte van menschen, die desen Heylighen volghden, ende door hem, ende door sijn kinderen tot hun eeuwighe saligheyt gekomen waeren, van de welcke sommige verhevender waeren in glorie, sommighe min verheven. Sy sagh te samen een groote menighte van menschen die noch leefden, de welcke door de kinderen van den H. Ignatius uyt de netten des duyvels getrocken wierden, ende noch sullen getrocken worden: Ende den H. Ignatius beval haer voor alle dese zielen te bidden, om volstandelijck in alle deughden voort te gaen, om naerder tot Godt te komen, ende Godts liefde t'omhelsen: Hy beval haer mede te bidden voor de vervoorderinge der saligheyt

van alle menſchen, ſoo geloovighe als ongeloovighe, op dat ſy inder eeuwigheyt Godt almachtigh eere ende glorie mochten gheven, waer toe ſy alle gheſchaepen zijn. Sy bekent ſoo veel hier ghefien te hebben, dat ſy 't niet al en kan by-brenghen, ende eenen heelen boeck hier van ſoude konnen vervullen. Dan gaet ſy voort in te beſchrijven 't ghene ſy tot Godts eere ende glorie dienſtigh oordeelt verklaert te worden, ende ſeght: *Dat den H. Ignatius in den Hemel ſeer hoogh verheven is, ende by Godt ſeer veel vermach; ende ſijne naevolghers inſghelijckx, den eenen meer, den anderen min, volghens haeren arbeyt die ſy alhier in den Wijngaert des Heeren ghedaen hebben. Dat den H. Ignatius met ſijn kinderen eenen ſeer grooten ende vaſten Pilaer van de H. Kercke is, ſonder den welcken vele litmaeten van de H. Kercke in vele plaetſen ſchipbraeke ſoude lijden.*

Door deſe veropenbaeringhe, inde welcke den H. Ignatius haer met ſoo Vaderlijcke liefde ontfanghen, ende door de Moeder ende den Sone Godts tot den goddelijcken throon ingheleyt hadde, alwaer ſy op ſoo wonderlijcke ende vriendelijcke maniere onthaelt was, leerde ſy, dat ſy een oprechte Dochter van deſen Heylighen was: 'T welck ſy om haere groote onweerdigheyt, ſoo hier boven geſeyt is, niet en hadde derven verſoecken.

Sy behiel van dit geſicht een kinderlijcke liefde ten opſicht van deſen Heylighen, ende als een nieuwe plicht om daegelijckx voor de behoudeniſſe ende vervoorderinghe van de H. Kercke te bidden, gemerckt dat haeren H. Vader haer bevolen hadde ſulckx te doen. Haer herte ſpronck op van blyſchap, ſoo dickwils als de ghedachteniſſe van deſe gheſchiedeniſſe in

haer

haer gemoet ververſcht wiert: Die haer eenen gedueerighen ſpoorſlagh was om haers naeſten ſaligheyt van Godt te verſoecken. Ende gelijck *Ioanna van Randenraedt* met *Catharina van Geſtel* haer als Leer-dochters beſonderlijck belaſt waeren, ſoo wenſchte ſy oock beſonderlijck dat deſe twee in alle deughden ſouden op-waſſen, ende door den H. Ignatius inſgelijckx, tot het Vaderlijck herte ingheleyt worden, om alſulcke gratien te genieten gelijck ſy ghenoten hadde. Om deſe Dochters tot ſoodaenigh gheluck te vervoorderen, ſocht ſy de ſelve in haer ſoete vermaeninghen ende krachtighe verweckſelen tot de grootachtinghe ende liefde van haeren H. Vader te brenghen.

Haere liefde tot den H. Franciſcus Xaverius en was niet minder, als die ſy droegh tot haeren H. Vader. Sy ſocht de voet-ſtappen van deſen Heylighen, naer haer vermogen naer te volghen, inde zielen tot Godt te trecken: Sy ſchepte beſondere vreught inde groote vruchten die deſen Apoſtel tot Godts eere behaelt heeft: Sy danckte Godt over de groote gratien, die hy aen deſen onvermoeyelijcken yveraer van ſijn glorie verjont hadde: Sy wiert in't jaer 1638. Op ſijnen Feeſtdagh biddende inde Kercke der Societeyt, met de weſentlijcke teghenwoordigheydt van deſen Heylighen vereert, wiens hoogh-verheven glorie inden Hemel, haer alſdan verthoont wiert.

VII. CAPITTEL.

Liefde tot den naeſten.

DE wercken van liefde ſoo lichaemelijcke, als geeſtelijcke, die ſy van haer jonckheydt ten opſicht van haeren naeſten gedaen heeft, ſtaen beſchreven in't Eerſte Deel: Haeren yver om de zielen tot Godt te trecken blijckt over al: Ick ſal dan hier alleenelijck noch wat ſegghen van haere vierighe wenſchen ende gebeden, om haeren naeſten tot de have van de eeuwighe behoudeniſſe te brenghen.

Deſe wenſchen waeren te vinden in alle haeren handel met Godt. Verſocht ſy iet van Godt, van de H. Maghet, van haer Heylighe Patroonen of Patroonerſſen, haer verſoeck was ſoo wel voor andere, als voor haer ſelven. Behalven als ſy eenigh lijden verſocht; want dat ſoude ſy geerne alleen onderſtaen, ende van de andere af-geweirt hebben.

De liefde des Salighmaeckers tot den menſch, die ſy dagh ende nacht voor oogen hadde, was den prickel van deſen yver: waer door ſy wonderlijck ontſteken wiert om voor de zielen te bidden, die voor ſoo dieren prijs gekocht waeren. *Aenſiende onſen Salighmaecker*, ſeght ſy, *hanghende aen't Kruys, ende dat met eenen minnelijcken toekeer tot ſijnen Hemelſchen Vader, in't Vaderlijck herte genaede roepende over de gene die hem ghekruyſt hadden: Hebbe ick my wonderlijck tot mijnen Bruydegom vernaerdert gevonden, met een aenhanghende ghebedt ghenaede biddende voor ons alle in't ghemeyn, ende voor eenighe in't beſonder.* De ſelve liefde was in haer daegelijckſche Meditatien

te

te vinden: want sy daeghelijckx in haer bereydende ghebedt, gratie van Godt versocht, om haer Meditatie *te beginnen ende te eyndighen naer het behaeghen van Godt almachtigh, tot vervoorderinghe van haere ende aller zielen saligheyt.*

Haer begeerten om voor een ander te lijden waeren dickwils soo over groot, dat sy schier daer onder besweeck. Welcken yver haer dese woorden dede spreken: *Mocht my de gratie ghebeuren, van ergens in een plaetse te sitten daer alle tormenten te samen vergaedert zijn, om te lijden tot vermeerderinghe van Godts eere, ende tot vervoorderinghe van onser alle zielen saligheyt, ende door dit lijden verkoelt te worden? Hoogh verheven Coninginne van alles, met dese begeerten vluchte ick in't herte van uwe Majesteyt, om van u genaede te verwerven, naer't wel behaeghen van Godt almachtigh: In wiens wille ick my laete sincken, tot dat my hier toe den bequaemsten tijt sal verjont worden, met behoorlijcke sterckte.*

Inde Heyligh-daeghen van Sinxen wiert sy eens soo vlammigh, om 't vier van den H. Gheest inde herten van haeren naesten t'ontsteken, dat sy met ghewelt moest in huys ghehouden worden: want sy uyt wilde gaen, om over al op de straeten met luyder stemme te roepen. *Dat alle menschen niet loopen maer vlieghen souden tot Godt: Dat Godt stont met opene armen van liefde om alle menschen t'ontfanghen.* In desen drift wiert sy teghen ghehouden van Juffrouw Botters, ende dat meermaels: waer van sy aen dese Juffrouw sich verplicht vont: want soude anders, soo sy seght, in opspraeke ghekomen hebben. Hier ende elders was haeren yver, om de menschen tot Godt te trecken, soo gheweldigh, dat hy haer oock buyten de reden dreef.

Eens hertelijck biddende voor haer Crucifix, ende verſoeckende de verbreydinghe vande H. Kercke, die door ſoo vele ketteryen ende ongeloovigheden verdruckt wordt: verſtont ſy van haeren Salighmaecker, dat verſcheyde Landen tot het Gheloof ſouden weder-keeren, ten waere dat dit door de ſonden van ontrouwighe dienaers belet wiert: ende dat om die ſonden de landen bleven ſuchten onder't jock der ketteryen: 't welck haer een onuytſprekelijcke droefheyt veroorſaeckte.

Sy ſorghde uyterlijck dat perſoonen die laſt van andere hebben, haer ampt wel bedienen: om dat eenen goeden Overſten vele zielen kan winnen; ende eenen quaeden, vele zielen verlieſen. Daerom badt ſy ſonderlingh voor de ghene die in Overheyt geſtelt zijn, verſoeckende dat Godt Almachtigh hun een beſonder ingeſtorte gratie, licht, kenniſſe, ende wijsheyt ſoude verleenen, ſoo voor hun ſelven, als voor hun gemeynte, op dat ſy inde Goddelijcke tegenwoordigheyt naer ſijn wel-behaeghen ſouden handelen ende wandelen, ende hunne onderſaeten met alle de ghene daer ſy mede verkeeren, t'alle uren ende ooghenblicken verbeteren, ende voor de Goddelijcke ooghen vermaeckelijcker maecken, elck naer ſijnen ſtaet, roep, ende belofte: ende dat tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, ende tot vervoorderinghe van onſer zielen ſaligheyt. *Koſt ick*, ſeght ſy, *in alle menſchen de begeerte ende den wille in ſtampen, om Godt Almachtigh op't aldervolmaeckſte te dienen, ick ſoude my ſelven hier toe geerne gheven, om tot den leſten dagh den brandt der helle in mijn ziele te ghevoelen, ende voor alle uyt liefde trachten te voldoen. Heere gheeft my verduldigheyt, ende laet het my overkomen,*

komen, uyt liefde tot u, ende tot mijnen naeſten, al ben ick 't onweerdigh.

Hier by moet gevoeght worden den grooten yver die ſy voor 't gemeyne beſte gehadt heeft, alſwanneer eenighe ſtadt vande vyanden belegert wiert, of anderſins het landt in gevaer was. Want ſy in dierghelijcke gevallen niet op en hiel, met haer vierighe ghebeden den hemel te beſtormen, ende door vele lyf kaſtijdinghen haer lichaem vreedelijck t'onthaelen, tot verſoeninghe van Godts rechtveerdighe gramſchap: welcke lijf-kaſtijdinghen inde belegeringhe van s Hertoghen-Boſch ſeer buyten-ſpoorigh gheweeſt zijn. Waer door het meermaels gheſchiet is, dat ſy vande goede uytkomſte der ſaecke verwittight wiert, eer ſy ghebeurde: naementlijck als Breda vande Spaignaerden: ende Loven ende Gelder vande Hollanders ende Franſchen belegert wiert: want ſy 't in-nemen van Breda, ende de verloſſinghe van Loven ende Gelder voorſeyt heeft. Ghelijck ſy oock het in-nemen vanden Boſch ende van andere plaetſen, voor welcker bewaerniſſe ſy badt, van Godt verſtaen heeft, eer deſe plaetſen verovert wierden.

VIII. CAPITTEL.

Ghebedt.

§. 1. *Vierigheyt in 't Ghebedt.*

SY was ſoo vierigh ende ſoo verſlonden in haer gebedt, dat de twee uren vanden nacht (die ſy't meeſte deel van haer leven daer in beſteet heeft) ende haer Meditatien, ſoo vanden morghen-ſtont, als van den

den dagh, schier eenen ooghenblick schenen te weesen: ende was ghewoon den bestemden tijdt des Ghebedts t'eyndighen met vrolijckheyt des gheests, met Godts lof ende danckseggínghe, met de begeerte van hem t'alle stonden beter te dienen, ende meer te behaeghen.

Van haer bidden schrijvende, herhaelt sy dickwils dese maniere van spreken, seghende dat sy niet en badt, maer Godt in haer. Op eene plaetse schrijft sy aldus. *Ick moet dese maniere van spreken gebruycken, seggende dat ick niet bidde, maer Godt bidt in my door sijn selven, die my als een alderonweerdighste instrument daer toe wilt gebruycken. Soo dat wy hier uyt klaerlijck sien, ende tasten; dat wy van ons selven, niet dan ydele vaten zijn, ja enckelijck niet: ende dat Godt Almachtigh, den Vader, den Sone, in haerder beyder liefde, dat is, inden H. Gheest, den inghever ende den uytghever van alle gratien is.*

Den Biecht-vader verboodt haer eens by nachten te bidden: maer 't en was in haer macht niet, dit ghebodt te volbrenghen: want sy aen 't ghewelt des hemels niet en konde wederstaen. *Den oppersten Heere is meester*, seght sy: *die moest ick volghen, daer hy my trock, om my met hem te vereenighen.*

Hier en spreke ick niet van haere opgethoghentheden ende ontgeestinghen: want gheheel desen Boeck daer van vol is.

§. 2. *Verlaetentheyt in 't Ghebedt.*

EEn Godt-minnende ziele en wordt niet altijt met honigh, ende suycker getoeft in haeren t'samenhandel met Godt: maer wordt somwijlen deelachtigh vanden bitteren kelck der verlaetentheyt, die haeren Bruy-

Bruydegom soo wonderlijck in dit leven ghesmaeckt, ende ghedroncken heeft.

d'Aldergrootste ende de langhduerenste verlaetentheyt die ick in haere schriften bevinde, is haer overkomen, alswanneer haeren eersten Biecht-vader van Ruremonde versonden wiert. Inde veranderinghen van haere Biecht-vaderen was sy niet onrustigh, soo wel in dit stuck, als in alle andere te vrede zijnde met de schickinghe Godts: maer dese veranderinghe wiert met andere swaerigheden vergeselschapt, die aen haer ziele grootere smerte veroorsaeckten als alle lichaemelijck lijden konde by-brenghen: want sy op desen tijdt van Godt, ende vande menschen te samen verlaeten wiert.

Dit tempeest, dat Godt Almachtigh tot haer beproevinghe toe-liet, is begost door het achterdencken van den Biecht-vader, dat soo menighvuldighe opgethogentheden ende openbaeringhen die hy in dese Dochter ondervont, niet voort quaemen van Godt, maer dat den quaeden gheest hier mede vermenghelt was. Hy gaf dit achterdencken aen *Agnes* te kennen, als hy door de ghehoorsaemheyt ghenootsaeckt was van Ruremonde naer een andere wooninghe te vertrecken. De leste woorden die hy alsdan tot haer seyde, waeren dese: Dat haer ziele in eenen ghevaerlijcken staet was: ende dat hy achterdencken hadde, dat sy van den duyvel bedroghen wiert. Hier-mede vertrock den Biecht-vader van Ruremonde, laetende dese Dochter belaeden met soo swaer-gheestighe waerschouwinghe.

Dit cruys 't welck in sijn selve seer swaer was, wiert van Godt self vermeerdert: want als desen Biecht-

vader vertrocken was, ontrock hy aen haer ziele alle vorighe ghevoelijcke devotie, alle sijn voorgaende smaeckelijcke gaven, ende openbaeringhen: soo dat sy te saemen oock van Godt verlaeten wiert, als haeren Biecht-vader haer verliet.

Hier door was haer herte in meerdere perfinghen, soo sy seght, dan of sy in duysent stucken hadde ghekapt geweest: ende dese inwendighe quellinghen van haere ziele waeren haer pynelijcker, als alle mogelijcke tormenten des lichaems. Wat sy badt of dede, den hemel was ombeweeght aen haer traenen ende ghebeden, al hoe wel sy even vast ende stantvastigh bleef inden dienst ende liefde van haeren Schepper ende Salighmaecker. Sy hadde eenen anderen Biecht-vader: maer gemerckt dat haer inwendighe gestelteniſſe hem ombekent was, ende dat dese met korte woorden niet en konde kennelijck gemaeckt worden, hadde sy van desen Biecht-vader of gheenen, of seer weynighen troost, ende wiert ghenootsaeckt dese bitterheyt sonder menschelijcke hulpe te swelghen, ende door Godt alleen te verdrijven.

De benautheden van haer bedruckte ziele waeren dickwils soo groot, dat sy daedelijck meynde te sterven: ende hoe dese benautheden grooter waeren, hoe sy vierigher sich keerde tot Godt. *Heere*, seyde sy, *ick ben van mijnen Biecht-vader by nae verweesen, als of ick met uwen vijandt ghemeynschap hadde: ende van u, o Heere, ben ick verlaeten. Ick proteſtere nochtans in uwe teghenwoordigheyt, dat ick in alle mijn doen ende laeten, anders niet en soecke, dan suyverlijck uwe eere ende glorie: ende en hebbe met mijn wete anders niet ghesocht. Liever sal ick duysent dooden sterven, dan anders te doen. Hoe kan't dan weſen dat*

den

den vyandt my verleyt ende bedroghen heeft? Is't den vyandt buyten mijnen Wille ende Wete: Heere, ghy en moght my dit voor geen sonde rekenen. Dit is mijn betrouwen. O mijnen Bruydegom, ghy en sult my niet verlaeten.

Tusschen dierghelijcke minnelijcke klachten ende rechtsinnighe verklaeringen van haer getrouwigheyt, ontfongh sy somtijts van haeren Salighmaecker een straeltjen van troost, en versterckinghe: want sy van hem verstont dese woorden: *Ick ben by u: betrouwt vast op my.* Maer de dorrigheyt, de teghenheyt, ende afkeer van't gebedt, ende van alle geestelijcke Oeffeninghen, bleef even-wel hertneckighlijck dueren.

Sy ontfongh oock somwijlen eenighe verheven kenniſſe van de Passie Christi, ghelijck sy voor desen ontfanghen hadde, ghemerckt dat sy in haer Oeffeninghen volherdigh was. Maer gemerckt dat den Biechtvader twijffelachtigh was, of diergelijcke voorgaende kenniſſen uyt Godt, of uyt den duyvel gesproten waeren; hadde sy het selve achterdencken vande teghenwoordighe, of misschien in dese saecken iet vermenghelt was, dat diende geschouwt te worden. Nochtans sich tot Godt keerende, en konde tusschen alle dese stooringhen van het onderste deel, in haer innigh gemoet niet twijffelen, of dese kenniſſen quaemen van Godt. Soo om d'inwendighe gherustigheyt van haer ziele, die den toet-steen vande Goddelijcke inspraecken is; als om haere groote begeerte, die haer aendreef om noch meer ter liefde van haeren Beminden te lijden, en de dickwils met den mondt, maer noch dickwilder met'er herte te segghen, *lijden, lijden sonder sterven.* 'T welck een klaer teecken was, dat sy in dese vereeninghen ende soetigheden haer selven niet en

ſocht, ghelijck gheſchiet met de ghene die hier iet anders ſoecken als Godt.

Deſe verlaetentheyt, deſe dorrigheyt, deſe bittere quellinghen, hebben acht volle maenden geduert, eer ſy tot de vorighe gemeynſchap met haeren Beminden wederom ontfanghen is: den welcken deſe ziele, die tot het lijden ende tot de kruyſſen ſoo dorſtigh was, oock door dit inwendigh kruys heeft willen oeffenen, gelijck hy haer door uytwendige pijnelijckheden dapperlijck oeffende.

De verlaetentheyt die ſy in 't leſte haers levens onderſtaen heeft, is miſſchien grooter gheweeſt als de voorgaende: maer deſe en ſtaet niet beſchreven in in haer ſchriften, ende ick en kan daer van niet voorder ſegghen dan hier voren gheſeyt is.

§. 3. *Haere maniere van bidden.*

HAer maniere van bidden en was niet hooghvlieghende, maer ootmoedigh ende ghemeyn, volghens de berichtinghen die den H. Ignatius in ſijn Boecxken vande Exercitien voor ſchrijft. Sy nam gemeynelijck tot ſtoffe van haer gebedt de Paſſie onſes Salighmaeckers: ende deſe ghewoonte, die ſy van jonghs af aengenomen hadde, heeft ſy alle haer leven behouden. Maer nochtans wiert ſy dickwils van Godt ſelf van haere voorgenomen materie afgetrocken, ende tot een verhevender oeffeninghe ghedreven: alswanneer ſy ghedwonghen wiert eerbiedelijck de treckinghen Godts te volghen.

Deſe ghemeyne ende eenvoudige maniere van bidden, ſocht ſy oock in andere in te drucken, naementlijck in *Ioanna van Randenraedt*, als haer de beſtieringe

van

van dese Dochter bevolen wiert. Want als *Ioanna*, noch jonck zijnde, gheestelijck gheworden was, ende *Agnes* haere Meestersse gheselt wiert: Heeft sy volghens 't ampt dat haer opgeleyt was, haer Leer-dochter neerstelijck ondervraeght, wat stoffe dat-se voor-nam tot haer Meditatie, wat bereydinghe sy ghebruyckte, wat instellinghe van 't ghebedt, wat vervolgh, wat onderhout van de krachten der ziele. Alle dese dinghen ondersocht *Agnes* met alle moghelijcke neerstigheyt, om dit jonck Maeghdeken met alle spoet door een goede maniere van bidden tot alle volmaecktheydt te drijven, tot de welcke sy haer soo begeerigh sagh. Sy ondervont in dit ondersoeck, dat *Ioanna* tot noch toe luttel bedreven was inde wetenschap van 't inwendigh ghebedt: Soo om dat sy te veel stoffe tot haer Meditatie nam, soo om dat sy te vroegh, volghens 't ghevoelen van *Agnes*, hoogh wilde vlieghen. Want *Ioanna* beleet alsdan aen haer Meesterse, dat sy ghewoon was tot haere daeghelijcksche Meditatie een deeltjen van 't leven Christi te nemen, ende te samen eenighen goddelijcken eyghendom, of volmaecktheyt. Dit en beviel aen *Agnes* gheensins: Die haer alsdan seyde, dat het beter was ootmoedelijck het leven Christi t'overpeysen, ende een saecke voor te nemen, als soo verscheyde saecken te samen, ghemerckt dat het leven Christi ende de volmaecktheden Godts grootelijckx verschillen. Aengaende de maniere van bidden, die sy in *Ioanna* achterhaelt hadde, heeft sy aen den Biechtvader haer gevoelen ghescheven met dese woorden. *Ioanna wilt vlieghen, eer sy vleughelen heeft. Sy heeft vele hooghe begheerten, soo ick in haer bemerckt hebbe, ende hebb'et haer oock gheseyt. Maer soo vele dinghen te samen*

aen te nemen, ende soo verscheyde dinghen te vervoeghen, en kan niet wel bestaen. Men is alsdus sonder vrucht ende smaeck: Men scheyt met vermoeytheyt uyt het ghebedt: Men belet sijn selven, om't goddelijck licht t'ontfanghen. Terwijlen dat wy onse ooghen op hooghe dinghen slaen, soo vergeten wy tusschen beyde middelbaere ende kleyne dinghen te oeffenen: Ende en aensien de perijckelen niet, die ondertusschen op-rijsen, ende menighvuldigh zijn. VVat my aengaet, ick en bevinde my nergens beter, dan in kleyne ende eenvoudighe oeffeninghen. Och laet ons kleyn blijven, sonder hoogh te vlieghen: Godt sal ons haest hoogher brenghen, alt't hem ghelieft: 'T welck ick nochtans noyt ghewenscht hebbe, maer houde my met ghewelt om leegh. VVant die mysterien van de oneyndelijckheydt Godts, van sijn wijsheydt, goetheyt, ende dierghelijcke, en sal ick my noyt voorstellen, dan als dese my met ghewelt voor-ghestelt worden, ende ick aen Godt moet ghehoorsamen. Dit is mijn ghevoelen. Soo schrijft *Agnes*: waer uyt nochtans niet en volght, dat *Ioanna* inder daet berispelijck was, eenighe volmaecktheydt Godts tot haer Meditatie nemende: want dese stoffe aen sommighe zielen seer nuttigh is. Laet ons nu wat voorder haer maniere van bidden verklaeren.

Sy begost haer inwendigh ghebedt van een diepe vernietinghe haers selfs: Daer naer verweckte sy in haer verstant een levende gheloof van de goddelijcke teghenwoordigheydt; ende in haeren wille, een teere liefde tot Godt. Dese twee deughden noemt sy twee armen met de welcke sy Godt omhelsde in't beginsel van haere Meditatie. Door den eersten arm, te weten het Gheloof van de goddelijcke teghenwoordigheyt, verstaet sy een ghevoelijcke teghenwoordigheydt

heydt: want de teghenwoordigheydt Godts, die soo ghevoelijck niet en was, hadde sy in alle haere wercken, sonder dese te verliesen. Haere liefde moest hier oock ghevoelijcker zijn als op andere tijden.

Met dese twee armen, van Gheloof ende Liefde, hiel sy Godt vast, ende en liet hem niet gaen, tot dat haer ghebedt ten eynde was: Ten waere dat Godt, die Meester is, die ghevoelijcke devotie haer ontrock. Want alsdan moest sy haer voegen naer den goddelijcken wille, ghelijck sy bereyt was.

Aengaende de teghenwoordigheydt Godts, die sy alsdan sich voorstelde, seght sy uytdruckelijck, dat dit een uytwendighe teghenwoordigheyt Godts was, door de welcke de ziele sich verbelt dat Godt ons omringhelt, ende als buyten ons is; ende niet een inwendighe, door de welcke wy ons inbeelden dat Godt binnen ons is. Want al is dese inwendighe teghenwoordigheyt, ende d'inbeeldinghe der selve, edelder ende verhevender als d'andere: Nochtans, seght sy, is d'uytwendighe teghenwoordigheydt bequaemer ende van onsen kant verkieselijcker om 't gebedt te beginnen. Om dat de ziele, als sy voor Godts ooghen verschijnt, in alle ootmoedigheydt sich behoeft inde goddelijcke teghenwoordigheyt te stellen, ende soo naer niet komen, als of sy de goddelijcke Majesteyt binnen haer hadde, dan als sy van Godt hier toe ghetrocken wort. *Dese inwendighe ghevoelijcke teghenwoordigheyt*, seght sy, *en wort niet verkreghen door onsen arbeyt: maer wort besonderlijck van Godt ghegheven, als 't hem belieft. Het schijnt een betaelinghe te zijn van onsen arbeyt die voor gegaen is.* Dit was 't beginsel van haer ghebedt.

Als sy Godt met dese twee voorseyde armen vast had-

hadde, verſocht ſy de goddelijcke gratie, door de voorſpraecke van alle Heylighen, ende van de Moeder Godts, op dat haer ghebedt tot haere ſaligheyt mocht ſtrecken, ende tot de ſaligheyt van alle zielen, die ſy in haer ghebeden noyt en vergat.

Ten tijde van 't ghebedt ſtelde ſy ſich altijt in Godts teghenwoordigheyt als het alder-kleynſte wormken, ende het verworpenſte ſchepſel van alle ſchepſelen: Haer begheerten door de vrienden Godts, door onſe alder-getrouwſte Moeder de Hemelſche Koninginne, door onſen Salighmaecker ſtierende tot het Vaderlijck herte, met een vaſt aenhanghen ende betrouwen op Godt, in't gene dat ſy verſocht: Ende dat met eenen wille in Godt ghelaeten, niet anders begheerende, dan t'ghene ſtrecken mocht tot ſijn eere ende glorie, ende tot onſe ſaligheyt. Ende 't ghene ſy verſocht vraeghde ſy als een aelmoeſſe: Als een arme bedelerſſe verſchijnende voor Godts aenſchijn.

In den voortganck der Meditatie verbelde ſy Godt, nu als Vader, nu als Bruydegom, nu als Koninck, nu als Prieſter, nu als iet anders: 'T welck ſy den aenvanck van haer ghebedt noemt (want haer bedenckinghen ghemeynelijck liepen op het leven Chriſti, en ten meeſten deele op ſijn Paſſie) ende ſy vervolghde de materie van haer Meditatie, met de ſelve verbeldinghe.

Om de voor-ghenomen verbeldinghen vaſter in haer verſtant te hechten ende profijtelijcker te maecken, ſpelden haer ghepeyſen voor al, op eenen aertſchen Vader, Bruydegom, Koninck en ſoo voort, eer ſy tot Chriſtus quam. Tot den perſoon Chriſti komende ſloegh ſy haer ooghen op alle d'omſtanden van haere

haere voor-gheſtelde verbeldinghe: Te weten hoe dat hy eenen hemelſchen Vader, Koninck, Bruydegom is, ende ſoo voort: In welcke ſaecken ſy haer ſelven verloor.

Naer dat ſy de voorſeyde maniere van bidden uyt ghehoorſaemheydt beſchreven hadde, en was den Biecht-vader met dit gheſchrift niet voldaen: Maer verſocht van haer noch een beſcheedelijcker uyt legginghe van haer ghebedt, ſoo ten tijde van de Meditatie, als oock ten tijde van de Miſſe, om noch volkomender kenniſſe ende verſekeringhe te hebben, of in haer maniere van bidden gheen bedrogh ſchuylde. Want hem geene ſorge of toeſicht te groot ſcheen, inde beſtieringhe van ſoodaenighe ziele ghelijck *Agnes* was. Soo heeft ſy dan haer maniere van bidden, noch voorder ende breeder beſchreven, op de wijſe als volght. Al is deſe beſchrijvinghe wat lanck, ick vertrouwe dat ſy den godtvruchtighen Leſer niet vervelen ſal.

Door Godts gratie ſal ick te kennen gheven op wat maniere ick daeghelijckx mijn Meditatie doen.

Aengaende mijnen inganck, hier toe en behoeve ick niet veel tijts. Met een inſicht in Godt, ende met de diepe ende klaere kenniſſe van mijne onmacht, ben ick op eenen ooghenblick in de goddelijcke teghenwoordigheydt, ſoo dat alle de krachten mijnder ziele daer van doorgoten zijn, ende mede als omcinghelt met een licht van de goddelijcke glorie. Soo dat ick ſomwijlen als in Godts liefde gheſmolten, daer in blijve, ſonder my daer uyt te keeren, dat alſdan in mijn macht niet en is. Tot mijn ſelven keerende, verſoecke ick vierighlijck de goddelijcke gratie, op dat alle de krachten mijnder ziele, memorie, verſtant, ende wille, in mijn Me-

ditatie ſuyverlijck mogen gebruyckt worden tot Godts meerder eere ende glorie. Ende ſoo beginne ick de voorgheſtelde ſtoffe.

Het ſal my dickwils gebeuren, dat de voor-ghenomen materie my ontnomen, ende wat anders voor-gheſtelt wort, ende dat ick naer luttel bedenckinghe innighlijck ghetrocken worde, om den tijt van mijn Meditatie in Godt inghekeert te blijven, met een aenhanghende gebedt in't Vaderlijck herte, om den hemelſchen Vader door den Sone tot ghenaede te verwecken, ende de ſelve te verkrijghen. Dit duert ſomwijlen lanck: Ende dat als in't binnenſte van mijn ziele. Alwaer ick door de gratie Godts, Godt in my ghevoele, als in ſijnen eyghen throon ende beſittinghe. In't beginſel ſtelle ick my, by maniere van ſpreken, als weſentlijck voor de goddelijcke voeten: Van daer worde ick op-genomen in't Vaderlijck herte, door de twee andere perſoonen.

Ende als my dit overkomt, dat ick van de voeten tot het Vaderlijck herte ghetrocken worde, dat voele ick als eenen blixem in't binnenſte mijnder ziele uyt Godt komen; ende dat met alſulcke klaerheyt, als by maniere van ſpreken den uyt wenäighen blixem mede-brenght: al en is deſe ghelijckeniſſe niet beſtandigh. Als ick my ſoo ghevoele, op eenen ooghenblick, ſonder dat ick 't verwachte, ſoo is't dat alle de krachten mijnder ziele daer mede vervult worden: Ende 't is aen de ziele ſeer ſmaekelijck. De ziele verdiept haer ſelven, ende verdrinckt in deſe klaerheyt, ſy wort een met het ongemeten licht: want dit licht werckt in onſen geeſt, ende wort ſonder ophouden vernieuwt, met ſeer grooten rijckdom van weelde, ende van kenniſſe, ende dat ſoo wonderlijck, dat het niet te bewoorden is. Het gaet alle verſtanden der creaturen te boven, die door haere kracht niet en konnen opghethoghen worden op deſe maniere.

Als

*Als de ziele volkomentlijck deſe liefde gevoelt, is ſy als droncken door den ſmaeck van dat onbegrijpelijck goet, dat ſy uyt Godt in haer gevoelt: Ende d'uyt*Wendige *ende onderſte krachten der ziele,* Worden *daer mede inde opperſte krachten getoeft, ende d'opperſte in haeren oorſpronck: Ende alſoo* Wort *onſen geeſt als een met den geeſt Godts, ende daer in geheelijck geſmolten.*

Dit is het gene dat ick kan by-brenghen, om kennelijck te maecken op Wat *maniere ick ſlijck ende dreck der ſtraeten my den meeſten tijt bevinde in mijn nacht gebedt, of oock ſmorghens, ende dick* Wils *oock in den dagh: Ghelijck ick V Eer*W. *verſcheyde reyſen kennelijck gemaeckt hebbe, maer niet ten vollen door de bottigheyt van mijn verſtant: Noch en kan het oock niet doen, om een ander daer van kenniſſe te gheven. Immers Godt almachtigh ſal V Eer*W. *daer toe ſoo veel verleenen, als noodigh is om my t'onder*Wijſen, *of ick dole, of niet, of dat licht oock oprechtelijck van Godt ghegeven* Wort, W*aer door hy ſijn ſelven aen mijn ziele, naer haer bequaemheyt, te kennen geeft. Als ick my daeghelijekx aldus bevinde, ſoo en ben ick niet buyten mijn verſtant, noch oock niet uytgekeert: Maer ſom*Wijlen *ſoo ick meyne, en kan ick van buyten gheen ghehoor vatten, noch en* Wete *niet hoe ick ben. Immers ick hoore, ende en hoore niet; ick verſtaen, ende en verſtaen niet. Ick ben, ſoo my dunckt, als in Godt gheſmolten, ende met al in Godt. Ick moet my groot gheWelt doen om my uyt Godt te keeren. Ia ick moet meerder gheWelt doen om uyt te gaen, dan om my in Godt in te keeren. Deſen inkeer en kan de ziele door haeren arbeyt niet verkrijghen, dan als 't Godt ghelieft, door de volle overvloedighe miltheyt van ſijn goetheyt dit te verleenen. V*W*aer van ende van alles hy ghelieft ſijns ſelfs eere, glorie, loſ, ende danckbaerheyt te* Weſen, *nu ende inder eeuWigheyt, ende ons tot hem te vernaerden, A-*

Nu Wille ick, soo veel als my van de eeuWighe Wijsheyt des Vaders vergunt sal Worden, te kennen gheven, hoe ick my tot Godt begheve by maniere van Meditatie: Maer dit sal oock al slecht door my voor den dagh komen, ende seer eenvoudighlijck met luttel Woorden. Naer den intrede van de Meditatie, van den Welcken ick hier boven gheSproken hebbe, soo vatte ick de materie die ick voor hebbe, als in my: Maer over elf jaeren, nam ick die als buyten my, maer inde selve plaetse daer ick mijn devotie dede. Ick bevinde my door dese binnenstellinghe min verstroeyt. Het punt van mijn Meditatie is gemeynelijck van de Passie onses Heere: Waer in ick altijt meerderen smaeck ghevonden hebbe, ende meerdere voldoeninghe in mijnen Gheestelijcken voortganck. Ick hebbe Wel somWijlen een puntjen uyt het Heyligh Evangelie, of iet uyt eenighe Levens der Heyligher ghenomen: Maer ten meestendeele de H. Passie. VVaer in soo veel te vinden is, dat Wy alle de daeghen ons levens daer mede konnen gheSpijst Worden, ja noyt daer van gaen. VVant ick moet my noch gheWelt doen om te spoeden, soude ick op den tijt van een jaer de heele Passie eens overloopen. 'T is my altijt seer pijnelijck van 't een punt tot het ander te gaen: Door dien dat ick dickWils in een punt soo veel voetsel ende onderhout vinde, als ick voor een heel jaer van doen hebbe. Het steunsel van ons Geestelijck leven, ende onsen voortganck hanght alleenelijck daer van, dat Wy dit levende exempel ons te deghe inprinten ende naer volgen: om eenigsins gelijck te Worden aen onsen lijdenden Salighmaecker. Ick Wille hier eerst te kennen gheven dat ick geene tWee of dry punten en kan t'seffens nemen: Immers ick kan dit quaelijck doen. VVant hier in vinde ick te veel Wercks in mijnen inkeer inde teghenWordigheyt Godts. Ick sal hier dan een punt voor-nemen, om mijn gheWoonelijcke devotie te kennen te gheven, ende hier in aenWijsen, hoe ick oock andere punten

uyt

uyt-werckę, die ick door de hulpe van Godt Almachtigh oefsene op sijnen tijdt.

Ick wille nu voor-stellen, ende dat in my, hoe dat onsen Salighmaecker gheſtelt ſtont, om aen de colomme ghegeeſſelt te worden. Het eerſte punt dat ick hier in neme, is het inſien vande diepe ootmoedigheyt ende gedooghentheyt onſes Salighmaeckers, die ſijn ſelven gewillighlijck over-geeft ende onderworpt aen de Rechters, elck in ſijn punt, ende op ſijnen tijdt: nu teghenwoordighlijck onder't ghewelt ende ghebodt van Pilatus. Hy Koningh van hemel ende aerde gaet ſijn macht uyt, ende gheeft die inde handen van eenen ſterfelijcken ende Heydenſchen menſch, om over hem vonnis te ſtrijcken tot de geeſſelinghe. Dit punt alleen geeft my wercks genoech: deſe groote, noyt gehoorde, diepe neder-geboogentheyt, van uyt ſijn eyghen macht te gaen, ende die te gheven inde macht van eenen menſch, daer hy menſch ende Godt te ſamen was. Dit wel inſiende, diep, wijd, ende breedt, naer de gratie Godts, vinde ende ghevoele daer in ende daer uyt ſoo veel, dat ick't niet en ſoude konnen bewoorden: ſoo vande weerdigheyt des perſoons, als van de diepte der ootmoedigheyt. Hier van komt een inwendighe beſchaemtheyt in my, dat ick my daer in noch ſoo ongelijck aen hem bevinde: ende dat met een innigh aenhanghen om gratie te verkrijghen, van hem hier in wat gelijcker te weſen, te weten in die diepe onbepaelde grondeloose verootmoedinghe ende verſmaedheyt van mijn ſelven; ende van alle menſchen ſulcks te verwachten; ende met blyſchap ende ruſte ſulcks t'ontfanghen. Oock met een levendigh inſicht vande weerdigheyt van ſijnen perſoon, ende vanden onweerdeerlijcken, onuytſprekelijcken ſchat, die begraeven light inde diepte des lijdens, inde verachtinghe ende verſmaedinghe t'onderſtaen, inde wyde ende breede der ſelve: met een groote verlangen-

de begeerte van liefde tot Godt, om door sijne voor-komende ende sterck mede-werckende gratie, hier in hem te soecken, ende met'er daet alle de dagen mijns levens nae te volghen. Al is 't dat ick my d'alderonweerdighste bekenne, om mijnen Bruydegom in't minste gelijck te zijn, in dien diepen ongrondeerlijcken put van sijn verborghen weerdigheyt: nochtans soecke ick hem uyt liefde nae te volghen, die door soo groote liefde tot ons, om onsen t'wille, uyt den ghenoechelijcken schoot van sijnen hemelschen Vader neder-gedaelt is, om ons in soo versmaedelijcken wegh voor te gaen. Die door sijn selven de poorten des hemels geopent heeft, de welcke door onse sonden gesloten waeren, om hem eeuwighlijck eere, glorie, lof ende danckbaerheyt daer voor te gheven: met verlanghende hope vande gratie der versmaedheyt alhier noch in't leven zijnde door sijn goetheyt te genieten, ende met vierighe gebeden om sterckte in alle versmaedinghe ende verduldigheyt te verkrijghen. Want van mijn selven en kan ick niet den steeck van een vloey verdraeghen: daerom is 't dat wy onophoudelijck moeten Godt bidden om bystant, met een vast ende levendigh betrouwen op hem.

't En sal niet noodigh wesen dat ick alle punten in't besonder verhaele: maer op de selve materie neme ick verscheyde punten: ende een alleen t'elcke reyse.

Het tweede punt, of de tweede Meditatie is wederom het selve, naer de voorgenoemde bereydtselen vanden inganck, die altijdt voor-gaen. Alsdan neme ick de voorstellinge van den persoon van onsen Salighmaecker gebenedijdt, de colomme by hem, d'instrumenten daer by, ende de vreede soldaeten rontsom hem. Hier is 't dat ick mijn inwendighe ooghe wederom vol hebbe, in't aensien van desen onnooselen: wie hy is, voor wie hy sich aldus bereyt, stelt onder die vreede beulen, die sonder sijn toe-laeten niet eenen vingher en konnen

roeren

roeren, want hy door sijn Almoghenheyt hun eerst moet de macht gheven. Hier by in te sien sijn conditie ende ootmoedighe gestelteniſſe: dit is my meer als genoegh voor eenighe uren. Ick blijve altijdt een ure, wat min of meer, met die conſideratie besigh: ende daer nae met het in-sien van die groote ongemeten liefde van onsen Salighmaecker, die hier tot ons gekeert is. Alsdan voele ick my gemeynelijck met de selve liefde ontsteken, met eenen heeten brandt, om door liefde van hem mijn selven met ziele ende lichaem voor alle sondaeren te gheven, om ons verdiende straffen t'aenveerden, om te lijden, ende voor onse sonden te voldoen, ende dat met eenen daedelijcken, levenden, overgegheven wille. In dese overghevinghe vinde ick my den meesten tijdt in Godt ingetrocken, verslonden, ende als gesmolten. Hier nae tot my weder-komende, gevoele ick in my met een diepe insinckinge in Godt, een groot verlanghen tot het lijden, om hier in hem naer te volghen, als't Godt sal gelieven, met een vast betrouwen op hem, ende met een groote begeerte van hem hier door eere ende glorie te gheven: want hem die van alles ende in alles toe-komt.

Op den volghenden dagh, naer de ghewoonelijcke voorbereydsels, voeghe ick my wederom tot de plaetse, daer ick mijnen bedroefden, alderblijdsten, aldervrolijcksten Bruydegom in sijn volheyt van liefde ende heet-brandende vier met een groote verlanghende begeerte tot onse verlossinghe ghelaeten hadde: den welcken ick wederom vergeselschappe in 't aensien van die vreede banden die daer bereyt laghen, om dien te binden, die gekomen is om t'ontbinden die gebonden waeren met de banden der sonden; om den duyvel te binden, te ketenen ende te boeyen, ende hem alle macht te benemen; om ons door sijn onmacht machtigh te maecken; om onverhinderlijck de poorten des hemels te openen, die ons door de ban-

handen der ſonden gheſloten waeren. Hier ben ick wederom ſoo wijd geopent in kenniſſen, in begeerten, in onhelſinghen, dat my heele uren te kort zijn.

Op eenen anderen keer, my wederom laetende vinden op de ſelve plaetſe daer ick mijnen Bruydegom heet-brandende van verlanghende begeerten gelaeten hadde, ſlaen ick mijn ooghen op hem. Daer ben ick wederom eenighen tijdt als geſmolten. Daer nae weder-keerende, ende aenſiende die vreede beulen, die dat onnooſel lammeken ſoo vreedelijck aentaſten, ſien ick dat ſy eerſt van hem de macht ontfanghen om dat te doen; gelijck hy oock in't Hofken die gheven moeſt, om van hun gevanghen te worden. Ick aenſien oock in my de vreede bindinghe van dat teere lammeken: ick aenſien dat vreedt aenpacken, dat vaſt ende ſtijf binden. Deſe dinghen doorſnijden altijdt mijn herte: ſoo dat ick hier niet voorder en kan komen, als ick dat ſtilſwijghende lammeken aen-ſien, brandende van liefde tot ons in deſe ſmerten. Ick vinde my aldaer ſeer beweeght om te lijden, ende vol van begeerte; om dit lijden in my te ghevoelen. Welcke begeerte ſomtijts ſoo groot is, dat ick als onghevoelijck ben, ende dat door dien heeten brandt der liefde, die ick uyt Godt in my ghevoele om te lijden. Soo dat het my altemet onverdraeghelijck dunckt te weſen, dat ick niet te lijden en hebbe op dien tijdt. Ick wijte dat aen mijn onweerdigheyt, tot dat het Godt anders ſal ſchicken, ende my wat bequaemigheyt gheven, ende daer toe bereyden.

Op eenen anderen dagh keere ick my wederom tot het ſelve punt naer vervolgh, met droefheyt inſiende de ſweepen inde handen der ſoldaeten, die met de ſelve ſeer vreedelijck ende ongenaedelijck het lichaem van mijnen Salighmaecker door-ſlaeghen ende doorwont hebben, ſonder een lidtmaet te ſpaeren. In dit inſicht ben ick altijt ſoo, dat ick't niet ſeggen kan:

kan: Ende gevoele alsdan altijt een groote pijne aen mijn herte, ende nu oock teghenwoordighlijck als ick dit schrijve. Ick en kan in langhen tijdt, ja in heele weken van daer niet komen: van droefheyt en wete ick by nae niet hoe ick ben, aensiende sijnen persoon, ende daer teghen onse groote sonden in't besonder, die onsen Salighmaecker aldus door-wonden, die alle dese wonden ontfanght sonder een woort te spreken. Hier in is seer veel, dat ick niet en kan voort-brenghen: ende mede soo ben ick als dan oock als sieck, flauw, ende debiel, als ick hier in kome. Daerom moet ick op-houden: V. Eerw. verstaet hier uyt genoech mijn maniere van doen. Ende aldus voortgaende, soo is't dat (ick en kan by nae niet meer voort met de penne, alsoo gevoele ick my inwendighlijck) ick wensche dat mijn herte van droefheyt bersten mocht, om mede te lyden, ende hem te verlichten: ende dat door't beletten van de groote sonden, die oorsaecke hier van zijn. Ick hebbe somwylen soo groote droefheyt in my gevoelt, ende soo grooten weedom des herten, dat de naturelijcke doodt van mijn lichaem naer mijn duncken my soo pijnelijck niet en sal vallen. Somwylen in dese mijne droefheyt hebbe ick seer leventlijck ghesien, dat de Moeder Godts, als met eenen langhen rouw-mantel over haer aensicht bedeckt sijnde, door medelyden, ende compassie daer ontrent stondt, schijnende ten halven van droefheyt te bessweycken: maer sy bleef staende. Sy stondt daer by, als ick tot daer toe gekomen was, dat onsen naeckten, doorwonden, bloedighen, heel machtelooſen Bruydegom ontbonden wiert ende voor de colomne neder viel. Ick en kan hier van niet meer: dit t'aensien, dese twee t'aensien, vol van lyden ende pynen, den eenen uytwendighlijck ende inwendighlijck, de Moeder niet min in haer ziele: dese pijne dunckt my en is by gheene pijne deser wereldt te vergelijcken: sy doordringht het mergh onser beenderen, ende doet dat verteiren.

Op eenen anderen keer sien ick wederom dit onnooſel Lammeken op de ſelve maniere, ſwemmende in ſijn H. Bloedt, ende ligghende voor de colomme, half verſmoort, ſeer pijnelijck verlaeten van alle nytwendighe hulpe, ende inwendighlijck oock van den trooſt van ſijnen Hemelſchen Vaeder. In deſe droeve aenſchouwinghe ſagh ick een groote menighte van Enghelen rontom hunnen Heere ende Schepper. Sy ſcheenen oock als verſlaeghen, ende neder gedruckt ter aerde, door dien dat hunnen Heere ende Godt, hunne vreught ende glorie, aldus geſtelt ſtondt: ende dat ſcheen als met een groote verwonderinghe te geſchieden. Niet dat ick wil ſegghen, dat inde Enghelen eenighe droefheyt is: want die inde ſaelighe niet en kan komen, die in een vaſte onveranderlijcke geſetheyt geſtelt zyn: maer ſy thoonden, indien het doenelijck geweeſt waere, dat ſy met'er daet deſe droefheyt ſouden aengenomen hebben. Ghelijckmen oock ſeght, Godt is op ons vergramt: dat en is niet te verſtaen van een gramſchap, gelijck wy hier hebben, of in ons thoonen: want Godt onveranderlijck is. Dit wil ick daer laeten. V. Eerw. ſal hier door genoech ſien, waer in dat ick recht of ſlincks gaen, om my op eenen beteren wegh door de H. Paſſie te leyden. Alle punten neme ende bemercke ick op de voorſeyde maniere, te weten op 't gene dat elck punt medebrenght.

Nu wille ick oock een luttelken te kennen gheven, op wat maniere ick my inde H. Miſſe tot Godt keere. Dit doen ick met de ſelve begeerte ende affectie van liefde, met de welcke ick uyt mijn nacht Meditatie geſcheyden ben: te weten met een ſimpel inſicht van't lyden onſes Heere. Met de ſelve liefde, met de welcke hy voor ons gheleden heeft, ende ſijn ſelven in't Vaederlijck herte op den bloedighen Autaer des Kruys voor ons op ghedraeghen heeft, tot verſoeninghe, ende voldoeninghe voor ons allen: welcke Sacrificie noch alle uren ende ooghen-

ghenblicken onbloedighlijck gedaen wort. Ick keere my door de gratie Godts tot het Vaederlijck herte, in dat selve punt, inde selve liefde door den Sone, in dit selve lyden, ende door dit dierbaer bloedt alles op-draeghende, ende elck een recommanderende, ende genaede versoeckende, tot meerdere eere ende glorie van Godt almachtigh, ende tot vervoorderinghe van onse saeligheyt. Dit gheschiet met een geduerigh aenhanghen in Godt, enckelijck door onsen verlosser, door sijn H. Bloedt den Vaeder, beweghende. Hier in vinde ick my seer gevoordert in Godt: ende als ick d'alder-onweerdighste onsen Salighmaecker ghebenedydt inde handen des Priesters Sacramentelijck aensien, soo gevoele ick my altyt als gesmolten ende droncken van liefde: ende in dese liefde roepe ick altydt met den Sone, door den Sone aen't Kruys hanghende, in 't Vaederlijck herte, genaede, genaede. Ende dat alleenelijck met een wyd, breed, ende diep insicht in Godt over ons alle. Ick en kan het niet recht bewoorden, hoe ick hier tot Godt ghekeert, ende als met een droncken maeckende gheneghenheyt van liefde doorgoten ben, ende dat seer levendigh. Ende desgelijcks oock als den Priester de H. Hostie breeckt, en dunckt my anders niet, dan dat ick die slaeghen hoore, waer door hem sijn Heyligh lichaem aende colomme ghebonden ende verscheurt wiert, ende als stucken vleesch van sijn H. Lichaem getrocken wierden: dat doordringht het mergh mijnder beenderen. O! onderlijcken Godt in sijn liefde over ons! Ende door dat breken, soo gaen ick met een meerdere affectie van liefde tot Godt den Vaeder, om door dit scheuren van sijnen Sone aende colomme van ons alle wegh te nemen ende te suyveren, ende te niet te doen, al wat hem in ons mishaeght: ende dat hy ons in hem trecke, ende in sijn liefde laete sincken ende swemmen, ende door sijn Heyligh uytghestort bloedt, dat in den Kelck is, enae door dat deel der H. Hostie inden Kelck, ons suyveren en-

de geneſen Wille, ende daer in onſe zielen laeten baeyen ende verdrincken. Dit is een ſeer ſoete devotie, diemen noyt moey en Wort, naementlijck als't gevoele daer by komt: ick ſegge't kennelijck gevoelen, dat ick niet enkan voor den daghbrengen. VVy ſullen dit beter ſien ende gevoelen naer dit leven, elck naer ſijn bequaemheyt: ſooſalick dit laeten ruſten voor deſe reyſe.

Daer is noch een andere maniere die my invalt, om te mediteren op de Paſſie des Salighmaeckers, als of die in onſe eygen litmaeten gheſchiede. Onſe pijnen aenſiende als de pijnen van onſen Salighmaecker, in Wat litmaet van ons lichaem dat het Weſen magh, als het over-een komt met het litmaet in't Welck Chriſtus geleden heeft. Deſe maniere dient oock in uyt Wendighe pijnen, verſmaetheden, vervolgingen, in Wendighe verlaetentheden.

Chriſtus onſen verloſſer is ons hooft: ende Wy ſijne litmaeten. VVy gevoelen't in ons ſelven: als onſen voet ſeer doet, alle de litmaeten ſchijnen dat te ghevoelen, ende ons hooft mede. Alſoo is dit te verſtaen op een verhevender maniere. Hier van ſal ick een luttelken ſegghen, ſoo veel ick door Godts gratie ſal konnen: al is't dat het my Wat moeyelijck ſal vallen, te verklaeren, hoe ick my hier gevoele. Is't dat ick erghens ghedoolt hebbe, bidde V. Eer W. my te vermaenen: Want ick alſonder uyt Wendigen Meeſter hier in te Werck ghegaen hebbe. Door de hulpe Godts Wille ick nu de verbeeldinghe daer laeten van dat hy te Ieruſalen lydt, van de pijnen, ſmerten, quellingen, ende de gedaenten der ſelve ons voor te ſtellen: men moet Weten, dat als Wy dit Willen nemen op ons eygen daedelijcke pijnen, quellinghen, ende ſmerten, dat dan alle onſe pijnen, met de pijnen des Salighmaekers, ende alle ons lijden met ſijn lijden vereenight is; ende dat het lijden Chriſti in ons is: ende dat om vele redenen. Voor eerſt om de vereenighe des gheeſts, ende des Wille, Waer mede Wy Godt aen-hangen inden ſelven geeſt met

hem

hem. Daer door zyn die pijnen ende smerten ghemeyn. Vant door de vereeninge die onsen geest heeft met den geest Godts, daer door is Godt door beweginge der liefde deelachtigh van onse pijnen. Hier in is my dickwils te voren gekomen, dat als onsen Heere Saulus toe-sprack, als hy gongh om de Christenen te vervolghen, niet en heeft ghesegt, waerom vervolght ghy mijn dienaers, maer waerom vervolght ghy my: om dat de dienaers Christi sijn litmaeten waeren. Ende ghelijck onsen Salighmaecker het hooft is, ende alle de litmaeten hun voedtsel van het hooft ontfanghen, ende onder malkanderen gemeyn zijn: alsoo ock sijn onse pijnen met ons hooft, dat is met Christus ghemeyn. Maer dit moet nochtans wyselijck verstaen worden: ende niet al of Christus in sijnen eygen persoon lijdende waere: Ende nochtans hy lijdt, al is het lijden in ons die sijn litmaeten zijn: ende dat, om dat sijn leden allegader deelen van hem zijn, ende ghelijck ick boven geseyt hebbe, de leden meer aen't hooft toe behooren als aen haer selven. Alsoo behooren de pijnen van de leden meer aen 't hooft, als aen de leden self. Gelijck de goede wercken meer aen't hooft toe-geschreven worden, als aen ons. Daerom moghen onse pijnen, niet als onse, maer als die van onsen Salighmaecker met groote eerbiedinghe ge-eert worden. Ende dat veel meer vande gene die Christus als de sijne kent. Ick peyse dickwils is't dat men hem in sijn beelden op den goeden Vrydagh in't Cruys aen-bidt: waerom en soude men hem niet eeren in dat levende cruys der pijnen, in ons selven? Ende gelijck d'eere vande beelden niet aen de beelden, maer aen Christus self bewesen wort: alsoo geschiet'et hier oock, al waer hy niet alleneljck door verbeldinge, maer oock door sijn genade, ende door die selve pynelijckheden tegenwoordigh is. Wat willen wy seggben? men kan immers door het licht dat Godt Almachtigh een ziele mede deelt, Godt in alle dingen sien:

het welck ick d'alder onweerdighste gevoele. Hoe veel te meer dan kan men hem sien in onse pijnen, die ons de pijnen Christi voor oogen stellen? Want onsen Heere seght self: Ick ben met hun in de tribulatie. Al is't dat die gecruyste menscheyt Christi, daer niet waerachtelijck en is, gelijck de Godtheyt: men moet die nochtans als in eenen spieghel, ende gelijck door de gratie, ende door de liefde met ons vereenight wesende, aensien. Ende Godt is ons oock naerder, als wy sijn aen ons selven. Ende wy en konnen hem soo naer niet aen-sien, of hy is ons noch naerder. Ende is't dat wy sijn levendigh beeldt ghewordenzyn, waerom en souden wy in ons dat beeldt niet aensien ende eeren?

Hier in soo ben ick wat te verre gheloopen: maer't is luttel by 't ghene men hier van in sijn selven ghevoelt. Ick wille dan eyndighen: maer sal dit noch seggben, dat als ick iemandt anders in pijnen of smerten sien, ick hem aensien op die voorghenoemde maniere: ende dat seer levendigh, met een beweghende affectie ende groote liefde, soo dat ick inden selven oogenblick door de vereeningen die ick daer in hebbe, in Godt als droncken ben. Dit is een maniere soo my dunckt, die men niet lichtelijck en moet aen-nemen, om dat hier toe besonder licht ende gratie van Godt moet gegheven worden. Hoe ick hier toe ghekomen ben, en wete ick niet. Ick hebbe my hier toe getrocken gevonden, soo my dunckt, inden eersten my oeffenende met alle menschen t'aensien, niet naer d'uytwendige gestelteniſſe des lichaems; maer naer de schoonheyt der ziele, die soo edel geschaepen is naer Godts beeldt: ende dat alle de zielen aen't Goddelijck wesen hanghen, als de straelen aen de sonne. Door diergelijcke bedenckingen voelde ick groot licht in mijn verstant: ende Godt Almachtigh voor-quam my dickwils met besondere kenniſſen, aengaende de scheppinghe der ziele naer

Godts

Godts beeldt. Ick en lact my niet voor ſtaen, dat wy dit konnen verkrijgen door onſen aerbeyt: maer met Godts gratie konnen wy ons eenſdeels bequaem maecken om alſulcke gratien t'ontfangen. Godt is den principaelſten wercker ende gever van alle gaven ende gratien: die hy ons wille vergunnen, om ons alle uren ende ooghenblicken bequaemer te maecken, om ſijn gratie t'ontfanghen. Want hy ſtaet geſtadelijck en klopt, om daer mede in-ghelaeten te worden. Hemelſche Koninghinne verkrijght ons hulpe, om Godts gratien noyt te beletten, om die t'ontfanghen naer ſijnen wille ende begeerte, om eeuwelijck hem te loven door een eeuwigh op-draegen inden ſelven oorſpronck daer alles uyt vloeyt, Amen.

IX. CAPITTEL.

Bekoringhen.

DEn helſchen vyant en heeft niet ghelaeten deſe vrome ziele dapperlijck te vervolgen ende te bekoren, ſoo door uytwendighe gedaenten, inde welcke hy by daegen ende by nachten verſcheen, om haer tot ſchrick ende vervaertheyt te brengen; als door inwendige ingevingen ende aenlockingen, om haer tot ſonden te trecken, of ten minſte haere gemeynſchap met Godt te ſtooren. Eenige van deſe inwendige ingevingé hebben wy voor deſen verhaelt, ende ſullen hier noch andere voor-ſtellen: maer voor al moeten wy bemercken haere ongemeyne kloeckmoedigheyt om teghen alle helſche tochten te vechten, die ſy op verſcheyde plaetſen van haer ſchriften te kennen gheeft, ende op een plaetſe met deſe woorden.

Ick beroepe inden naem Godts alle helſche geeſten, met alle hun vermogen, 't welck niet het houdertſte deel by de ſterckte van een vlieghe te verghelijcken is, dat jy teghen my op-

ſtaen,

ſtaen, om ſtrijdt te leveren: waer toe ick allen oogenblick, door Godts hyſtant gewapent zijnde, bereet ben. Den helſchen vyant ſal door dit terghen ſijn pijlen teghen my veerdigh hebben, want hy hooveerdigh is, ende van eene krancke vrouwe niet geerne ſich laet verwinnen: maer ſooick vertrouwe, de ſtercke handt Godts en ſal my niet verlaeten.

Dit was de vroomheyt van *Agnes*, die heel de helle tegen haer derfde ophitſen ende terghen, die de tochten der helſche gheeſten kloeckelijck overwonnen heeft, maer nochtans door menſchelijcke kranckheyt, namentlijck in't ſtuck der ghehoorſaemheyt, ſomwijlen ghevallen is. Laet ons de bekoringhen des vyants, ende haeren vromen wederſtant voorſtellen.

§. 1. *Bekoringhen teghen de ghehoorſaemheyt.*

DEſe Bekoringhen liepen op 't ſchrijven van haere inwendighe gheſtelteniſſe ende beſondere gemeynſchap met Godt: want aengaende d'andere oeffeninghen der ghehoorſaemheyt en ſagh den vyant in *Agnes* geenen kans. Den ſtrijt die ſy in dit ſtuck onderſtaen heeft, is van 't beginſel van dit ſchrijven begoſt, ende en heeft noyt opghehouden tot het eynde haers levens: t'welck ſy in't leſte van haer leven met deſe woorden bekent: *Ick moete t'elcke reyſe eene nieuwe kampvechtinge uyt-ſtaen, eer ick tot het ſchrijven kan komen.*

Ghemerckt dat ſy ſomwijlen in deſen Kamp-ſtrijdt te ſwack was, ende te veel aen den vyant toegaf, is hy in deſe ſoorte van bekoringhe ſoo hertnecktigh ghebleven. Haer kranckheydt ende ſijn hertnecktigheydt beſchrijft ſy met deſe woorden. *Den vyandt ſoeckt in een ziele te komen, ende die te beſitten door de deure van onſe gheneghentheden. Daer hy in onſe gheneghentheyt eenighe plaetſe vindt, daer ſoeckt hy te woonen.*

Van

Van't beginſel hebbe ick teghenheyt ghehadt teghen't ſchrijven: langhs deſe deure worde ick aen-ghetaſt. Den duyvel moet weten dat mijnen bouw van deſen kant het ſwackſte is: ende ick moet bekennen, dat ick in deſe ſaecke dickwils miſdaen hebbe. T'is den vyandt even veel, waer in hy ons vermeeſtert, als hy maer tot eenighe winſte kan komen, hoe kleyn die oock is. Ende't is een groote winſte voor hem, eene ziele die met Godt vereenight is, oock eenen ooghenblick van Godt te trecken: hier toe doet hy ſijn uyterſte neerſtigheyt. Ende't is groote ſchaede aen de ziele oock eenen ooghenblick hier van afgetrocken te worden: ende grooter dan wy meynen. Om dat deſe ſchaede ſoo luttel van ons gheacht wordt, daerom is't dat wy inde ſelve ſoo dickwils vallen.

De voornaemſte bekoringhe die *Agnes* in dit ſtuck onderſtaen heeft, ſeght ſy deſe geweeſt te zijn, als ſy van den vyandt verweckt wiert, om de ſtadt van Ruremonde, ende de gehoorſaemheyt te verlaeten: welcke bekoringhe haer verſcheyde reyſen voor geſtelt is, ende dat met ſchijn van godtvruchtigheyt. Want den vyandt ſeer arghliſtighlijck met de ſauſſe van ſchijn-heyligheyt ſijn vergif menghelt, als hy tracht een ziele te verſticken die inde deught wel ghegrondt is. Hy verthoonde dat het tot Godts glorie ſoude weſen eene andere wooninghe te verkieſen, daer ſy niet en ſoude belemmert worden met dit verdrietigh ende pijnelijck ſchrijven: dat ſy aldaer ſonder eenigh beletſel haeren drift tot alle Godts-dienſtigheyt ſoude in-volghen, in te bidden, te vaſten, haer lichaem te kaſtijden, de Goddelijcke beſoeckinghen te ghenieten, ſonder aen iemant rekeninghe te geven van't ghene tuſſchen Godt ende de ziele heymelijck omgongh. Deſe woelende gedachten, die haer ſeer moeyelijck vielen, wierden

vanden vyant verſterckt door eenen inwendighen afkeer van haeren Biecht-vader, den welcken aen haere geneghentheden ſoo dickwils wederſtont.

Sy bemerckte van wat oorſprongh deſe invallingen voort quaemen: ſoo uyt de verduyſteringe des geeſts, die gemeynelijck de helſche bekoringhen vergheſelſchapt; als uyt d'inwendige onruſte ende benauwtheyt met de welcke haere ziele gepranght wiert.

De middelen die ſy gebruyckte om haeren vyant te wederſtaen, waeren deſe. Ten eerſten, haer ſelven inde Goddelijcke teghenwoordigheyt te verootmoedighen, ende ſijnen byſtant te verſoecken om niet te vallen: want ſonder deſen byſtant ſagh ſy haer ſelven vervallen van alle deught. *Heere*, ſeght ſy, *Wat ſijn Wy van ons ſelven, als uWe Majeſteyt ſich aftreckt van ons? Eenen grondeloozen afgront van alle quaet.* Ten tweeden, meer tijts te beſteden in't ghebedt, naer't voor-beeldt des Salighmaeckers, die in't Hofken dies te volherdigher in ſijn ghebedt verbleven is, hoe hy meer verlaeten wiert van ſijnen Hemelſchen Vader. Als haer ziele aldus verduyſtert was, verveelde haer den tijt des gebedts, die op andere tijden ſchier eenen ooghenblick ſcheen te weſen: maer hoe de voltreckinghe van deſen tijt haer moeyelijcker viel, hoe ſy deſen tijdt meer verlenghde. *VVant het alſdan tijt Was van bidden*, ſeght ſy, *ende van mijn ſelven ghewelt te doen, om door de gratie Godts deſen ſtrijdt te doorbreken.*

Naer dat deſe ſwaere bekoringhen ettelijcke dagen geduert hadden, s'nachts haer gewoonlijcke Meditatie doende, hadde ſy voor ſtoffe genomen hoe onſen Salighmaecker opſtaende uyt ſijn ghebedt, tot ſijn diſcipelen gekomen is, hun vermaenende, dat d'ure naeckte,

te, op de welcke den Sone des menſch gelevert ſoude worden, ende den verrader nae by was. *In dit inſicht*, ſeght ſy, *kreegh ick kenniſſe van mijne bekoringhe, ende wiert te ſamen van de ſelve verloſt. Ick ſagh dat ick den tweeden Iudas ſoude geweeſt hebben, ten waere my de gratie Godts wederhouden hadde: door dien dat ick door ſchijn van meerdere devotie, alle quaet bedreven ſoude hebben: Want het quaet onder deſen deckmantel ſchuylde.*

De vrucht van deſe bekoringhe was een klaerder kenniſſe ende beſchaemtheyt, over de boosheyt van haere quaede geneghentheden: een meerder licht om vaſtelijck haer betrouwen te ſtellen op Godt: ende een nauwer toe-ſicht op haer ſelven, door d'ondervindinghe van deſe kranckheyt.

Naer de ſonderlinghe beſchouwinghe der H. Dryvuldigheyt, die in't eerſte Capittel van dit tweede Deel beſchreven ſtaet, gevoelde ſy wederom ſoo groote beſchaemtheyt, teghenheyt, ende pijnelijckheyt in deſe dinghen aen den Biecht-vader kenbaer te maecken, dat ſy vol van gepeyſen was, om van Ruremonde ſtillekens te vertrecken, op dat deſe dinghen aen niemant ſouden bekent zijn, dan aen Godt alleen. Haer docht dat dit vertreck ſeer lichtelijck konde geſchieden: want ſy ſoo groote verbinteniſſe niet en hadde aen de Juffrouw by de welcke ſy woonde, om met ſoo groote pranghinghe des gemoets haer by te blijven; noch oock eenighe belofte ghedaen hadde aen den Biecht-vader, om hem gehoorſaem te zijn. Moeſt ſy door Godts wille aen iemant gehoorſaem zijn: dat ſy op een andere plaetſe eenen Biecht-vader konde vinden, ende ſijnen wille aengaende haere oeffeningen volghen: doch geene kenniſſe gheven van ſoo verho-

len saecken die tusschen Godt ende haer ziele gebeurden. Maer d'onruste die dese helsche gepeysen wederom vergeselschapten, gaven haer te kennen van wat gheest datse voort quamen.

Hier viel dan wederom eenen strijt tusschen haer ende de helle. In den welcken *Agnes* volghens haer gewoonte sich waepende met het gebedt: Alwaer sy terstont met de hulpe des Hemels versterckt wiert. *In den selven oogenblick*, seght sy, *sagh ick onsen Salighmaecker die my seyde, dat indien ick my van de ghehoorsaemheyt ontrocken hadde, hy my oock van sijn heet-brandende herte soude afghetrocken hebben: Of om beter te segghen, dat ick my hier door soude afghetrocken hebben van hem Ick sagh klaerlijck, dat soo wie sich van de H. Ghehoorsaemheyt aftreckt, sijn selven oock aftreckt van Godt. Ende my wiert te kennen ghegheven, dat den ghenen die sijnen eyghen wille volght, in wat saecke dat het wesen mach, soo kleyne, als groote, ende sich af-keert van de deught inde welcke den Sone Godts ons soo volmaecktelijck voor-ghegaen is, sijn selven oock uyt-keert uyt Godt. VVant ick in't binnenste mijnder ziele uyt het gewont herte van onsen Salighmaecker dese woorden hoorde: Aensiet mijne wonden die ick om uwen t'wille ontfanghen hebbe uyt ghehoorsaemheyt tot mijnen Vader. VVilt ghy u daer uyt keeren? Hier van ghevoelde ick in my alsulcke veranderinghe, met alsulcke beschaemtheydt (nochtans vermenghelt met groote liefde tot Godt, ende tot mijnen Oversten, door wien ick den wille Godts kenne) dat ick vast ghestelt hebbe, met een nieuwe overgevinghe aen Godt, door mijnen Biechtvader Godts wille te hooren, in het doen ende laeten, om hier in aen mijnen Bruydegom wat ghelijckheyt te thoonen. Hier ghevoelde ick beduydelijck, dat wie hem hier van wilt ontrecken, sijn selven in perijckel stelt om in alle sonden te ver-*

vallen.

vallen. VVant wie hem af keert van de ghehoorsaemheydt, heeft ghebreck van ootmoedigheyt, mits dat de ghehoorsaemheyt een Dochter van d'ootmoedigheyt is.

In dit selve ghebedt heeft sy verscheyde andere leeringhen van Godt verkreghen nopende de ghehoorsaemheyt. *Te weten, dat de ghehoorsaemheyt sich niet uyt en reyckt om te ghebieden of te verbieden dat teghen Godt of sijn ghebooden is: Maer aengaende d'andere dinghen, 't zy vasten, bidden, waecken, arbeyden, of wat het wesen mach, hoe een ziele in dese saecken simpelder aen haeren Oversten ghehoorsaem is, hoe sy aenghenaemer aen Godt is. Dat het opsicht van dese ghehoorsaemheyt alleenelijck moet wesen d'eere Godts, niet ons eyghen ghemack of profijt, 't zy hier, 't zy hier naemaels. Dat hoe dese deught suyverder om de goddelijcke eere ghecoeffent wort, hoe sy beter ende soeter is. VVant suyverlijck om Godts eere ghehoorsaem zijn, komt de kinderen toe, ende niet de knechten, of huerlinghen.*

O Heere uwe eere smaeckt een ghehoorsaem kint beter dan allen loon: want een kint dat aldus ghestelt is, voordert meer in een werck; dan andere die om loon dienen in duysent jaeren. Ick gevoele my oock leven-achtigher om dese H. Deught met vrolijckheyt ende snelheyt te oeffenen, sonder my af te trecken. Liever te doen dat my sal gheboden worden, als dat ick self soude voor-nemen. Ia door de gratie Godts met den minsten winck te vlieghen: Ende den wille Godts te kennen uyt eenen winck, soo door mijnen Oversten, als door alle schepselen, als 't Godt almachtigh ghelieven sal. Ende dat met alle ootmoedighe onderworpentheydt, suyverlijck ter eere Godts.

VVie soude hier willen vertraeghen, die de suyvere volstendige gehoorsaemheyt tot 'er doodt toe in onsen Salighmaecker Iesus Christus aensiet? Ick ghevoele dat iemant, die voort-

ganck Wilt doen in alle deughden, suyverlijck ende oprechtelijck moet Wandelen in een ootmoedighe ghehoorsaembeydt. VVant Wy daer door het alder-bequaemste worden, om alle gratien t'ontfanghen. Ick Wil my door Godts gratie nu gaen begheven tot een oprechte ghehoorsaembeyt, ende dat door de hulpe van mijn lieve Moeder, Moeder ende voedster van alle deughden, in alle de ghene die haere hulpe oprechtelijck ende volstandelijck versoecken, in Wiens hulpe ick betrouWe.

§. 2. *Bekoringhe van haet, vraeck, ende achterklap.*

JEmant die van *Agnes* seer af keerigh was, gebruyckte alle middelen, om haer met achterklappighe woorden te bekladden, ende haere eere te verdrucken. *Agnes*, die soo hertelijck sonder ophouden badt om lichaemelijcke pijnen te lijden, ende de selve soo blymoedelijck onderstont, voelde teghenstrijt om dit kruysken te draghen, dat van de goddelijcke ghedooghentheyt haer gheschoncken wiert: Maer heeft evenwel de swaerigheyt van dese bekoringhe, die van den duyvel door desen achterklap ende eerschendinghe voort quam, kloeckelijck over-meestert.

De valsche beschuldinghen die dese persoone uytstroeyde, waeren aen *Agnes* bekent, ende veroorsaeckten eenighe onruste in haer ghemoet: Dese onruste vermeerderde, ende verweckte eenighe gheneghentheydt om haer selven op een ongheoorlofde maniere te verdedighen, te weten met de heymelijcke ghebreken ende onghereghelthеden van dese achterklappighe tonghe voor den dagh te brenghen. Maer soo haest als sy bemerckte van wat gheest dese onrechtveerdighe driften voorgheschelt wierden, ende als sy

van

van haere conſcientie verwittight wiert, dat de verdachte verweiringhe ſoo mishaeghelijck aen Godts ooghen was,als de laſteringhen die ſy door deſen middel ſocht te verdompen: Hadde ſy eenen grooten ſchrick van haer ſelven, vervloeckte deſe helſche invallingen, ende verſtiet de ſelve met alle haere krachten. Sy keerde ſich tot Godt, ende maeckte inde goddelijcke tegenwoordigheyt een vaſt voor-nemen van liever duyſentmael te ſterven, als uyt een haetigh herte eens anders gebreken t'ontdecken, of eenighen haet, om wat opſicht dat het weſen mocht, teghen haeren naeſten te voeden.

Worſtelende teghen deſe booſe ghedachten om de ſelve te verdrijven, ende bevindende dat haer gemoet tot deſe vraecke even gheneghen bleef, vertrock ſy naer de Kercke, om aldaer inde teghenwoordigheydt van 't Alder-heylighſte Sacrament met meerdere baete den Goddelijcken byſtant te verſoecken. Het gheviel dat de Miſſe, die alſdan gheleſen wiert, van den H. Arts-Enghel Michael was.

Dit gheval verweckte haer, om van deſen grooten verwinner der helſche vyanden te verſoecken, dat hy de ſelve vyanden, die hy uyt den Hemel verjaeght hadde, ende die haer teghenwoordighlijck door deſe bekoringhe ſeer laſtigh vielen, van haere ziele ſoude wegh-drijven. Doch indien 't Godt ghelieſde, dat ſy deſen dobbelen ſtrijt van haer ende van vraecke, alle haer leven, ja oock tot den uyterſten dagh behouden ſoude, tot vermeerderinghe van ſijn eere ende glorie, offerde ſich aen haeren Salighmaecker, om deſe booſe gheneghentheden t'onderſtaen, mits onderſteunt wordende van ſijn Goddelijcke gratie.

Door

Door dit vierigh ghebedt, ende door deſe overgevinghe van haer ſelven, heeft het Godt ghelieft alle deſe quaede ghenegentheden van de bedorven natuere, ende alle verduyſteringhe van haere ziele wegh te nemen: Soo dat ſy volle verwinſter was van deſe tochten der helle. D'inwendighe blyſchap, die ſy naer ſoo kloecke overwinninghe ghevoelt heeft, ſeght ſy ſoo groot gheweeſt te zijn, dat ſy met gheen woorden en kan beſchreven worden.

Een deeltjen van de vermelde bekoringhe was, dat de voorſeyde achterklapſter, die d'eere van *Agnes* ſocht te ſchenden, ſoo verre ghekomen is, dat ſy oock ghetracht heeft, haeren Biecht-vader te beweghen, op dat hy de beſtieringhe van *Agnes* ſoude verſaecken, ende gantſchelijck haer verſtooten. Den duyvel hadde verſcheyde redenen om dit te doen. Ten eerſten om de ziele van *Agnes* door deſe verſtootinghe miſtroo-ſtigh te maecken: Want den vyant wel wiſte, dat ſy deſen teghenwoordighen Biecht-vader in ſeer groote weerde hiel. Ten tweeden om haer deſen Beſtierder af te trecken die den leſten van haer leven gheweeſt is, ende boven alle de voorgaende, haere deught vervoorderde.

Maer den vyant is hier wederom leelijck verwonnen gheweeſt. Want *Agnes* was ſeer gewilligh, ja begeerigh, van haeren Biecht-vader miſacht, verſmaet, ende oock verſtooten te worden, niet teghenſtaende den grooten voortganck die ſy door ſijne beſtieringen dede: mits dat ſy aen gheen menſchen gehecht en was, ende bereet was om dit lijden met alle andere ſwaerigheyt t'onderſtaen. Ende den Biecht-vader en heeft ſich door deſe quaede tonghe niet laeten omſetten,

noch

noch ſijn ghevoelen verandert, dat hy van *Agnes* hadde.

Sy wiert van Godt verwittight dat deſe vrouw-perſoone van den duyvel opgemaeckt wiert, om aen den Biecht-vader quaelijck van haer te ſpreken, ende om den Biecht-vader teghen haer op te hitſen: Ende dat ſy dit noch heftigher doen ſoude als tot noch toe gheſchiet was. Deſe kenniſſe die ſy van Godt ontfangen hadde, ſchreef ſy aen den Biecht-vader met deſe woorden. *Den duyvel ſal het vier, dat hy door Godts toelaetinghe begoſt heeft teghen my t'ontſteken, door dat inſtrument aen V Eerw. bekent, noch meer doen vlammen: Maer hier in ben ick door Godts gratie gheheelijck over-ghegeven in Godt. Ende met een verheughende gemoet bereet, allen ooghenblick t'ontfanghen van Godts handt, dat hy daer van ſal ſchicken. Ick ghevoele my met een groot verlangen ſeer uytgheſpreyt, om ſulckx ter liefde van mijnen Bruydegom te verdraeghen, ende dat tot voldoeninghe van die perſoone, ende van alle menſchen. Ick ghevoele in my dat ick alſulcke gratie onweerdigh ben: Daerom vreeſe ick dat het my van Godt niet vergunt ſal worden. Als ick over eenighe daeghen tot verfoeyinghe ende vernietinghe van het helſch ſerpent gheſchreven hebbe, dat hy van ſijn ſelven niet is, ende gheene macht van ſijn ſelven heeft: Dan ghevoelde ick klaerlijck in my, dat hy dat teghen my ſoude ſoecken te vreken, ende my ſtrijt leveren: 'T welck hy nu te werck gheſtelt heeft door dit inſtrument. VVaer van Godt almachtigh ſijns ſelfs eere, glorie, lof, ende danckbaerheyt moet weſen.*

§. 3. *Bekoringhe van ydele glorie.*

VAn deſe bekoringhe is ſy menighmael, ja heele jaeren ghequollen gheweeſt: Want den vyant deſen ſtrijt gemeynelijck ende ſonderlingh voorwent aen uytmuntende zielen, wetende dat de ghene die aen alle andere bekoringhen kloeckelijck wederſtaen, door deſe bekoringhe lichtelijck vallen. Eenen van de voornaemſte tochten in deſe ſtoffe ſal ick hier voorſtellen, ende de waepenen by-brenghen, met de welcke *Agnes* deſe aenvechtinghen wederſtaen ende overwonnen heeft.

Den 2. Februarij 1638. S'avonts voelde ſy van verre eenen wint van ydele glorie aen-komen in deſer voeghen. Dat ſy vele ende groote gratien van Godt ontfanghen hadde volghens haer verdienſten, ende weerdigh was om boven andere inde oogen der menſchen geacht te worden. *Dit viel my ſeer drolligh*, ſeght ſy, *ende ick verſtiet terſtont dien duyvelſchen Wint, ende keerde my tot mijnen Niet. Ick aenſagh klaerlijck wat ick van mijn ſelven was ende vermocht: Niet, niet met alle. Ende daer teghen inſiende van wie ick was, dat ick ben, van 't beginſel, tot nu toe; te weten, van Godt almachtigh, van den welcken ick alles ontfanghen hebbe, ſonder 't minſte van mijn verdienſten, maer enckelijck door ſijn goetheyt; ſoo offerde ick wederom alle gratien inden ſelven oorſpronck, waer uyt ick de ſelve ontfanghen hadde. Offerde oock mijn ſelven om alle d'ontfangen gratien aen den ghever weder te gheven, om die aen een ander uyt te reycken, die 't hem ghelieven ſoude, ende my t'allen ooghenblick tot mijnen Niet te brengen naer ſijn wel-behaeghen.*

Dit waeren de waepenen die ſy alſdan ghebruyckte teghen

tegen deſe helſche invallen, verachtende door Godts gratie het vier dat den vyant teghen haer uytſpoogh, ende ſich keerende tot haeren Niet. Maer den vyant en gaf den moet niet verloren: Sy wiert wederom met de ſelve quellinghen aengetaſt, als ſy haer nachtghebedt ſoude doen, als wanneer ſy hem voelde aenkomen met de ſelve ghedachten, als aenlockende om in haer ziele binnen ghelaeten te worden. *Maer met de voorſchreven inſichten*, ſeght ſy, *bleef deſen aenbrengher buyten, ende verre van my, om my onverhindert met mijnen Bruydegom te laeten ſpreken.*

Ten tijde van 't gebedt was ſy vry van dierghelijcke quellinghen. *VVant onſen Bruydegom*, ſeght ſy, *is den aenſtoker tot het goet, den ghever van het goet, ja den bidder ſelf.* Soo dat den vyant haer alſdan gheruſt liet met haeren Beminden, ende als van verre ſtont, ſonder ſich te verſtouten naerder te komen, daer ſoo vierige ziele in haeren Godt als verſlonden was.

Sy bemerckt hier, dat het ghebedt d'alder-ſterckſte waepeninghe is teghen alle d'aenſtooten der helſche vyanden: Ende ſeght, dat deſe vyanden de ſelve inblaeſinghen wederom hernaemen, als haer ghebedt ghe-eyndight was: Nochtans niet altijt met het ſelve ghewelt, maer den eenen tijdt ſtercker als den anderen.

Somwijlen waeren deſe bevechtinghen ſoo krachtigh ende ſoo moeyelijck, dat ſy tot eenighe vervaertheyt ghebrocht wiert; t'welck haer een teeken was dat deſe vuyle beeſt naerderde. Alſdan liet ſy deſe gedachten als ongheacht voor by gaen, ſich in haeren Niet onderhoudende: Aen Godt almachtigh van alle dinghen, eere ende glorie ghevende, die hem toe quam;

ende aen haer ſelven niet dan alle verachtinghe ende verſmaedinghe, met offer om 't ſijnder liefde oock verplettert te worden. Soo gonghen deſe ydele ghedachten wederom te niet.

Sy bemerckt hier oock dat-men in dierghelijcken ſtrijt met den vyant, gheene invallende vervaertheden en mach involghen, maer kloeckmoedelijck moet wederſtaen. *VVant*, ſeght ſy, *dit is den aert van den duyvel: Als een ziele, die hy beſtrijdt, vervaert wort, dan vernaerdert ſich die hooveerdighe beeſte tot ons, ende meynt den ſtrijt half ghewonnen te hebben. Maer als een ziele hem miſacht, ende nochtans op haer hoede is: Dan laet hy den moet ſincken, ende wijckt, ende moet beſchaemt vertrecken.*

Deſe tentatie bleef twee daeghen dueren: Naer de welcke dit helſch ſerpent hier mede wederom aen quam, deſe ydele ghedachten teghen haeren wille opdringhende. Sy keerde ſich vierighlijck tot Godt: Proteſterende inde teghenwoordigheyt van alle de Heylighen, ende van de Hemelſche Koninginne in Godt, dat deſe ghedachten teghen haeren wille waeren, ende niet anders ſocht, noch iet anders haer toe quam van haer ſelven, als verſmaetheyt van alle menſchen, ja den diepſten afgrondt der helle.

Om haeren vyandt noch meerder ſpijt aen te doen, ende teghen alle verydelinghe haer ſelve noch meer te verſtercken, verweckten ſy haer ſelven om een overgroote verachtinghe t'onderſtaen, die ſy met deſe woorden beſchrijft. *Ick verweckte in my door Godts gratie een meerdere begeerte van verſmaedheyt, ende verſocht van Godt dat hy ſoude gheheughen, dat ick van alle die in deſe ſtadt Zijn door alle de ſtraeten op ende neer met ſlijck ende dreck mocht geworpen worden, ende met de voeten ver-*

niele

wielt ende gemorselt, ende aldus te niet gedaen worden, ter liefde van dien, aen den welcken alle eere ende glorie toekomt. Ick nam voor my V. Eerw. in Godts plaetse te bidden, dat my dit van Godts weghen door V. Eerw. soude toe-ghestaen worden: ende dat voor my eenen uyt roeper soude gaen die over-al soude roepen, dat alle die inde stadt zijn, soo kleyn als groot soude te voorschijn komen, ende my alsoo handelen, gelijck voorschreven is: dat dit aen een ieder gheorloft was, ende dat dit my toe-quam. Ick bevont my in dese begeerten soo ontsteken, dat ick meynde, dat ick't al gevoelde. Daer mede gongh ick d'alderonweerdighste te ruste, inden brandenden schat van mijnen Bruydegom hem met sijn selven om-vattende in sijne liefde, ende aldus viel ick in slaep.

Sy gebruyckte noch eenen anderen schilt, soo teghen dese bekoringhe als andere: te weten, de rechtsinnighe verklaeringhe aen haeren Biecht-vader van alle't ghene haer ziele onrustigh maeckte: welcken middel sy seer baetigh bevont te weesen.

§. 4. *Bekoringhe teghen den H. Ignatius ende de Societeyt.*

ONtrent den Feestdagh vanden H. Ignatius des jaers 1637. quam den vyandt haer bekoren met grooten af-keer vanden aenstaenden Feestdagh, en met groote walge tegen de Societeyt. De bekoringe begost in haer gewoonlijck nacht-gebet, door soo groote onlustigheyt, dat sy buyten haer gewoonte sich moest gewelt doen, om't selve te voltrecken. Syversocht ootmoedelijck den Goddelijcken bystant, om dese tegenwillighe ghedachten te verfetten: maer en wiert niet verhoort. Want dese bekoringhe duerde heel den nacht, ende groeyde noch meer den volgenden dagh,

als wanneer den Biecht-vader haer eenighe deughden van deſen Heylighen voor-ſtelde. Sy voelde alſdan in haer gemoet een groote verachtinghe vanden H. Ignatius, ende een ongeloovigheyt vande jonſten, met de welcke Godt hem begaeft heeft. Haeren wille ſtreedt met alle gewelt teghen deſe ongrondighe gedachten: maer en was geen meeſter van haer verſtant, dat even hertneckigh bleef, ende noch hertneckigher wiert. Want als *Ioanna van Randenraedt* by haer quam, met den Brief vande gehoorſaemheyt, die den H. Ignatius geſchreven heeft; een deeltjen vanden ſelven voorleſende, was haer teghenſpannigheyt teghen den H. Ignatius, ende teghen alle die hem volghden, of ghevolght hadden, of ſouden volghen, ſoo ſterck ende driftigh, dat indien ſy de macht ghehadt hadde, deſen Heylighen met alle ſijn geſelſchap ſoude vernielt hebben, ſoo dat'er noch in hemel, noch in aerde, eenighe ghedachteniſſe en ſoude overblijven van Ignatius of ſijne Societeyt. Wat ſy dede of niet, en konde deſe teghenheyt niet verſetten: ende s'avonts te ruſte gaende, en wiſt met deſe onbehaeghelijcke gedachten geenen wegh. Keerde ſich met alle haer vermoghen tot Godt, belijdende dat deſe hertneckighe invallen teghen haeren wille waeren: ende ſtelde vaſtelijck alle dit duyvels ingheven met d'eerſte geleghentheyt aen den Biecht-vader kenbaer te maecken, om de kracht van deſe bekoringhe te verpletten, die door het ſtilſwijghen pleegh ſtercker te worden. Aldus begaf ſy ſich tot de ruſte, haer teghenwoordigh lijden vereeninghende met het lijden des Salighmaeckers.

Ontrent den middernacht ontwaeckt ſy, ende doet haer ghewoonelijck nacht-ghebedt met groote inghe-

keert-

keertheyt tot Godt, ende met ſonderlinghe liefde tot de wonden die den Salighmaecker in ſijn Lijden ontfanghen hadde. In't bedencken van deſe wonden verbleef ſy langhen tijdt, niet konnende ſich daer van keeren, ende geen verſaetheyt vindende, inde diepte ende breedde van de ſelve t'overlegghen, ende te ſamen de grondelooſe liefde die deſe veroorſaeckt hadden. Alſdan ſagh ſy uyt deſe wonden die ſy levendigh ſich verbeeldt hadde, als een brandende vier op-ſtaen, dat hem uyt-reyckte tot het herte vanden H. Ignatius: dat het herte van deſen Heylighen heel brandigh was van dit vier: dat van dat herte het ſelve vier wijd ende breed door heel de wereldt verſpreyt wiert, ende naementlijck tot de kinderen ende naevolghers van deſen Heylighen, om heel de H. Kercke, ende oock de Heydenen, met het ſelve vier te verwermen. Sy ſagh oock, dat dit vier door de mede-gheſellen vanden H. Ignatius, tot het eynde des wereldts meer en meer ſoude branden. In dit gheſicht was ſy verloren heel den tijt van haer nacht-ghebedt, dat is, tot twee uren nae middernacht: welcken tijdt haer alſ eenen oogenblick ſcheen te weſen. Sy loofde Godt, ende voelde ſich te ſamen vry van alle de voorgaende bekoringe: ende ſy beſluyt dit verhael met deſe woorden.

Mijn wederſpannigheyt was verandert in een groote inwendighe vreught: den dagh van onſen Heylighen Vader, daer ick te voren voor vreeſde, ende den tijt van dien dagh, docht my door Godts gratie minder als eenen ooghenblick. Soo haeſt verandert Godt Almachtigh in lichtigheyt, dat ons te voren ſwaer docht te weſen. Den yver ende de liefde die ick in my gevoelde tot onſen H. Vader, ende tot de gheheele Societeyt, is van dien tijt ſeer vermeerdert, met een inſicht van-

vande Wijdde ende breedde der groote vruchten die vande Societeyt tot de H. Kercke vloeden. Een groot licht heeft Godt aen sijn Kercke gegeven in sijnen dienaer IGNATIVS: door wiens verdiensten ende die van sijn kinderen, wy ons mede-deelachtigh maecken, om met een vaste hope ende betrouwen door desen grooten Heylighen van dat Goddelijck licht ontsteken ende altijt brandigher te worden in het vier der liefde, ende alle te samen Godt te loven.

X. CAPITTEL.

Ootmoedigheydt.

§. 1. *Kleyn gevoelen van haer selven.*

AGnes hiel sich voor de minste ende verworpenste niet alleenlijck van alle menschen, maer oock van alle schepselen: sy was verwondert, dat de Goddelijcke goetheyt gheweerdighde sijn gaven tot haer te stieren, daer sy soo quaelijck besteet waeren: 't gene sy volghens haer verdiensten versocht, was versmaedheyt, lijden, alle soorten van pynelijckheyt, soo hier, als hier naemaels. De plaetse, die volghens haer gevoelen haer eyghentlijck toe-quam; ende die ghemeynelijck in haer gedachten speelde, was het diepste der helle, soo nu dickwils gheseyt is: ende sy hiel de selve noch te goet, voor haer onweerdigheyt. Sy beschrijft dese inbeeldinghe, als haer daghelijcksche oeffeninge menighmael: op den 17. Junij 1637. daer by voeghende een besondere jonste, die sy alsdan ontfanghen heeft vanden ghenen die ghewoon is een ziele meer te verheffen, hoe dese sich meer vernedert. Want diepsinnelijck gegraven hebbende in haer verfoeyelijckheyt, die

die onder alle schepsels verdiende verdruckt te worden, hoorde sy van Godt dese inspraecke: *Ghy zijt die ick beminne, in't binnenste van mijn herte.* Hier op, vraeghde *Agnes*: *ô Heere, hoe bemint uwe Majesteyt een soo verworpen schepsel, dat voor uwe Goddelijcke ooghen soo onvolmaeckt ende soo quaet is, wiens eyghen plaetse is den afgront der helle?* Ende sy ontfongh van Godt dese antwoort: *Om die groote vernietinghe tot het diepste der helle, sal u een grondeloose vernaerderinghe in't binnenste van mijn herte geworden: uyt het welcke een ongemeten vreught tot u sal vloeden, die gheen menschelijck verstant en kan bedencken: by de welcke alle vreughden des wereldts van't beginsel tot het eynde by een vergadert, niet soo veel en zijn, als een druppelken waters ten opsicht vande groote zee.* Als sy dese binnen-spraeck ontfongh, was haer ziele met-'er daet van hemelsche vreughden soo overgoten, dat sy niet en wiste waer sy was.

Op eenen anderen tijdt sprack sy aldus: *Waer salder bequaeme plaetse ghevonden worden voor my, die 't quaet van alle quaet ben? O goetheyt van alle goetheyt, hout u in: en laet u selven in soo boos vat niet vallen door uwe overvloedighe miltheyt: naedemael alle schepsels, soo redelijcke, als onredelijcke, beter Zijn als ick, die van mijn selven de vergaederinghe ben van alle quaet. Och in wat sonden en soude ick niet vallen, ten waere de goetheyt Godts my wederhiel, door soo geduerighen toe-vloet der gratien! My dunckt dat ick beswijcke: ick en wete niet waer my laeten: ick en kan mijn selven niet langher verdraeghen, om dat ick naer soo vele gratien noch soo quaet ben, ende blijve. Wanneer sal ick my beteren?*

Gemerckt dat de seldsaeme jonsten des hemels, met de welcke sy van haeren Beminden getoeft wiert, niet

op en hielen, maer vermeerderden: was sy dickwils in haer selven verdrietigh, over d'overdaedigheyt Godts, die soo wonderlijck sich vernederde, sijn selven ende sijn gaven jonnende aen soo onweerdigh schepsel: ende sy en wiste alsdan niet waer sich laeten van schaemte.

WAt sy voor Godt dede, of niet, sy was altijt d'ondanckbaerste, d'onweerdighste, de minste van alle. Noyt en voldede sy aen eenighe ontfanghen gratie naer behoorte, soo haer docht; noyt en begon sy hem te dienen. Sy was in haer ooghen Niet, sy bleef altijdt Niet, ende ergher als Niet. *Wat sal Godt van my vereyschen*, seght sy *ten opsicht van alle dese voorkomende gratien, die my soo overvloedelijck toe-vallen, als ick die niet te Werck en stelle naer behoorte, om Godt te volghen, ende in sijnen Heylighen dienst ende lof altijt gevonden te worden. O Heere dat een van dese minste gratien aen een andere gegheven wierde, die soude uwe hooghe Majesteyt daer mede beter dienen, ende meerdere eere bewijsen, als ick doe. Sonder u ben ick niet, niet, niet, niet met alle: 't welcke ick klaerlijck sie. Van mijn selven en ben ick anders niet, als een swaer gewicht van loot, dat-men met groot ghewelt moet voort stieren.*

Gelijck sy voor Meestersse van't Gheestelijck leven gehouden wiert, niet alleenlijck van *Ioanna*, maer oock van andere, soo geestelijcke Dochters, als Religieusen; was sy sorghvuldigh om desen gheest van ootmoedigheyt over al in dese zielen te vestighen: wetende dat den gheestelijcken voortganck niet en kan op-klimmen, sonder eenen diepen grondt te legghen van dese deught. Oversulcks socht sy haer leer-kinderen met alle vermoghen af te trecken van al wat hoogh en ver-

verheven is, ook in 't ghebedt, ende die te ſtieren tot inwendighe ende uytwendighe vernederinghe, ſonder de welcke den bouw der deughden wanckelbaer is. Een van de leſſen die ſy hier van ghegheven heeft beſchrijft ſy met deſe woorden.

Het meeſte deel der menſchen trecken haeren geeſtelijcken bouw om hoogh, ende willen opperwaerts vlieghen, eer ſy haeren bouw bequaemelijck onderſetten, met het fondament van ootmoedigheyt, van verachtinghe, van verſmaetheyt haers ſelfs. VVy en moeten deſe begeerten van verootmoedinghe niet alleenlyck inden wille hebben, maer ook tot het uytwercken komen: ende van alle mangeerne miſacht ende verſmaet worden, gelijck wy in ons ſelven miſachtelijck ende verſmaedelijck zijn. VVy en moghen niet ſoecken onſe kranckheden voor de menſchen verborghen te houden, maer moeten ons ſelven ter liefde Godts geheelijck uyt-gaen: ſoo ſal Godt in ons in-gaen. VVy moeten hier in ſtantvaſtigh zijn, alle daeghen, uren, ende ooghenblicken. Die naer de menſchen niet en ſiet, ſal buyten twijffel in volmaeckte deughden voort gaen, ende vaſte fondamenten leggen. VVant die Godt in dien diepen verborghen grondt wilt vinden, moet eyghentlijck in deſen grondt ſijn woonplaetſe hebben, ende tot het eynde ſijns levens ſonder ophouden de ſchuppe wel diep in-ſtellen ende graeven, ende blijven graeven, tot dat hy die opſpringhende aderen der levende wateren ſal gevonden hebben, ende vande ſelve verſaet worden, hier ende hier naemaels inder eeuwigheyt. Ghenoeghelijck is deſen ingangh, ende deſen opgangh, in een ziele die hier toe maer wilt komen. En ſchroomt toch niet een luttel aerbeyts ende verſmaetheyts: 't is ſoo ſoete ſpijſe, gelijck hy proeft, die deſe ſpijſe geſmaeckt heeft. VVaer 't my gheorloft, ick ſoude over alle ſtraeten loopen, ende alles uyt-roepen, waer van de booſe

natuere teghenheyt voelt. VVy zijn soo haest vermoeyt van de deughden ter handt te nemen: ende laeten ons van onse quaede geneghentheden aftrecken tot het gene dat ghemackelijck is. VVegh natuere ende ghemack: volght den gheest: dat den geest heerschappye over u hebbe. VVy laeten onse ooghen vallen op het ghene dat schoon ende ghenoeghlijck is: maer wy schroomen dat hart, grof, ende ongemackelijck aen de natuere is. Daer moeten fondamenten geleyt worden volghens den bouw. Hoe den bouw grooter ende hoogher is, hoe de fondamenten oock dieper ende stercker inde wijde ende breede moeten geleyt worden: of sy sullen met eenen windt om verre vallen, al en is hy niet sterck. Als'er stercke fondamenten geleyt worden van een diepe vernederinghe, onder Godt, onder alle de menschen, ja tot het diepste der helle; dan en kan ons alle de macht der helle niet hinderen. VVilt ons Godt op een andere plaetse hebben, hy kan't doen, als't hem sal believen: Maer van onsen kant altydt om leegh in onsen Niet.

Soodaenigh waeren de gedachten van *Agnes*, ende de selve ghedachten socht sy seer neerstighlijck oock in andere in te drucken.

§. 2. *Begeerte om van andere vernedert te worden.*

DIe in haer eyghen ooghen d'onweerdighste ende verfoeyelijckste van alle menschen was, wenschte dat alle andere van 't selve ghevoelen souden wesen. Sy vlamde om van de menschen vernedert te worden: Ende schoude alle eere ende grootachtinghe meer als de doodt. *Als ick over de straeten gonck*, segh t sy, *docht my dat ick verdween van begheerten, om van alle creaturen soo redelijcke als onredelijcke, vertreden, ende vernielt te worden. Als het volck hoops-ghewijs uyt de Kercke komt,*

komt, of dat eenighe troepen ſoldaeten paſſeerden, ſoo legghe ick my altijt met de begeerte onder hun voeten, om ter liefde van Godt verplettert te worden. Dit is in my een ſeer levende begeerte, al ſien ick dat ick ſoo onweerdeerlijcke gratie niet weerdigh en ben: Ende ſoude het minſte druppelken van dierghelijcke occaſie met danckbaerheyt van Godts handen ontfanghen.

Eens te Halle weſende, ende haer ſonden met haer inwendighe gheſtelten ſſe aldaer verklaerende aen eenen Biecht-vader, aen den welcken haeren gheeſt onbekent was: kreegh ſy van deſen Biecht-vader een vremde antwoort. Want den Biecht-vader achterdencken hebbende, oft oock ordeelende dat de vremde ſaecken die hy ghehoort hadde van den duyvel voort quaemen, ſeyde tot haer: *Ghy zijt ergher als den duyvel ſelf.* Waer op *Agnes* terſtont ſeyde: *Ia, dat is waerachtigh.* Ordeelende dat deſen Biecht-vader de waerheyt ſeyde. Van den Biecht-ſtoel komende, ende haer penitentie volbracht hebbende, onderhiel ſich met dat rechtſinnigh ordeel: 'T welck den Biecht-vader van haer gheſtreken hadde: Overlegghende van den eenen kant den val der Enghelen; ende van den anderen, hoe leelijck ende hoe menighmael dat ſy van Godt afghevallen was. Sy ſchrijft aldus: *Ick aenſagh wat de oorſaecke gheweeſt is van den val der Enghelen, waer van ick in Godt een klaere kenniſſe ontfonck: Te weten, een ſonde, door de welcke ſy met een wel-behaeghen in hun ſchoonheyt tot hun ſelven ſich gekeert hadden, ſonder in te ſien van wie dat deſe ſchoonheyt voort quam; daer ſy behoort hadden hunnen inkeer tot Godt te doen, hem alleen kennende ende bemmnende als hunnen Godt, hunnen Schepper, hunnen Al, ende ſich te vernieten voor ſijne grootheyt. Hier van ſijn ſy*

geworden, dat sy te voren niet en waeren. Dese ende meer andere dinghen aengaende den val der Enghelen insiende, hoe sy door een sonde alleen, tot hun selven met een ydel behaeghen ghekeert zijnde, van de schoonste Enghelen de leelijckste ende afgrijselijckste duyvelen gheworden zijn: Aensagh ick hier teghen mijn sonden die ick teghen Godt bedreven hebbe. Dit en is niet alleenelijck een sonde, maer vele hondert duysende sonden, ende Godt heeft my door sijn goetheyt noch staende gehouden. O Heere, hoe afgrijselijck soude ick in uwe Majesteyts ooghen door soo menighvuldighe sonden geweest hebben, hadde ick door uwe ghenaede geene vergiffenisse over mijne boosheden verkreghen, daer ick sien dat de Enghelen, uwe schoonste schepselen, soo leelijck zijn door een sonde alleen. Hier uyt sagh ick klaerlijck, dat desen Biechtvader, of Godt door hem, de waerheyt geseyt hadde: waer van ick een meerder genegentheyt, van liefde ende danckbaerheyt tot Godts goetheyt gevoelde, die hy naer soo menighvuldighe misdaeden my bewesen heeft.

Ghelijck sy de verootmoedinghe van desen vremden Biecht-vader seer blyhertighlijck ontfangen heeft, uyt het insicht van haere onweerdigheydt, ende van haer sonden, die sy soo grootelijckx vermenighvuldight: Soo ontfonck sy oock, met het selve ghelaet de verootmoedinghen van haeren eyghen Biecht-vader. Van desen wiert sy eens dapperlijck bekeven over eenige vergetentheyt: Om de welcke den Biechtvader dreyghde haer noyt voortaen in eenighe saecke te betrouwen.

Hoe sy alsdan ghestelt was, beschrijft sy met dese woorden. *Door dese dreyginge was ick seer blijde: peysende, nu sal ick verstooten worden, sonder meer voor den dagh te komen: Men sal my niet meer betrouwen. De blyschap*

ſchap die ick hier uyt ſchepte, was ſoo groot, dat ick niet en wiſte, hoe ick uyt den Biecht-ſtoel ſoude vertrecken door uyt-geſtortheyt van vreughden. Hoe V Eerw. meer keef, hoe ick meerder blyſchap voelde. Ick en weete niet hoe ick was: Ick vreeſde uyt te berſten in eenen lach: Ende gonck al lacchende naer de Hooft-kercke, nauwelijckx konnende mijn ſelven bedwingen, niet teghenſtaende dat ick hier toe groot ghewelt dede. Ick loofde Godt almachtigh door alle ſijn Heylighen, die ſijns ſelfs eeuwigen Lof, eere ende glorie moet blijven, Amen.

Alle vernederinghe was aen *Agnes* aengenaem: ende alle grootachtinge pynelijck. Soo verre dat ſy voor nam de ſtadt van Ruremonde te verlaeten, om dat ſommighe haer eenighe heyligheyt toe-ſchreven, gelijck voor deſen verhaelt is: want dit geſegh haer onverdraegelijck was. Van Godt genootſaeckt zijnde aldaer te blijven, teghen haer genegentheyt, behiel ſy evenwel een groot ghevoelen ende droefheyt uyt dit goet gevoelen van andere: Ende en konde niet verdouwen, dat een aenbrenghſter, ende miſſchien oock andere, ſoodaenighe gedachten hadden. Eenighen tijt daer naer, ſchrijft ſy aldus. *Ick hebbe ſomwijlen noch eenighe vreeſe, dat de menſchen goet gevoelen van my hebben. Dat en kan ick niet op krijgen, aengeſien ick ſoo quaet ben. Ick wenſche dat alle menſchen mijn herte doorſaeghen, ende wiſten hoe boos dat ick ben van mijn ſelven: Dan ſouden ſy alle deſe goede meyninge laeten vallen.*

Ghemerckt dat haeren gheeſt door de vreeſe van grootachtinghe ſeer gheſtoort wiert: Heeft het Godt ghelieft deſe vreeſe wegh te nemen, ſonder hinderniſſe van haer ootmoedigheydt. Want gaende uyt de Kercke der Societeyt, ende inden gront haers herte

ſich

sich omcinghelt vindende met een groot licht, verstont sy dese binnen spraecke. *VVaerom zijt ghy bevreest, om het seggen der menschen? En siet ghy niet dat ick het goet ende de deught ben, die de menschen in u bemercken? Dat ick in u, ende door u gelooft worde, ende door alle de gene aen de welcke ick mijne gratie mede deyle, naementlijck als die uyt-schijnen, ende tot kennisse van andere komen?* Hier sagh sy klaerlijck, dat Godt alle goet is, dat hem alle goet toe-behoort, ende dat hem alle eere ende glorie toe-komt: Ende sagh alsdan oock te samen den gront van haeren Niet, dat sy van haer selven Niet was, ende niet en vermocht. Maer sy her-roept dat sy den gront van haeren Niet sagh: Segghende dat hy grondeloos is. Van alsdan is dese vreese verdwenen: wat de menschen seyden, of niet, sy hadde Godt altijdt voor opsicht, ende te samen haeren Niet: welcke kennisse daeghelijckx in haere ziele vermeerderde, met wasdom van haere ootmoedigheyt.

§. 3. *Voorbeelt van haer ootmoedigheyt.*

HEt voorbelt van haere ootmoedigheyt was d'ootmoedigheydt van haeren Salighmaecker, die sy altijdt voor ooghen hadde, ghemerckt dat sy daeghelijckx sich vele uren onderhiel op d'overdenckinghe van sijn Passie, ende oock d'ootmoedigheyt van sijne Heylighe Moeder, ghelijck sy op een plaetse van haer schriften te kennen gheeft. Ontrent den dagh der Presentatie van de H. Maghet eens haer bedenckinge nemende op d'opdracht die dese Maghet aen Godt dede, gaende naer den Tempel, ende te samen opgaende in alle deughden: wierden haer de deughden van de H. Maghet op een levende maniere voor-ghestelt:

ſtelt: Onder de welcke boven alle andere uytſcheen haere ootmoedigheyt. Die ſoo diep, ſoo breed, ende wijt was, dat ſy met gheen woorden en kan uyt gheſproken, noch met gheen ghepeyſen achterhaelt worden. *Hier van*, ſeght ſy, *is my by ghebleven een dieper ootmoedigheyt, ende meerdere ingheſoncke ntheyt in mijnen Niet. Soo dick wils als ick hier op peyſe, ghevoele ick my als verplettert onder alle vuyligheyt tot het diepſte toe: Ende dat ſoo klaerlijck ende ſoo levenachtigh, dat ick t'elcken keere daer van als droncken ben, ende niet en wete waer my laeten. Hier van ben ick eenige daegen geweeſt, k'en weet niet hoe: Ende dat met eenen heeten brant, die ick in my gevoele, om daedelijck t'allen ooghenblick in't diepſte van alle vuyligheyt ghedolven te worden. Ick en vont gheene vuyligheyt, noch verworpentheyt, die te verghelijcken is, by de vernietinghe van deſe groote verheven Koninginne: 'T was al niet. Hier uyt is my by gebleven een vernederinghe in't inſien van mijn ſelven. Daer en is niet te vinden, noch daer en ſal oyt iet gevonden worden, dat by my te vergelijcken is: Dan dat alle vuyligheyt, de welcke genoemt wort, ten opſicht van my, wel mach een koſtelijck juweel ghenoemt worden. VVant uyt de vuyligheyt komt noch eenigh profijt op verſcheyde manieren: Maer uyt my, die boven alle vuyligheyt der vuyligheden vuyl ben, niet anders van mijn ſelven dan alle afgrijſelijck quaet: Een quaet ſoo groot, ſoo on-uytſprekelijck. Hier uyt ſpruyt een groote uytwerckinghe van danckbaerheyt tot Godt, als ick mijn ſelven ſoo quaet aenſien, ende dat dit onghemeten quaet door de gratie van Godt almachtigh beſtraelt wort, ende ſoo vele ghenaeden van hem ontfanght. O danckbaerheyt boven alle danckbaerheyt, die deſe hooghſte Majeſteyt altijdt in ſijn ſelven moet blijven! Hier van is my oock by ghebleven dat ſoo haeſt als ick maer mijn ooghen ſlaen op het Beldt van de*

H. Maeghet my dit voorschreven Wederom voor gestelt Wort, met soo groote droncken-maeckende Liefde, besonderlijck in't stuck van vernietinghe, die ick ghevoele in my alsdan in te vloeden, als eenen droncken-maeckenden dranck, dat ick begeere nu daetelijck ende t'allen oogenblick van alle menschen verplettert te worden. Soo dat ick my verscheyde keeren hebbe moeten in houden met ghewelt ghebeelijck zijnde in dese versmiltinghe, ende ghebeelijck in Godt. O die daer uyt noyt tot sijn selven weder en quaeme! Koninginne van alles, door uWe Majesteyt ende door uWe bermhertighe handen komen Wy van Godt ghenaede versoecken, om de selve ghenaede door de selve handen Wederom op te draegen tot haeren oorspronck. Ghelieft my altijt by te blijven, dat ick altijdt machinghekeert blijven, voor ooghen hebbende mijnen Niet, ende daer teghen de goetheyt Godts, om hem van alles eere ende lof te gheven ende eeuWighlijck te dienen, Amen.

§. 5. *Af-keer van de gratien t'openbaeren, die sy van den Hemel ontfonck.*

GHemerckt dat sy soo verworpen gevoelen hadde van haer selven, was 't haer ten uytterstèn pijnelijck, d'inwendighe ende verholen weldaeden, met de welcke sy van den Hemel buyten haer verdiensten voor-komen wiert, ook aen den Biecht-vader t'openbaeren. Siende dat den Biecht-vader door dese verklaeringe eenighe achtinghe van haeren persoon konde scheppen, die sy versaeckte boven al dat'er is. Sy gheeft dese teghenheydt over al te kennen, ghelijck wy seer dickwils bemerckt hebben, ende noch voorder souden konnen bevestighen: Maer dit dunckt my onnuttigh te wesen, ghemerckt dat dese saecke soo klaerblijckelijck is.

NAER-

NAER REDEN.

DIt is't ghene ick uyt de ſchriften van de weerdige *Agnes van Heilsbagh* ghetrocken hebbe, ten deele met haere eyghen woorden, ten deele met den ſin van haere woorden, ſonder merckelijck byvoeghſel ofte veranderinghe: Mits dat de ſaecken, die ſy verhandelt ſoo beduydelijck van haer ſelf beſchreven zijn (ghelijck den Leſer kan mercken) dat het niet noodigh is daer iet by te voeghen; ende oock niet dienſtigh, om de waerheyt niet te verkrencken.

Hoe waerlijck heeft *Ioanna van Randenraedt* in den voor-titel der ſchriften van haere weerdige Meeſterſſe gheſeyt, dat in deſe ſchriften *ſeer vele groote jonſten, ende menighvuldighe openbaeringhen* te leſen zijn, *die ſy van onſen Lieven Heere ontfanghen heeft*. Want hoe konnen deſe jonſten ende openbaeringhen menighvuldigher zijn, als daeghelijckſche, ja ghedurighe; ſoo door verſchijninghen van Chriſtus, van Maria, ende andere Heyligen, als door dat hemels licht, door dat brandende ende niet verbrande vier, ende dierghelijcke verbeldinghen, door welcke teekenen Godt zijn wijsheyt, ſchoonheyt, liefde, ende ſijne andere volmaecktheden aen ſijn beſondere vrienden pleegh kenbaer te maecken: Ende hoe konnen deſe openbaeringe grooter of verhevender zijn, als ſich uytſtreckende tot onuytſprekelijcke ſaecken, oock niet uytghenomen het onbegrijpelijck Myſterie van de Alder-heylighſte onſcheydbaere Dryvuldigheyt, van 't welck deſe Dochter ſeldſame dinghen geſchreven, ende veel wonderlijcker kenniſſen ontfanghen heeft, tot welcker verklaeringe haer de woorden ende de macht ontbraken?

De Beſtierders van 't beſchouwende leven, naementlijck den Salighen Joannes à Cruce, ghetrouwen mede-gheſelle van de H. Moeder Tereſia, ende eerſten involger van haere weder-ſtellinghe (die inde goddelijcke opghetoghentheden ende openbaeringhen ſoo ſeer bedreven was, dat deſe Heylighe pleegh te ſeghen, onmoghelijck te weſen van goddelijcke dingen met hem te ſpreken, om dat hy terſtont in Godt verſlonden was) ſchrijft in ſijnen opganck vanden Bergh Carmelus, in't derde Boeck, het 23 ende de volgende Capittels, dat'er verſcheyde ſoorten van openbaeringhen zijn. Want ſommighe gheſchieden uytwendighlijck aen de lichaemelijcke ooghen, door verbeldinghen van eenighe weſentlijcke ghedaente: Sommighe inwendighlijck aen de ziele, doch met verbeldinghen: Sommighe ſonder eenighe verbeldinghe, door een klaer ende by-blijvende licht, dat in't verſtant ingheſtort wort. Dit licht is ſomtijts minder, ende ſomtijts meerder: Soo dat de ziele ſich in't ſelve ſomwijlen als verlieſt, ende niet machtigh is uyt te ſpreken wat inde krachten der ziele omghegaen is. Dit licht blijft langhen tijdt inde ziele, ende is hier in verſchilligh van de openbaeringen die met verbeldinghe gheſchieden, de welcke korten tijt dueren. Ende al-hoe-wel dit licht ſomwijlen voor eenighen tijdt verdwijnt: laet nochtans in de ziele, de welcke van deſe innighe teghenwoordigheydt Godts alſdan berooft wort, een vaſter gheloof, een ſtercker hope, een branderder liefde tot Godt, ende andere merckelijcke hemelſche uytwerckinghen. Soo ſpreken deſe ſchrijvers van de goddelijcke openbaeringhen. Wat ſoorte van dierghelijcke openbaeringhen heeft aen *Agnes* ontbroken? Hoe dick-

dickwils heeft sy Christus, de Moeder Christi, ende de Heylighe aenschouwt? Hoe menighvuldighe inwendighe ghesichten heeft sy ontfanghen? Hoe menighe jaeren heeft sy dat inwendigh licht ghenoten? Wat vast gheloof, wat vaste hope, wat vierighe liefde heeft sy hier van behouden?

De selve Schrijvers leeren, dat soo wel d'uytwendighe als inwendighe openbaeringhen, oock die sonder verbeldinghe gheschieden, van den quaeden geest konnen naer ghemaeckt worden, die alsdan den schijn aen-nemt van eenen Enghel des lichts: Maer dat d'openbaeringhen die van den quaeden gheest voort komen, dorrigheyt ende ongerustigheyt by-brengen, genegentheyt tot groot-achtinge van sijn selven, aenkleventheyt aen de soetigheyt van dese verlichtinge, ende begheerten om de selve meermaels t'ontfanghen; daer d'openbaeringhen die van Godt voort-komen, groote ruste achter-laeten, ende groote ootmoedigheyt inde ziele, de welcke sich onweerdigh kent, soo innighe gemeynsaemheyt met Godt, ende soo vriendelijcke omhelsinghen vande Godtheyt te ghenieten. Daerom hebben de Biecht-vaders van *Agnes* soo nauwkeurigh geweest in het ondersoecken, van wat geest dese openbaeringhen voort quaemen, ende dies te meer ghevreest, dat den quaden gheest hier mede vermenghelt was, hoe dese openbaeringhen menighvuldigher ende verhevender waeren: tot dat sy alle dinghen tot den binnensten grondt ondersoeckende, bevonden hebben dat *Agnes* door dese openbaeringhen altijt vlammigher was tot de deught, altijt begerigher tot het lijden, tot vernederinghe, tot vernietinghe van haer selven, ende dat sy aen Godt alleen,

niet aen sijn gaven gheveſtight was.

Deſe Schrijvers vermaenen noch voorder, dat niemant en magh ſtaen naer ſulcke jonſten, 't welck een groote vermetentheyt ende hooverdye ſoude weſen; ende dat deſe gratien niet en worden uyt-gedeelt, dan aen zielen die ſuyver, ganſchelijck verſtorven, ende inde oeffeninghe van beſtandighe deughden wel diep gegrondt zijn. Het blijckt hoe af-keerigh dat *Agnes* van deſe jonſten gheweeſt is, die liever hadde de ſelve te derven, als te ghenieten. Het blijckt wat diepen grondt van ſuyverheyt, van lyf-kaſtijdinghe, ende van andere deughden ſy gheleyt heeft, om deſen hooghen bouw te volmaecken.

Laet ons d'openbaeringhen daer laeten, welcker verholentheden niet en konnen met korte woorden beſchreven worden. Sy worden in deſen Boeck verhaelt, niet tot naervolghinghe, maer tot verwonderinghe vande Goddelijcke goetheyt ende bermhertigheyt; tot lof, eere, ende glorie vanden ghenen, die door ſoo beſondere gratien ſoo wonderlijck deſe ziele voor-komen heeft. Sy worden aen weynighe zielen verjont; ſy en maecken door haer ſelven de ziele niet heyligher: laet ons dan deſe gaven ter ſijde ſtellen, ende onſe ooghen veſtighen op de deughden van *Agnes*, die wy door Godts gratie konnen naer-volghen, die wy behoorden vierighlijck te wenſchen, om door d'oeffeninghe der ſelve, van dagh tot dagh, ende van jaer tot jaer, aengenaemer te worden aen de Goddelijcke Majeſteyt.

Wy konnen in dit leven bemercken, dat Godt alle ſoorten van menſchen, oock die in haer eerſte jeught hem wederſpannigh zijn, tot ſijn beſondere vriendt-

ſchap

schap treckt, als den mensch sich niet ontreckt aen de gratie. *Ioanna van Randenraedt* was van haer jonckheyt seer af-keerigh ook van d'alderminste sonde; *Agnes van Heilsbagh* seer uyt-ghestort tot verscheyde misdaeden, in de welcke sy haer eerste jaeren qualijck overgebrocht heeft: alle beyde zijn sy van Godt genoodt geweest tot een verheven deught, tot versaeckinghe vande wereldtsche ydelheyt, tot volmaeckte liefde van haeren Bruydegom: alle beyde hebben sy den treck vande Goddelijcke gratie ingevolght: alle beyde zijn sy als hoogh verheven palm-boomen voor Godts ooghen op-ghegroeyt: alle beyde hebben sy ons een volmaeckt voor-beeldt achter-ghelaeten om haer kloeckmoedighe ende vierighe voetstappen te volghen. VVie sal dan den moet verloren geven, om tot groote liefde van onsen Heere, onsen Schepper, onsen Salighmaecker te komen, alsmen siet dat hy van sijn ghemeynsaemheyt ook niet verstoot, die inde jonghere jaeren haer quade gheneghentheden inghevolght hebben?

Doch om tot dese ghemeynsaemheyt met Godt te geraecken, moet de ziele bequaeme weghen in-gaen, ghelijck *Agnes* in-ghegaen is. VVant in dit stuck en springht-men niet van 't leeghste tot het opperste sonder middel; maer men naerdert trap-wijs tot dese Goddelijcke vereeninghe: gelijck *Agnes* genaerdert is, soo in dit Leven bemerckt kan worden. Eer ick eyndighe, sal ick hier de konste van dese opklimminghe aenwijsen, die *Agnes* ende andere hoogh-vlieghende zielen ghebruyckt hebben, ende die van ons ook moet ghebruyckt worden, is 't dat wy tot een innigh gebedt, ende soete vereeninghe met onsen Heere willen ontfanghen worden. Den

Den H. Bernardus die met Godt soo vereenight geweest is, ende door sijn vierighe woorden, ende hoogh-geleerde schriften, soo vele zielen tot het beschouwende leven ghebrocht heeft, beschrijft dese konste seer aerdighlijck in sijn derde Sermoon vande Besnijdenisse des Heere. Leerende voor al, dat de ziele, die door haer wereldsch leven verloren heeft, dat het heyligh Doopsel haer gegeven hadde; door de kracht der Goddelijcke gratie moet herboren worden, om in een nieuw leven te wandelen. *Den mensch wort wederom geboren*, seght hy, *als de Sonne van rechtveerdigheyt in onse ziele op-staet, die de duysternissen van onse sonden verlicht, ende ons het schroomelijck ordeel Godts voor ooghen stelt.* Dit is de geestelijcke geboorte, vanden mensch die tot Godt op-klimt, als hy door d'inbeeldinge van 't toekomende ordeel, gelijck aen *Agnes* geschiet is, of door eenighe andere beweghinghe, van Godt verlicht wort, om sijn sondigh leven te laeten, ende sijn herte te stieren tot sijnen Schepper.

Hier nae volghen ses trappen, door de welcke de ziele soo in't gebedt als anderssins, opgheheven wordt tot de soete ghemeynsaemheyt met Godt: welcke trappen van den selven H. Bernardus vergheleken worden by de ses daeghen op de welcke Godt de werelt gheschaepen ende volmaeckt heeft. Want gelijck de werelt inde ses eerste daeghen der scheppinghe daegelijckx schoonder ende volmaeckter wiert; soo wort de ziele insghelijckx voor Godts ooghen schoonder ende volmaeckter door dese ses trappen van 't gheestelijck leven; ende wort bequaemer om in dit sterffelijck lichaem eenen voorsmaeck vande eeuwighe hemelsche welluysten te ghenieten.

Den

Den eerſten trap ſeght deſen H. Vader te weſen *den dagh van rechtveerdigheyt.* Als wanneer de ziele kennende de grootheyt, ende de menichte van haer plichten, de ſelve tracht af te legghen, ende aen de Goddelijcke rechtveerdigheyt te voldoen. Sy doorſiet de leelijckheyt van haere miſdaeden: de ſtrenghe rekeninghe die Godt ſal afvraeghen, van alle woorden, wercken, gepeyſen, achterlaetinghen: de kortheyt van dit leven, de langhduerighe eeuwigheyt. Sy ſoeckt op het ſpoedighſte aen haeren Godt te voldoen, eer d'ure komt, op de welcke ſy voor ſijnen Rechter-ſtoel ſal moeten verſchijnen: ſy verfoeyt haere ſonden, ſy ſucht, ſy weent, om haeren Godt te verſoenen, ende haere ſchulden te betaelen.

Den tweeden trap *is den dagh van voorſichtigheyt.* Hier ſiet de ziele hoe moeyelijck ende hoe ſorgelijck dat het is, tot een deughdſaem leven, ende tot de ſaligheyt te gheraecken, tuſſchen menſchen die de bedorven wereldt ende haere ongereghelde geneghentheden in-volghen, vande welcke de ſonden ſoo kleyn gheacht, ende ſoo lichtelijck bedreven worden. Daerom tracht ſy het licht des hemels te vatten, om volghens het wel-behaeghen Godts tot eenigh vertreck te komen, daer ſy af-gheſondert van alle ſchaedelijck geſelſchap ende perijckel, meerdere verſekeringhe kan vinden, van inde voorgaende ſonden niet te hervallen, ende met meerdere ſtilligheyt ende ingekeertheyt, de ghewichtighe ſaecken vande langhe eeuwigheyt te behertighen. Uyt het ſelve opſicht tracht ſy eenen goeden beſtierder ende leydtſman te vinden, om door den ſelven in alle deughden ghevoordert, in alle twijffelinghen onderricht, in alle

kranckheden gheholpen te worden, om inde ſtrytbaene, die ſy vromelijck onderneemt, vande reden niet af te wijcken.

Den derden trap is *den dagh van ſterckte*. Hier ſoeckt de ziele met alle ghewelt alle banden te breken, die haer aen de wereldt, aen de ſonde, aen haer ſelven, of aen andere menſchen vaſt houden: voornemende eene onverſoenelijcke oorloghe aen te gaen teghen al wat ſtrijdt teghen Godt: ende alles kloeckelijck aen te vatten dat tot vervoorderinghe van Godts glorie, ende der ziele ſaligheyt dienſtigh is. Sy ſtelt vaſtelijck, door een oprechte meyninghe, Godt alleen in alle wercken te ſoecken, ende hier in gheſtaedighlijck te volherden: alle onghemacken ende beletſelen kloeckelijck af te ſnijden, alle vreeſe te verſtooten, alle beletſelen t'overwinnen, ſonder eenigh betrouwen op haer ſelve, maer met groot betrouwen op Godt.

Den vierden trap is *den dagh van maetigheyt*: door de welcke de ziele ſich ontreckt aen alle ſinnelijckheden ende ongereghelde driften, over al toomende haere luſten, over al haer ſelven verloochenende, vluchtende alle ydelheyt, alle nieuwſgierigheyt, alle verwaentheyt, ende alle verſtervinghe ondernemende, volghens de beſtieringhe van haeren Overſten.

Den vijfden trap is *den dagh van verduldigheyt*: door de welcke de ziele ſich diep indruckende het voorbeeldt vanden lijdenden Salighmaecker, dorſtigh wort om te lijden met haeren Beminden; teghenſpoet, vervolginghen, ſieckten des lichaems, verlatentheden des gheeſts, alle pynelijckheyt uyt Godts liefde t'onderſtaen. Want de ſchickinghe Godts verſcheyde quellinghen

ghen ende pynelijckheden, ſoo uytwendighe als inwendighe, toe-ſendt of toe-laet, aen zielen die hy tot ſijn ſonderlinghe liefde verkieſt.

Den ſeſden trap, is *den dagh van ootmoedigheyt*. Hier wort de ziele gewapent teghen d'ydel glorie, de welcke ſoude konnen ſpruyten uyt de voorgaende wercken van deughden, uyt haer verſtervinghen, uyt haer gewilligh lijden, uyt haeren yver tot Godts eere ende glorie, uyt de gratien die ſy vanden hemel ontfangen heeft, of ontfanght. Sy kent haere ellendigheyt, ſy vernedert ſich voor de menſchen, ſy vernedert ſich voor Godt: ende dat dies te meer, hoe ſy grootere weldaeden van den hemel gheniet. Sy en ſiet in haer ſelven niet anders, als onweerdigheyt, als boosheyt, als ſonde: ſy graeft geduerigh in haeren Niet, altijt dieper en dieper: ſy ſtiert alle haere gaven, ende alle goet dat ſy beſit, tot den echten oorſpronck van alles, te weten, Godt: ſy is bereet alle natuerelijcke goederen te verlieſen, als 't Godt ſoude believen, uyt-genomen ſijn liefde: ſy tracht haer ſelven aen alle menſchelijcke kenniſſe t'ontrecken: haer herte en is aen gheen ſchepſel ghehecht: haeren eenighen wenſch is verſmaedheyt, lyden, en pijnen.

Naer deſe ſes trappen volght *den dagh van devotie*, den dagh van ſtilte ende ruſte in Godt, (gelijck Godt den ſevenſten dagh der Scheppinghe van ſijn werck geruſt heeft,) den dagh van hemelſchen trooſt, den dagh van beſchouwinghe, ende van voordere jonſten, die de Goddelijcke goetheyt, naer ſoodaenighe bereydſelen aen de ziele mildelijck ſchenckt. Hoe de ziele inde voorgaende trappen meer geoeffent is, hoe ſy bequaemer wordt om haeren Schepper met ſoetere

vereeninghe ende meerdere geruſtigheyt t'ontfangen, ende den vermaeckelijcken balſem ſijnder goetheyt ende genaede te ſmaecken.

Door deſe trappen heeft *Agnes* op-ghegaen, deſe trappen heeft ſy heele jaeren gewandelt ende herwandelt, gelijck den loop haers levens, ende haere deughden uyt-wijſen. Door den ſelven wegh moeten wy volghen, die naer haer exempel trachten Godts ghemeynſaemheyt te bekomen, in ſijn liefde vierigh te zijn, ende onſe zielen rijck te maecken met deſe hemelſche ſchatten: 't welck ick aen alle zielen wenſche.

Tot meerdere eere Godts.

GHETUYGHENISSE VANDEN PRINCE VAN NASSAU

Gouverneur van Gelder-landt, &c.

ENDE

VANDE PRINCESSE SYNE GHEMALINNE.

ALsoo het dienstich is getuygenisse der waerheyt te geven voor 't gemeyne beste van't gheheel Christendom, principaelijck in saeken, die de eere ende glorie Godts, ende sijnder Heyligher raeken; soo bevinden wy ons verplicht, om door dese te ghetuygher, dat wy uyt de verklaeringe van verscheyde deughtsaeme ende gheloofweerdige Persoonen, dic geleeft hebben met de Weerdige Agnes van Heilsbagh, *ende namentlijck uyt de mondelinge getuygenisse vande* Weerdige Joanna van Randenraedt, *in't gheestelijck leven haere geestelijcke Leer-dochter, verstaen, ende kennisse gekregher hebben, dat de voorschreve* Weerdige Agnes *is geweest van een seer verheven deughtsaemheyt, ghemeynschap met*

Godt

Godt, ende uytmuntende godtvruchtigheyt: dat sy als eenen spiegel van alle deught, door haere geestelijcke onderwijsingen, ende aenmaeningen gedient heeft voor geestelijcke Leer-meestersse van vele godtvruchtighe Maeghden; dat sy kennisse gehadt heeft van saeken in't gemoet van andere verborghen; dat sy verscheyden toekomende dinghen voorseyt heeft, ghelyck die veel jaeren daer naer ghe schiet sijn: Dat sy by alle, die haer kenden in grooter achtinge is geweest, ende reputatie van een verheven Godtsdienstigheyt, dat in haere doot alle soorten van menschen hoops-ghewijs sijn komen besien ende vereeren het lyck, trachtende het selve met hunne Rooſen-hoeykens te raeken, ofte iet daer van mede te deylen: Dat naer haere doodt verscheyde persoonen besondere weldaeden op het aenroepen, ende toevlucht tot de voorschreve Agnes bekennen verkregen te hebben, &c. Soo dat wy met verlanghen verwachten de beschrijvinge van soo godtvruchtich leven te mogen sien door den druck in't licht ghestelt, het welcke niet anders en kan wesen, als tot groote stichtinge van een ieder, ende verweckſel tot alle deuchtsaemheyt, ende godtvruchtigheyt. In teeken der waerheyt, hebben wy dese onderteekent, ende onsen zegel daer by doen stellen: Ghedaen tot Ruremonde den 12. des jaers 1691.

FRANCISCUS Prince van Nassau

I.E.C. Princesse de Nassau.

GHETVYGHENISSE
Vanden Souvereynen Raede
VAN GELDERLANDT.

CAncellaer ende Raeden van sijne Majesteyts Souverainen Raede des Vorstendoms Gelre, doen te weten, dat wy hebben ontfangen d'ootmoedige supplicatie vanden Eerw. P. Rector der Societeyt JESU binnen dese stadt, inhoudende, hoe dat hy tot bevoorderinge van d'eere ende glorie Godts, ende des selfs lieve Heyligen, van noode hadde een verklaeringe van desen Hove, over de kenisse die de selve uyt de aldaer geannecteerde Attestatien konnen trecken van't comportement, ende reputatie van besondere deughtsaemheyt, ende godtvruchtigheyt van wijlen de weerdige Agnes van Heilsbagh geestelijcke Dochter, ende in't geestelijck leven Meesterse van wijlen Iouff. Joanna Baptista van Randenraedt, albier ghestorven anno 1640. Versoekende ootmoedelijck, ten eynde 't Hof gelieffde gedient te sijn aen den Remonstrant de voorschreve verklaeringe mede te deylen. Soo ist, dat wy hier mede verklaeren, dat die Attestatien hier boven vermelt, wesende dry in't getal, sijn gegeven ende gheteekent by dry geloof weerdige, ende seer deughtsame geestelijcke Vrouw-persoonen, eenpaerlijck mede-brengende dat sy be-

son-

sondere kenniſſe hebben gehadt met de weerdige Agnes van Heilsbagh, *in haer leven gheeſtelijcke Dochter in deſe ſtadt gheſtorven in't jaer* 1640. *Ende namentlijck d'eerſte dat ſy onder der ſelver directie heeft geſtaen den tijt van dry jaeren, ende preſent is geweeſt in haer af-ſterven, ende dat hun alle wel is bekent, dat die voorſchreve perſoone die reputatie heeft ghehadt, ende naer gelaeten, van een ſeer deughdſaem, ende geſtichtigh leven: oock dat twee daer van kenniſſe ſijn hebbende, dat die voorſchreve perſoone heeft voorſeyt eenige toekomende ſaecken, die oock alſoo ſoude ſijn geſchiet: Ende dat die derde heeft geſien, dat naer haere doodt alle ſoorte van menſchen gekomen ſijn tot haere begraeffeniſſe, ende vele daer van uyt groot-achtinghe getracht hebben voor reliquien iet te bekomen, t'gene haer lichaem hadde geraeckt; ende oock kenniſſe te hebben van eenige beſondere weldaeden, die aen ſommighe perſoonen, haere voorſpraecke aengheroepen hebbende, ſoude ſijn wedervaeren. Des t'Oirconde is deſen by laſt als boven by den Greffier vanden voorſchreven Raede onderteekent, ende met het ſegel ad Cauſas bekrachtight. Tot Ruremonde den* 13. *Januarij* 1691. Va. v.t

F. WINCKEL.

TAFEL

DER CAPITTELEN.

EERSTE DEEL,

I. Cap. HAer eerſte Jonckheyt. 15
II. Cap. Beginſelen van haer deughdſaem leven. 21
III. Voortganck van haer deughdſaem leven. 26
IV. Kloeckmoedigheydt inde bewaerniſſe der Suyverheyt. 32
V. Strengh leven ende lyf-kaſtijdinghen van haer jonckheyt. 36
VI. Ootmoedigheyt, Gave der traenen; Bermhertigheyt van haer jonckheyt. 40
VII. Haer vertreck naer een Klooſter, ende deughden aldaer gheoeffent. 43
VIII. Is ghenootſaeckt het Klooſter te verlaeten om haer lammigheydt, die ongheneesbaer gheoordeelt wort. 49
IX. Leght d'ydele kleederen af, ende oeffent verſcheyde goede wercken in haers Vaders huys, haer bekoringhen. 53
X. Haeren yver om zielen te winnen. 56
XI. Wort met inwendighe benautheden overvallen. 60
XII. Haere ſieckte ende geneſinghe van haer lammigheyt door de Moeder Godts, die haer verſcheyde reyſen openbaert. 63
XIII. Wat naer deſe ſieckte gheſchiet is. 68
XIV. Sy brenght haeren Vader tot een beter leven; die Salighlijck ſterft. Daer-en-tuſſchen vint ſy eenen Biecht-vader naer haeren wenſch. 71

XV. Sy doet belofte van eeuwighe Suyverheyt. 75
XVI. Sy vertreckt naer Ruremonde, teghen den danck van haer vrienden : ende begint te leven onder de beſtieringhe der Societeyt. 78
XVII. Hoe ſy in deſe jaeren haer ſelven in't geeſtelijck leven ghevoordert heeft. 82
XVIII. Hoe ſy in deſe ende inde volgende jaeren, haeren Naeſten tot de deught vervoordert heeft. 88
XIX. Wat'er voorder voor-ghevallen is tot het jaer 1630. 91
§. 1. Haer wederſpannigheydt om de verholentheden van haer ziele aen den Biecht-vader te verklaeren, wort wonderlijck van Godt gheſtraft. *Ibid.*
§. 2. Den Biecht-vader belaſt haer den heelen loop haers levens te beſchrijven. 96
§. 3. Wort in haer ſieckte van Chriſtus beſocht. 97
§. 4. Onverwachte gheneſinghe van hert-pijne, ende andere quaelen. *Ibid.*
§ 5. Overwint het menſchelijck opſicht. 98
§. 6. Chriſtus verthoont ſich in eenen armen menſch ende anderſints. 100
§. 7. Op wat maniere de H. Maghet in alle wercken kan ghe-eert worden. 101
§. 8. Haere gave van traenen wort in verhevender traenen verandert. 102
§. 9. Wort ghedreven tot het inwendigh Ghebedt. 103
XX. Verſtaet van Godt den roep van *Ioanna van Randenraedt*, die in't jaer 1630. gheeſtelijcke Dochter gheworden is, ende helpt haer tot het in-volghen van haeren roep. 104
XXI. Wat'er voorder voor-ghevallen is tot het jaer 1637. 108

DER CAPITTELEN.

§.1. Wort Meesterſſe van *Ioanna* gheſtelt. Ibid.
§.2. Veranderinghe van koper in goût. 110
§.3. Sy wort noch voorder van den Hemel geholpen, om aelmoeſſen te gheven. Ibid.
§.4. Hoe ſy voor tijdelijcke baete van haeren naeſten, ghebeden heeft. 111
§.5. 'T Sermoon hoorende, kent d'inwendighe gheſteltenisſe des toe-hoorders. 112
§.6. Bidt met goede uyt-komſte voor haer naeſte vrienden, die in groot ghevaer waeren. Ibid.
§.7. Verſtaet van Godt, dat P. Simon van den Hove, naer Ruremonde quam woonen. 114
§.8. Wort wonderlijck van Godt bewaert over wegh. 115
§.9 Haer kloeckmoedigheydt teghen de gheeſten der hellen. 117
XXII. Wat'er voor-ghevallen is in't jaer 1637. 118
§.1. Chriſtus verthoont haer ſijn droefheydt over de ſonden der menſchen. Ibid.
§.2. Bedroeft zijnde om t'achterdencken van haeren Biecht-vader, dat ſy van den quaeden gheeſt bedroghen wiert; wort van Godt ghetrooſt. 120
§.3. Leght den laſt van de kinderen t'onderwijſen op *Ioanna van Randenraet.* 122
§.4. Verſtaet van Godt t'ghene *Ioanna* ſocht te verberghen. 123
§.5. Waer Godt vertreckt, als hy van de ſondaeren verſtooten wort. 124
XXIII. Wat'er voor-ghevallen is in't jaer 1638. 125
§.1. Haeren yver om de Beelden van de H. Maghet te cieren. Ibid.
§.2. Wort van de H. Maghet beſocht als ſy haer Roo-

sen-hoeyken las. Ibid.
§.3. Openbaeringhe van de H. Dryvuldigheyt. 126
§.4. Andere vereeninghe met Godt, ende onderſoeck of'er gheene eyghen liefde hier mede vermenghelt was. 129
§.5 Haer groot betrouwen op Godt. 130
§.6. Haer Ghebeden voor de Paters der Societeyt die te Maeſtricht ghevanghen ende ghedoodt zijn. 131
§.7. Soete Bedenckinghen ende openbaeringhen op Palmen-ſondagh. 135
§.8. Sy vertrooſt haeren Biecht-vader die met de Steen ghepijnight wiert. 140
§.9. Biddende voor den Biſſchop die ſieck was, verſtaet dat ſijn leven voor eenigen tijt verlenght wiert. 142
§.10. VVort vermaeckt met een Enghels geſangh. 143
§.11. Haer Schoon-broeder ende den Vader van haer Schoon-broeder, ſterven. 144
§.12. VVort van de H. Maghet beantwoort, ende verſekert van beſchermt te worden in haer aenſtaende perijckel. 145
§.13. VVort van de H. Maghet beriſpt, over eenighe verghetentheyt. 148
XXIV. VVat'er voor-ghevallen is in't jaer 1639. 150
§.1. Verſtaet hoe aenghenaem de belofte van ſuyverheyt aen Godt is. 150
§.2. Openbaeringe inde kleedinghe van een Dochter, die in een klooſter gonck: Af-keer van ſonden. 151
§.3. Offert ſich aen Godt voor eenen palm-tack, ende Godt aen haer. 153
§.4. De doodt van Jouffrouw Botters. 154
XXV. Haere Doodt. 157

DER CAPITTELEN.

TWEEDE DEEL.

Eenighe deughden vande weerdige Agnes van Heilsbagh. 169
I. CAP Liefde tot d'Alderh. Dryvuldigheyt ibid.
II. Liefde tot Godt. 174
§. 1, Haer bereytselen tot dese liefde. ibid
§. 2. Over-een-kominghe tusschen haeren wille ende den wille Godts ibid.
§. 3. Hoe Agnes sich gekeert heeft tot Godt. 179
§. 4. Hoe Godt sich gekeert heeft tot Agnes 187
§. 5. Dickwils sieck zijnde vande over-groote jonsten die sy van Godt ontfongh, wort versterckt &c. 189
§. 6. waerom soo luttel menschen tot dese gemeynschap met Godt geraecken. 191
III. Liefde tot het Hooghw. H. Sacrament. 192
§. 1. Christus openbaert haer inde Misse, offerende dit Sacrificie aen sijnen Vader. ibid
§. 2. Soete invallen door 't aensien van een Remonstrantie. 193
§. 3. Verscheyde straelen uyt het H. Sacrament door de welcke Agnes de verscheyden gesteltenissen der gemoederen kent. 198
§. 4. Siet d'eerbiedinghe die d'Enghelen aen dit Sacrament bewijsen. 201
§. 5, Siet de handen van eenen Priester, heel swert, die in doodelijcke sonde Misse dede. 202
§. 6. Is besorght voor het cierssel van haer ziele als sy ter H. Communie gaet: Ende wort van Christus verciert. 203
§. 7. Verstaet van Christus dat die zielen mildelijcker inde H. Communie getoeft worden, die haer selven meer

meer uyt gaen. 207
§ 8. gedachten, ende vierighe begeerten inde bereydinghe tot de Communie. 209
§. 9. Haer ghesteltenisse als sy de H. Communie ontfonck. 213
§. 10. Siet meermaels haeren Salighmaecker, en hoort sijn stemme als sy Communiceert. 217
§. 11. Heeft groot gevoelen, merckende dat iemant gewillighlijck verstroeyt was, naer dat hy de H. Communie ontfanghen hadde. 221
§. 12. Haer ghevoelen over dat sommighe naer 't ontfanghen vande H. Communie, in doodelijcke sonden vallen. 223
§. 13. Christus gheeft haer te kennen wat hy vande sondaeren lijdt: Agnes versoent sijn rechtveerdighe gramschap. 225
§. 14. wat vermaeck de H. Maeghet schept, uyt de gene die Godtvruchtelijck ter H. Communie gaen. 227
§. 15. Soete gepeysen op het breken der H. Hostie. 228
§. 16. wat sy nae de Communie pleegh te doen. 229
§. 17. Door 't aensien van de H. Hostie worden onse verdiensten vermeerdert. 231
IV. Liefde tot den lijdenden Salighmaecker, ende tot het navolghen van sijn bitter Lijden. 232
§. 1. Haer daghelijcksche ghedachten op het lijden des Salighmaeckers. 235
§. 2. Haere vierighe begeerten tot het lijden. 237
§. 3. Haere begheerten tot het lijden worden dickwils van Godt verhoort. 246
§. 4. Haer lyf-kastijdinghen ter Liefde van den lijdenden Salighmaecker. 253
V. Liefde tot de H. Maeghet. 258

VI.

DER CAPITTELEN.

VI. Liefde tot de Heylighen. 263
VII. Liefde tot den naeſten. 268
VIII. Ghebedt. 271
§. 1. Vierigheyt in't Ghebedt. ibid.
§. 2. Verlaetentheyt in't Ghebedt 272
§. 3. Haere maniere van bidden. 276
IX. Bekoringhen. 259
§. 1. Bekoringhen tegen de gehoorſaemheyt. 269
§. 2. Bekoringe van haet, vraeck, ende achterklap. 302
§. 3. Bekoringhe van ydele glorie. 306
§. 4. Bekoringhe teghen den H. Ignatius ende de Societeyt. 309
X. Oodtmoedigheydt. 312
§. 1. Kleyn gevoelen van haer ſelven. ibid.
§. 2. Begeerte om van andere vernedert te worden. 316
§. 3. Voorbeelt van haer ootmoedigheyt. 320
§. 5. Af-keer van de gratien t'openbaeren, die ſy van den hemel ontfonck. 322
Naer-reden. 323

OORLOF

DES EERW. P. PROVINCIALIS.

IEck *onderſchreve Provinciael der Societeyt IESV, inde Nederduytſche Provincie, uyt macht aen my ghegheven van onſen ſeer Eerw. Pater Generael Thyrſus Gonzalez, vergunne aen* Michiel Knobbaert *Boeckdrucker binnen Antwerpen, den Oorlof om te drucker.* Het leven ende Deughden vande weerdighe Agnes van Heilsbagh, *beſchreven door eenen Prieſter van onſe Societeyt, en door verſcheyde Godt-geleerden der ſelve Societeyt overleſen en goet ghekeurt. Tot blijck hier van heb ick deſe Brieven met mijn handt onderteeckent, en met den zeghel van mijn Officie beveſtight, tot Antwerpen den* 20. *December* 1690.

Guilielmus Arnhoudts.

APPROBATIO.

Liber, cui titulus het Leven ende deughden van de Weerdighe AGNES VAN HEILSBAGH gheestelijcke Dochter, *uti continens verum exemplar earum, quæ in sæculo hoc manentes piè in Christo vivere, & cælestem sponsum quærunt, non sine magno fructu legetur, & ideo utiliter Imprimetur. Datum Lovanii 24. Decembris 1690.*

NICOLAUS DU BOIS
Sacrarum litterarum primarius professor
Librorum Censor, &c.

APPROBATIO.

Liber, cui titulus, Leven ende Deughden vande Eerw. AGNES VAN HEILSBAGH, *nihil in se continet, quod bonis moribus, aut fidei adversetur: tum vero eas complectitur virtutes, documenta, gratiasque Agneti collatas, quæ plurimum faciunt ad Proximorum ædificationem, divinamque gloriam: Quare utiliter imprimendum censeo. Antverpiæ 23. Decembris 1690.*

Antonius Hoefslach Canon. Graduat.
Lib. Cens. Antv.

PRIVILEGIE.

CArel by der gratie Godts, Koninck van Castillien, van Leon, van Aragon, &c. Hertogh van Brabant, &c. heeft geconsenteert ende ghepermitteert aen *Michiel Knobbaert*, gesworen Boeckdrucker binnen de stadt Antwerpen, alleen te moghen Drucken, het Boeckxken ghenaemt *het Leven ende Deughden vande weerdighe AGNES VAN HEILSBAGH* geestelijcke Dochter, beschreven door sekeren Priester der Societeyt JESU. Verbiedende alle andere Boeck-druckers ende Boeck-verkoopers, den voorschreven Boeck in ses toekomende jaeren, in't gheheel oft in deel naer te drucken, ofte te conterfeyten, oft elders ghedruckt sijnde in dese Landen in te brenghen, te verkoopen, ofte te distribueren op pene in de opene Brieven begrepen. Gegheven in onse stadt van Brussel, 17. Februarij 1691.

Onderteeckent.
LOYENS.

MISC
43
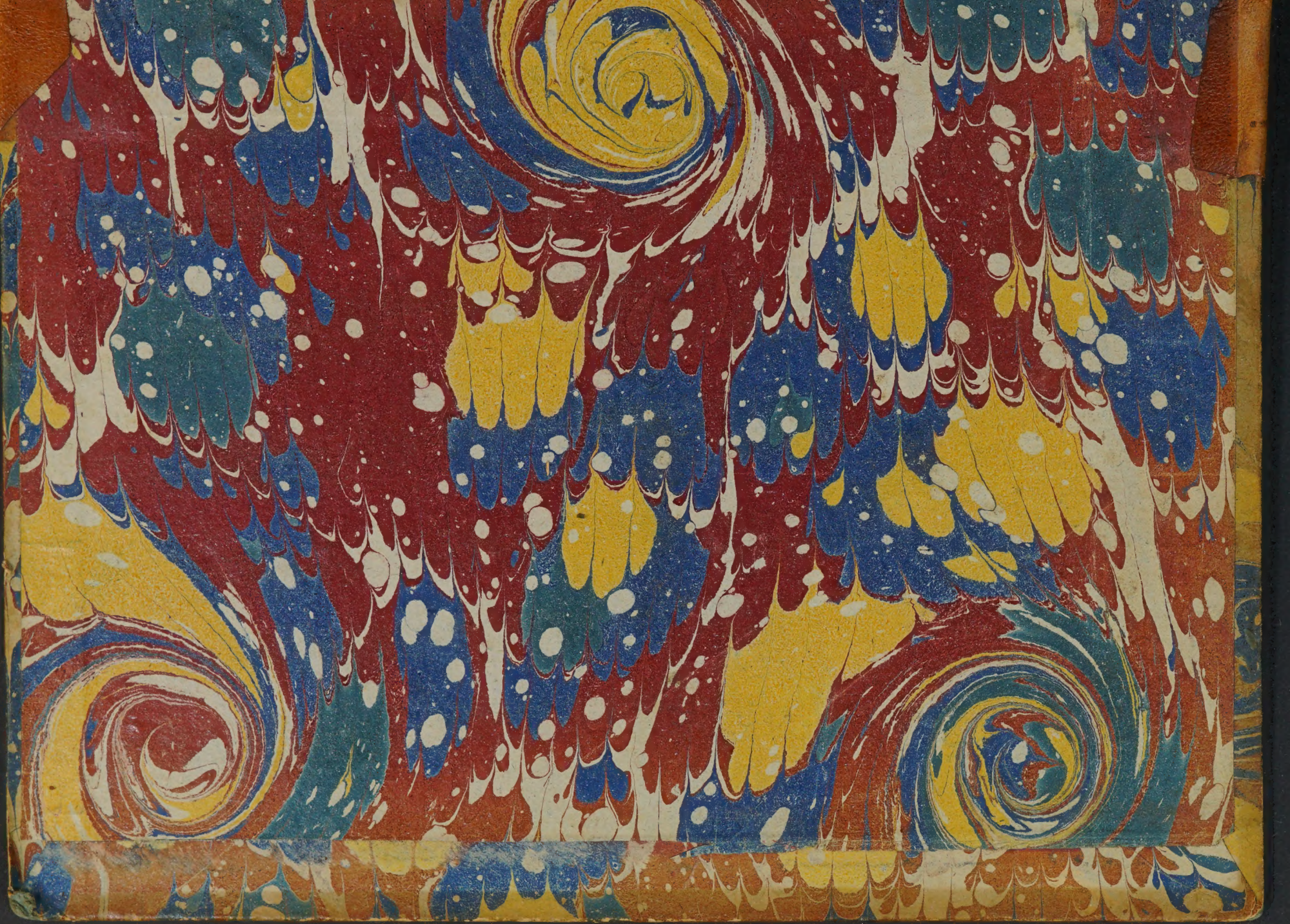
C743877
U.S. F.7